

İNSÂN-I KÂMİL
Abdülkerim Cili

Cilt (1) / Kitap (2)
- MUKADDİME -

NECDET ARDIÇ
TERZİ BABA
ŞERHİ

İRFAN SOFRASI
TASAVVUF SERİSİ (90/1-2)

İNSÂN-I KÂMİL
Abdülkerim Cîlî

Abdülkadir Akçiçek tercümesi
Cilt (1/ Kitap/2)
- Mukaddime -

NECDET ARDIÇ
TERZİ BABA
ŞERHİ

İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (90/1-2)

İnsân-ı Kâmil
Abdülkerim Cîî
Abdülkadir Akçiçek tercümesi
Cilt (1/ Kitap/2)
-Mukaddime-

Necdet Ardıç
Terzi Baba
Şerhi

Kayda Alanlar
Erhan Aytaç, Nurbil Aytaç

Düzenleyen
Terzi Baba

Adres
Büro: Ertuğrul Mahallesi Hüseyin
Pehlivan Caddesi No: 29/5
Servet Apt. 59 100
Tekirdağ

Ev: 100 yıl Mahallesi Uğur Mumcu Caddesi
Ata Kent Sitesi A Blok Kat 3, D. 13.
Tekirdağ

Tel: (0282) 2614318
(0533) 7743937

www.terzibaba13.com
terzibaba13@gmail.com

ÖN SÖZ

Muhterem okuyucularım, sevgili kardeş ve evlâtlarımız. Uzun zamandır sohbetlerini yaparak kayda aldığımız **Abdülkerim Cîlî Hz.** nin gerçekten çok yüce hakikatleri bünyesinde bulunduran "**İnsân-ı Kâmil**" isimli kitabının acizane şerhi bittikten epey zaman sonra, nihayet onun da ses kasetlerinin kayda geçirme işlemleri de bittikten sonra, bu sahada hizmeti geçen evlâtlarımıza teşekkür ederim sağ olsunlar.

Daha sonra kayda geçen bu ses kayıtlarının okuyucularımıza sunulabilmesi için kitap haline dönüştürülmesi gerekiyordu vakti gelmiş ki Rabb'im izin verdi, şükür "**giriş**" bölümü şerhi ile birinci kitap tamamlanmış oldu bu kitap ilede "**mukaddime**" bölümünü ile ikinci kitap haline getirmiş bulunuyoruz.

İnşallah ileriki zamanlarda bölüm, bölüm tamamını kitaplar halinde sizlerin okuyabilmenize sunulacaktır. Bu ve benzeri kitapların İnsan tefekkür ufkunda çok büyük hedefleri gösterdiği aşikârdır. Cenâb-ı Hakk bu ve benzeri kitaplarda kendi hakikatlerini kendi bildirmesiyle ve evvelâ Peygamber Efendimizin bizlelere aktrımı ve daha sonra da büyüklüğümüzün bu günlere kadar bizler dahil günümüz insanına kadar ulaşmasını sağlayan büyüklerimiz İrfan ehline şukranlarımızı sunarız.

Bütün âlemlerin bir harikası olan "**İnsân**" ne yazık ki kendi değerini varlığının üzerinden binlerce sene geçtiği halde, çok azı müstena, anlamış ve kadrü kıymetinin bilmiş değildir. Ayrıca bu kıymetini anlamamakta ısrar etmekte ve kısa süreli nefsi emmâre içinde olduğu dünya yaşantısını tercih edep, İlâh-i ve ebedi hayatını heba etmekte, gerek birey gerek toplum olarak, hazin bir sona doğru sür'atle gitmektedir.

İşte elimizde bulunan bu kitap ve benzerleri, kişiye evvelâ kendini sonra da Rabbini tanıtıcı haliyle tefekkür hayatımızda çok büyük bir yeri olması lâzım gelmektedir. İnsan ki "*Hakk'ın zât-i zuhur mahalli ve âlemin göz bebeği*"dir. Bu hakikatini yerinde kullanamadığından ne yazık ki yerlerde sürünmektedir. Yerlerde sürünmekten kurtulup ayağa kalkması ve asli asaletine ulaşması, bu ve benzeri tevhid kitaplarında belirtilen kendi hakikatlerini anlaması ile ancak mümkün olacaktır.

Umarım Azrâîl (a.s.) ile zaruri ölüm gelmezden evvel ihtiyari ölüm ile, bu dünyanın ve kendi beden dünyamızın hakikatini idrak etmiş olarak varlığımızı daha evvelden Hakk'a teslim ederiz de Azrâîl (a.s.) geldiğinde varlığımızda sadece geriye kalmış bir çuval et ve kemikten başka bir şey bulamamış olsun.

Rabb-ımızdan cümlemizi gaflet ehli olmamızdan korumasını, ve bizlere kendi varlığından varlık vermiş olduğundan, kendi aklından da akıl vermesini niyaz ederim. T.B.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

BİSMİLLAHİR RAHMÂNİR RAHİYM

MUKADDİME

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile başlarım...

Hamd: Tek olan Allah'a mahsustur...

Salât ve selâm: Kendisinden sonra bir peygamber gelmeyecek olan büyük Resule...

Bu eserin meydana gelmesinden beklenen: Cenab-ı Hakın marifeti olduğuna göre: Bize düşen, mukaddes ve yüce olan Cenab-ı Hak üzerine konuşmak olacaktır...

Ama, önce onun isimleri yönünden gideceğiz... Çünkü: Ona delil olan isimleridir...

Daha sonra, vasıfları cihetine yöneleceğiz... Çünkü: Zat-ı İlâhinin kemal derecesi çeşitleri oradadır...

Kaldı ki: Cenab-ı Hakka has mahallerde, ilk zâhir olan sıfatlarıdır. Zuhurlarda, sıfattan sonra, ancak zat gelir...

Bu itibarla: Mertebe cihetinden; sıfatlar, isimlerden daha yüksektir...

Zat üzerine sarf edeceğimiz kelâmı: Esmâ ve sıfatlardan sonraya bırakacağız...

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile başlarım.. Hamd: Tek olan Allah'a mahsustur..

Şimdi şu cümleyi açmaya kalkarsak uzun sürecektir, namaz kitabımızda belirttiğimiz gibi hamdın altı, yedi, sekiz mertebeleri vardır. O mertebeler itibarıyla bunu ayrıca konuşmak gerekir. Biz burada hamdın genel manasını değil ifade ettiği özelliklerini değil sadece burada geçtiği için onu anlatmaya çalışıyoruz.

Yalnız kısaca birşey belirtelim; Hamd tek olan Allah'a mahsustur derken, bunu iki yönlü düşünmek zorundayız. Birisi hamd Allah'a edilir şekliyle, Allah'a mahsustur derken hamd Allah'a edilir, bu avamın hamdidir. Yani herkesin hamdidir ama birde esas olan hamd varki, o hamdda Allah'a mahsustur. Yani hamd-ı Allah eder. Kul mertebesinden bakıldığında hamd teşekkür şeklindedir. Kul Rabbına teşekkür eder. Kul Rabbına lâfzî hamd eder. Mana itibarıyla hakiki hamdi etmekten acizdir, kul kendisini tenzih eder. Yani kul, kulluk mertebesindeyken kendini

hamd'tan tenzih eder. Neden hamd edemez. Hamd etmesi için hamd kelime manası itibariyle övgü, övmek demektir, teşekkür etmek değildir. Avami manada teşekkürdür, ama ilmi manada daha derun manada övgü, sena etmektir.

İşte O'nu övmek için övülen şeyin hakikatini mutlak surette o kişinin en iyi şekilde bilmesi gerekiyor ki övebilsin, hakkıyla övebilsin. Allah'ın varlığını da hakkıyla bilmemiz mümkün olmadığından O'nu hakkıyla övmemizde beşeriyetimiz yoluyla mümkün olmaz. İşte o zaman hamd Allah'a mahsustur. Yani hamdı, övgüyü Allah yapar, kul yapamaz. İşte bu da hasların hamdı, yani daha üst derecede olanları hamdudur. Tabi bu, bu kadar değildir birçok bölümleri vardır. Ana hattıyla tekrar edelim; teşekkür babında olan kulun Hakk'a yönelmesi, Ona hamd etmesi, şükür etmesidir, ama hakiki manada ise hamd, Allah'a mahsustur. "Lillâhi" Allah içindir, Allah'a mahsustur. Hamdı ancak Allah yapar. Yani övgüyü ancak Allah yapar. Peki neyi över evvela kendi kendini över, sonrada kulunu över.

(35/Fatiha suresi) isimli kitabımızda bu husuta bilgi vardır dileyen oraya bakabilir.

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ

"İnnallâhe ve melâiketehu yusallûne alen nebiyyi"

(33/56) - Şüphesiz **Allah** ve **melekleri** Peygamber'e salât ediyorlar. ve benzeri ayetlerde olduğu gibi kulunu över.

(Salât, sahibinin Zâtı ile zuhur ettiği mahallin adıdır.) T.B.

Salât ve selâm: Kendisinden sonra bir peygamber gelmeyecek olan büyük Resule..

Niye kendisinden sonra bir peygamber gelmeyecek? Çünkü bütün hakikatleri ortaya çıkardığı için! daha başka gizli bir şey ortada kalmadığı için gelmesine gerek yoktur. İş bitmiş, çember tamamlanmış. Başka ikinci bir çember yok ki, o tamamlanması için bir başka peygamber, nebi gelsin.

Hz. Âdem (a.s.)'dan başlayan bu seyr, yahut bu çember Hz. Resulullah (s.a.v) ile sona erdi. Ondan daha üstünü daha başkası yok. Regaib, Mevlüd, Miraç, Kâdir, Ramazan, Kurban onda daha başka yapılacak bir şey yoktur. Bu bir insanın seyri içerisinde yaşaması lazım gelen şeylerdir, bunları yaşadığımızda gerçek Muhammedi, Muhammedi meşreb oluyoruz. Bunları yaşamazsak suret ile yaşıyoruz, ancak suretimizle herkes bayram yaptığı gibi bizde bayram yapıyoruz. Kandiller

yandı diye bakıyoruz, işte gözümüzle seviniyoruz. Şunu şöyle bilelim, Hz. Resulullah (s.a.v) dünyadan ayrıldı da peygamberlik hakikati bitti demek değildir. Ondan sonra gelmeyecek demek, O'nun dışında bir başka varlık gelmeyecek demektir. Eğer Hz. Resulullah (s.a.v) gidişiyle peygamberlik kesilmiş olsa bu dünyanın yok olması lazımdır. Çünkü O'nun varlığıyla bu âlem durduğuna göre, O gittikten sonra bu dünyanın olmasına varlığına gerek yoktur.

" Levlâke levlâke lema halaktü'l eflâk"

Sen olmasaydın bu âlemleri halk etmezdim. O olmadıktan sonra bu âlemlerin durmasına sebep ne? Demek ki Hz. Resulullah (s.a.v)'in hakikati olan, Hakikat-i Muhammediye bâtını olarak devam ediyor. İşte o devam ettiği için başka peygambere gerek yoktur, bir başka ifadeyle başka mertebeye gerek yoktur. Resullük mana olarak devam ediyor, Nebilik kalkmış bitmiş vaziyette ama irsal, Resullük yani ulaştırıcılık devam ediyor. Buna velâyette deniyor, velâyet devam ettiğinden başka peygambere zaten gerek yoktur, bir peygamber evvela veli, sonra nebi oluyor. Nebilik yani peygamberlik, veliliğin dışarıdaki tezahuru şariat getirmesi dolayısıyla yani beşeriyet âlemindeki, fiil âlemindeki zuhurudur. Veliliğin madde âlemindeki zuhuru nebilik, peygamberliktir.

Veli, Cenab-ı Hakk'a yakın olma, üns halinde olma, Nebilik ise o yakınlığın haberini dışarıya çıkartmaktır. Nebe, haber demektir. Yani o yakınlık haberini dışarıya çıkartmaktır. Rasullük ise o haberi adresine ulaştırmak. Bizatihi, teke tek... irsal etmek ferd olarak adresine ulaştırmaktır. Nebi genel haber, örneklandırmek gerekirse mesela gazete basıldı herkese alan aldı, almayan almadı ama Rasullük, aboneye teslim, nasıl her sabah o gazeteye abone yapılıyor. Velilik ondan da ileride bir şey, çünkü aboneye teslim getiriyor evine adresine getirilip posta kutuna konuyor ama oradan bir başkası alır muhafaza edilemez veya okunmaz, bir başka eşyaya sarılır atılır farkında olmazsın. Ama bu Rasullük öyle değil kapının içine kadar sokuyor, gönlüne sokuyor, özüne kadar indiriyor, o kadar yakınlık veriyor. İşte o zaman risalet ulaştırıcı, eğitici, tabi terbiyecilikte onun içinde de işte bu risaletin terbiye mertebesi neresi? fiil âlemindeki nebinin getirdiği hükümlere yönelmen fiili terbiye, onun, yani velinin getirdiği irsaliyede tarikat mertebesinde rububiyet terbiyesi, o mertebe itibariyle ama sonra Rab mertebesi sadece Rab'tan fiilini işlemiyor, Hakk'tan da, Rahman'dan da, Rahim'den de, Âlim'den de, arif yönüyle de işliyor.

Dolayısıyla Rab terbiye edilip tarikat mertebesi içerisinde işte zaten o tarikat mertebesinde Rabb'lık faaliyete geçiyor, eğiticilik başlıyor. Ondan sonrada yukarıya doğru çıkartıyor, eğer kabiliyeti de varsa. İşte şariat mertebesini getiren nebilik genele yayılmış oluyor. Şariat mertebesi herkese bütün müslümanlara, tarikat mertebesi ondan ayrılan bir gruba, hakikat mertebesi ondan ayrılan bir gruba, marifet mertebesi ondan ayrılan bir gruba, yukarıya doğru üçgen teşkil ediyor. İşte kendisinden sonra peygamber gelmeyecek demek, başka bir mertebe itibariyle bir başkası gelmeyecek demektir, ama kendisi kıyamete kadar söz sahibi ve faaliyette olan kimse demektir. O var olduğu için de başka peygamber gelmesine gerek yoktur. Bu yalnız avama açılan bir hadise değil, haslara

özlere açılan bir hakikat, sırdır.

Bu eserin meydana gelmesinden beklenen: Cenab-ı Hakkın marifeti olduğuna göre: Bize düşen, mukaddes ve yüce olan Cenab-ı Hak üzerine konuşmak olacaktır..

İşte daha öncede belirttiğimiz gibi daha baştan belirtiyor.

Bu eserin meydana gelmesinden beklenen: Cenab-ı Hakkın marifeti olduğuna göre,

Bakın Cenab-ı Hakk'ın fiilleri, isimleri, sıfatları değil, zatı yani marifetullah, tabi bu marifetullah içerisinde aşağıya doğru yahut tecelliye doğru devam edersek sıfatları da, isimleri de, fiilleri de olacaktır, yani bu kitap içerisinde onları da bulacağız ama bunları marifeti dolayısıyla bulacağız. Marifetullah yani Allah irfanıyeti, Allah bilgisi olarak bulacağız. Bir kitap vardır sadece Allah'ın fiilinden, bir kitap isimlerinden bahseder daha yukarıya çıkması içinde marifetullah lazımdır. İşte bu kitap en yukarıdan meseleye bakıyor aşağıya kadar bütün mertebeleri derece derece.....anlatıp her şeyi yerli yerine koyuyor. Diyelim ki bir apartman yapılacak, apartmanın bütün malzemesi getirilmiş, sahaya yığılmış ama hangi katın hangi taşı, hangi katın penceresi hangisi, kapısı hangisi... karmakarışık elinde bir malzeme var. İşte irfan ehli onları temelinden başlayarak o malzeme buranın, şu malzeme şuranın diyerek biliyor ve onları yerli yerine koyunca marifetullah bilgisinin binası ortaya çıkmış oluyor. İşte bu kitapta da kendisine ne kadar teşekkür etsek yani hamd etsek, Abdülkerim Cili hazretlerine borcumuzu ödememiz mümkün değil.

Bu eserin meydana gelmesinden beklenen: Cenab-ı Hakkın marifeti olduğuna göre: Bize düşen, mukaddes ve yüce olan Cenab-ı Hak üzerine konuşmak olacaktır...

Hakk üzerinde konuşmak olacaktır diyor, bireylerin üzerinde değil şu şunu yaptı, bu bunu yaptı gibi bu bir tarih kitabı değil, yahut şu veli şöyle uçtu, bu veli şöyle yaptı gibi, şeyler değil konuşmamız Allah üzerine, Hakk üzerine olacaktır.

Ama, önce onun isimleri yönünden gideceğiz.. Çünkü: Ona delil olan isimleridir..

Delil ne demek; Onun hakikatine götüren, hakikatine ulaştıran, şeksiz şüphesiz Hadi isminin zuhurudur, işte bize bu ilk delil Hakikati Muhammediyenin Âdem ismini alan mertebeyi evvel ki mertebesidir. Bakın oradada zaten "Elif" Ahadiyet mertebesi, "Dal" delildir. İşte oradaki "Dal" Ahadiyet mertebesine delildir. "Mim" de Hakikati

Muhammedi, Hakikati Muhammediyenin, Ahadiyet mertebesinde başka bir şey olmadığına delildir, oradaki "Dal". İşte isimleri yönünden delil olacaktır diyor. Onun için esmaül hüсна Cenab-ı Hakk'ın isimlerini bilmek tanımak çok lüzumludur. İsimleri ve isimlerin mertebelerini bilme, işte Kur'an-ı Kerim'in birçok yerlerinde "İlla Ulül elbab" (3/7) ve diğerleri, dediği gibi bu isim sahipleri, kapı sahipleridir.

Cenab-ı Hakk'ın ef'ali isimleri, esmai isimleri, sıfati isimleri, zati isimleri vardır, her mertebenin ayrı isimleri vardır. Sıfatlarda birer isimdir ama, isimlerin mertebesi sıfattır. Allah'ta bir isimdir ama, mertebesi zat'tır. Mesela "Feale" işledi diyelim, o da bir isimdir ama mertebesi fiildir. Burasını çok iyi anlamamız gerekiyor. İsim ama ifade ettiği mertebe zat mertebesidir, Allah diyoruz, Subhan diyoruz, Kadir-i Mutlak diyoruz, bunların hepsi isimdir, ama zat'a ait isimlerdir. Hayat, ilim, irade, kudret, kelim, semi, basar gibi, dediğimiz bunlar sıfatlara ait isimlerdir. İşte O Rezzak'tır, Rahman'dır gibi, olan bazı isimler esma mertebesindeki isimler, bazıları fiil mertebesinde olan isimlerdir. Hepsisi Allah'ın isimleridir ama, bu isimlerin mertebelerini bildiğimiz zaman Cenab-ı Hakk'ı tanımamız daha kolay olacak, daha berrak, daha hoş bir şekilde olacaktır.

Mesela Cenab-ı Hakk'ın Rahman ismi vardır, ama Kahhar ismidir vardır, Rahman isminin tecellisi bambaşka, Kahhar isminin tecellisi bambaşka, Cabbar isminin tecellisi bambaşkadır, işte bunları bir, bir hepsini tanımamız gerekiyor ki, Cenab-ı Hakk'ı hem tenzih mertebesi, hem teşbih mertebesi itibariyle bilelim. Tenzih ile teşbihi birleştirip tevhid edelim. O zaman ancak tevhid ehli olmuş oluruz. Yoksa lafzi "La İlahe İllaAllah" demekle tevhid olmak kolay bir iş değildir. Mudill'de bir isim, Hadi'de bir isimdir, delil Hadi isminden kaynaklanıyor delil oluyor hidayete erdiriyor.

Daha sonra, vasıfları cihetine yöneleceğiz.. Çünkü: Zat-ı İlâhinin kemal derecesi çeşitleri oradadır.. Kaldı ki: Cenab-ı Hakka has mahallerde, ilk zâhir olan sıfatlarıdır.

Cenab-ı Hakka has mahallerde, peki bütün âlemde Cenab-ı Hakk'ın zuhuru olduğuna göre bunu niye ayırmış? Bütün âlem zatın zuhuru değil mi. "Kıyamet; zatın zuhuru, sıfat saltanatının sönüşü." dır. Cenab-ı Hakka has mahallerde yani kim ki kendi varlığının hakikatini ilahi varlığın hakikati olarak idrak eder, işte o Hakka mahsus mahaldir. Yani Hakkın zati tecellisi itibariyle olan mahaldir. Diğer mahallerde de Hakk vardır ama fiilleri, isimleri yönünden zuhuru vardır, şeksiz şüphesiz bütün varlıkta ama, zatına mahsus mahal marifetullah bilgisine sahip olan kimselerdir.

Kaldı ki: Cenab-ı Hakka has mahallerde, ilk zâhir olan sıfatlarıdır. Zuhurlarda, sıfattan sonra, ancak zat gelir..

Zuhur mertebelerinde evvela sıfat zuhur edecek ondan sonra zati zuhur edecektir

.Bu itibarla: Mertebe cihetinden; sıfatlar, isimlerden daha yüksektir.. Evvela ef'al tecellisi, sonra esma tecellisi, sonra sıfat, sonra zat tecellisi gelir. **Zat üzerine sarf edeceğimiz kelâmı: Esma ve sıfatlardan sonraya bırakacağız...**

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile başlarım...

Hamd: Tek olan Allah'a mahsustur...

Daha birçok sohbetlerimizde, kitaplarımızda hamdın hakikatlerinin ne olduğu ifade edilmişti, bildirilmişti ama tekrar edelim. Bilindiği gibi hamdın "salat" kitabımızda belirtildiği gibi sekiz mertebesi vardır. Bir mertebesi daha vardı ki, onu da "onüç ve hakikat-i ilahiye" isimli kitabımızın bir bölümünde biraz bahsetmiştik.

Hamd: Tek olan Allah'a mahsustur... "Elhamdulillah Rabbül Âlemin" orada ki hamd, Allah'a mahsustur. Tabi ki Allah'a mahsustur yani hamd, Allah'a edilir bir yönüyle, bir yönüyle de hamd, Allah'a mahsustur. Yani hamdı, Allah yapar ancak, kul hamd etmekten acizdir. Çünkü Allah'ı hakkıyla bilmemiz mümkün olmadığından, onu hakkıyla övmemizde zaten mümkün olmaz. Hamd, lügat manası itibariyle övme, yüceltmek, yükseltmek demektir. Bir insan bir şeyi ne kadar çok bilirse, ne kadar iyi, geniş manada bilirse hamdı o kadar yüksek olur. Yani anlatışı övmesi o kadar yüksek olur. İşte kulun, Allah'ı övmesi mümkün olmadığından hamd, Allah'a mahsustur. Ancak Hakk, kulunu kendi iki eliyle halk ettiği için en güzel şekilde kulunun halini ve programını, Hakk bildiği için kulunu över. En güzel şekilde Hakk, kulunu över. İşte Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hakkında, *"İnnallahe ve melaiketehu yusallune alen nebiyyi..."* (33/56) bu Hakk'ın, kulunu övmesidir. Yani Hakk'ın hamdudur. İşte bu hamdı da Hakk'tan başka kimse yapamaz. O halde hamd, tek olan Allah'a mahsustur. Yani hamd etmek, Allah'a mahsustur. Peki kul, ne yapmaktadır, kul, teşekkür babında şeriat mertebesinde, *"Ya Rabbi sana şükürler olsun verdiğin nimetlerine"* diye bunu teşekkür mertebesinde yapar. Bir de Allah'ın, zat mertebesinde, uluhiyet mertebesinde kendi kendine olan hamdı vardır ki, orada hamd eden de yani Hamid'te kendisi, mahmutta kendisidir. Hamd edende, edilende kendisidir.

Salât ve selâm: Kendisinden sonra bir peygamber gelmeyecek olan büyük Resule...

Rasul çok mühim bir kelime, eğer bu rasul kelimesi mertebesi ve manası olmamış olsaydı, insanlık âleminin hiç bir şeyden haberi olmayacaktı. İşte rasuller büyüklerimiz, Hakk'tan aldıklarını halka nakletmek suretiyle aracı oldular. Yani vesile oldular. Her bir rasul, kendi mertebesinde bir vesiledir ve kendine mahsus olan mertebesini ortaya

çıkarmıştır ki, bizlerde bugün toplu olarak, bunların hepsini Kur'an-ı Kerim'den öğrenmeye çalışıyoruz. İşte diğer birimlerden bizim üstünlüğümüz, diğer kavimlerden yani üstünlüğümüz ümmet olmamız ve bu suretle son peygamberimizin ümmeti olmamız dolayısıyla da, bizden evvel gelmiş, geçmiş bütün mertebeleri, Cenab-ı hakk bize Kur'an-ı Kerim'inde bildirmiştir. Mesela Museviyet mertebesinde olan kavim, insanlar, İseviyet ve Muhammediyet mertebelerinden haberleri yoktu. Ancak bir kaç ayette daha sonra gelecek olan rasulden haber veriliyordu, sadece o kadardı, ilimleri, bilgileri tenzihteydi. İseviyet mertebesi geldiği zaman, onlarda yine Muhammediyet'ten haberleri yoktu ancak İncil'de tarif edildiği gibi adı AHMED olan Paraklit, Paraklitos, Ahmed olan birisi gelecek diye, müjde veriliyordu ve Fetih suresinin son ayetinde de, *"Onlar yere ekilen ziraat gibidir, yavaş yavaş yükselirler, güçlenirler ve zürra yani ziraat yapanda onları görünce sevinir"* hükmüyle böyle yaklaşık bir bilgi verilmekteydi.

Ancak Kur'an-ı Kerim gelince, Âdemiyetten başlayarak, Âdem (a.s.) mertebesinde başlayarak, Peygamber Efendimize kadar gelen bütün meratib-i ilahiyeyi toplu olarak bizlere bildirmişti. İşte bu bildiriş çok mühim bir hadisedir bizler için, çok büyük bir lütuftur da aynı zamanda, yani ahir zaman ümmeti olmamız, bazı zorlukları olduğu gibi, ama en kemalde bir ümmet olmamız dolayısıyla da, çok büyük bize kazandırdıkları vardır. Çünkü ilmi ilahiyeyi ve hakikati ilahiyeyi ve hakikati risaleti bu sayede tümüyle öğrenmiş oluyoruz. İbrahim (a.s.) mertebesinde dünyaya gelmiş olanlar, sadece İbrahimiyyet hakikatlerini biliyorlardı, onu öğrenebiliyorlardı ve bunlar kendi içlerinde, kendi mertebelerinde bildikleri kadar bilebiliyorlardı. Yani kendileri o mertebelerin içinde olduklarından, onun çok farkında değillerdi ama Ümmet-i Muhammed bütün bu mertebelere dışarıdan ve yukarıdan bakıp araştırdığında, analiz ettiğinde, o kavimlerin bilgisinden onlar hakkında çok daha fazla bilgiye sahibiz.

Kur'an-ı Kerim'in ve Peygamber Efendimizin bize bildirmesiyle, Ehlullahın da, Pirlerimizin de bildirmeleriyle. İbrahimiyyet mertebesini, Muhammediyyet mertebesinde olanlar, daha güzel değerlendire biliyorlar. Çünkü tüm olarak üstten bakılıyor. Şöyle diyelim; İlköğretim sekizinci sınıfta olan bir kimsenin kendi sınıfı içinden, hayata bakışı, bilgisi ile, üniversiteyi bitirmiş bir kimsenin sekizinci sınıfa bakıp orayı tahlil etmesinin arasında çok büyük fark vardır. İşte bugün İbrahimiyyet mertebesini o gün yaşayanlarla, bugün bizlerin İbrahimiyyet mertebesine veya Museviyyet veya İseviyyet mertebesine bakışlarımız arasında çok büyük farklılıklar ve kemalatlar vardır. Bunun kıymetini bilmeliyiz inşaAllah. Aradan 1400 kusur sene geçtiği halde gerçek olarakta bir Peygamber gelmemiştir, bu da söylenen sözlerin hepsinin ne kadar gerçek olduğunu zaman içerisinde ispatlayan bir hadisedir. Neden gelmedi, gelmeyecektir? Veda haccında belirtilen *"El yevme ekmeltu lekum dinekum"* (5/3) ayetiyle, bizim devremiz olan, ve insanlık âlemine yetecek olan, ihtiyacı olan ilmin geldiği, ve o ayetle son bulunduğu belirtilmektedir. Daha evvelki Peygamberlere, daha evvelki kitaplara böyle bir kayıt konmamıştır, hiç birinde yoktur. En son gelen Peygamberimize, kendi Peygamberliği ile birlikte, vahiy ile birlikte, kendi

kitabıyla birlikte, artık yeni bir şey gelmeyeceği, o ayeti kerimeyle de açık olarak bildirilmiştir. O ayet geldiği zaman biliyorsunuz Müslümanların bir çokları sevindiler, ama Hz. Ebu Bekir (r.a.) Efendimiz ağlamaya başladı, sordular çevredekiler niye ağlıyorsun,? Diye, bu gün sevinç günü, ağlama günü değil. O da ağlamasını şöyle izah ediyor: Evet bir işin sonu geldiği zaman, o işi getireninde sonu gelmiş demektir. Yani bu ayetten Peygamber Efendimizin artık dünyadan gideceği intibahını ediniyorum, o anlayış geliyor bana, onun için yani onun dünyadan ayrılma zamanı yaklaştığı için ağlıyorum diye böyle arifane bir cevap vermiştir.

Bu eserin meydana gelmesinden beklenen: Cenab-ı Hakkın marifeti olduğuna göre: Bize düşen, mukaddes ve yüce olan Cenab-ı Hak üzerine konuşmak olacaktır...

Her bir kitap, herhangi bir şey hangi mevzuda olursa olsun yazılma sebebi beklenen bir düşünce olmakta. Kim ne kitabı yazarsa, tıp, hukuk veya fiili manada herhangi bir bölümün kitabı yazılsın ondan meydana gelmesinden beklenen bir özellik vardır. İşte bu kitaptan beklenen ise Cenab-ı Hakk'ın marifetidir. Hakk'ın marifeti. Hakk'a dua sistemleri veya günlük virdler veya yapılmış olan, anlatılmaya çalışılan veya daha evvelce yaşanmış olan geçmişlerin menkıbeleri değil, Cenab-ı Hakk'ın marifeti olduğuna göre yani bu kitap Cenab-ı Hakk'ın marifetullah yani Allah'ın hakikatini veya içerisinde Uluhiyet bilgilerini olduğunu bildiren bir kitap olduğuna göre. Bu kitabı anlamamızda bize düşen mukaddes ve yüce olan Cenab-ı Hakk üzerinde konuşmak olacaktır diye Abdülkerim Cili böyle bir cümle düzenliyor. Bize düşenden kasıt, Abdülkerim Cili kendi lisanından bize düşen diyor. Bizlerde şimdi kendi lisanımızdan, bizde diyelim ki, onun karşılığında bize düşen ne olacak yani bizlere düşen ne olacak, bizlere düşen ise bu anlatılanları mümkün olduğu kadar en iyi bir şekilde, gerçek bir ciddiyetle, en iyi şekilde anlayıp, uygulamaya çalışmamız olacaktır. Abdülkerim Cili Hazretlerine düşen, mukaddes ve yüce olan Cenab-ı Hakk üzerine konuşmak olacaktır. Bize düşen ise bunları dinlemek veya okumak olacaktır, kendi başımıza olduğumuz zaman.

Ama, önce onun isimleri yönünden gideceğiz... Çünkü: Ona delil olan isimleridir...

Tarif edip diyor ki, önce onun isimleri yönünden gideceğiz. Yani isimlerinden başlayarak o yoldan gideceğiz. Çünkü Ona delil olan isimleridir. Cenab-ı Hakk'ın isimleri olmasaydı, sadece bir Allah ismiyle, Allah vasfıyla vasfedilmiş olsaydı, biz onu tanıyamazdık. Kur'an-ı Kerim'de bütün isimleriyle birlikte, bizlere izah edilmekte ve bizde onu bu şekilde, hususiyetlerini ve özelliklerini anlamaya çalışıyoruz.

Daha sonra, vasıfları cihetine yöneleceğiz... Çünkü: Zat-ı İlâhinin kemal derecesi çeşitleri oradadır...

Yani sıfatları cihetine yöneleceğiz.

Kaldı ki: Cenab-ı Hakka has mahallerde, ilk zâhir olan sıfatlarıdır. Zuhurlarda, sıfattan sonra, ancak zat gelir...

Bu itibarla: Mertebe cihetinden; sıfatlar, isimlerden daha yüksektir...

Sıralandığı zaman fiiller, isimler, sıfatlar ve Cenab-ı Hakk'ın zatı.

Zat üzerine sarf edeceğimiz kelâmı: Esmâ ve sıfatlardan sonraya bırakacağız...

Haliyle bu bölümdeki konuşmamız, bu âleme has olan ibarelerin tahammülü kadar olacaktır...

Durum böyle olunca: Konuşmalarda, sofiyenin kullanmakta olduğu kelâm derecesine inmemiz gerekli olacaktır...

Haliyle bu bölümdeki konuşmamız, bu âleme has olan ibarelerin tahammülü kadar olacaktır.

Bu mertebeleri bu hakikatleri anlatmaya, anlamaya, aktarmaya bizim kelimelerimizin tahammülü yok. Mesela elinde bir avcı tüfeği var, sen onun içerisine bazuka fişeği koyuyorsun, ateşlediğin zaman evvela kendisi paramparça olur. İşte bu içindeki malzemeyi incelterek, hafifleterek anlatmaya çalışacağız diyor. Bütün bu varlığın hakikatini açık olarak birisine gidipte söylediğin zaman, hele o birisi de tutucuysa, şer'i ağırlıklıysa seni bir dövmediği kalır. Bırak onu birazcık açanların boynunu kesmişler, idam etmişler. Hem de o idam edilenler dua etmişler; "Ya Rabbi bunlar senin şeriatini koruyorlar affet onları" demişler. Şu insanlığa, kemalata bak.

Haliyle bu bölümdeki konuşmamız, bu âleme has olan ibarelerin tahammülü kadar olacaktır. Yani mesela en üst şeyi anlatacak hangi kelime var, en çarpıcı şey sonsuz diyorsun, korkunç diyorsun mana içerisinde öyle bir derine gidiyorsun ki ifade etmek için adeta korkuyorsun, ürküyorsun o ilmin içerisinde ürperiyorsun. Nasıl bir denize daldığın zaman çok derin bilmediğin bir yer evvela sende bir şok yapıyor, haliyle kendini toparlayıncaya kadar bir haller geçiriyorsun. İşte bu da mana denizine daldığın zaman, kelimeler bunu ne kadar anlatabiliyorsa, sen de onu o kadar anlatabilirsin. Yani senin içinde kaynamalarda kopsa, kıyametler de kopsa anlatabileceğin aracının gücü kadar olacaktır. Mesela bir arabayı çekerken kalın zincirin olsa elinde 10 tonluk arabayı çekersin ama elindeki bir urgan, ip o ancak 500 kg çekebilir ancak işte o kadarını çekecek, 10 tonu bir kenara bırakıp ancak çekebileceğin kadarını çekeceksin.

Durum böyle olunca: Konuşmalarda, sofiyenin kullanmakta

olduğu kelâm derecesine inmemiz gerekli olacaktır...

Ariflerin kullandığı kelam değil, sofiyenin kullandığı kelamla anlatmamız gerekecek diyor. İrfaniyetten, sufiliğe inmemiz gerekecek diyor yani aşağıdan başlayarak yavaş yavaş yükseltsinler. Haliyle bizimde öyle o sofiyenin kullandığı kelimelerin özünü bilmemiz lazımdır. Sufiyenin yani zahir ehlinin kullandığı kelimelerle bunu anlamaya çalışırsak hiç bir şey anlayamayız. O kelimelerin evvela özünü anlamamız gerekecektir. Hani meselâ "ceza" kelimesi cehennem cezası olmadığı gibi, bir karşılık manasında olduğu gibi. İşte bir çok kelimeler şeriat dediğimiz zaman, sadece suri hükümleri ifade etmeyip şeriat, tarikat, hakikat, marifet bütün bu mertebeleri kapsamına içine aldığı gibi her kelimenin tasavvuf terimleri lugatındaki terimlerin hakikatini idrak edip o mertebeden konuşmamız, indiği yerde orasıdır. Avamın anladığı şekildeki manaları değil.

Haliyle bu bölümdeki konuşmamız, bu âleme has olan ibarelerin tahammülü kadar olacaktır...

Gerçekte de eğer biraz basiretimiz açılmış olsa, mana âlemine yönelmiş olsak yani olsak derken yapabileceğimiz bir şey değil bu, kimsenin yapabileceği bir şey değil bu, Peygamber Efendimizden başka, Cenab-ı Hakk, sistemini öyle kurmuş olsa idi, eğer birazcık o âlemin halinden idrak etmiş olsaydık, idrak derken, müşahade ve yaşam olarak yani bâtın âlemine duhul etmiş olsaydık, bir daha geriye çıkamazdık. Yani Cenab-ı Hakk, bâtındaki hakikatleri çok zahire çıkartarak yani çok yumuşatarak, çok hafifleştirerek bize nakletmekte, Kur'an-ı Kerimiyle, Peygamberleriyle.

Bu âleme has olan ibarelerin tahammülü kadar olacaktır.

Bazen bu âlemin ibareleriyle dahi konuştuğumuzda nasıl müthiş hadiseler, müthiş çakmalar oluyor insanda, nasıl büyük irfani depremler oluyor insanda, nasıl büyük idraklere ulaşmış oluyor. İşte tahammülümüz bu kadar ve Cenab-ı Hakk, bu kadarıyla bizlere bunu belirtiyor. Eğer çok apaçık olarak bir kısıntı dahi âlemden bizlere bildirmiş olsaydı, bizim bunlara tahammülümüz olmazdı ki, bu Cenab-ı Hakk'ın rahmetindedir. Çünkü üzerimizde bulunan ağır ceset, varlığımız, o nurani hayata tahammül edemez. Ancak bunlar ahirette açılacak ve o günün haline onu anlayacak derecede de birer ceset verilecek. Yani birer elbise verilecek ve o elbiselerle bunlar daha iyi orada açılmış, anlaşılacak olacak. Ayette belirtildiği gibi: "*Sırlar açıldığı zaman ortaya çıkacak*". "*Arz içinden ağırlıklarını dışarıya çıkardığı zaman*" (99/1-2) ama o da ancak bir zelzeleyle, yani kıyametle, yani kişinin nefsanîyetinin sonuyla, olmaktadır.

Bu âleme has olan ibarelerin tahammülü kadar olacaktır.

Bu ibare çok mühim, şimdi burada, bu yaşadığımız idrakler, bizleri alıp götürmekte yani alıp götürmekte derken, başka bir yerlere götürmekte değil, yine bu dünya içinde yine kendi varlığımız içinde, kendi ruhaniyetimizin içinde ve nefsimizin varlığından ve hayalinden alıp götürmekte. Yani nefsi, hayal ve vehimden alıp hakikate götürmekte. İşte bugün ilmi olan bu bilgiler yarın aynı olarak karşımıza çıkacak. Gerçi

bugüne göre ilmi dediğimiz bu varlıklar, aynel yakın, Hakkel yakın hükmünde. Yani ibarede bugün ilmi olan bilgiler yarın aynı olarak karşımıza çıkacak, burada ilmel, aynel, hakkel yakın bu ilimleri idrak etmişsek o zaman onlar çıkacak karşımıza yani öyle idrak edeceğiz. Aksi halde buradaki anlayışımız neyse hayal ve vehim içerisindeki yaşantımız neyse ahirette de hiç bir şey değişmeyecektir. Yine aynı hayal ve vehimde oraya çıkanlar, çıkacaklar. Ancak bunlar idrak sahipleri için oluşacak. İki kişi yan yana geldiği zaman bunların bir tanesi hayal ve vehim içerisinde hapsolmuş olsun, diğeri ise irfaniyet ufkunun açılmış ve sonsuzluğa kanat açmış olsun, ikisi aynı eşyaya baktığı zaman, nasıl ki birbirlerinden ne kadar farklı anlayışlar içerisinde oluyorlar ise, ne kadar birbirinden büyük farklar içerisinde oluyorlar ise, ahirette de insanlar aynen öyle olacak.

Bazıları ahirete bakacaklar, sıradan bir işmiş gibi ama irfan ehli, ahirete bakacak ki Allah'ın işiymiş gibi. Yani çok yüce bir hadise olarak bakacak. İşte burada biz tahammülümüzü zorlamaya çalışıyoruz, yani beşeri manada gücümüzün yettiği kadar yapmaya çalışıyoruz daha fazlasını zaten istemiyorlar ve de gerekte yok bir bakıma. Çünkü daha fazlası yaşam sistemimizi bozar. O da doğru bir şey olmaz. Dünya ve ahiret işleri birlikte gidecek. Dünyaya da ehemmiyet vereceğiz, ahirete de ehemmiyet vereceğiz. Dünya da, ahirette Hakk olduğuna göre ikisine de aynı değeri vermek zorundayız.

Durum böyle olunca: Konuşmalarda, sofiyenin kullanmakta olduğu kelâm derecesine inmemiz gerekli olacaktır...

Yani bu âleme has ibarelerin tahammülü kadar izahlarımız olacaktır. Durum da böyle olunca, konuşmalarda yani onun yazdığı yazılar konuşmadır, çünkü o kelimeler konuşuyor. O kitap üzerindeki o ibareler, her ne kadar baskı altında ise de yani baskı dediğimiz kitabın baskısı mührü içinde sabit gibi duruyorlarmış ise de ama irfan ehli, o kelimelerin kaydığını ve her birerlerinin hayat sahibi olduğunu anlaması zor olmaz. Ancak hangilerinde, irfan ehlinin yazdığı kitaplarda, diğerlerinde ise hayal ve vehim kaynar, o da ayrı meseledir. İrfan ehlinin, muhabbetiyle ilahi muhabbet, irfaniyetle yazdığı kitaplarda da Uluhiyet hakikatleri kaynar, yani nurlar ve ruhtar kaynar. İşte o gözle baktığımız zaman, oradaki kelimenin özüne nüfus etmemiz daha kolay olacak ve de bize, onun muhatabı da daha kolay olacaktır. Orada o kelimeler cansız gibi dururlar ama canlıdır hepsi, çünkü candan gelen bir can vardır. Ancak o canı, canlı olan anlayabilir. Cansız olan bu kitabı alsa eline kendi cansız olduğu için, zaten bir şey alamaz. İlk şartı okuyanında, dinleyeninde can ehli olması lazımdır. Yani uyanık olması, hayal ve vehimde, gaflette olmaması, kendini bilen, şuurlu birisi olması lazım ki, o şuuru ile burada anlatılmaya çalışılanları, anlamaya imkanı olsun.

Durum böyle olunca: Konuşmalarda, sofiyenin kullanmakta olduğu kelâm derecesine inmemiz gerekli olacaktır...

Burada sofiyeden bahsetmesi aslında, bu sofiye, şöyle diyelim: Tarikat mertebesinin hakikatini yaşayanlardır. Bunların içerisinde, tabiki grubun içerisinde, irfan ehli ariflerde vardır, ama sofiye ismini almış şeriat ehli insanlarda vardır. Kendisi zahiren bakıldığında sufi görüntüsü

var. Bunlarda sufilerden ama sufiyenin orta tabakası diyelim, tarikat ehli ama gerçek manada tarikat ehli. Sufiyeninde üst tabakası, irfan ehli arifler olmakta.

Durum böyle olunca: Konuşmalarda, sofiyenin kullanmakta olduğu kelâm derecesine inmemiz gerekli olacaktır,

dediği bu. Yani sufiyenin kullanmış olduğu istihlaları anlatmak suretiyle, kullanmak suretiyle de böylece izah yoluna gidilecektir diyor. Çünkü normalde olan bir sufi, vasatta olan bir sufi, ibadet ağırlıklı olduğundan, irfanıyeti olmadığından onlara da bu meseleleri anlatabilmek için, onların anladığı dille anlatmaya çalışacağız diyor. Tevazu gösteriyor.

Durum böyle olunca: Konuşmalarda, sofiyenin kullanmakta olduğu kelâm derecesine inmemiz gerekli olacaktır.

Çünkü bütün sufiyan irfanıyet mertebesinde olmadığı için, onların anlayabilmeleri için, öylece bir yol takip edeceğiz diyor.

Bu arada bazı açıklamalar da yapacağız... Haliyle: Lüzumlu olduğu ve ihtiyaç duyulduğu yerlerde... Ta ki: Bakıp okuyana kolay anlama durumu hâsıl ola...

Bu arada bazı açıklamalar da yapacağız... Haliyle: Lüzumlu olduğu ve ihtiyaç duyulduğu yerlerde... Ta ki: Bakıp okuyana kolay anlama durumu hâsıl ola...

Burada ilave edelim, bakıp, görüp, okuyana diyelim.

Bazı sırlara karşı da ayaktıracağız... Ki onlar, ilmi: Kitaba yerleştiren zatın yazmadığı meseleler olacaktır...

Ki onlar: Yüce Hakkı bilip anlama ile ilgili işlerdir... Mülk ve melekût âlemini anlamaya yarayan mevzulardır...

Bazı sırlara karşı da ayaktıracağız... Ki onlar, ilmi: Kitaba yerleştiren zatın yazmadığı meseleler olacaktır.

Bazı sıralara karşı da ayaktıracağız yani uyandıracacağız, ikaz edeceğiz, dikkat çekeceğizdir. Yani bazı hususlarda da dikkatini çekeceğiz.

Ki onlar: Yüce Hakkı bilip anlama ile ilgili işlerdir... Mülk ve melekût âlemini anlamaya yarayan mevzulardır...

Mülk âlemi bildiğimiz gibi bu madde âlemi Melik ismiyle, melekûtta ruhlar âlemi, batın dediğimiz âlemdir.

Bazı sırlara karşı da ayaktıracağız...

Yani onu şuurlandıracağız, uyandıracacağız, işaret edeceğiz, ifade edeceğiz.

Ki onlar, ilmi: Kitaba yerleştiren zatın yazmadığı meseleler olacaktır...

Yani Hakk'ın, gönüllerimize indirdiği meseleler olacaktır diyor. Biz işaret edeceğiz, onun ilhamları sizlere gelecektir diyor.

Ki onlar, ilmi: Kitaba yerleştiren zatın yazmadığı meseleler olacaktır.

Yani ben, bunları kitaba yerleştiren zatım demiyor. İlmi, kitaba yerleştiren zatın, evvela çok büyük bir tevazu olarak bunları ben yazıyorum demeden, kendinden falan zat diye bahsetmesi, bu tevazu yönünden bu birincisi, ikincisi ilmi, kitaba yerleştiren zatın yani bu tevhid ilmi, irfaniyet ilmi olduğundan, bu ilmi yazan, Allah'ın zatı olduğunu ifade ediyor.

Ki onlar, ilmi: Kitaba yerleştiren zatın yazmadığı meseleler olacaktır.

Yani herkese açılması gerekli olmayan veya gizli olması lazım gelen meseleler olacaktır.

Ki onlar: Yüce Hakkı bilip anlama ile ilgili işlerdir... Mülk ve melekût âlemini anlamaya yarayan mevzulardır...

Yani yazmadığı ama işaretle bildirmeye çalıştığı şeyler, yüce Hakkı bilip anlama ile ilgili işlerdir.

Bütün bunları anlatmaya çalışacağız... Ama: Mevcud olan işaretli ifadelerle... Bağlı remizleri, nükteleri ancak bu yoldan bileceğiz...

Bu arada izleyeceğimiz yol: Saklamakla, açmak arası bir ifade tarzı olacaktır...

Bu haller içinde bir tercüman olacağız ki: Bazen yıkıp dağıtmak, bazen de yapıp onarmak durumu meydana çıkacaktır...

Ta ki: Düşünme gücünü kendinde bulan, tam manası ile düşünebilsin...

Bütün bunları anlatmaya çalışacağız... Ama: Mevcud olan işaretli ifadelerle...

Elimizdeki imkanlarla anlatmaya çalışacağız diyor.

Bağlı remizleri, nükteleri ancak bu yoldan bileceğiz...

Bu arada izleyeceğimiz yol: Saklamakla, açmak arası bir ifade tarzı olacaktır...

Tenzih ve teşbih yoluyla anlatacağım diyor. Tenzih etmek biraz saklamak, teşbih etmekte açmak, ortaya getirmektir.

Bu haller içinde bir tercüman olacağız ki: Bazen yıkıp dağıtmak, bazen de yapıp onarmak durumu meydana çıkacaktır...

Neyin tercümanı olacak? Hakk'ın yani marifetullahın tercümanı olacağız. Bu tercümanlığı yaparken sizin eski binalarınız bazı yerlerini bazen yıkacağız diyor. Yani fazlalıkları atacağız, hani bir yerden yol geçerken nasıl istimlak edip yıkıyorlar ama bazen de yapacağız diyor. Hz. Mevlana aynen bu bahiste ; "Eğer yenisini yapamayacaksın eskisini yıkma" diyor. Eski binasını yıkma bırak içinde otursun eğer yapabileceksen eskiyi yık yeni bina kur, yani o kişinin binasını kur. Onun için durumuna bakacaksın eğer yıkıntıya tahammülü varsa, yıkılmaya, yıkmaya dayanabiliyorsa.

Adamın biri görmüş sırtına dövme yaptırmışları, heveslenmiş, aslan dövmesi yaptırmaya gitmiş... -Bana da, demiş, aslan dövmesi yap!.. -Peki, demiş dövmeci; benim mesleğim dövme yapmaktır... Gel, otur dövmeyi yapayım.. Dövmeci başlamış iğneyi batırmaya.. -Ayy! Ayy! Diye başlamış bağırırmaya adam... -Ne yapıyorsun arkadaş canım çok yanıyor!.. _Aslanın yelesini yapıyorum demiş. Aman, demiş, yelesini yapma başka yerini yap!.. Dövmeci başlamış bu sefer sırtının başka yerlerine iğneleri batırmaya... Adam yine bağırırmaya başlamış: -Aman, dur! Yapma, çok acıyor, neresini yapıyorsun? -Aslanın pençesini yapıyorum... -Aman pençesini de bırak, başka yerini yap!.. Dövmeci yine başlamış iğneleri batırmaya .. Bu defa yine bağırılmış adam: -Gene neresini yapıyorsun aslanın?.. demiş. -Kuyruğunu!.. "Ben vaz geçtim kardeşim, katlanamam bu aslanın acısına " demiş. "Aslandan da vazgeçtim, dövmesinden de..." Adam çekmiş gitmiş! İşte tahammül edebilirsen eskiyi yıkarsın evvela küçük küçük yıkarsın baktın tahammül ediyor hepsini yıkarsın sonra orayı temizlersin güzelce ondan sonra yeni programla binayı çıkarsın.

Ta ki: Düşünme gücünü kendinde bulan, tam manası ile düşünebilirsin... İşte oradaki bina ilim binası, bilgi binası yani kanaatler cümlesi kişinin kendi hakkında, âlem hakkında, Allah'ın hakkında kanaati mutmainliği yani o bilgi hususunda tatminliğidir. İşte tam manasıyla düşünebilirsin, eski hayali binasını yıktı ya yeni gerçek binasını kurmaya çalışıyor o zaman hayali olan bilgilerden arınsın tam hakkıyla düşünmeye başlasın, işte insanlık burada başlıyor. Tamamen temizlenmedikten sonra eski düşünceleri atmadıktan sonra eski bilgileri, eski kırıntıları temizlemedikten sonra gerçekçi düşünceye yani salt ve tarafsız düşünceye ulaşamıyor.

Oraya ulaşmadıktan sonra da hiç bir şey bilmesi öğrenmesi hiç mümkün değil. İşte eski binasını yıkacak, yeni binayı onun üzerine oturtmaya başlayacak ve o bina artık nasıl çıkıyor diye salt olarak tarafsız ve bir şeyin tesirinde kalmadan herhangi bir düşüncenin önyargının tesirinde kalmadan salt düşünceyle binasını kurmaya başlayacak. Şimdi herkes her şey hakkında düşünüyor, herkes her şey hakkında fikir yürütüyor. Aynı mesele hakkında birisi bambaşka düşünüyor, birisi bambaşka düşünüyor. Tam zıt birbirine neden? Çünkü hepsi kendi önyargılı düşünceleriyle meseleye bakıyorlar ve bireysel akl-ı cüz ile meseleye bakıyorlar. Akl-ı cüzde bu işleri çözemiyor. İşte bu düşünceye salim düşünceye ulaşmak için akl-ı küllden bir ip uzanması lazım, akl-ı küllle bir bağlantısı olması lazım ki salt düşünce akl-ı küllle yönelsin oradan aldığı ilhamatla, bilgilerle dengeli ve düzgün bir iş

yapsın.

Bütün bunları anlatmaya çalışacağız... Ama: Mevcud olan işaretli ifadelerle...

Çok açık olarak değil de, işaretli ifadelerle.

Bağlı remizleri, nükteleri ancak bu yoldan bileceğiz...

Bu arada izleyeceğimiz yol: Saklamakla, açmak arası bir ifade tarzı olacaktır...

Hem açmak, hem saklamak. İşte bütün bunların içinde irfaniyet gerekmede.

Bu haller içinde bir tercüman olacağız ki: Bazen yıkıp dağıtmak, bazen de yapıp onarmak durumu meydana çıkacaktır...

Bazen yıkıp, dağıtmak yoluna gideceğiz, neyi? Hayal ve vehmi, aslı olmayan ama aslı varmış gibi zannettiğimiz şeyleri yıkıp, dağıtıp, parçalayacağız diyor. Diyelim ki, kişi bir mevzu hakkında bir cümle duydu veya okudu, öğrendi ancak o cümlenin, diyelim ki, içerisinde on tane kelime var, bunun sekiz tanesi doğru, iki tanesi hayal nasıl temizleyeceğiz, işte dediği bu. Bazen de yapıp onarmak durumu meydana çıkacaktır, yani cümlenin içerisinde bulunan o yanlış kelimeleri çıkartıp yerine onarmak suretiyle yenilerini koyacağız demek istiyor. Bazen o cümlenin tamamını kaldıracacağız, bu yanlış bunun kurgusu da yanlış, manası da yanlış diye, bazen de yapıp onarmak durumu meydana çıkaracağız.

Ta ki: Düşünme gücünü kendinde bulan, tam manası ile düşünebilsin...

Yani kimlik, kimlik kazanalım, birey olalım, tüketici değil, üretici olalım. On tane şey bileceğimize, bir tane bilelim ama doğru bilelim. On tane hayali ilim, bilim bilmektense bir tane doğru ilim bilmek ve doğru ilimle amel etmek daha ehven olacaktır. Kitaplar dolusu hayal ve vehim ilmi bilmektense, bir cüz gerçek ilim bilmek kişiye ömrü boyu daha güzel hareket etmesini sağlar. Tefekkür yeteneğini geliştirsün, işte insanlar ne yazık ki, tarikat diye bir yere intisab ettikleri zaman ilk kaybettikleri şey, bu cümlenin belirttiği mana, yani düşünce gücünü kaybetmekteyiz.

Eğer bir kimse, bir yerde düşünce gücünü kaybediyorsa, o her şeyini kaybetmiş demektir. Herhangi bir yere gidipte, oralara intisab etmenin veya oralarda bulunmanın gayesi budur, kişilerde düşünce gücünü meydana çıkarmaktır. Yani birey olarak birliğini anlaması, kişi başta yanlışta olsa bir fikir üretmesi bir gelişmedir. Çünkü fikir üretmeye başlamıştır, sonra o yavaş yavaş yanlışları ayırır içerisinde doğru fikir üretmeye başlar ve kendi hayatını da o düzen içerisinde düzenleyip sürdürmeye devam eder. İşte ne yazık ki, ben falan şeyhe bağlandım, ben bilmem o bilir gibi, böyle tevazu manasıyla söylenen sözler vakit kaybettirmekten başka hiç bir şey değildir. Cenab-ı Hakk, cümlemizi bu tür gafletlerden korusun, gerçek manada irfan ehli olabilecek bir düşünce insanı, olarak bizi oluştursun ama bizde çalışacağız, gereğini yerine getireceğiz, Cenab-ı Hakk'ta onun lütfunu bize verecektir.

Düşünme gücünü kendinde bulan, tam manası ile düşünebilirsin...

Yani idrakli ve istikametli düşünme bilsin. Ancak bunlar tabii daha evvelden kendisine anlatılacak misaller verilecek, şekillendirilecek, yol gösterilecek, izahlar yapılacak, zaman içerisinde neyin ne olduğu, hangi düşüncenin hayal ve vehim kaynaklı, hangi düşüncenin Hakk kaynaklı olduğunu, yavaş yavaş sonradan kendisi de ayırt edebilecektir.

Anlatılan manalar arasında öyleleri vardır ki: Ancak kapalı bir ifade, ya da geniş manalı bir işaretle anlatılabilir...

Böyle anlatılması gereken bir şey: Eğer açık bir şekilde anlatılacak olursa... zihin kayar... Esas mahallinden ayrılır; başka bir yöne gider.

Bu ise... beklenen hâsılatı getirmez... Öyle ki: Arananın bulunması imkânsız hale gelir...

Bu durum: İnce bir iştir... Çoğu kez, vuku bulur...

Bu manayı, —Nuh'un gemisi anlatılırken geçen— şu âyet-i kerime ile, daha iyi anlatabiliriz:

— «Onu, levhalar ve çivilerle yapılmışa yükledik...»(54/13)

Görülüyor ki: Burada, gemiden söz edilmiyor... Ve o, Nuh'u yüklenen, aslında: Levhalarla, çivilerle yapılan değildir... O halde neyle?... düşün...

Böyle olsaydı:

— Levhalarla, çivilerle yapılan gemiye yükledik...

Şeklinde bir ifade tarzı tercih edilirdi....

Anlatılan manalar arasında öyleleri vardır ki: Ancak kapalı bir ifade, ya da geniş manalı bir işaretle anlatılabilir.

Böyle anlatılması gereken bir şey: Eğer açık bir şekilde anlatılacak olursa... zihin kayar... Esas mahallinden ayrılır; başka bir yöne gider.

O insanın 20,30,50... yaşına kadar kendisinde meydana gelen bir kanaatler silsilesi var her şey hakkında, işte peygamber, din, âlem... vs. nedir? işte budur gibi kendisinde bir oluşum meydana gelir. İşte bunu çok açık sert bir şekilde söylersen bu çok büyük zelzeleye sebep olur. Yani binayı yıkarken de yavaş yavaş yıkacaksın bir bakıma da.

zihin kayar... Esas mahallinden ayrılır; başka bir yöne gider.

Onun kanaatinin dışında bir şey söylersen hem de sert olarak bu budur diye. Onun düşüncesi kayar şüpheye düşer. Acaba öyle mi, böyle mi diye şüpheye, tereddüte, vesveseye düşer. Sonra kendi eski bulunduğu yerden de olur.

Bu ise... beklenen hâsılatı getirmez... Öyle ki: Arananın bulunması imkânsız hale gelir.

Yani artık Allah'ı bulması da mümkün olmaz diyor.

Bu durum: İnce bir iştir... Çoğu kez, vuku bulur.

Bu manayı, -Nuh'un gemisi anlatılırken geçen- şu âyet-i kerime ile, daha iyi anlatabiliriz:

- «Onu, levhalar ve çivilerle yapılmışa yükledik...»(54/13)

Nuh'un gemisi hakkında yani Nuh (a.s.) gemisinden bahsederken bir çok yerde "Biz onları yükledik" (umemin mimmen meak) yani bütün ümmetler o geminin içerisine yüklendi. Yani Nuh (a.s.) dan sonra kıyamete kadar kim gelecekte Nuh'un varlığında hepsi o geminin içindeydi, içindeydik. İşte burada "onu levhalar ve çivilerle yapılmışa yükledik" demesi her birerlerimiz Nuh'un gemisiyiz, vücut olarak geminin gövdesi gibiyiz. Levhalar dediği bedenimizin üzerindeki deriler, çiviler dediği de kemiklerimizdir. Levhalar ve çivilerle yapılmışa yükledik yani senin varlığına yükledik hakikati Nuh'u diye belirtiyor.

Görülüyor ki: Burada, gemiden söz edilmiyor... Ve o, Nuh'u yüklenen, aslında: Levhalarla, çivilerle yapılan değildir... O halde neyle?... düşün...

Yani burada anlatılmak istenen şey gemi olsaydı, gemiye yükledik derdi ama levhalarla, çivilerle yapılmışa yükledik diyor. Ama burada gemi ifadesi de var, tahtaları levha olarak, çivileri de çivi olarak düşünürsek gemi ifadesi de vardır. Ama murat o gemi olsaydı, gemi derdi, Nuh'un yaptığı gemiye yükledik derdi. İfade teşbih ve de müteşabih ayet, işte açık bırakıyor orasını Cenab-ı Hakk.

Böyle olsaydı:

- Levhalarla, çivilerle yapılan gemiye yükledik...

Şeklinde bir ifade tarzı tercih edilirdi...

Anlatılan manalar arasında öyleleri vardır ki: Ancak kapalı bir ifade, ya da geniş manalı bir İşaretle anlatılabilir...

Böyle anlatılması gereken bir şey: Eğer açık bir şekilde anlatılacak olursa... zihin kayar... Esas mahallinden ayrılır; başka bîr yöne gider.

Tam kişinin idrak ve şuur yapısı yerleşmemişse, bazı tevhidi ve irfani sözler onları kaydırabilir. Çünkü ehl-i zahir, ikilik üzere olan bir din anlayışı içerisinde hayatını sürdürür, ehl-i bâtın ise teklik içerisinde olan bir din anlayışıyla hayatını sürdürür ki, ikisi aynı dinin bölümleri olduğu halde, ikisi de aynı dinin içinde mevcut olduğu halde ama, mertebeleri, dolayısıyla da tatbikatları, anlayışları başka olduğundan bir evvel ki, kendi mertebesinden anlayışından, şartlanmasından, hayal ve vehminden öteki sözleri duyduğu zaman, ona ters gelir ve yanlışlık yapmasına sebep olur. Onun için bu tür mevzuları yukarıda da dediği gibi ibarelerle anlatacağız. İşte bu tür mevzuları da her yerde, her zaman söylemek doğru olmaz. Ancak belirli bir aşamalar yapmış

kimselerle bunlar konuşulabilir, görüşülebilir. Aksi halde dinleyen kişiye pek fayda sağlamaz, ancak idrak, şuur ve kabiliyeti varsa tabii ki o kişilerde de açılımları olur ama neticesi için onun üzerinde çalışılması gerekmekte, hiç bir şey kolayca kazanılmamaktadır.

Eğer açık bir şekilde anlatılacak olursa... zihin kayar...

Mesela şöyle diyelim; Eğri bir şeyin düz olduğunu iddia eden bir kimse olsa, diğer taraftan da eğriyi eğri, düzü düz bilen bir kimse olsa, ikisi eğriye baktığı zaman birisi ona eğri der, öteki hayır düz der ama ikisi de doğru söylemiş olur. Çünkü Muhiddin Arabi Hazretlerinin dediği gibi, "Yayın eğriliği, doğruluğundandır". Yayın eğriliği, doğruluğundandır, eğri olmasa yay olmaz, yay olduğuna göre o doğrudur orada, fiziki manada baktığımızda yay eğridir ama hakikati itibarıyla baktığımızda eğriliği onun doğru olmasıdır. Eğer o yay, doğru olmuş olsa, yay olmaz. Yay olmayınca da eğri olur. O zaman doğru dediğimiz ok, yaya göre eğridir. Yani fizik olarak doğru çubuk olarak gördüğümüz ok, yaya göre eğridir, çünkü yaylık yapamaz ama yay da, oka göre eğridir ama kendi bakımından doğrusudur. Çünkü eğri olmazsa yay görevini yapamaz, görevini yaptığı için onun doğru olması eğri olmasıdır. Şöyle diyelim; Yılanın eğri gidişi doğruluğundandır, yılan giderken sağ, sol yaparak gider yani gidişi eğri, büğrü ama o doğruluğundan öyle gidiyor. Yani eğri gitmesi kendi doğru gitmesidir. İşte bir kimseye söylense ki, yılanın eğri gidişi, doğruluğundandır. Bu hakikatleri idrak etmeyen kimsenin burada zihni kayar. Çünkü suret ve şekle baktığı için. Bir kimse irfan ehliyse, gerçekten de bakar ki, onun eğriliği doğru olmasından. Yani sisteminin kuruluşu öyle. Bir sistem kurulmuşsa o sistem doğrudur.

Bu ise... beklenen hâsılatı getirmez...

İdraki yerinde olmayan kimselere, bu tür mevzuların anlatılması zaten fayda vermez.

Öyle ki: Arananın bulunması imkânsız hale gelir...

Bu durum: İnce bir iştir... Çoğu kez, vuku bulur...

Bu manayı, -Nuh'un gemisi anlatılırken geçen- şu âyet-i kerime ile, daha iyi anlatabiliriz:

- «Onu, levhalar ve çivilerle yapılmışa yükledik...»(54/13)

Görülüyor ki: Burada, gemiden söz edilmiyor... Ve o, Nuh'u yüklenen, aslında: Levhalarla, çivilerle yapılan değildir...

O halde neyle?. düşün...

Böyle olsaydı:

- Levhalarla, çivilerle yapılan gemiye yükledik...

Şeklinde bir ifade tarzı tercih edilirdi.... Genel seyir içerisinde anlatıldığı zaman yani Hz.Nuh (a.s.)'ın hadisesi içerisinde anlatıldığı zaman, "Onu, levhalar ve çivilerle yapılmışa yükledik" yani Nuh (a.s.)'ı kendi yapmış olduğu gemisine yükledik diye oraya gemi kelimesini koyması lazımdı diyor mutlak manada o hadiseden bahsedilmiş olsaydı. Onu yani burada ondan kasıt ne acaba? Zahren Nuh (a.s.)'ı ve

çevresindekilerle beraber levhalar ve çivilerle yapılmışa yükledik. Levhalardan kasıt, zahire baktığımız zaman tahtaları, gövdeyi kaplayan tahtaları, çivilerde, onları birbirine bağlayan, bir bütün haline getiren demir çiviler zahiren anlaşılan bu. Halbuki burada ondan kasıt, Hakikat-i Nuhiyye, Nuh'u bedeniyle değil, zahiren o olmakla birlikte ama manen o değil. Ondandır kasıt, Mertebe-i Nuhiyyet. Mertebe-i Nuhiyyetinde bilindiği gibi ikinci Âdem olduğu belirtiliyor, yani neslin yeniden ondan başlaması dolayısıyla ikinci Âdem. Mertebe-i Nuhiyyeti, levhalar, ne demek levhalar? İnsan bedenindeki deriler, insan gemisinin levhaları, her birerlerimiz, biz aslında Sefine-i Muhammediyeyiz, yani Muhammediyet teknesiyiz ve ilm-i ilahi deryasında da gezmekteyiz ama şuuru ile biliyorsak, kendimizi tanıyorsak.

Eğer Yunus'un gemisinden, Yunus'un balığının karnından dışarı çıkmamışsak biz mahkumuz, ne zaman Yunus'un balığının karnından çıkacağız ve Nuh'un gemisine binip, levhalar ve çivilerle yapılmışa yükleneyeceğiz, o zaman kendimizi idrak etmiş olacağız. Burada çivilerden kasıtta, kişinin kemikleri. Âdemiyet mertebesinde hayal ve vehim cennetinden beden arzına nüzul etmek, inmek varsa ki, insanoğlu artık yeryüzünde yaşamaya başlıyor yani Âdemiyet mertebesi gerçek manada kişinin üzerinde faaliyete geçtiği zaman, şuurlanmış oluyor, kendini biliyor ve kendi beden arzı üzerinde yaşamaya başlıyor. Kur'an-ı Kerim'de belirtilen, dünya üstünde yaşam, tevhid ve seyr-i süluk yolundaki karşılığı, beden üzerinde kişinin şuurlanarak yaşaması yani kendisinin sadece bedenden ibaret olmadığı, bedeninin kendisinin bir bineği olduğu aracı olduğu, kullandığı vasıtası olduğunu anlaması ve bu aracın üzerine de manayı Âdemiyenin bindirilmesi ki, o da kendi şuur ve iradesi, akli olmakta. İşte burada bahsedilen Nuhiyyet mertebesinde de, "*Onu, levhalar ve çivilerle yapılmışa yükledik*".

Mertebe-i Âdemiyet, manayı Âdemiyet, Âdem'i bedene nüzul etmişse yani inmesi. Burada da manayı Nuhiyyetin, beşer bedene yani toprak olan bedene yüklenmesi hakikati var. Manayı Nuh, yolumuzda bize neyi ifade ediyor? Mertebe-i Necat'ı yani kurtuluş mertebesini ifade ediyor, hayal ve vehmimizden. Ancak şartı, Nuh teknesine binmek yani Nuh'i manayı, bizim beden teknesine yüklememiz. Çivilerle, levhalarla yani çiviler, kemiklerimiz, levhalar da, tenimiz, derimiz. İşte bu geminin üzerine Nuh bindirilmiş oluyor ve bilindiği gibi Nuh ile birlikte de, bütün kıyamete kadar gelecek olan insan nesli de, "*ümemin mimmen meak*" (11/48) ayetinde de belirtildiği gibi, bütün ümmetler onun içerisinde beraberdi, bindirilmişti diye ifade ediliyor. İşte o devrede insanın başına gelecek olan nefis deryası, onu boğacak olan nefis deryasından kurtulmanın şartı. İdrakli ve şuurlu bir vaziyette, o mertebe-i Nuh'un gemisine binmek, ancak kurtuluşun yolu almaktadır.

Şunu da bildirmem gerekir ki: Bu kitaba, Kur'an ve Resulüllah S.A. efendimizin sünneti ile teyid edilmeyen hiç bir şeyi almadım...

İş, anlatıldığı gibi olunca; bu esere bakıp okuyandan bir dileğim var: Şayet Kur'an-ı Kerim, veya hadis-i şerif dışında bir

sözümü görürse... onunla amel etmeyi bıraksın... Ve, o sözün, benim kasdım olmadığına, âyet-i kerime ve hadis-i şerifin mana maefhumu içinde olduğuna inanıp teslim olsun; inkâr etmesin...

Taa, Allah-ü Taâlâ, o mana yolunda kendisine bir kapı açıncaya kadar...

Şunu da bildirmem gerekir ki: Bu kitaba, Kur'an ve Resulüllah S.A. efendimizin sünneti ile teyid edilmeyen hiç bir şeyi almadım...

İş, anlatıldığı gibi olunca; bu esere bakıp okuyandan bir dileğim var: Şayet Kur'an-ı Kerim, veya hadis-i şerif dışında bir sözümü görürse... onunla amel etmeyi bıraksın... Ve, o sözün, benim kasdım olmadığına, âyet-i kerime ve hadis-i şerifin mana maefhumu içinde olduğuna inanıp teslim olsun; inkâr etmesin...

Taa, Allah-ü Taâlâ, o mana yolunda kendisine bir kapı açıncaya kadar...

Bu kitabı okuduğunuz zaman ayet ve hadisin dışında bir şey görürseniz veya size öyle gelirse idrakiniz daha henüz oraya ulaşmadıysa onunla amel etmeyin.

Ve, o sözün, benim kasdım olmadığına, âyet-i kerime ve hadis-i şerifin mana maefhumu içinde olduğuna inanıp teslim olsun; inkâr etmesin...

Yani onun anlayamadığı mevzuun kitabın yazarının düşüncesi olmadığı ayet ve hadisin manası olduğunu anlasın.

Taa, Allah-ü Taâlâ, o mana yolunda kendisine bir kapı açıncaya kadar...

Herhangi bir mevzu hakkında taa ki Allah-ü Teâlâ hazretleri kişiye kendinde has oluşan bir kapı açsın diyor. Herhangi bir mevzu hakkında tereddütteyse kişi veya lâfzî olarak o sözü söylemiş duymuş okumuşsa da hakikatine nüfuz edememişse kendisine Cenab-ı Hakk oradan mutmain olarak yani gönlüne ilham vererek o meseleyi açmayıncaya kadar onunla münasebette olmasın yahut onu kullanmasın ama bu uğurda çaba versin diyor. Allah-ü Teâlâ ona o kapıyı açıncaya kadar diretsin demek istiyor yani araştırma yapsın demek istiyor.

Şunu da bildirmem gerekir ki: Bu kitaba, Kur'an ve Resulüllah S.A. efendimizin sünneti ile teyid edilmeyen hiç bir şeyi almadım...

Bu da bir ölçü, aklımıza gelen herhangi bir bilgi, duygu veya ilhami zannettiğimiz bir oluşum, eğer ayet-i kerimeye ve sünnete uygun değilse onu hemen reddetmemiz gerekiyor. Ne kadar düzgün cümle kuruluşları içerisinde gelirse gelsin, ne kadar yanıltıcı şekilde gelirse gelsin, ne kadar doğruymuş gibi delillerle gelirse gelsin, ayet-i kerimeye ve sünnete uymuyorsa, onu hemen uzaklaştırmamız gerekiyor. Çünkü hayal ve vehmin ta kendisi olduğu açık olarak belirlenmiş oluyor. Bir

kimse, hangi mertebeye gelirse gelsin, nefsin kendinden ayıramadığı için, nefsi de kendisiyle birlikte olduğu için, aklen, şuur ile gönülden ne biliyorsa, nefsi de onun aynısını biliyor. Ayrıca nefsin bildiği bir fazlalığı daha var, onun zıttını da biliyor. Yani nereden yanıltacağını da biliyor. İşte biz, eğer irfaniyet idrakiyle tedbirli olmazsak hemen bu yanılgıların içerisine düşüveririz, ayağımız kayar gideriz farkında bile olmayız. O kadar çok, kendisi ileri durumda zannedilen insanlar var ki, hayret edilecek derecede bu halin tuzağına düşerler. Hayret edilecek şekilde bu halin içine düşmüş bulunmaktalar. İşte tek ölçüsü Kur'an'a ve sünnete uygun olması. Yani gelen ilhami manada da olsa bilgilerin veya herhangi bir kitaptan da okumuş olsak, Kur'an'a ve sünnet-i seniyyeye uymuş olması gerekiyor.

İş, anlatıldığı gibi olunca; bu esere bakıp okuyandan bir dileğim var: Şayet Kur'an-ı Kerim, veya hadis-i şerif dışında bir sözümü görürse... onunla amel etmeyi bıraksın...

Kendisi bu derece yüksek bir vasıfta olan insan, kamil insan olduğu halde yine de okuyanlar bunun içerisinde bir yanlışlık görürse, onunla amel etmesinler diyor.

Ve, o sözün, benim kasdım olmadığına, âyet-i kerime ve hadis-i şerifin mana mefhumu içinde olduğuna inanıp teslim olsun; inkâr etmesin...

Taa, Allah-ü Taâlâ, o mana yolunda kendisine bir kapı açıncaya kadar...

Burada inkâr yoluna sapmamanın ve teslim olmanın faydası şudur: O anlamadığı şeyi anlama bereketinden mahrum kalmaz... Şimdi anlayamadığını, belki de az zaman sonra anlar...

Sebebine gelince: Bizim bu bilgilerimizden bir şeyi inkâr eden kimse, onun aslını bilmekten yana mahrum kalır...

İşbu mahrumiyeti ise: İnkârı devam ettiği süre sürer... Daha öteye geçemez...

Başka yolu yoktur...

Sonra, onun vuslat tadı: Bu inkârı sebebi ile, ondan kesin olarak Tamamen gider... Hem de: İlk inkârı anında...

O kadar ki: Onun için, artık iman ve teslim babında başka bir yol da kalmaz...

Burada inkâr yoluna sapmamanın ve teslim olmanın faydası şudur: O anlamadığı şeyi anlama bereketinden mahrum kalmaz...

Yani inkar etmezse anlamadığı için tatbik etmeye bilir ama inkar etmezse Cenab-ı Hakk onun bereketini ona gösterir diyor.

Şimdi anlayamadığını, belki de az zaman sonra anlar...

Yani o mevzu hakkında herhangi bir yerde konuşulduğunda veya duyduğunda, okuduğunda anlayamazsa da inkar etmesin, reddetmesin onu diyor. Bir başkası zaman olur onu anlar.

Sebebine gelince: Bizim bu bilgilerimizden bir şeyi inkâr eden kimse, onun aslını bilmekten yana mahrum kalır...

Kim ki bir şeyi inkar ederse onun hakikatini anlamaktan yana mahrum kalır. Hani birisi şunu yap der, yapmazsa, yapmazsan yapma der ona o kapıyı kapatır. Ama ben bunu anlayamadım bana bunu bir daha anlatır mısın, okur musun, yapar mısın dediği zaman o kapıyı açık tutuyor. Alıcı olduğunu gösteriyor, girmeye çalışıyor. Karşı tarafta açık tutuyor onu kapatmıyor.

İşbu mahrumiyeti ise: İnkârı devam ettiği süre sürer... Daha öteye geçemez... Başka yolu yoktur...Sonra, onun vuslat tadı: Bu inkârı sebebi ile, ondan kesin olarak Tamamen gider...

Oradaki vuslata ulaşamaz diyor. Buradaki vuslattan gaye, vuslat marifettir demişler. O bilgideki irfanîyete ulaşamaz.

Hem de: İlk inkârı anında... O kadar ki: Onun için, artık iman ve teslim babında başka bir yol da kalmaz...

Burada inkâr yoluna sapmamanın ve teslim olmanın faydası şudur: O anlamadığı şeyi anlama bereketinden mahrum kalmaz... Şimdi anlayamadığını, belki de az zaman sonra anlar...

Burada inkar yoluna sapmamanın ve teslim olmanın faydası şudur, o anlamadığı şeyi, anlama bereketinden mahrum kalmaz. Şimdi anlayamadığını, belki ileride anlar. Herhangi bir kelime, cümle veya bir söz, konuşma duyulduğu zaman, o anlaşılmaya bilir, ancak bunun inkar edilmemesi lazım ve yine ihtiyatlı olarak kabul edilmesi lazımdır. Bir zaman gelir, o anlamadığı şeyi anlama bereketinden mahrum kalmaz. Yani o anda anlamadığı şeyi, anlama bereketinden mahrum kalmaz, çünkü inkar etmediği için. Şimdi anlayamadığını belki az zaman sonra anlar. Cenab-ı Hakk, açar onun da o mertebedeki idrakini ve bu şekilde de anlayışı gelişmiş olur.

Sebebine gelince: Bizim bu bilgilerimizden bir şeyi inkâr eden kimse, onun aslını bilmekten yana mahrum kalır...

Yani inkar ederse mahrum kalır. O anda anlamaya bilir ama tasdik ederse kısa bir zaman sonra o kendisine açılır.

İşbu mahrumiyeti ise: İnkârı devam ettiği süre sürer... Daha öteye geçemez...

Başka yolu yoktur...

Sonra, onun vuslat tadı: Bu inkârı sebebi ile, ondan kesin olarak Tamamen gider... Hem de: İlk inkârı anında...

Yani hakikat-i ilahiyeden bir şeyi inkar eden kimseden vuslat tadı tamamen gider. Vuslat, vasıl olmak yani lika, mülaki olmak. Zannedilir ki, insan Allah'ı düşüne düşüne, zikir yapa yapa, hayal ve vehim anlayışı içerisinde, karşısında bir silüet olarak Allah gelecekte, onun ile

konuşacak, görüşecek bir varlık olarak, görüşecek diye zanneder, böyle bir şey olmaz. Eğer öyle bir şey oluyorsa, o mutlaka zaten putperestliktir, hayal ve vehimdir. Ancak kişinin idraki, "*Feeynema tuvellu fesemma vechullah*" (2/115) hakikatini şuur etmişse yani bu idraki anlamışsa, o zaman Cenab-ı Hakk'ın varlığını hiç bir yere tahsis etmeden, her yerde müşahede ederek, onunla vuslat etmiş olur.

Muhiddin Arabi Hazretleri vuslatı tarif, tabir ederken; Vuslat, marifettir demiş. Zahiri bir şekillendirme değil, çok güzel bâtını bir tarif ile belirtmişler. Vuslat, marifettir. İşte kişinin marifeti ne kadarsa yani marifet bilgisi ne kadarsa, Hakk'a olan vasıliyeti, ulaşması, vuslatı da o mertebeden olur. Kişi şeriat ehli ise, zaten onun vuslat diye de bir derdi olmadığından, kendisi hakkında böyle bir mevzu söz konusu değildir. Tarikat ehli için de vuslat hayalidir. Harikat ehli için ise, irfanidir. Marifet ehli için de, tabi marifet irfanıyeti içerisindedir. Yani kişinin idraki ve şuuru ne kadar gelişmişse, Cenab-ı Hakk'ı bilme, tanıma ne kadar kendinde ileri gitmişse, vuslat denilen o idrak ve şuur, açılım o derece ileri olacaktır.

Vuslat anlayışı, inkar etmesinden dolayı tamamen gider. Burada gitmesiyle kalmaz, ahirette de gider, ebedi olarak vuslata eremez. "*İnna lillahi ve inna ileyhi raciun*" (2/156) da olduğu gibi, işte onlar, rücu edecekler, ahirette vuslat ehli olacaklar. Ancak bütün varlıklar, bütün insanlar, Hakk'a dönecekler ama ne yönüyle tabii yönüyle, tabiatları itibariyle dönecekler, ilim ve irfanıyetleri olarak Hakk'a dönemeyecekler. Çünkü beşeriyetlerinde kaldığı için kendilerini hep beşer bilecekler ve kendilerini de gayr olarak Hakk'ın dışında gayrı olarak bilecekler, böyle bildikleri için de onların Hakk'a ulaşmaları dünyada da, ahirette de ebediyen mümkün olmayacak. Hakk'a dönecekler ama nereye döndüklerini bilmeyecekler zannedecekler ki biz, kabre döndük, maşşere döndük, cennete döndük yahut cehenneme döndük nereye gidilecekse işte, gönderileceklerse oraya döndüklerini zannedecekler. Orada buldukları yerde Hakk'ı müşahede edemediklerinden, Hakk'ın zatına dönmemiş olacaklardır.

O kadar ki: Onun için, artık iman ve teslim babında başka bir yol da kalmaz...

Yani vuslata erememiş olan kişi, hakikat-i ilahiyeyi inkar etmiş olan kişi, ancak iman yoluyla belki işte islamiyetini sürdürecektir.

Burada önemli bir hususu açıklamak isterim...

Bilesin ki: Hangi ilim olursa olsun; onu, âyet ve hadis teyid etmiyorsa... o, bir dalâlettir...

Belki de, hiç bir şey değildir...

Belki de, öyle bir şey yoktur...

Ancak bu durum: Senin o manayı değerlendiren, âyet ve hadisi bulamadığın için meydana gelmez...

Hemen her ilmin: Kendi özünde, âyet ve hadisle teyid edilmiş olması bir gerçektir... Ancak, seni o ilmi anlamaktan alıkoyan, istidadının azlığıdır... Bu halin, o ilmi anlamana engel olur...

O ilmi, kendi gücünle almaya, onunla nimetlenmeye kalkarsın... Ne var ki, böyle bir şeye: Asla, gücün yetmeyecektir...

Bu halini anlamadığın için, sanırsın ki: O İlmî konu, âyet ve hadise aykırıdır...

Şimdi sana bir tavsiye:

Böyle bir halle karşılaşırsan, teslim bayrağını çekmelisin... asla, inkâr yoluna sapmamalısın...

Burada önemli bir hususu açıklamak isterim... Bilesin ki: Hangi ilim olursa olsun; onu, âyet ve hadis teyid etmiyorsa... o, bir dalâlettir...

Yani dünyevi ilim, uhrevi ilim hangisi olursa olsun bir âyet, bir hadis onu desteklemiyorsa o bir dalalettir. **Belki de, hiç bir şey değildir...** Yani ortada bir ilim var gibi bir şeyler gözüküyor ise de, bir sürü kurgular, çizgiler ama aslında o hiçbir şey değildir diyor. Hayal ve vehimden başka bir şey değildir.

Belki de, öyle bir şey yoktur... Ancak bu durum: Senin o manayı değerlendiren, âyet ve hadisi bulamadığın için meydana gelmez... Hemen her ilmin: Kendi özünde, âyet ve hadisle teyid edilmiş olması bir gerçektir...

Yani gerçek ilim, hakiki ilim yani hayalden ve vehimden kaynaklanmayan gerçek ilmin muhakkak âyetle, hadisle bir teyidi vardır. Yani sen bulamamış olabilirsin o ayrı bir meseledir.

Ancak, seni o ilmi anlamaktan alıkoyan, istidadının azlığıdır...

Yani istidadın, kabiliyetin onu anlamaktan yana zayıf düşer. Sen anlayamıyorsun diye bu yanıltır demek değildir. **Bu halin, o ilmi anlamana engel olur...** Senin kabiliyetinin azlığı yahut gayretsizliğin yani kabiliyetin vardır da faaliyete geçirmezsin. O da bu ilmi anlamana engel olur.

O ilmi, kendi gücünle almaya, onunla nimetlenmeye kalkarsın... Ne var ki, böyle bir şeye: Asla, gücün yetmeyecektir...

Vahdet ilmini o gerçek ilmi kendi kafanla almaya kalkarsın yani akl-ı cüzüyle anlamaya kalkarsın bunu da yapman mümkün değil diyor. Çünkü sana akl-ı külden bir işaret gelmesi lazım, bir yardım gelmesi lazımdır. İşte bazı arkadaşlar biraz bazı şeyleri anladıktan sonra ben bu işi aklımla hallederim deyip bu hale yani dalalete düşerler. Akıllarına güvenirler.

Bu halini anlamadığın için, sanırsın ki: O İlmî konu, âyet ve hadise aykırıdır...

O ilmi âyet ve hadise aykırı zannedersin yani senin akl-ı cüzünle anlayamadığın bir hakikati, bu hakikati de akl-ı cüzünle anlamaya çalışsa ebedi olarak bunu anlamayacaksın diyor. Anlayamadığın için akl-ı cüzünle sen bunu âyet ve hadise aykırıdır diye karar verirsin diyor. Yani kendi yaptığın işi doğru bulursun ötekini yanlış aykırı bulursun demek istiyor. Kendi aklınla bulamazsın, akl-ı külliden ya bir çekici, ya bir bağlantı, ya bir açıcı gelmesi lazımdır.

Şimdi sana bir tavsiye: Böyle bir halle karşılaşırsan, teslim bayrağını çekmelisin... asla, inkâr yoluna sapmamalısın...

Burada önemli bir hususu açıklamak isterim...

Bilesin ki: Hangi ilim olursa olsun; onu, âyet ve hadis teyid etmiyorsa... o, bir dalâlettir...

Yeryüzünde, batıda, doğuda, güneyde, kuzeyde ne kadar tefekkür ehli olursa olsun yani ne kadar meşhur, ne kadar geniş, felsefe ehli ne kadar felsefe yaparsa yapsın, ne kadar büyük düşünce üretirse üretsin, eğer bunları ayet ve hadis teyid etmiyorsa, o dalalettir. Çünkü beşeri birey nefsin düzenlediği cümle veya anlayışlar olduğundan, onunda bir asıla dayanmadığından yani nefiste bir asıla dayanmadığından hepsi boş ve dalalettir, hiç bir yere götürmez. İşte kütüb-i semaviyenin dışında hiç bir kitap, mutlak manada Allah'a ulaştırmaz. Kütüb-i semaviyeden kasıt, kendi buldukları devrelerine ait olan bölümlerdir yani İbrahimiyyet mertebesinde kendisine verilen suhuf, Museviyyet mertebesinde kendisine verilen Tevrat-ı Şerif, İseviyyet mertebesinde olan İncil-i Şerif ki yeryüzünde kayıtlı bir incil yoktur, yaşayan incil vardı, o da İsa (a.s.)'ın kendisidir ve gerçek İncil Kur'an-ı Kerim de bahsedilen İseviyyet âyetleridir.

Daha evvelden, kayıtlı bir İncil yoktur, zaten onun için bulamıyorlar. Eğer elde kayıtlı bir İncil olsaydı, Latince olsun, Yunanca olsun, İbranice olsun, hangi dilden olursa olsun, olsaydı bugün onun azda olsa kalıntıları olurdu. Yuhanna'ya göre İncil olmazdı. Allah'ın kitabı kimseye göre olmaz. Allah'ın kitabı, Allah'a göredir, Allah içindir, Allah'ındır. Yuhanna'ya göre İncil olursa, o Allah'ın İncil'i değil, Yuhanna'nın hayali kitabı olur. Kitapların ismi baştan yanlıştır, zaten isim hükümsüzdür. Hatta iftira isim olarak iftira, Allah'a iftira ediliyor yani beşer kendi yazdığı kitabı, Allah'ın kitabıymış gibi sunuyor, bundan büyük bir vebal olur mu? İşte onların hepsi dalalettir. İçerisinde bazı doğrular olsa bile, aslı yanlış olduğundan o doğruların ahirette hiç bir kıymeti olmaz. Kişiyeye göre Kütüb-i Semavi'ye olmaz. Kütüb-i Semavi'ye, Allah'ındır. Onların sahibi Allah'tır, beşer onların sahibi olamaz. İşte kendi devrelerinde gelen Kütüb-i Semavi'ye ki son kitabımız olan Kur'an-ı Kerim, bütün semavi kitaplar içerisinde olduğundan zaten onun dışında ayet ve hadisin teyid etmediği her şey bir dalalettir.

Belki de, hiç bir şey değildir...

Belki de, öyle bir şey yoktur... Yani elde bir kitap vardır ama İlâhi manada kabul görmediğinden zaten yok hükmündedir.

Ancak bu durum: Senin o manayı değerlendiren, âyet ve

hadisi bulamadığın için meydana gelmez...

Hemen her ilmin: Kendi özünde, âyet ve hadisle teyid edilmiş olması bir gerçektir... Ancak, seni o ilmi anlamaktan alıkoyan, istidadının azlığıdır... Bu halin, o ilmi anlamana engel olur...

Yani gerçek manada ayet ve hadis ile teyid edilmiş olması bir gerçektir. Yani bir ilim ayet ve hadis ile teyid edilmiş ise o ilim gerçek ilimdir. Bazı kimseler ayet ve hadisi anlayamayabilirler, belirli bir süre, o da istidadının azlığı veya ilminin noksanlığındandır.

O ilmi, kendi gücünle almaya, onunla nimetlenmeye kalkarsın... Ne var ki, böyle bir şeye: Asla, gücün yetmeyecektir...

Yani ayet-i kerimeyi ve hadis-i şerifleri şer'i manada okuduğun, anladığın zaman ve ikilik üzere hayata baktığın zaman yani tenzih mertebesi anlayışı itibariyle hayata baktığın zaman, tevhidi manada gelen ayet ve hadisleri anlamam mümkün olmayacaktır. Çünkü ikisi de İslam'ın içerisinde olmasına rağmen ayrı mertebeler olduğundan izahı gerekecektir. İşte kişi, meseleye ilk baktığında ikilik üzere baktığından oradaki tekliği anlaması mümkün değil. Hamd mevzuunda olduğu gibi, eğer bir kimse şeriat mertebesinde yaşıyorsa, o anlatılmış olan hamdın sekiz ve diğer bir mertebesiyle birlikte dokuz mertebesini anlaması zaten mümkün değildir, anlaşılması da mümkün değildir.

Bu halini anlamadığın için, sanırsın ki: O İlmî konu, âyet ve hadise aykırıdır...

Yani o ilmin bânîni tarafını anlamadığın için sanırsın ki, o ilmi konu ayet ve hadise aykırıdır. Herhangi bir yerde hamdı sadece Allah yapar, kul yapamaz diye söylediğimiz zaman ayet ve hadise aykırı zanneder o kişi bunu yani onun anlayışında kul hamd eder, hamdı yapan kuldur ama Allah hamd eder, kul hamd edemez dendiği zaman, bu cümleyi duyduğu zaman bu ayet ve hadise aykırıdır diye hükmeder ve bu sözü inkar eder.

Şimdi sana bir tavsiye:

Böyle bir halle karşılaşırsan, teslim bayrağını çekmelisin... asla, inkâr yoluna sapmamalısın...

Yani ayet ve hadisler hakkında bizim beşeriyetimize ters düşen bir anlam duysak veya okusak bile, böyle bir halle karşılaşırsan teslim bayrağını çekmelisin, asla inkar yoluna sapmamalısın. Belki şu anda anlayamıyorum ama gelecekte bunu anlarım diye ihtiyat ile kabullenmen lazım, inkar etmemen lazım diyor.

Taa, yüce Allah elinden tutup seni, o ilmi anlayış makamına çıkarıncaya kadar...

Zira bu ilim: Bir varidattır... Geliştir... Ama: Sence yapılan bir şey olmadan...

Taa, yüce Allah elinden tutup seni, o ilmi anlayış makamına

çıkarcıncaya kadar...

Demek ki bulunduğun yerde onu idrak edemeyeceksin çünkü bulunduğun yerin üstünde bir oluşum. Burada ki oluşumla yani senin bulunduğun seviyenin karşısı yerde onu anlaman mümkün değil. Ama sen hayalinde oraya çıktığını zannedersen çıkmadığın için inkar edersin.

Zira bu ilim: Bir varidattır... Geliştir... Ama: Sence yapılan bir şey olmadan...

Senin isteğinle olan bir şey değil ama senin isteğin olmadan da bu iş olmaz ama sana istetende odur. Senin isteğinle olmaz dediği odur. Senden isteyenin o olması lazım yani senin beşeriyet, akl-ı cüz isteğinle olmaz.

Taa, yüce Allah elinden tutup seni, o ilmi anlayış makamına çıkarcıncaya kadar...

Allah elinden tutup demesi, tabiki bir mecazi ama zati mecazi, ef'ali, esmai, sıfati mecaz değil, zat yönlü bir mecaz. Allah'ın elinden tutması yani vesileyi göndermesi demek. Vesilenin eli, Hakk'ın eli manasında. Vesile de, insan-ı kamil yani kamil insan veya irfan ehli. İşte Allah'ın elinden tutması, irfan ehlinin elinden tutması neticesinde ancak o ilmi anlayış makamına çıkmaya sebep olur. Başka türlü de yolu zaten yoktur. Fetih suresi (48/10). işte bir bakıma da onu belirtmiş oluyor orada, Allah'ın elinden tutması.

Zira bu ilim: Bir varidattır... Geliştir... Ama: Sence yapılan bir şey olmadan...

Yani senin beşeriyetinden, nefsinden, benliğinden, hevandan, hayalinden bir iş olmadan tamamen Hakkani ve İlâhi bir şey olarak yapılan bir iştir. İşte Allah'ın elinden tutması bu manada. Eskiler şöyle demişler, Hakk'ın vuslat hanesine biganeler ebedi olarak giremezler, ezeli bir aşına kadim bir yar isterler.

Sana faydalı olacağı cihetiyle, aşağıda anlatılanları iyi dinle...

Zira bu anlatılanlar, ilmin geliş yollarını gösterecektir...

Sana gelecek İlmî varidat, şu üç yönün dışında değildir...

BİRİNCİ YÖN:

Bu, bir mükâlemedir... Karşılıklı konuşma, manasına...

Bu, senin kalbine gelir... Fakat, Rabbanî ve melekî bir ihtarla... İlâhî bir anı ile... Ondan gelen bir tahrikle...

Böyle bir halin reddine, yollar kapalıdır... Keza inkârı da imkânsızdır...

Çünkü Cenab-ı Hakkın, kulları ile konuşması, onlara yaptığı ihbarlar zatına has bir şekilde kabul edilmek zorundadır... Böyle bir halî def etmeye, kabul etmemeye, hiç bir yaratılmışın gücü

yetmez... ama hiç bir zaman...

Ancak, zihne gelen her kelâmı bu manaya almamak veya:

– Bu, Allah kelâmıdır...

Dememek için, alâmetlerini işaretlerini bilmek icab eder...

O alâmetleri bildikten sonra: Duyan, mecburî bir şekilde anlar ve:

– Bu yüce Allah'ın kelimidir...

Der...

Meselâ: O kelâmı duyan, her yanı İle duyar... Tepeden tırnağa kadar... Hiç bir şekilde o duyduğunu belli bir yöne bağlayamaz...

Bir yönden duyup, diğer yönden duymamak olmaz...

Tek yönden duyulursa... onun, Allah kelâmı olması imkânsız olur... Çünkü o: Bir yöne mahsus oluyor; başka yöne geçemiyor...

Görmüyor musun: Musa a.s. kendisine gelen hitabı ağaçtan dinledi... ağacı dinlemedi... O sesi hiç bir yöne bağlamadı... Ağaca da bağlamadı... Çünkü ağaç bir cihettir... Yöndür...

Evet... Rabbanî ihtarın durumu budur...

BİRİNCİ YÖN:

Bu, bir mükâlemedir... Karşılıklı konuşma, manasına... Bu, senin kalbine gelir... Fakat, Rabbanî ve melekî bir ihtarla... İlahî bir anı ile... Ondan gelen bir tahrikle... Böyle bir halin reddine, yollar kapalıdır... Keza inkârı da imkânsızdır... Çünkü Cenab-ı Hakkın, kulları ile konuşması, onlara yaptığı ihbarlar zatına has bir şekilde kabul edilmek zorundadır... Böyle bir hali def etmeye, kabul etmemeye, hiç bir yaratılmışın gücü yetmez... ama hiç bir zaman... Ancak, zihne gelen her kelâmı bu manaya almamak veya: - Bu, Allah kelâmıdır... Dememek için, alâmetlerini işaretlerini bilmek icab eder... O alâmetleri bildikten sonra: Duyan, mecburî bir şekilde anlar ve: - Bu yüce Allah'ın kelimidir... Der...

Şimdi burada ilham ve evhamı anlatmaya çalışıyor. Nefs-i mülhimedede geçiyor.

Meselâ: O kelâmı duyan, her yanı İle duyar... Tepeden tırnağa kadar... Hiç bir şekilde o duyduğunu belli bir yöne bağlayamaz...

İlahi kelâmın gelişini anlatıyor. Yani o gelen bilgi, gönlüne gelen bilgi tek yönlü gelmez diyor. Bütün vücudunla, varlığıyla duyarsın. Çünkü Cenab-ı Hakk bütün zerrelerinde mevcut olduğundan her zerrelerden sana hitap eder. Nasıl Musa (a.s.) Tur dağında bütün varlığından hitap etti. Bütün varlığında buldu. Sağdan gelen bir ses gibi, efendim bu tarafta öten bir horoz sesi gibi, aşağıda havlayan bir köpek sesi gibi bir ses

gelmez. Seste gelmez zaten ama bir bilgi olarak gelir, bilginin kendisi gelir. Yani özü hakikati gelir. "Bî lafzu savt" diyorlar, sessiz, sözsüz konuşma, karşılıklı konuşma dediği yukarıda, bu bir mükâlemedir yani kelamlaşmadır, söyleşmedir, karşılıklı konuşma manasına yani o kadar yakındandır.

Musa (a.s.)da o yüzden "Ya Rab bana kendini göster" dedi yani madem bu kadar yakınımdasın bana kendini göster göreyim seni dedi. O talebi etmesi bu yüzden oldu. Her hücresiyle duydu, işte bu ilahi yani vahiyde, ilhamda böyle geliyor ve firasette bir bakıma böyle geliyor. Üç sağlam kaynak, üç ilmi sahih kaynak bunlar. Nefisten, hayalden, vehimden olmayan. Birisi peygamberlere olan vahiy, ikincisi velilere olan ve kemal ehli müslümanlara olan ilham, üçüncüsü de temiz müslümanlara verilen firaset yani keskin bakış, keskin görüş, seziftir.

İşte bunun dışında gelen her şeyin içerisinde karışıklık var. Nefsaniyet, benlik, hayal ve vehim vardır. Hani şeytan diyordu ya "Ben, senin kullarının yollarının, köprülerinin üzerinde oturacağım sağılarından, sollarından, önlerinden, arkalarından geleceğim" (7/17) demekle yön belirtiyor. İşte ayırım bu, Rahmani veya şeytani sesleri ayırmak bu, bir yönden geliyorsa, tek yönden geliyorsa o cinidir, mutlaka maddidir. Ayırması çok basit duydun bir ses arkadan geldi o bir mahal çünkü tek yerden geliyor, o bir varlık ama İlahi sesin tek yönlü bir mekanı olmadığından her yerden gelir. Zamansız, mekansız onun sesini duyarsın, o zaman Rahmani olduğu anlaşılır.

Meselâ: O kelâmı duyan, her yanı İle duyar... Tepeden tırnağa kadar... Hiç bir şekilde o duyduğunu belli bir yöne bağlayamaz...

Sağdan mı, soldan mı geldiğini anlayamaz çünkü her taraftan gelir.

Bir yönden duyup, diğer yönden duymamak olmaz... Tek yönden duyulursa... onun, Allah kelâmı olması imkânsız olur... Çünkü o: Bir yöne mahsus oluyor; başka yöne geçemiyor...

Yani tek yönden gelen, tek yönden geliyor, aciz olduğundan başka yönlere geçemiyor.

Görmüyor musun: Musa a.s. kendisine gelen hitabı ağaçtan dinledi... ağacı dinlemedi...

Ağaçtan ama bütün yönlerle. Bir ses nasıl durgun suya attığın zaman yayılıyor, işte öyle bütün yönlerden o değme, suda yayılıyor. Suyun her tarafında o değme var hükmü olur, su yayıldıkça. İşte seste böyle o İlahi seste ama sende de ilahi alıcılık varsa.

O sesi hiç bir yöne bağlamadı... Ağaca da bağlamadı... Çünkü ağaç bir cihettir... Yöndür... Evet... Rabbanî ihtarın durumu budur...

Yani Rahmani ihtar, ihtar demek bunun mutlaka şöyle yap ceza karşılığı değil, hatırlatmak demek. İhtar, hatırlatmak demektir.

Bu, bir mükâlemedir... Yani kelamlaşma, konuşmadır. Karşılıklı konuşma, manasına...

Bu, senin kalbine gelir... Fakat, Rabbanî ve melekî bir ihtarla... İlâhî bir anı ile... Ondan gelen bir tahrikle... Yani hareketle.

Böyle bir halin reddine, yollar kapalıdır... Keza inkârı da imkânsızdır...

Çünkü Cenab-ı Hakkın, kulları ile konuşması, onlara yaptığı ihbarlar zatına has bir şekilde kabul edilmek zorundadır... Böyle bir hali def etmeye, kabul etmemeye, hiç bir yaratılmışın gücü yetmez... ama hiç bir zaman... Hiçbir zuhur edilmişin gücü yetmez.

Ancak, zihne gelen her kelâmı bu manaya almamak veya:

- Bu, Allah kelâmıdır...

Dememek için, alâmetlerini işaretlerini bilmek icab eder...

O alâmetleri bildikten sonra: Duyan, mecburî bir şekilde anlar ve:

- Bu yüce Allah'ın kelimidir...

Der...

Meselâ: O kelâmı duyan, her yanı İle duyar... Tepeden tırnağa kadar... Hiç bir şekilde o duyduğunu belli bir yöne bağlayamaz...

Bir yönden duyup, diğer yönden duymamak olmaz...

Tek yönden duyulursa... onun, Allah kelâmı olması imkânsız olur... Çünkü o: Bir yöne mahsus oluyor; başka yöne geçemiyor...

Görmüyor musun: Musa a.s. kendisine gelen hitabı ağaçtan dinledi... ağacı dinlemedi... O sesi hiç bir yöne bağlamadı... Ağaca da bağlamadı... Çünkü ağaç bir cihettir... Yöndür...

Evet... Rabbanî ihtarın durumu budur...

Herhangi bir zamanda gece, gündüz, yalnız, kalabalık neredeysek, hangi yaşam sürecindeyse, bize seslenen birisi veya bir ses duyduk. Tanıdığımız veya tanımadığımız, bildiğimiz veya bilmediğimiz türden bir ses gelse, hiç halimizi değiştirmeden panik yapmadan, heyecanlanmadan, düşüneneğiz ki yani tespit etmeye çalışacağız ki, bu ses nereden geldi. Eğer geldiği yer bir cihetse yani tek yönden gelmişse bu mutlaka mahluk sözüdür, sesidir. Bunda ihtiyatlı davranmamız gerekir ama gelen ses yönsüz, cihetsiz geldi ise, yani bütün yönlerden geldi ise o Rahmani ses, Rahmani sözdür.

Melekî ihtarla gelince... Kabul yönünden Rabbanî olana yakındır...

Birincisi kadar kuvvete haiz değildir... Ancak, kabul edilmesi itibarı yönünden zarurîdir...

Bu sırf Cenab-ı Hak'la mûkâleme değildir... Demek oluyor ki: Varidat yolundan, Cenab-ı Hakla vasıtasız bir konuşma değildir...

Buna, yüce Hakkın tecellileri da karışır...

Özetleyelim: Her ne zaman ki, Cenab-ı Hakkın nurlarından bir kırıntı kula tecelli oldu... Kul: İlk anda bir ilim sahibi olur... Anlar ki: O bildiği, Cenab-ı Hakkın bir nurudur...

Birincisi kadar kuvvete haiz değildir... Ancak, kabul edilmesi itibarı yönünden zarurîdir...

Yani Meleki ihtarı da kabul etmek zaruridir.

Bu sırf Cenab-ı Hak'la mûkâleme değildir...Cenab-ı Hakk'la konuşma değildir.

Bu tecelliler değişmez... Zata ait oluşu, sıfata ait oluşu, bilgiye ait oluşu hiç bir şey değiştirmez. Hatta, aynı oluşu bile ayrı bir mana taşımaz...

Hepsi odur...

Durum böyle olunca: Her ne zaman sana bir tecelli gelirse... Ve sen de: Onu ilk anda Cenab-ı Hakkın nuru bilersen... amma sıfatının nuru, amma zatının nuru... İşte tecelli odur...

Anla...

Zira bu öyle bir ummandır ki, sahili yoktur...

Anlatılan makamın altında bir de ilham vardır... Bunun durumunu da biraz açıklamak icab eder...

İlham, daha ziyade işin başında olanlar içindir... Bir müptedinin, henüz işin başında olanın ilhamla amel etmesi, ancak âyet veya hadise dayandıktan sonra olur...

Âyet ve hadiste şahitleri bulunursa... İlâhî bir ilham vasfını alır...

Âyet ve hadiste onu teyid eden bir mana olmadığı takdirde: İnkâr etmeden durmak, beklemek lâzımdır... Daha önce de izah edildiği gibi...

Burada, durmanın faydası: Şeytanî bir şey olup olmadığını tam olarak tesbit edebilmektir...

Öyle ya: Şeytan müptedi olanın, henüz işin başında duranın kalbine bir şey atar ve onun ilham olduğunu anlatmaya çalışır...

Durup düşünmek gerekir ki: Böyle bir şey olup olmadığı sezile...

Bu arada tam ve katıksız bir yönelişle, Allah-ü Taâlâ'ya yönelmek icab eder...

Usulüne edebine, erkânına göre, ona tutunmak gerekir... Taki: O âyet ve hadisle teyid edilemeyen ne olduğunu Cenab-ı Hak kendisine bildire...

Anlatılan makamın altında bir de ilham vardır... Bunun durumunu da biraz açıklamak icab eder...

İlham, daha ziyade işin başında olanlar içindir... Bir müptedinin, henüz işin başında olanın ilhamla amel etmesi, ancak âyet veya hadise dayandıktan sonra olur...

Yani bir ilham geldi kendisine, o ilham âyet veya hadise dayanıyorsa hakiki ilhamdır, onunla amel eder diyor. Her mertebenin ilhamı kendine göredir. Şeriat ve tarikat mertebesinde olanların ama gerçeği ile yaşayanların aldığı ilhamlar, o mertebenin düzeyindedir. Hakikat mertebesinde yaşayanların aldığı ilham, hakikat mertebesinde. Marifet mertebesinde yaşayanların aldığı ilham da, marifet mertebesinde.

Âyet ve hadiste şahitleri bulunursa... İlâhî bir ilham vasfını alır...

Âyet ve hadiste onu teyid eden bir mana olmadığı takdirde: İnkâr etmeden durmak, beklemek lâzımdır... Yani gelen ilhamı kullanmamak, durup beklemek ama inkar etmemek lazımdır. Daha önce de izah edildiği gibi...

Burada, durmanın faydası: Şeytanî bir şey olup olmadığını tam olarak tesbit edebilmektir...

Öyle ya: Şeytan müptedi olanın, henüz işin başında duranın kalbine bir şey atar ve onun ilham olduğunu anlatmaya çalışır... Vehimle, evhamı, evhamla ilham arasını anlatıyor.

Durup düşünmek gerekir ki: Böyle bir şey olup olmadığı sezile...

Bu arada tam ve katıksız bir yönelişle, Allah-ü Taâlâ'ya yönelmek icab eder...

Yani kalbinde şeytani bir şüpheler de varsa yahut onların bir tesirati varsa onlarda gitsin atılsın diye.

Usulüne edebine, erkânına göre, ona tutunmak gerekir... Ta ki: O âyet ve hadisle teyid edilemeyen ne olduğunu Cenab-ı Hak kendisine bildire...

İKİNCİ YÖN :

İlim alışın, bu yöndeki durumuna gelince...

Bu da, ehl-i sünnet ve onlara mensub olanların dilinden dökülen ilimdir...

Bu çeşitten bir ilmin de, âyet ve hadiste şahidini ve delilini bulursan; ondan murad ne ise, odur... Daha ötesini aramamak icab eder... Ters bir durum meydana çıktığı takdirde kendini ondan çekmen gerek...

O beyan edilen şeye mutlaka iman etmesi imkânsız olanlar arasına gir. Zaten başka türlü de olmaz... Sebebi de: Akıl nurunun, iman nuruna galebe çalmış olmasıdır...

Burada da, izleyeceğin yol: İlham meselesinde izleyeceğin yoldur...

Durup beklemekle, teslim olmak arası bir yola gir...

ÜÇÜNCÜ YÖN:

Bu derecedeki ilim, mutlak bir ilimdir... Belli bir ciheti ve belli, sabit bir durumu yoktur...

Hem kabul edilebilir; hem de kabul edilmez... İlle de kabul edilecek diye bir zorlama yoktur... Kabul etmemek de böyle...

İş bu şekilde gelen ilim çeşidi: Mezhep dışı kalan, bidat ehli arasına katılan kimselerden sadır olan ilimdir...

Aslında, bu çeşitten ilimler: Atılmıştır. Makbul sayılmazlar...

Ancak: Zirek, keskin akıllı bir kimse, kesin olarak, bütün çeşidi ile onları inkâr etmez... Ama, her çeşidi ile...

O, çeşit ilimlerin: Kitap ve sünnete uyan kısmını kabul eder; kitap ve sünnete uymayan kısmını da reddeder... Ama her çeşidi ile...

Onların da, hemen hepsi kible ehli sayılır... Aralarında, ittifak halinde belirtilen meseleler azdır... İster Kur'an'dan olsun; isterse hadisten... Onlar, bir yönü ile kabul edilir; bir yönü ile de kabul edilmez... Hemen hepsi, aynı yönde gider...

Onların ihtilaflarına konu olan meseleler, karşılıklıdır... Bir manayı bazen ikinci bir mana gibi göstermeye benzer... Bu çeşitten meseleler, âyetlerde de gelir; hadislerde de...

Bunlardan bir tanesi, HİDAYET işidir ki, şu âyet-i kerimelerle tes bit edilir:

— «Sen sevdiğini HİDAYET'e erdiremezsin... Lâkin Allah dilediğini HİDAYETE erdirir...» (28/56)

— «Gerçekten sen: Doğru yola HİDAYET edersin..» (43/52) Görülüyor ki, bu âyet-i kerimelerde, HİDAYET iki şekilde anlatılıyor...

Onlardaki fikir çeşidi de bundan doğuyor...

Bir tanesi de:

– ÖNCE YARATTI...

Meselesidir... Bunlar da şu hadis-i şeriflerin manalarında görülür:

– «Allah akli önce yarattı...»

– «Allah kalemi önce yarattı...»

– «Ya Cabir, Allah önce Peygamberinin nurunu yarattı...»

İşbu hadis-i şerifler de, ayrı ayrı düşüncelere, HİDAYET meselesi gibi yol açıyor...

Onların ihtilaflarına konu olan meseleler, karşılıklıdır... Bir manayı bazen ikinci bir mana gibi göstermeye benzer... Bu çeşitten meseleler, âyetlerde de gelir; hadislerde de...

Bunlardan bir tanesi, HİDAYET işidir ki, şu âyet-i kerimelerle tesbit edilir:

- «Sen sevdiğini HİDAYET'e erdiremezsin... Lâkin Allah dilediğini HİDAYETE erdirir...» (28/56) Eğer ayan-ı sabitesinde bunun Hadi isminin tecellisi zayıfsa bunu Hadi isminin zuhuru olarak görmek mümkün değildir. Hidayeti anlamakta değişik ifadeleri olan bir meseledir. Biz hidayet dendiği zaman sadece zahir ifadesiyle Hadi isminin tecellisinde olanı hidayet olarak görüyoruz. Mudill ismine göre Hadi isminin suretinde zuhura gelenlere Hadi ismiyle hidayet ehli zannediyoruz. Halbuki her esma kendi hidayeti üzerinedir. Yani kendi doğrusu, kendi mertebesi üzerinedir. İşte sen herkesi Hadi isminin istikametinde yürütemezsin ama Allah dilediğine hidayet eder dediği, dilediği esmasından zuhura getirdiği her şey kendi hidayeti üzeredir. Allah dilediğine hidayet eder sözünün bir başka manası da aslında budur.

Mesela diyelim ki; Karabiberden o koku, o acı çıkacak onun hidayeti o işte ama şekerpancarından şeker çıkacak onun hidayeti de odur. İşte karabiberden yahut yeşil biberden... sen şekerpancarı yaptıramazsın diyor yani hidayete erdiremezsin dediği o ama Allah dilediğini hidayete erdirir. Dilediği yerden dilediği şekilde o varlığın hakikati istikametinde hidayetini sürdürür, hidayetini verir diyor. Tabi zahir manada hidayet doğru yol üzere demek, o da bireylere doğru yol göreceli yani Mudill ismine göre Hadi ismi hidayet üzere. Nasıl yayın eğriliği doğruluğundandır demişler.

- «Gerçekten sen: Doğru yola HİDAYET edersin..» (43/52) Bir yerde hidayet edemezsin diyor, bir yerde hidayet edersin diyor. **Görülüyor ki, bu âyet-i kerimelerde, HİDAYET iki şekilde anlatılıyor...**

Onlardaki fikir çeşidi de bundan doğuyor...

Bir tanesi de:

- ÖNCE YARATTI...

Meselesidir... Bunlar da şu hadis-i şeriflerin manalarında görülür:

- «Allah akli önce yarattı...»

- «Allah kalemi önce yarattı...»

- «Ya Cabir, Allah önce Peygamberinin nurunu yarattı...»

İşbu hadis-i şerifler de, ayrı ayrı düşüncelere, HİDAYET meselesi gibi yol açıyor...

Bütün düşünceler bir yana; biz kendi düşüncemize bir yön vermeliyiz. Hiç birini, inkar etmeden, en güzel şekle büründürmeliyiz... Eksiksiz, tam ve umuma yarar bir şekilde...

İşi bu açıdan ele aldığımız zaman, anlattığımız gibi umuma yarar bir mana olursa... kabul ederiz... Ama, öbürünü de reddetmeyiz...

HİDAYET için, işimize yarayan şu fikir vardır:

– Resulullah S.A. efendimizin elinde olmadığı anlatılan HİDAYET, ancak Allah'ın zatına olan HİDAYET'tir...

Resulullah S.A. efendimizin elinde olan HİDAYET'e gelince, bu da Cenab-ı Hakka ulaştırılan yola HİDAYET'tir...

Yukarıda anlatılan üç hadis-i şerif için ise... şu mana verilmiştir:

– Bunlardan tek şey murad edilmiştir... Ancak, nisbet edildikleri makama göre, ayrı ayrı sayılmıştır.

Tıpkı miraç işindeki: ESVED, LAMİ, BURAK gibi... Bunların üçü de birdir ve adı: HİBR'dir..

Bütün düşünceler bir yana; biz kendi düşüncemize bir yön vermeliyiz. Hiç birini, inkar etmeden, en güzel şekle büründürmeliyiz... Eksiksiz, tam ve umuma yarar bir şekilde... Kendini, kendine tanıtıyor. Varlık ol, kendin bir değer ol diyor, düşünceleri analiz eder, araştırarak hale gel diyor.

İşi bu açıdan ele aldığımız zaman, anlattığımız gibi umuma yarar bir mana olursa... kabul ederiz... Ama, öbürünü de reddetmeyiz...

HİDAYET için, işimize yarayan şu fikir vardır:

- Resulullah S.A. efendimizin elinde olmadığı anlatılan HİDAYET, ancak Allah'ın zatına olan HİDAYET'tir...

Resulullah S.A. efendimizin elinde olan HİDAYET'e gelince, bu da Cenab-ı Hakka ulaştıran yola HİDAYET'tir...İşte özünde yoksa o hakikate erdiremiyor.

Yukarıda anlatılan üç hadis-i şerif için ise... şu mana verilmiştir:

- Bunlardan tek şey murad edilmiştir... Ancak, nisbet edildikleri makama göre, ayrı ayrı sayılmıştır.

Tipki miraç işindeki: ESVED, LAMİ, BURAK gibi... Bunların üçü de birdir ve adı: HİBR'dir.. Yani "Allah evvela benim nurumu halk etti", "Allah önce akli halk etti", "Allah önce kalemi halk etti" ya Cabir "Allah önce Peygamberinin nurunu halk etti" gibi bunlar hepsi de aynı şeyin değişik yönleridir diyor. Hepsinin önceliği vardır.

Bütün bu anlatılanlar, bir mesele idi... Ve, bunları bu MUKADDİME ile sana sunuyorum...

Hemen hepsini: Seni, mahcupların düştüğü vartadan çıkarmak için yazdım...

Demek istiyorum ki:

— Çok yüzler arasından sıyrılıp tek yüzü görebilesin...

...Ve bu kitapta benim dilimden dökülen, yüce Allah'ın yürüttüklerine marifet hali ile eresin...

...Ve böylece... Hak erleri derecesine çıkarsın...

Çıkasın... çıkasın ki: Bundan sonra, anlatılacakları rahatlıkla dinleyesin... Hele, İŞARET olarak aşağıda anlatılanları.

Ve.., anlayasın.

Bütün bu anlatılanlar, bir mesele idi... Ve, bunları bu MUKADDİME ile sana sunuyorum...

Hemen hepsini: Seni, mahcupların düştüğü vartadan çıkarmak için yazdım... Mahcup perdeli demek, hicaplı demek. Hani ne mahcup insan deriz, ne perdeli insan manasınadır.

Demek istiyorum ki:

- Çok yüzler arasından sıyrılıp tek yüzü görebilesin... Yani çok zuhurlar arasından sıyrılıp o zuhurlarda tek olanı göresin.

...Ve bu kitapta benim dilimden dökülen, yüce Allah'ın yürüttüklerine marifet hali ile eresin... Yani marifetibillah, marifetullah ile hakikatleri anlayasın.

...Ve böylece... Hak erleri derecesine çıkarsın...

Çıkasın... çıkasın ki: Bundan sonra, anlatılacakları rahatlıkla dinleyesin... Yani şu mukaddimede belirtilen hakikatleri idrak edesin ki

ondan sonrakileri daha kolaylıkla, daha rahatlıkla anlayasın. **Hele, İŞARET olarak aşağıda anlatılanları.**

Ve.., anlayasın.

Bütün bu anlatılanlar, bir mesele idi... Ve, bunları bu MUKADDİME ile sana sunuyo

Hemen hepsini: Seni, mahcupların düştüğü vartadan çıkarmak için yazdım... Yani yazdıklarımın hepsini: Seni, mahcupların düştüğü vartadan yani perdeli olanların, gaflette olanların düştükleri vartadan, zorluklardan çıkarmak için yazdım. Yani bunların hepsi birer ölçü olacak, sen bunları anladıkça, senin hicapların yani perdelerin birer birer ortadan kalkacak.

Demek istiyorum ki:

- Çok yüzler arasından sıyrılıp tek yüzü görebilesin...

Ne kadar varlık varsa, onların hepsi birer yüzdür. Yani birer vecih durumundadır, "*Feeynema tuvellu fesemma vechullah*" (2/115) yani nereye baksan Hakk'ın yüzünü görürsün ayetinin hakikatini burada belirtiyor. Çok yüzler dediğimiz zaman dışarıya eşyaya şey'iyete baktığımızda bir çok ayrı ayrı varlıklar görüyoruz. İşte bütün bu ayrı ayrı diye zan ve hayal ettiğimiz varlıkların aslında hepsinin toplamı bir tek yüz, bir tek vecih ama o vecih o kadar muhteşem, o kadar geniş, büyük bir vecih ki, tek bir parça gibi seyretmek mümkün olmuyor. Ancak parçalardan, parça olmak suretiyle seyretmek ve onlarla münasebette bulunmak mümkün olabiliyor. Her bir varlık, Hakk'ın varlığının bir vechi, bir yüzü. İşte bütün âlemlerde bir bütün olarak toplandığında orada Hakk'ın vechi olmakta ayrıca Hakk'ın varlığı olmaktadır. **- Çok yüzler arasından sıyrılıp tek yüzü görebilesin...** Yani o çok ayrı ayrı gördüğümüz yüzleri, ayrı ayrı yüzler değil tek yüzün birer zuhur yüzleri olarak görebilesin diye bunları anlatmaya çalışıyoruz. Yani kesrette, vahdeti ifade ediyor.

...Ve bu kitapta benim dilimden dökülen, yüce Allah'ın yürüttüklerine marifet hali ile eresin... Yani Allah'ın lisanı, onun dilinden dökülüyor, Allah'ın ilmi, onun dilinden dökülüyor ve buna marifet hali ile eresin. Şeriat, tarikat, hakikat hali ile değil, marifet hali ile eresin diye de temennide bulunuyor.

...Ve böylece... Hak erleri derecesine çıkarsın... Bunları idrak ettiğin zaman, Hakk erleri derecesine çıkarsın. İrfani hakikatleri idrak ettiği zaman kişi, Hakk erleri arasına girmiş oluyor. Hakk erleri arasına girmek için, beşeriyetinin Hakkaniyete intikal etmesi gerekiyor. Gerçi kişinin beşeriyeti hiçbir zaman bitmez yani kendi kimliği, bireysel özel kimliği bitmez. Ancak nefsani manada anlaması biter. Yani nefsani manada kendisine ait bir şeyin olmadığını anlar. Sonra anlar ki, yine kendisine ait olan her şey gerçek manada hakkani olarak kendisininindir. Nefsani olarak değil ama gerçek manada kendisi yine Hakk ile birlikte kendisidir. Bunu idrak ettiği zaman Hakk erleri derecesine çıkar.

Çıkasın... çıkasın ki: Bundan sonra, anlatılacakları rahatlıkla dinleyesin... Hele, İŞARET olarak aşağıda anlatılanları.

Ve... anlayasın.

İşte, o işaretlerden biri... Dinle, ama, itirazsız... Anladığını kabullen... Kalanını da, sonraya bırak...

Tam anlayabilmek için, özünde bir zemin hazırla...

İşte, anlatmaya başlıyorum:

Geçmişle, gelecekle bağlantısı olmayan bir vakit içinde, Cenab-ı Hakkın huzurunda olduk... Şarkın:

- G A R İ B...

Vasfını alan veli zatlarından biri ile...

Samediyet örtüsü ile örtünmüştü...

Ahadiyet izarına sarınmıştı...

Celal perdesine bürünmüştü...

Güzellik ve cemal tacını da giymişti...

Kemal dili ile selamlaştık... O hal o kadar güzeldi ki...

Selamina, merhabasına karşılık verdiğim zaman: Onun mehtap safalı bedrinin üstünden örtüsü kayıp gitti...

Onu bir örnek ve bir numune gibi gördüm... Evet, öyle müşahede ettim...

Bir varlıktı; ama hükmi idi... Hükmi idi; ama her şeyi özünde okunan bir kitap fihristi gibi idi... Her şey özünde bulunan dersler manzumesiydi...

Güçlü olarak bir farz yoldan girdik işin içine... Haliyle onunla... Zira başkası yoktu arada...

Bu arada zimmet gitti; borç köleliği kalmadı... kalktı...

Bu sefer onun itibar ibresini, kendi ölçümde buldum... Onun için inciler dizer gibi bir nazım dizdim...

Ve... ilk anda benden: Herhangi bir şeye muhtaç olma bağları çözümlü gitti... O halimi: Şu an, mefhumunun inkisar sopası ile yararlı hale getirdim...

Böylece, ayar saltanatım tam oldu... Tam ölçüsünü buldu... İşte o zaman: Arşın Rabbi bu evde oldu...

İktidar kürsüsünü kurdum... Onu da, itibar terazisine oturttum...

İşte o zaman: Olduğumu, olacağımı, halimi ve gelecek zamanımı ibretle gördüm...

Ama, anlattığım yüceliklerin usulünce... O kanunlara göre...

İşte benim yolum... halim... durumum... edebim...

İşte, o işaretlerden biri... Dinle, ama, itirazsız... Anladığını kabullen... Kalanını da, sonraya bırak... Hazmi babam öyle derdi; Bir heybe geçir oğlum başından, heybeler var ya atların bir iki gözlü ortasında bir yarığı var. Başından o heybeyi geçir bir gözü önde, bir gözü arkada hemen kullanacakları ön tarafa at, daha sonra kullanacaklarını arka göze at, yere atma saçma yani muhafaza et. Anlamadığını arkaya at sonra anlarsın, değerlendirirsin.

Tam anlayabilmek için, özünde bir zemin hazırla... İşte zaman zaman deniyor ya beynimizde hücreleri genişletelim çoğaltalım ki anlayacak odalar, odacıklar meydana gelsin. İşte o da gönlün bir zemin hazırla diyor.

İşte, anlatmaya başlıyorum:

Geçmişle, gelecekle bağlantısı olmayan bir vakit içinde, Cenab-ı Hakkın huzurunda olduk... An

İçerisinde yani geçmiş gelecekte bize göre var. Dün dün, bugün, bugün dün, yarın da yarın olacak, yarında bugün olacak, bugün de dün olacak yine ama hakikatte böyle zaman diye bir şey yok. Mesela çık 100 km yukarıya hep güneşle karşı karşıya kal gece nerede, gündüz nerede, ay nerede, yağmur, kar, buz nerede... orası hep aynı. İzafi bu içinde yaşadığımız zamanlar, seneler hepsi izafi. İzafi demek, isimden ibaret, yani bir dönüşümden bir şekilden ibaret. Bizde gün 24 saat, Venüs'te 18 saat, Mars'ta diyelim 16 saat bir gün bir gece onların dönüşleri daha küçük daha çabuk dönüyorlar kendi etraflarında. Geceleri gündüzleri bütün yıldızların geceleri gündüzleri değişik. Mesela bir yıldızın bir gecesi 6 ay sürer yani günü bir sene bir gün gibi geçer. Mesela başka âlemlerden melekler geliyorlar, "Sizin senelerinizle bir günü elli bin sene olan yerden geliyoruz" diyor. Yani bizde dünyada elli bin sene geçecek onların bir günü. Gökyüzünde gördüğümüz yıldızların hiçbirinin günleri geceleri birbirine uymaz, hepsi değişik neden çünkü izafidir bir asıl bağlantıları yoktur.

Geçmişle, gelecekle bağlantısı olmayan bir vakit içinde, Cenab-ı Hakkın huzurunda olduk... Aslında vakit değil o biz onu vakit olarak kullanıyoruz. **Şarkın:**

- G A R İ B... Dünya garibi yani dünyadan habersiz diyelim.

Vasfını alan veli zatlarından biri ile...

Samediyet örtüsü ile örtünmüştü...

Ahadiyet izarına sarınmıştı...

Celal perdesine bürünmüştü...

Güzellik ve cemal tacını da giymişti...

Kemal dili ile selamlaştık... O hal o kadar güzeldi ki...

Selamına, merhabasına karşılık verdiğim zaman: Onun mehtap safalı bedrinin üstünden örtüsü kayıp gitti...

Onu bir örnek ve bir numune gibi gördüm... Evet, öyle müşahede ettim...

Bir varlıktı; ama hükmi idi... Hükümden ibaretti yani kendine ait bir vasfı yoktu orada bir varlık olarak kabul görmüştü. Var gibi hükmediliyordu, hükmi, asli değil filli değil. İşte bu dünyada aynen böyle hükmi bir varlıktır. Hüküm olarak vardır bu dünya. **Hükmi idi; ama her şeyi özünde okunan bir kitap fihristi gibi idi... Her şey özünde bulunan dersler manzumesiydi...** Hükmi idi ama özünde neler vardır diyor. Nasıl vahdete giriyor, gerçek vahdete işte bunu anlamak için çok altyapısı olması lazımdır.

Güçlü olarak bir farz yoldan girdik işin içine... Yani mecburi bir yoldan, Allah'ın mecbur ettiği bir yoldan ama güçlü olarak girdik. Gücsüz giremez zaten oraya, irade, kudret kendisinde olacak belirli bir ilim gücü olacak ve kendine güveni olacak. Kendine güveni derken, beşeri bir güven değil, İlahi güven. Kendindeki varlığın hakikati, Hakkın hakikati olduğuna güvenerek kelam bilgi olarak değil yaşantı olarak **Haliyle onunla... Zira başkası yoktu arada...**

Bu arada zimmet gitti; borç köleliği kalmadı... kalktı... Yani zimmetinde olan benlik ve bağlantılar gitti, borç köleliği kalmadı. Yani Cenab-ı Hakk bana evlat verdi, şunun karşılığında benim Hakk'a karşı borcum var gibi. Borç kalmadı gitti hepsini verdi garib oldu.

Bu sefer onun itibar ibresini, kendi ölçümde buldum... Onun için inciler dizer gibi bir nazım dizdim...

Ve... ilk anda benden: Herhangi bir şeye muhtaç olma bağları çözümlü gitti... Yani o gariple Hakk'ın huzurunda karşılaştığında olan hadiseleri anlatıyor. İhtiyaç sahibi olmaktan münezzeh oldum, gani oldum. **O halimi: Şu an, mefhumunun inkisar sopası ile yararlı hale getirdim...**

Böylece, ayar saltanatım tam oldu... Hani zaman zaman sohbetler de söylenir ya kulak ayarı, göz ayarı bir şeyin ölçüsünün tam olabilmesi için onu tartan veya ölçen şeyin ayarının tam olması lazımdır. Nasıl altın tartan elektronik kantarlar var o kadar hassas tartıyorlar. Neden çünkü ayarları tam. İşte bizdeki ayarında tam olması gerekiyor. Hangi ayar, âleme bakış ölçümümüzün ayarı ve kendimizin ayarı tam olması lazım geliyor ki, yani ayarımızı çok güzel ayarlamamız gerekiyor ki, bu âlemlere bakışımız ve değerlendirmemiz de tam olsun. İşte bu ayarı yapabilmek için evvela kendimizin ayarlı olması lazımdır. Ayarsız olan şey zaten ayarsız tartar ya zarara sokar, ya gereksiz kazanç sağlar. Yani makul olmayan, haram kazanç sağlar. İkisi de zarardır, birinin

kendinin zarara girmesi, birinin karşısındakinin zarara girmesi. İslamiyette ikisi de yoktur, ne karşındakini zarara sokacaksın, ne de kendini, karşındakinin de hakkını koruyacaksın, kendinin de hakkını koruyacaksın şeriat ölçüleri içerisinde. İşte ayar saltanatım tam oldu demesi; Bundan böyle yani bu hale geldikten sonra kendi hakikatimi de, âlemi de hakkıyla idrak ettim. Bütün hadiselerde gördüğüm şey o hadisenin hakikati oldu. Yani tam bir ayara ulaştım. Şeriat mertebesiye şeriat mertebesinin hakkını vermek, tarikat mertebesiye tarikat mertebesinin, hakikat mertebesiye hakikat mertebesinin, marifetullah mertebesindeyse onun hakkını vermek her mertebede o mertebenin gereği olan hakkını vermek işte bu hayatı sürdürdüğü zaman kişinin ayarı tam olmuş olur.

Tam ölçüsünü buldu... İşte o zaman: Arşın Rabbı bu evde oldu... Ayar tam ise arşın Rabbı oraya gelir. Aksi halde gelmez, gelemes yani hem gelemes, hem gelmez. Neden gelmez, çünkü orada kendine ait bir yer yoktur. Hakkıyla kendini idrak eden, hakkıyla kendini anlayan bir yer yok, bir mahal yok orada. Kendine ayrılmış misafir edilecek kendisinde bir yer yok. Arşın Rabbı, Rabbül has değil, Rabbül erbab'tır. Rabbül has, senin özel hassın o zaten sende, ama genel Rab, Rabbül erbab işte dengeli tartış demek ayar demek, bütün Rabbı hasları idrak edip hepsinin hakkını vermek demek. Ondan sonra Rabbül erbabı davet etmek, hani diyor du ya "*Senin İsa'n gelir giderde haberin bile olmaz*" Eğer işte biz bu dengeyi kendimizde kuramazsak senin Rabbın gelir, Arşın Rabbı gelir senin haberin bile olmaz. Şimdi arş insana göre, arş çatı demek. Arş-ı azam denilen azamet menşei olan bir arş var bütün bu âlemlerde.

Arş çatı demek, yani bütün bu âlemin fiil, ef'al mertebesi itibariyle sonu yani orada madde mertebesi diye bir şey yok, âlemlerin sonu. İşte bizim birey olarak arşımız başımız ve içerisindeki beyin yani idare edici beyin. Arşın Rabbı bu evde demesi, işte senin aklın artık öyle bir idrake ulaştı ki, Rabbın senin aklında oldu artık senin evinde oldu, senin varlığında oldu. Zaten onu başka türlü anlamam, yani arşının dışında aklının dışında, başka bir şeyle anlamam, idrak etmen, bilmen mümkün değil. Elinle, kolunla tutacağın, kaldıracacağın, götüreceğin bir şey değil. İşte bu ayar böylece yapılırsa kendi varlığında arşın Rabbının mevcut olduğunu idrak etmiş olursun, ve sende ne kadar yüce bir değer olduğunu da anlamış olursun, ve ondan sonraki ölçünü de ona göre yaparsın. Ayarını ona göre yaparsın yani kendini küçük bir maddi varlık değil, o maddi varlığın içerisinde ne sonsuz, ne yüce bir güzelliğin olduğunu idrak edersin. İşte bu ölçüyle ancak oluyor.

İktidar kürsüsünü kurdum... Kendinde bulduğu bu hakikati anlatıyor. Kürsü demek taht, tahtına oturmak demek. Arş ve kürsi deniyor. Arş, bütün bu âlemlerin en son noktası ve bu âlemlerin içindeki hakimiyet te kürsü manasınadır. İktidar sahibi onun manasınadır. Kürsü de oturmak demek tahtında oturmak demek, hakim kişi. İşte böyle olduğun zaman sen kendindeki o iktidarı kurmuş oluyorsun. Daha evvelce iktidar nefsindeyken sonra sen onu aklına yani arşına geçirmiş oluyorsun o iktidarı. **Onu da, itibar terazisine oturttum...** İktidar kürsüsünü kurdum onu da itibar terazisine oturttum. Böylece sen itibarlı

bir varlık hükmüne girmiş oldun.

İşte o zaman: Olduğumu, olacağımı, halimi ve gelecek zamanımı ibretle gördüm... Yani o idrake ulaştıktan sonra gerçek kendimi tartmaya başladım, ne olduğumu anlamaya başladım.

Ama, anlattığım yüceliklerin usulünce... O kanunlara göre...

İşte benim yolum... halim... durumum... edebim... Yani ben artık öyle bir kıvama geldim ki ayarlarımı yaptım. Beşeriyet ayarlarım ile Uluhiyet ayarlarımı, hangi yerde neyi kullanmam gerekiyorsa o ibreyi kurdum. Onunla hayatımı sürdürdüm. Benim halim bu diyor.

İşte, o işaretlerden biri... Dinle, ama, itirazsız... Anladığını kabullen... Kalanını da, sonraya bırak...

Tam anlayabilmek için, özünde bir zemin hazırla... Bazı şeyleri tam anlayabilmek için, evvela kişinin kendi özünde bir yer hazırlaması gerekiyor, bir zemin hazırlaması gerekiyor. Mesela bir fide toprağa ekileceği zaman, yahut bir tohum toprağa ekileceği zaman, evvela onun zemini hazırlanıyor yani yeri hazırlanıyor. Toprağı kazılıyor, otları varsa temizleniyor, gübre atılacaksa atılıyor, toprak tam yumuşak bir hale getiriliyor, üzerinde çalışılacak hale getiriliyor ondan sonra fide veya tohum oraya ekiliyor.

İşte, anlatmaya başlıyorum:

Geçmişle, gelecekle bağlantısı olmayan bir vakit içinde, Cenab-ı Hakkın huzurunda olduk... Yani kayıtlardan sıyrılmış olarak, zaman kaydından sıyrılmış olarak, Cenab-ı Hakk'ın huzurunda olduk. Aslında bu hal şu anda da yaşanmakta, zaten her zaman Cenab-ı Hakk'ın huzurundayız ama kendimizi şu gün doğduk, şu kadar yaşaya biliriz gibi tahminler içerisinde zaman kaydına soktuğumuz zaman, bu anlayış içerisinde girememiş olmaktayız. Her ne kadar insanın fiziki olarak yani hadis olarak dünyaya geldiği bir vakti var ise de ama vacib olarak süresi yoktur. Çünkü Hakk'la vardır. Vacib ve hadis hükmündeyiz. yani vacib olan tarafımız mutlak olan tarafımızın doğumu yoktur, ama hadis olan tarafımızın doğumu vardır. İşte bu hadis doğumunu ortadan kaldırırsak, geçmişle, gelecekle bağlantısı olmayan bir vakit içinde oluruz. Kur'an-ı kerim bunu birçok ayetlerde bunu bize ifade ediyor. Ancak biz farkında olamıyoruz. Mesela Âdem (a.s.) hakkında artık zuhura gelmeye başlayacağı programı ortaya konmaya başladığı zaman, yani esma mertebesine tenezzülü, intikali olmaya başlayacağı zaman, " *Ve iz kâle rabbuke lil melâiketi innî câilun fil ardı halîfeten*" (2/30) bu ayet-i kerimeyi ele aldığımız zaman bunu anlamanın iki yolu vardır. Birisi, kişi o zaman gidecek yani zamansız bir zamana gidecek, "O vakti hatırla ki" o vakte gidecek kişi yani ezele gidecek veya yaşadığı hale onu getirecek, yaşadığı halde, yaşayacak. İşte bu geçmişle, gelecekle bağlantısı olmayan bir kimse manasında, bu ayetin de bu şekilde anlaşılmasıdır.

Mesela birçok yerlerde, "İz" veya "İzama" gibi zaman ifadeleri vardır. Bu hususta bağlantılı ayetlerin bu bölümleri. O hakikati iyi anlayabilmek için, hadisenin bahsedildiği zamana gidilmesi lazımdır. Kişi nerede

gidecek, tabi ki, hayalinde gidecek ama hayali dediği şey aslında zamansızlık. Musa (a.s.)'dan Tur dağında bahsediyorsa, o hale "Hani bir vakti hatırla" diye ayeti kerimelerde belirtiliyor. O vakti hatırla dediği zaman, o vakte gitmemiz gerekiyor ki, kendi zamanımızla kayıtlanmamış olalım. Kendi yaşadığımız zaman içindeki hayatımızla kendimizi kayıtlanmış oluyoruz. Hâlbuki bizden sonra bu âlem devam edecek, yani fiziki manada biz yeryüzünden alındıktan sonra, hepsi hepimiz ve yeryüzüne gelmeden evvel bizler, yani hadis olmadan evvelde zaman mevcuttu. Çünkü "*Dehre küfretmeyin, dehr Allah'tır*" hadisi çok açık olarak zamanın ne olduğunu bize belirtiyor. Bizde eğer kendimizi şu gün, ay, yılda doğduk kayıtlarından kurtarabilirsek aslında biz onunla kayıtlı değiliz ama zuhur olarak, hadis olarak bedenimiz onunla kayıtlı yani toprak tarafımız onunla kayıtlı ama biz onunla kayıtlı değiliz.

Ölümümüzle de kayıtlı değiliz. Çünkü kişi öldüğü zaman, zaten ölmüyor, ölümü tadıyor sadece açık olarak ayet-i kerimelerde de belirtildiği gibi, ölüm tadılacak bir şeydir, kişi eğer bir şeyi tadıyorsa o da yaşamının tam ispatıdır, ama bu bedenle değil, başka bir âlemde, başka bir şekilde yaşaması devam ediyor. İşte bu ölüm ötesini de aşarak, Kur'an-ı Kerim bunların hepsini zaten bizlere aştırıyor, meselâ cennetten, cehennemden bahsediyor, oradaki yaşantılardan bahsediyor, işte zaten bu şekilde ölümü aştırmış oluyor. Yani insanın dünya sürecindeki hayatını kısıtladığı ölçülerin, dışına çıkarıyor ve kendi sonsuz ufkuna yöneltmiş oluyor.

Geçmişle, gelecekle bağlantısı olmayan bir vakit içinde, Cenab-ı Hakkın huzurunda olduk... Her şey aslında Cenab-ı Hakk'ın huzurundadır, zaten başka bir huzur da yok ki, işte o yüzden hazret diyorlar. Ancak gaflet var, adamın birisi her gittiği yerde, her halükarda diz üstü çökerek oturmuş yani namazda tahiyatta olduğu gibi, nereye giderse gitsin o şekilde oturmuş, sormuşlar; Kardeşim senin hiç ayakların ağrıyıyor mu, bağdaş kuramıyor musun, ayaklarını uzatamıyor musun, niye bu şekilde oturuyorsun dedikleri zaman verdiği cevap, "*Huzuru Rabbül Âlemindeyim.*" Yani âlemlerin Rabbının huzurundayım diyor. Ancak bu sözünde hangi mertebeden olduğunu düşünmemiz gerekiyor.

Huzuru Rabbül Âlemindeyim demek suretiyle insan bütün halini tabi ki, diz üstü çökerek oturup geçirmesi mümkün değildir, ama bu da bir irfaniyet anlayışıdır. Tarikat ve birazda hakikate doğru yönelmiş kişinin halidir bu. Marifet ehlinin hali, bununla kayıtlanmaz. Şeriat ehli de kayıtlanmaz, neden gafletinden kayıtlanmaz, farkında olmadığından kayıtlanmaz. Yani şeriat ehli ile marifet ehlinin arasında fazla fark yoktur görüntüde, görüntü itibariye ama gerçek manada, yaşantıları itibariye çok farklıdır. Zaten işte tam manada insan-ı kamil şeriat mertebesiyle, marifet mertebesini birlikte yaşatan ama hissettirmeyen kimselerdir. Şeriatı da tam manasıyla yaşamaya çalışır, marifeti de kendi bünyesinde yaşamaya çalışır ama çevredekiler onu şeriat mertebesinde zannederler. O da onun perdesi olur. ***Şarkın:***

- G A R İ B...

Vasfını alan veli zatlarından biri ile...

Samediyet örtüsü ile örtünmüştü... Allahüssamed, Allah, Samed'tir, kimseye ihtiyacı yoktur.

Ahadiyet izarına sarınmıştı... Yani varlık birlik izarına sarınmıştı. Hacda umrede giyilen ihramın iki bölümü var. Birine izar, birine rida denir.

Celal perdesine bürünmüştü...

Güzellik ve cemal tacını da giymişti...

Kemal dili ile selamlaştık... O hal o kadar güzeldi ki...

Selamına, merhabasına karşılık verdiğim zaman: Onun mehtap safalı bedrinin üstünden örtüsü kayıp gitti...

Onu bir örnek ve bir numune gibi gördüm... Evet, öyle müşahede ettim...

Bir varlıktı; ama hükmi idi... Maddi manada değil, hüküm olarak, bir varlık olarak vardı. Bir varlıktı ama hükmi idi, maddi değildi. **Hükmi idi; ama her şeyi özünde okunan bir kitap fihristi gibi idi... Her şey özünde bulunan dersler manzumesiydi...**

Güçlü olarak bir farz yoldan girdik işin içine... Haliyle onunla... Zira başkası yoktu arada...

Bu arada zimmet gitti; borç köleliği kalmadı... kalktı...

Bu sefer onun itibar ibresini, kendi ölçümde buldum... Onun için inciler dizer gibi bir nazım dizdim...

Ve... ilk anda benden: Herhangi bir şeye muhtaç olma bağları çözülüp gitti... O halimi: Şu an, mefhumunun inkisar sopası ile yararlı hale getirdim...

Böylece, ayar saltanatım tam oldu... Yani idrak ve anlayış hükümleri yerli yerince oturdu. **Tam ölçüsünü buldu... İşte o zaman: Arşın Rabbi bu evde oldu...**

İktidar kürsüsünü kurdum... Onu da, itibar terazisine oturttum...

İşte o zaman: Olduğumu, olacağımı, halimi ve gelecek zamanımı ibretle gördüm...

Ama, anlattığım yüceliklerin usulünce... O kanunlara göre...

İşte benim yolum... halim... durumum... edebim...

Ben bu halimi hayli gizledim... Ama ne kadar gizleyebilirdim ki?...

Sonunda; Okkalar, kilolar, batmanlar bitti... Tartacak bir ağırlık ölçüsü kalmadı... İşte... bu zamana kadar gizleyebildim...

Artık onun ağırlığını tartabilecek bir dirhem kalmadı... Onu tartacak bir karşı ağırlık bulunmadı...

Düşündüm, taşındım: Ağırlık zaferimi, tetkikte, incelemede buldum... Ama onu: Tahkik ayarı İle de perkittim... güçlendirdim... Sağlama erdirdim...

Sonra ellerimi kına ile boyadım... Gözümü uyur uyanık bir halle de sürmeledim..

İşte o zaman: Gözümü, esastan tam olarak açtım.. Kilitleri kırdım...

Ve... o zaman bana:

– Nerede?...

Diye hitab etti... Ben de:

– Arada...

Şeklinde bir lisanla cevap verdim...

İşbu halden sonradır ki: Aşağıdaki beytleri dile getirdim... Ve onu Nefy ile isbat, yokla var arası bir dizi şekline soktum:

Bence gerçek olan o: Yok oldu birdenbire:

Mademki varlık, teşhir edeniyim habire...

Hayal onu, taa uzaktan gördü gerçekten:

Kudret olarak varlık iktidarına göre...

Sen olamazsın kurulan bir duvardan başka;

Haznelerin var o haznedar olduğu süre...

Ben işte şu duvarım o dahi onun için;

Gizli haznedir bilirim gördüğüme göre...

Ve sen onu elinde bir kalıp olarak tut;

O, onun için bir ruhtur, ibretine göre...

Allah güzelliğini artırsın, zira oldu;

Yüce ilâhın cemali meşhur olduğu süre...

Parlaklıkta senden başka kaim olan yoktur;

İşi anla ki, suretlerini seyrin süre...

Ben bu halimi hayli gizledim... Yani avamdan hayli gizledim. Ama ne kadar gizleyebilirdim ki?...

Sonunda; Okkalar, kilolar, batmanlar bitti... Tartacak bir ağırlık ölçüsü kalmadı... İşte... bu zamana kadar gizleyebildim...Yani bir insan öyle bir hale gelirken artık kendisinde 1 gram ile 1 tonun farkı olmaz. Yani bu âlemdeki değer ölçüleri kendini

güzel ayarladıktan sonra hiçbirşey olmadığını anlamış olur. Bu âlemdeki değerlerin ancak bugün geçerli olduğunu, işte bugün yemen, içmen, yatman, kalkman gibi lüzumlu şeyler olduğunu anlarsın ama, bunların geçici şeyler olduğunu anladığından artık senin için bir kıymeti olmaz, değer ifade etmez.

Artık onun ağırlığını tartabilecek bir dirhem kalmadı... Onu tartacak bir karşı ağırlık bulunmadı... Hani ben ayarladım kendimi öyle bir terazi oldum ki diyor. Benim karşımda kefeye başka birisini koyacak bir ağırlık kalmadı artık diyor. Yani ben öyle bir ağırlığa sahip oldum ki artık benim ile boy ölçüşecek kimse kalmadı diyor. Benliği itibariyle değil, İlâhiyeti itibariyle.

Düşündüm, taşındım: Ağırlık zaferimi, tetkikte, incelemede buldum... Ama onu: Tahkik ayarı ile de perkittim... güçlendirdim... Sağlama erdirdim...

Sonra ellerimi kına ile boyadım... Gözümü uyur uyanık bir halle de sürmeledim... Sürme demek iki türlü, bir tanesi kadınlar gözlerine sürme çeker, birisi de sürmele kapının arkasından sürmelersin sürgülersin yani iyice kapatırsın. İşte ayara karşı sürgülersin sürmelersin kapını avam girmesin yahut avam anlamasın diye yani avama halini açmazsın ama ehline gözünü sürmelersin ki daha da güzelleşsin daha da hoşlansın.

İşte o zaman: Gözümü, esastan tam olarak açtım.. Kilitleri kırdım... Yani gözümü açtım demesi, hakikatleri iyice idrak ettim ve tam açık olarak gördüm. Hem bakar hem görür olanlardan, bakar görmezlerden değil. Böylece de kilitleri kırdım. Daha evvelce gözümün üstünde göz kapaklarımda kilit olan bütün bu varlığı, Allah'ın dışında bir varlıklar olarak gördüğüm o kilitleri kırdım attım diyor.

Ve... o zaman bana: Yani bu bulduğun şey nerede dedi.

- **Nerede?...** Neyi soruyor nerede diye yani o bulduğun şey nerede, yahut nerelerde buldun diye sordu bana, soran yine o yani yine soran yine sevgili soran bulunan, nerede buldun beni gibilerde diyor.

Diye hitab etti... Ben de:

- **Arada...** Neyin arasında, sen ile ben arasında. Yani sen ile beni meydana getiren o aradaki zaten. Bir tarafı sen, bir tarafı ben. Sizin ayrı zannettiğiniz şey tek şey ama ikili düşündüğünüz için aradaki benim diyor.

Şeklinde bir lisanla cevap verdim...

İşbu halden sonradır ki: Aşağıdaki beytleri dile getirdim... Ve onu Nefy ile isbat, yokla var arası bir dizi şekline soktum:

Nefy ile isbat yani var ile yok, kelime-i tevhid de öyle ya "La İlahe" nefy etmek, "İllallah" isbatlamak. Varlık ile yokluk arası ancak onu bulabildim diyor ve o şekilde izah ettim bu hakikatleri diyor. Nefy, kaldırmak demek. Kendi varlığını nefy ettiğin zaman o kalmış oluyor. Nefy ve isbat, "La" deyip kendi varlığını nefy ettiğin, kaldırdığın zaman o kalmış oluyor. "İlla" dediğin zaman onu isbatlamış oluyorsun. "İlla"

ancak demek, ancak ne var, Allah, yani ben yokum ama ancak Allah var. Şimdi tam bunun tersi hayalde olan Allah yok ama ancak ben varım diyorsun bu sefer. Kendini isbat, hayalinde ki Allah'ı nefy ediyorsun, kaldırıyorsun. Nefy ile isbat arasında diyor, nerede buldun arada buldum. Nefy ile isbat, yokla var bir dizi şekline soktum burada bir şiir yazıyor. O şiiri anlatırken bu hakikatleri var ile yok arasında anlatıyor yani hem var hem yok, hem yok hem var. Biz kendi varlığımızı idrak ettiğimiz zaman kendimizi nefy etmiş oluyoruz. "La" dediğimiz zaman ben yok, "İlla" var bir şeyler ama Allah var. Bir nefy, bir isbat bunun arası zaten onun hakikati işte. Tersinden ele alalım "İllaAllah" dediği senin hayalindeki Allah, hayalindeki Allah yok o zaman ben varım diyorsun bu sefer kendini isbat ediyorsun. İşte yine nefy ve isbat ters yönden bu taraftan geldi yine ikisinin arasında o var. Öyle olmazsa zaten rolleri mutlak olarak kabullenemez. Zahir baktığın zamanda o mutlak rol sahibi, batına baktığın zamanda o mutlak rol sahibidir. İşte her mertebeye değişik şekilde oyunları olduğundan her mertebenin de sahibi bir mertebeye özgü diyemiyorsun işte yani mecburen yoklukla varlık arası diyeceğiz. Mutlaka var var... dersen olmuyor, yok, yok... dersen o da olmuyor. Hem var, hem yok diyeceğiz.

Bence gerçek olan o: Yok oldu birdenbire:

Mademki varlık, teşhir edeniyim habire...

Hayal onu, taa uzaktan gördü gerçekten:

Kudret olarak varlık iktidarına göre...

Sen olamazsın kurulan bir duvardan başka;

Haznelerin var o haznedar olduğu süre... Sen de hazineler var ama o haznedar olduğu sürece sen de bu hazneler yahut hazineler vardır. Hazne demek, bir şeyin deposu demektir.

Ben işte şu duvarım o dahi onun için;

Gizli haznedir bilirim gördüğüme göre...

Ve sen onu elinde bir kalıp olarak tut;

O, onun için bir ruhtur, ibretine göre...

Allah güzelliğini artırsın, zira oldu;

Yüce ilâhın cemali meşhur olduğu süre...

Parlaklıkta senden başka kaim olan yoktur;

İşi anla ki, suretlerini seyrin süre...

Yukarıdaki inci dizisi halindeki nazımları duyduktan sonra, halimle hallendi... Heyecan dalgamdaki mehtabı devre başladı...

Sonra... evet sonra... şu nazım beyitleri sıraladı... Ama hiç bir şeyi ifşa etmeden... Ama ne güzel ifşa etti... Haliyle ehline...

**Saklı güzellikler dizisi örtüler de kendinden;
Yılanı ısıranı, sihri dahi grclerden...
Sarhoşlarda tadıp şarap bir hoş surete büründü;
Sarhoşlarla ayan oldu göründü perdelerinden...
Mehtap onun hayaline girdi tamam olup aldı;
Ondaki huylardan her neki bulunmaz gibilerden...
Atlılar merkezinde kınacı nakışların gördü;
Onu yazmayı istedi başladı saç tellerinden...
Kayserin tacını giydi tebaasına uyaraktan;
Oranın mülkünde saltanat aldı çevrelerinden...
Sonra, tümden halkın mülkiyetine de sahip ıktı;
Ne varsa yeşil beyazlardan, kırmızı bitkilerden...
Onu sayılan tüm güzellikler sahibi bildikçe;
Âmir'in bildiği Leylâ'dakine benzeyenlerden...
Onun özünde saklı duran azizlik hepten ıktı;
İ güzelliğidir neki var belli güzelliklerden...**

**Yukarıdaki inci dizisi halindeki nazımları duyduktan sonra,
halimle hallendi... Heyecan dalgamdaki mehtabı devre başladı...**

**Sonra... evet sonra... şu nazım beyitleri sıraladı... Ama hiç bir
şeyi ifşa etmeden...**

Yani yle bir konuşuyor, konuşuyor ki... hiç bir şeyi ifşa etmemiş gibi
sanki. Öyle tabii şeyler konuşmuş ki sanki sıradan günlük olaylardan
bahsediliyormuş gibi. **Ama ne güzel ifşa etti... Haliyle ehline...**

Saklı güzellikler dizisi örtüler de kendinden; Yani saklı
güzelliklerin dizisi örtüler de kendinden.

Yılanı ısıranı, sihri dahi grclerden...

Sarhoşlarda tadıp şarap bir hoş surete büründü;

Sarhoşlarla ayan oldu göründü perdelerinden...

şimdi şarap şişenin içerisinde duruyorken şarabın ne olduğunu bilen
var mı, 10 tane şişe yan yana birinde şerbet olsun, birinde su... vs gibi
bunların hiçbiri kendini vasfını şişedeyken göstermiyor.

Sarhoşlarda tadıp şarap bir hoş surete büründü;

Yani şarabı içen bir hoş surete büründü, tattıktan sonra bir hoş
surete büründü. şarabın faaliyeti veya hakikati sarhoşta kendini
gösterdi. şişedeyken perdeliydi, hiç bir fiili, oluşturması yoktu ama ne
zaman ki iti filini orada gösterdi. Sarhoşta ki sarhoşluk, sarhoşun

kendinden değil şarabın fiilindenmiş. O zaman şarap ayan oldu. Bir sarhoş ne kadar şiddetli sarhoşsa orada ki o şarabın kalitesi o kadar yüksek demektir. Ne kadar basit gibi gözüken bir hadise, ayarın ölçülü olursa terazin bunları tartar. İşte İlahi sarhoşlukta böyle bazen insan da sekr hali olur. Öyle o sarhoşluktan, zannederler ki o kendiliğinden kendi kendine oluyor. Yalnız bu da geçici bir haldir, öyle sarhoşlar olur ki sen onun sarhoşluğunu anlayamazsın. Çünkü artık o kadar şarap tadını tatmıştır ki, o şarabın faaliyeti onda tesirli olmaz. Bu da ayrı bir mertebedir. İşte onun için

Beyazıd-ı Bistami hazretleri ; *"Muhabbet şarabını kâse, kâse içtim. Lakin ne şarap bitti, ne de benim hararetim geçti."* işte bakın ona hiç dokunmuyor, esrar-ı ilahiyeyi ne kadar içse ne kadar çekse artık ona hakim olduğundan, veya kendi tabii hali olduğundan dışarıdan bakan onda hiçbir sarhoşluk alameti göremez, ama o sarhoştur. Yani sarhoşluk onun kendi tabii hali olmuştur. Dışarıdan bir emare vermez, zaten anlamakta mümkün değildir. Kendini ayarladığı için dışarıya hiçbir sızıntı vermez. Şeriate göre tarikat kemalattır ama hakikat mertebesinde tarikat duygulardır bunu aşmak gerekir. Yalnız buradaki aşkı iyi anlamak lazımdır, aşk evvela kişinin kendi nefsanîyetinden beşerîyetinden kaynaklanan bir sevgi hükmündedir. Bunu aşmak lazımdır, burada kaldığımız sürece yine ikilik vardır. Ama öyle bir aşk olacak ki insanda buna aşk-ı ilahi diyorlar, ilahi aşk diyorlar. Ama bu aşkında öteki aşk gibi ortaya getirdiği fiiliyat olmaz. Nasıl şarabın ortaya getirdiği bir feveran bir bağırsız oluyorsa o şarabın fiilidir ama ilahi aşk ile olan fiil Allah'ın fiilidir. Allah'ın fiilide hiç bilinmez ne olduğu anlaşılmaz.

Mehtap onun hayaline girdi tamam olup aldı;

Ondaki huylardan her neki bulunmaz gibilerden...

Atlılar merkezinde kınacı nakışların gördü;

Onu yazmayı istedi başladı saç tellerinden...

Kayserin tacını giydi tebaasına uyaraktan;

Oranın mülkünde saltanat aldı çevrelerinden...

Sonra, tümünden halkın mülkiyetine de sahip çıktı;

Ne varsa yeşil beyazlardan, kırmızı bitkilerden...

Onu sayılan tüm güzellikler sahibi bildikçe;

Âmir'in bildiği Leylâ'dakine benzeyenlerden...

Onun özünde saklı duran azizlik hepten çıktı;

İç güzelliğidir ne ki var belli güzelliklerden... Yani güzelliklerden ne varsa bil ki bu iç güzelliğindedir.

Onun yukarıdaki tatlı hitabını dinledim; içindeki kurtuluş ifade eden manayı da anladım...

İşte o andadır ki, olan ve olacak oldu; bunun üzerine de yemin ettim...

Bu yemin üzerine ahdine vefa gösterdi, dönmedi; bozmadı...

Yeni libasına büründü; eskilerinden soyundu...

Ve... ufuklarda cemalini göstermeye başladı...

Artık onlardan hiç bir şey, onun için olmadı. Ne ne için olabilirdi. İkilik mi vardı ki: Bir şey, bir şey için olsun...

Sonra.. Akılların ve düşüncelerin uzak gördüğü her ne ki var; hepsi onun bir beyanı, açıklaması babında zuhura geldi...

Sırları ve ruhları onun can evine yaklaştırdı...

Bir bereket geldi ki: Onun kuşatması için dehşetler saçtı...

Artık olduğu yerde soyundu. Bir nokta üzerinde mekan tuttu..

Sonra, kuşatma, sarma çemberini uzattıkça uzattı...

Evet, bunları yaptı... Ta ki, hicab örtüsünü kaldıra...

...Ve acıktan acığa bana hitab ede...

Beklenen hitabını yaptı... Nüzul eyledi... bana hitabını sonra yaptı...

Ama kim? kendisi ile bulunduğum zat...

– Şark gariblerinden biri...

Demıştim ya... İşte o... Amma zahirde o... Batında anlattığım vasıfların sahibi...

Allah ona rahmet eyleye...

Şöyle söyledi:

Var veya yok, nefyedilen veya baki kalan benim;

Hissedilen, vehmedilen, yılan ve efsuncu benim...

Benim bağlanan ve çözülen, içilen hem de saki;

Hazine, fakir de benim; hallakım halkım da benim...

Kadehlerimle içme.- zira onda tiryak zehrim var;

Başka arama onu bağlamıştır bağlarım benim...

Beni zimmetlerle koruma, dahi ahdimi bozma;

Varlığımı sabit kılma, yok da görme baki benim...

Ne bana bir yabancı, ne de bana uzanan göz yap;

Her neyi ki aynım; yaptın; şevklerim kaybettin benim...

Beni gördüklerinde ol, dolu kadehlerimden iç;

Çözme kuşağı belimden, giyme zıt elbisem benim...
De: Şuyum, şu değilim vasıflarımla huylarımla;
Ben, soğuşum, ama şu kalb yanar ateşimle benim...
Susuzluk benimledir, ama ceyhunda boğmam da var;
Yük aynımdır ama hiç bir yük yoktur boynumda benim...
Ağırdan ağır çekimi hafiflettim hava sakim;
Hayvanat halim anlatır, şevkim şenliğimdir benim...
O, kanatlarla bir kuştur, boyunlarla bir devedir;
Ama ne devedir ne kuş, geçen işaretim benim...
Ne göz var, ne de görmek gerçek uzanan bir sırrımdır;
Ne ecel var ne ömür, ne de fanim var, bakim benim...

Onun yukarıdaki tatlı hitabını dinledim; içindeki kurtuluş ifade eden manayı da anladım...

İşte o andadır ki, olan ve olacak oldu; bunun üzerine de yemin ettim...

Bu yemin üzerine ahdine vefa gösterdi, dönmedi; bozmadı...

Yeni libasına büründü; eskilerinden soyundu...

Yani kişinin Cenab-ı Hakk'ı kendi hakikatiyle idrak etmesi ona yeni bir elbise giydirmesi. Hayalimizde var ettiğimiz Allah mefhumu onun eski elbisesi oldu. Gerçek haliyle idrak ettiğimiz de onun yeni elbisesi olmuş oldu yani biz onu yeni bir tanımla tanımaya ki, bu da onun gerçek tanımı oldu.

Ve... ufuklarda cemalini göstermeye başladı... Ufuk; afak dışarı. Her yerde cemalini göstermeye başladı.

Artık onlardan hiç bir şey, onun için olmadı. Ne ne için olabilirdi. İkilik mi vardı ki: Bir şey, bir şey için olsun...

Yani hiç bir şey onun için olmadı. Onun için dediğimiz zaman ikilik olmuş oluyor vahdet mertebesinde. "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun" (2/156) İnna; Muhakkak ki biz. lillahi; Allah içiniz diyoruz. Onu bile aşılıyor bu mertebe. "Muhakkak ki biz Allah içiniz ve Allah'a döneceğiz" dediği zaman bu mertebenin üstünde bir mertebeden bahsediyor burada.

Artık onlardan hiç bir şey, onun için olmadı. Yani şu Allah içindir, bu Allah içindir, bu Allah'ın zuhuru içindir... dediğimiz zaman hep ona bir varlık vermiş oluyoruz.

Ufuklarda cemalini göstermeye başladı, dediği bir başka manada ilim ufuklarından, ilmini genişletmen gerekiyor ki, ufuklara daha geniş bir hafızaya ulaşasın oradan cemalini göstermeye başladı. Düşüncenin ufkunda. Şimdi bu zat mertebesinden gelen bir kitap yani zirve bir kitap

tabi ki burada ki ifadeler biraz daha başka olacak, Cenab-ı Hakk'ı tanıtmaya evvela şariat mertebesinde misaller verilerek başlanır. Sonra tarikat mertebesinde muhabbetin oluşması için hadiseler anlatılır. Hakikat mertebesinde artık kendine dönersin kendinin hakikatini idrak etmeye başlarsın. Marifet mertebesinde de O'nun hakikatini sende idrak etmeye başlarsın. Hakikat mertebesinde sende seni idrak ediyorsun. Marifet mertebesinde O'nun hakikatini kendinde idrak ediyorsun. Evvela O'nu sonra kendinde idrak ediyorsun, tevhid bu işte.

Artık onlardan hiç bir şey, onun için olmadı. Ne ne için olabilirdi. İkilik mi vardı ki: Bir şey, bir şey için olsun...

Yani oraya geldikten sonra epsem ol yani anladınsa epsem ol. Yani dilsiz, gözsüz, kulaksız hiçbir şeysiz. Seyrettin artık kime neyi anlatacaksın, kimden neyi dinleyeceksin, sen varsın sadece konuşursun ama kendi kendine konuşmuş olursun.

Sonra.. Akılların ve düşüncelerin uzak gördüğü her ne ki var; hepsi onun bir beyanı, açıklaması babında zuhura geldi...

Yani âlemde görülen her şey onun açıklanması için zuhura geldi.

Sırları ve ruhları onun can evine yaklaştırdı...

Bir bereket geldi ki: Onun kuşatması için dehşetler saçtı...

Yani insanın aklına düşüncesine bir bereket geldi ki, onun kuşatması için dehşetler saçtı. İşte hadis-i şerifte dediği gibi "*Rabbi zidni tahayyür fi zatike*" "Benim, senin zatındaki hayretimi arttır." yani hep yeni mertebeler seni idrakin, senin tecellilerinin değişik değişik hallerini anlayayım diyor.

Artık olduğu yerde soyundu. Bir nokta üzerinde mekan tuttu..

Sonra, kuşatma, sarma çemberini uzattıkça uzattı...

Evet, bunları yaptı... Ta ki, hicab örtüsünü kaldıra... Hicab; mahcub demek. Hani bir kimse için ne mahcub insan deriz. Mahcub, perdeli demek. Hicab duydum, perdelendim demek.

...Ve acıktan acığa bana hitab ede...

Beklenen hitabını yaptı... Nüzul eyledi... bana hitabını sonra yaptı...

Beklenen hitabını yaptı ama şöyle yaptı yani nüzul eyledi, nazil oldu, indi yani evvela, hani Kur'an'da nazil oldu ya ne demek? Bir yerden bir yere inme değil, nazil oldu, indi demek manasının anlaşılmasını hafifletti, kolaylaştırdı demek. Beşer idrakinin anlayacağı şekle indirdi. Yoksa gökyüzünden, aşağıdan, üstten, yukarıdan indi değil. İndi dersek Cenab-ı Hakka bir mekan vermiş oluruz. Acaba indi dediğimiz zaman biz fizik olarak başımızı hemen yukarıya kaldırıyoruz. Acaba biz yukarıda mıyız, aşağıda mıyız, dünya dönüyor ya indi dersek yani indi dediğimiz zaman yukarıya bakarsak biz şimdi aşağıya bakmış oluyoruz o zaman. Alt taraftaysak aşağıya bakmış oluyoruz, güneşi baz alırsak yani orasını ölçü olarak alırsak her gün değişmekte aşağısı, yukarısı. İndi insanın idrak edeceği şekle indirildi, anlayış seviyesine indirildi. Bu nazil hükmünü

yanlış anlıyoruz. İnsanda ki nüzul bile öyle hani nazil oldu, nüzul oldu, inme indi diyorlar ya halbuki buradan inen bir şey yok buradan çekilen bir şey var. Yani beyinden buraya gelen sinir sisteminin uyarıları uyarılmıyor. Dolayısıyla indi değil çıktı demek lazım ona. Anlamamız lazım gelen şeyler, gerek tasavvufta ki, gerek zahirde kullanılan kelimelerin hakikatini anlamak yani bir kelime özü itibariyle aslı itibariyle neyi anlatmak istiyor. Bunlar zaman içerisinde insan aklından insan aklına dönüşe dönüşe beşeriyetin anladığı şekle bürünmüş kelimeler aslını kaybedip beşeriyetin anladığı şekle bürünmüş o zaman da beşerce anlaşılabilir oluyor. Cenab-ı Hakk bunları ilahça anlatıyor ama biz onları beşerce anladığımız için hep beşer kayıtlarıyla kayıtlanmış öyle şartlanmış oluyoruz.

Beklenen hitabını yaptı... Nüzul eyledi... bana hitabını sonra yaptı...

Evvela nüzul eyledi, nazil oldu. Evvela nazil oldu, indi. İndiği mertebeden bana hitabını yaptı diyor. Kur'an-ı Kerimde evvela nazil oldu ve nazil olduğu mertebeden konuşmaya başladı. Nüzul ederek yani nüzul anında konuşmadı. Evvela nazil oldu sonra konuştu. Nüzul ederek konuşmuş olsa, mesela diyelim yağmur damlasının gökyüzünden aşağıya inerken yukarıda dağılması gibi bir şey hiç yeryüzüne damla olarak düşmemesi demek. Nasıl damla yukarıdan iniyor nazil oluyor damla olarak yerde dağılıyor, yani yerde açıyor kendini, ilmini yerde açıyor. İşte Kur'an-ı Kerim'i de Cenab-ı Hakk Cebrail(as)la nazil ettirdi, ama açılması yerde oldu. Konuşması, izahı Hz.Peygambere oldu. Tebşir, beşerden geliyor o da, müjdelemek demek. Nazil olanın açıklanması tebşir bir yönüyle. Hz.Peygamber için "*şahiden mübeşşiran ve nezira*" (33/45) diye geçer hakkında yani "*Sen şahitsin, müjdeleyicisin ve korkutucusun.*" bundan başka senin bir görevin yoktur, yani sen bundan başkasıyla mes'ul değilsin. Ama inanırlar ama inanmazlar, ama gelirler ama gelmezler ayrı sen bundan sorumlu değilsin. Sen ancak şahitsin "*şahiden mübeşşiran ve nezira*" tebşir edici müjdeleyici ve de korkutucusun. Biz bunu hemen cehennemle korkutmak, şununla, bununla korkutmak diye anlamayalım, gaflete düşmekle korkutuyor, esas korku o. Korkutmak bu dünyada ki günlerini boşa geçirme diye korkutmak, aslında burada ki korkutmak ikaz etmek demektir.

Ama kim? kendisi ile bulunduğum zat...

- Şark gariblerinden biri...

Demiştim ya... İşte o... Amma zahirde o... Batında anlattığım vasıfların sahibi...

Allah ona rahmet eyleye...

Şöyle söyledi:

Var veya yok, nefyedilen veya baki kalan benim;

Yani bana ister var de, ister yok de, ister nefyed beni, nefiy; kaldırmak, sen diye bir şey yok de istersen, ama baki kalan yine benim. Sen istediğin vasıfta beni söyle diyor. Çünkü her vasfa girerim diyor.

Hissedilen, vehmedilen, yılan ve efsuncu benim... Efsuncu; okuyucu demektir yani üfleyici, nefesçi diyorlar.

Benim bağlanan ve çözülen, içilen hem de saki;

İşte burada tevhid ediyor artık demin varlık ile yokluk arasındayım derken. Şimdi hepsinde ben varım diyor. Yani senin yok dediğinde benim, var dediğinde benim, bağlayanda, bağlananda, çözülen, içilende, sakide benim diyor.

Hazine, fakir de benim; hallakım halkım da benim...

Yani ben bir bakıma fakir gibi görünürüm ama hazinelerde benim, halk gibi görünürüm ama halk edende benim diyor. Çünkü bir taraftan halk edenim başkası olmadığı için arada halk edilende benim. Çünkü benden başkası yok ki. Halk eden, halk edilen diye vasıf olsun.

Kadehlerimle içme.- zira onda tiryak zehrim var;

Cenab-ı Hakk kendi zati zuhurunu nerede meydana getirmişse o kadehimle içme sakın kafan karmakarışık olur diyor. Cenab-ı Hakk'ın zati zuhurunun olduğu insan-ı kamil mahalli o kadeh benim kadehimdir. İşte Aşk şarabı esas orada vardır, muhabbetullah muhabbet şarabı orada vardır diyor. Sen ondan içme diyor hemen yani onu eline alıpta onunla içmeye kalkma yani onun haliyle hemen hallenmeye kalkma diyor. O kadehten içme o kemalatı söyleme hemen diyor. Lâf olarak bunu ağzına alıpta o kadehin söylediğini söyleme demek istiyor. İçmek bir şeyi söylemektir, faaliyete geçirmektir.

Benim kadehlerimle içme sıfatlarımla, esmalarımla, fiillerimle değil, yani, benim dediği zatından bahsediyor. "*Lâ tetefekkeru bi zatillah*" yani "Allah'ın zatını tefekkür etmeyin" fiil yok orada, düşünce var. Ama burada fiil var. Fiil olduğu için sıfat mertebesidir. O zat mertebesi hem de zat-ı mutlak mertebesi, zat-ı mukayyed mertebesi de değil ayrıca. İşte bütün mesele mertebelerin hakikatini vermek. Tartıyı, teraziyi, ölçüyü o kadar güzel ayarla ki artık başka tartıya ölçüye ihtiyacın kalmamasın. İşte biz de gözümüzün ayarını terazisini tam ayarlamamız, kulağımızı tam ayarlamamız, dilimizi tam ayarlamamız lâzım ki bizim tarttığımız şey en doğrusu olsun. Senin kendine ait aklın güvendiğin aklın bu yolda yani Hakk yolunda, aşk yolunda, çamura batmış merkep gibidir oradan çıkamaz, bir tarafa gidemez. Çünkü hep kendi küçücük çevresinde dolaşır durur.

Kadehlerimle içme.- zira onda tiryak zehrim var;

Tiryakilik veren bir zehrim var benim kadehlerimle içme. Onda tiryaki zehrim var benim kadehlerimle içme öldürü seni . Alışkanlık yapar seni öldürür. Ölümden korkmuyorsan iç demek istiyor. Beşeriyetinden öldürür seni diyor. Ama zaten bizim gayemiz ölmekse hazretin dediği gibi "*Muhabbet şarabını kâse, kâse içtim lâkin ne şarap bitti ne de benim hararetim geçti.*" biz ondan içeriz, kâse dolusu içeriz de neticede yine kanmadık daha yok mu deriz. Ama işte o hale geldikten sonra içersen, yoksa başka türlü başın döner, dünyanı şaşırırsın ölçülerin birbirine karışır iyisi mi içme işte Hazreti Mevlana'nın dediği gibi; "*Eğer yenisini yapamayacaksan eskisini yıkma*" bırak otursun eski düşünce evinde

tasavvur evinde otursun ama gayreti vardır bir zelzele ile yıkabiliyorsa eskiyi, yerine yenisini kur sağlamını daha ve yükseğini.

Başka arama onu bağlamıştır bağlarım benim... Yani başka kadeh arama benim bağlarım ile bağlanmıştır.

Beni zimmelerle koruma, dahi ahdimi bozma;

Varlığımı sabit kılma, yok da görme baki benim... Yani varlığımı sabit kılma, beni bu fiil âleminde gördüğün zaman burada bakıyorum, şurada, burada bakıyorum diye beni baki görme , sabit kılma. Yok da görme yani orada da yok, yok da deme yani baki benim.

Ne bana bir yabancı, ne de bana uzanan göz yap;

Her neyi ki aynım; yaptın; şevklerim kaybettin benim...

Beni gördüklerinde ol, dolu kadehlerimden iç;

Yukarıda belirttiği kadehlerimle içme zira onda tiryakilik zehirim var, ölürsün tiryaki olursun. Burada beni gördüklerinde ol, dolu kadehlerimden iç.

Çözme kuşağı belimden, giyme zıt elbisem benim...

De: Şuyum, şu değilim vasıflarımla huylarımla;

Ben, soğuşum, ama şu kalb yanar ateşimle benim...

Yani bir taraftan ben buz gibiyim ama bir taraftan da bu kalb ateşim ile yanar.

Susuzluk benimledir, ama ceyhunda boğmam da var;

Yani ben bir taraftan çölüm, susuzluğum ama ceyhun nehrinde ben boğarımda insanı .

Yük aynımdır ama hiç bir yük yoktur boynumda benim...

Yani yük aynımdır ama hiç yük yoktur boynumda benim. Sen onu yük gibi görürsün ama o benim için yük değildir.

Ağırdan ağır çekimi hafiflettim hava sakim;

Hayvanat halim anlatır, şevkim şenliğimdir benim...

O, kanatlarla bir kuştur, boyunlarla bir devedir;

Ama ne devedir ne kuş, geçen işaretim benim...

Bir gün Peygamber Efendimiz (s.a.v.) torunları almış sırtına odanın içerisinde oynuyor. Dizlerini, ellerini yere koymuş böyle dört ayaklı gibi gidiyor. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Efendilerimiz çocuk, küçük yaşlarda çıkmışlar sırtına O'da onları odanın içerisinde dolaştırmaya başlamış. "Ah bu deve ne güzel deve, ah bu yüklerde ne güzel yükler" diye torunlarıyla oynuyormuş. İşte oradan almış herhalde bu düşünceyi.

Ne göz var, ne de görmek gerçek uzanan bir sırrımdır;

Ne ecel var ne ömür, ne de fanim var, bakim benim... Şimdi bu sözü söyleyen, dışarıdan duyulduğunda bu sözü söyleyenin Abdülkerim

Cili olduğunu zannediyoruz. Fakat bu söz Hallac-ı Mansur'un söylediği; "Enel Hakk" gibi aslında ona ait olmayan bir söz yani Cenab-ı Hakk'ın zatının o ağızdan öyle söylemesi, konuşması öyle kelâmıdır. Çünkü bu sözü zaten bu tür sözleri O'nun kendisinden başkası söyleyemez. Nasıl ki "İnneni Enallahu" (20/14) diye Musa (a.s.)'a ağaçtan söyledi, konuştu yani ağacı kendisine mahal, zuhur yeri yaptı. İşte burada da Abdülkerim Cili'yi kullanarak bu sözleri söylüyor.

Ne göz var, ne de görmek gerçek uzanan bir sırrımdır;

Göz ve görmek iki varlık arasında oluşan bir hadisedir, gören ve görünen diye. Ama burada gören de var, görülen de var yani gören mertebede var, görülen mertebede var. Ancak bunlar o varlığın hakikat-i ilahiyenin kendi kendinde olan varlıklar olduğu için herhangi bir başka gören veya görülen olmadığından ne gören var, ne görülen vardır. İşte o ağızdan zatından konuşuyor. Dedi ya benim kadehlerim ile içme, işte bunlar onun kadehleri yani o kadehlerden içme çok sarhoş olursun. Niye sarhoş olursun; Yani aklın başından gider, kendi varlığının hakikatini idrak ettiğin zaman şaşırıp kalırsın.

Yani bu kadehlerden içmek biraz cesaret işidir, yani onun için içme diye, güya uzaklaştırmaya çalışıyor. Yani bütün bu âlemde gözünün görebildiği kadar uzanan veya zaman, izafi zaman içerisinde uzandığını, uzadığını zannettiğimiz her şey O'nun sırrından başka bir şey değildir. İrfan ehline bu sırda, değildir, gafil ehline sırrımdır diye ifadesini kullanmış. İrfan ehli için bu sırda yok. O zaman ne gören var, ne görülen var ama bütün bu âlem yine var. İşte bu kitap marifetullah kitabıdır yani marifet mertebesinin kitabıdır. Onun için bunu herkes okuyupta anlayamaz. Bunu okuyup anlayabilmesi için, benim kadehlerimden bir kadeh olması lâzımdır.

Ne ecel var ne ömür, ne de fanim var, bakim benim... İşte birileri geldi dünyaya, çocuk oldu, doğdu, en sonunda bunun ömrü bitti sona erdi. Ne ecel var ne ömür. Bakalım şimdi geçmişleri düşünelim bundan 50,100,500,1000...sene önce yaşamışlar var. Nerede hepsi ne oldu. Kim nerede yaşadı, öldü bunlar hepsi izafi şeylerdir. Yani ölmüş, yaşamış bunlar hepsi izafi, suri şeylerdir. Ancak bu yaşamış, ölmüş insanların içerisinde kim ki kendi hakikatini idrak etmişse, işte onlar için bütün bu sistem, dünyaya gelme, ölme hadisesi oluşturuluyor. Diğerleri onların kopyaları benzerleri olduğundan onlar için hiçbir şey yok ne doğma var, ne yaşama, ne ölme var.

İşte böyle bir suret olarak dünya da bir görünme var, hayali olarak bir yaşama rüzgar gibi gitmek var. Ama bu arada sıkılıyorlar, işte benim oldu araba aldım, at aldım, bilmem ne aldım, bunların hepsini yaşıyorlar. Ama bunların hepsi hayal âleminde yaşanan şeylerdir. Kendi hayallerindeki âlemde yaşanan şeyler. Hayalde zaten hayalden başka bir şey olmadığına göre, bunlara asıl diyemiyoruz. Cenab-ı Hakk'ın şe'nleri yani. İşte kim ki bu kadar kalabalık çokluk arasında kendini idrak etmiş, bu âlemler sırf onlar için meydana getiriliyor. İşte onlarda Allah'ın kadehleridir. Benim kadehlerimle içme dediği kadehler onlardır. Yani Hakk muhabbeti kendi varlığını sarmış olanlar İlahi aşkın taşıyıcıları. Ayrıca arşında taşıyıcıları bunlar, Muhammediyeler. İşte bütün bu âlemin

taşıyıcıları bunlardır. Ama yük olarak değil, mana olarak. Çünkü bunlar olmasa bu âlemde, bu âlem baştan sona "Kün Feyekün" olur.

Biz doğrudan doğruya Allah'ın zatından ilim almaya çalışıyoruz. Allah'ın zatıyla ilgileniyoruz doğrudan doğruya. Fiillerle ilgilenen kimseler için Kutublar, Gavslar, şunlar, bunlar... lâzım ki onlardan medet umsunlar ama bizim onlarla da işimiz yok. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) "*Benim öyle bir zamanım olur ki, ne bir Nebi-i Mürsel, ne Melek-ül Mukarreb oraya giremez.*" Orada diğerlerine ihtiyacın kalmaz. Yani sen kendini kendinde ki Hakkani varlığını idrak ettikten sonra diğerlerinin sana ne şeyi olacak. İşte bunu Kutublarımız, Mürşidlerimiz, İrfan ehli ariflerimiz lâzım bunu anlatıncaya kadar. Yani seni Vali'nin huzuruna getirinceye kadar, Vali'nin huzuruna getirdikten sonra senin diğerlerine ihtiyacın kalmıyor. Yalnız bu demek değil ki onlara sırt çevireceğiz, o iş başka iştir. Bir talebe isterse onun hocası ilkokul hocası olsun, o talebe üniversiteye gitsin, o hocanın önünde yine talebedir.

O iş ayrı, yani küçümsüyor manasında anlatmak istediğim değil, kendi kadrimizi bilelim anlamında söylüyorum. Yani bir hürmetsizlik herhangi bir şekilde söz konusu değil zaten. Böyle bir şey düşünemeyiz ama kendi gerçeğimizi idrak etmemiz yönüyle hep bir taraflara yönelerek işte hayal de Gavs vardı işte Kutbul Arif vardı, Kutbul Aktab vardı, Kutbul Evtad vardı diye onların hayali ile hayallenmektense kendi cehlimizi idrak ederek, kendimizi tanımamız daha makbuldür. Yani cehil yönümüzle dahi kendimizi tanımamız makbuldür. Ama bir de irfan yönüyle kendimizi tanıdığımız zaman o aliyyül ala olur. İşte ne ecel var ne ömür, ecel; müddet demektir. Yani bir şeyin sonu demektir. Müddet vakit demek, ömür de bu vaktin yaşanması yani başlangıcı ile sonu arasındaki yaşanan bir çizgi. Eğer biz doğup ve ölen varlıklardan isek biz taş, topraktan başka bir şey değiliz demektir.

Ne diyordu Niyazi Mısri; "*Ben doğmazam, ben ölmezem*" irfan ehli ne doğar ne ölür. Çünkü kendisi zatıyla kaim, kendisi ilahi âlemde kendi varlığıyla vardır. Niye doğsun ki, niye ölsün ki. İşte buraya gelip doğmak şu fizik bedeninin ortaya çıkması, ortaya çıkması dolayısıyla o doğmayan, ölmeyen kişi bireyliğini anlaması için şuurlanması için, şuura gelmesi için. Şöyle diyelim; Bir çizgi var şöyle geliyor bir yükseliyor tekrar aşağı iniyor tekrar devam ediyor. Bu çizgi kesildi mi, kesilmedi ama bu çizgi düz alttan gitse yukarıya çıkmadığı için müşahede ehli olmadığı için kendini tanımıyor. İşte buraya gelip böyle doğma ifadesiyle yukarıya çıkması, yani o çizginin dünyanın üstüne çıkması yani zahire gelmesi ve bu şekilde ömrünü bitirmesi tekrar o çizgiden devam etmesi. Bunun ne doğması ne ölmesi demek. Ama beşeri anlayış içerisinde biz buna doğdu, öldü diye tabir ediyoruz. İşte bu bizi o kadar bir yanılığa düşürtüyor ki kendi varlığımıza, kendi kendimizi perde ediyoruz. Buradaki fiil yani zahirde oluşan oradaki esmaya perde oluyor. Onun için ne ecel var ne ömür, ne de fanim var yani ben ne de faniyim diyor. Yani ne ecelim ne ömrüm var ne de benim faniliğim var. Ne var diyor benim baki yönüm var. Ben bakiyim diyor. Zaten bir insan kendisini baki olacak hale getiremezse o zaten Hakk'tan uzaktır.

Yukarıda geçen şiirde bir:

- O...

Var ki, bu:

- HU...

Manasına gelir...

Bu nedir, şimdi onun üzerinde duracağız...

O: Bir cevherdir... Mahiyettir... Çeşitli yönleri olan, zahirde hiçbir belli yön çizilmeyen öz varlıktır...

İşbu varlığın kendisine ekli iki arızı vardır...

Maddi bir tabirle: Kendisine gelen... Ya da: Kendisinde bulunan... iki hal...

...Ve ikinci bir mana..

O; Bir zattır... özün de özüdür... Bunun da iki vasfı vardır ki... aşağıda bu manalar iç içe anlatılacaktır... Bulup çıkarmaya bakılmalı...

Biraz tafsile geçelim...

Yukarıda bahsi geçen cevherin kimliği:

a) İlimdir... Bilgidir...

b) Güçtür... Kuvvettir... Veya, güçler ve kuvvetler... Bizdeki çeşitli kuvvetler, manasına da gelebilir...

Belki de: Alim ve hakimdir... Bizzat bilen, bizzat hâkim bir şekilde hükmünü verip sahip olandır...

Anlatılan iki vasıf, Allah'ın yüce varlığından ki sıfattır ki: Kuvveler süzgecinden süzülür gelir...

Yani: Duyguların inbiğinden... Fakat, o gelenleri kuvvelerden, kuvveleri de onlardan ayırmak mümkün değildir...

Ayrıca burada KUVAYI: Nebati, hayvani nefis, insanı nefis şeklinde almak da mümkündür... Bunların maddi tabiri: Üçlü bir saç ayağı gibidir...

İşte... meydana çıkan ilim ve hikmet bu üçlü kuvvet şeklinde çıkar...

Yukarıda geçen şiirde bir:

- O...

Var ki, bu:

- HU...

Manasına gelir...

Bu nedir, şimdi onun üzerinde duracağız...

O: Bir cevherdir... Mahiyettir... Çeşitli yönleri olan, zahirde hiçbir belli yön çizilmeyen öz varlıktır...

"Hüvallahüllezi la ilahe illa hu" (59/23) diyoruz. "Hü vallah" "O Allah öyle bir Allah ki" "La ilahe illa hu" "Ondan başka ilah yoktur." dediğimiz "Hu" esması, Türkçe karşılığı olarak zamir yani "O" manasındadır. Eskiden analarımız, babalarımız "HU", birbirlerinin ismiyle seslenmekten hicab duyarlar, "HU" diye seslenirlerdi. Ne kadar güzel bir şey, "Hu" "O" sen Rabbimin zuhurusun ifadesi içerisinde ne kadar nazik. Bilincinde olmasa bile işte o terbiyenin güzelliği bu yani bilincinde olmasa bile yaşantısında vardır.

Muhyiddin Arabi hazretleri Lübbül lübb de şöyle diyor;

Bunun hakikati şudur ki... "HU" diyen kimse, eğer "mürşid-i kamil"e yetişip kamil olmuş değilse, burda hata yapabilir...

Yani, salık "saki-î hakikat" olan "mürşid-i kamil" elinden aşk badesini içip, "fena fillah" hasıl olmamışsa, "HU" dediği zamanda, kendi zannı ve tasavuru, itikadı ve takyidi üzere Hakkı tahayyül ve tasavvur eder çünkü "tlaka-mutlak bilgi" ermemiştir!..

Ve böylece de kendi tasavvuruna göre Hakkı sınırlar ve kayd altına alır!.. Dolayısıyla da "HU"yu tekvin ve icad etmiş olur ve bundan sonra da kendi peydah etmiş olduğu halika ibadet etmiş olur...

"Bir kimse "Hu" dediği zaman, "Hu" olmazsa taklitçinin ta kendisidir." Çünkü lafzi "Hu" demesi mananın gizlenmesi olduğundan lafzen O sözünün söylenmesi mananın gizlenmesi olduğundan taklitçi olmuş oluyor.

Nasıl "Eşhedü enla ilahe illallah" dediğimiz zaman bunu bilerek demezsek biz sadece îmân yoluyla şahit olmuş oluyoruz. Buda güzeldir ancak. Daha İslam'ın birinci şartında hataya düşüyoruz. "Eşhedü" ben görüyorum ki, "La İlahe İllallah" Ondan başka İlah yoktur, ama görüyorum ki, "Eşhedü" şahidim ki, görmediğimiz şeye şahidiz diyoruz. "Eşhedü enne Muhammeden Rasulullah" ben yine görüyorum ki, Muhammed Allah'ın Rasulüdür. Görüyor muyuz, ama Cenab-ı Hakk iyi niyetle bunu söylediğimiz için bizim bu eksiğimizi kabul ediyor. İşte biz bunu anlayıp onun hakikatini idrak ederek söylememiz gerekiyor. Söyleyen söylediği gibi söylesin bizi ilgilendirmiyor, ama burada mühim olan her kişinin, her bireylerin, her birerlerimizin bunu hakikatiyle söylemesidir. Madem ki insanız, insanın ne olduğunu bilmemiz lâzımdır. Madem ki müslümanız islamın ne olduğunu bilmemiz lâzımdır. Madem ki o peygambere ümmetiz, o peygamberin hakikatini bilmemiz lâzımdır. Madem ki Allah'ın kuluyuz, Allah'ın ne olduğunu bilmemiz lâzımdır. Aman Ya Rabbi dedik, kaldırdık başımızı gökyüzüne nerede, tahtında mı oturuyor. Aman Ya rabbi dediğimiz şey nerede? İşte hep yaptığımız işler

böyle taklidi oyuncak gibi işler oluyor. Tabi biz kimseyi kınayacak halimiz yoktur, çünkü genelde biz hepimiz aynı haldeyiz.

Biz konumuza dönelim. "HU" kelimesi, "HU" hecesi ne ile yazılıyor, hangi harfle yazılıyor. Arapça'da üç tane "H" sesi vardır, "HA", "HI" "HE". Bu üç "H" den en yumuşağı ile "HE" ile çıkıyor. "HE" de "HU" diye mideden çıkıyor, özden, içten çıkıyor. "HU" o kadar derinlere gidiyor, bu âlemin derinliklerinden geliyor, bizim derinliğimizden geldiği gibi. "HU"

harfini (ه) iki gözlüdür. İşte gördüğümüz o iki göz, biri Hakk'ın gözü biri halkın gözüdür. Yani aslında ikisi de hakikat-i ilahiyenin gözüdür, ama birini halkına bırakmış yani bizlerdeki gözlere bırakmış. Bir tanesi de kendi hakiki ilahi gözü. İşte eğer göz şaşı görmez ise bizim gördüğümüz bu iki gözümüz tek görür. İşte "HE" deki gözlük gibi olan iki göz hakikati itibariyle idrak sahibiyse yine tek görür. Yani hem Hakk gözünden, hem halk gözünden ikisini birden tek görür. Halk ayrı Hakk ayrı diye iki ayrı gözden görmez. Mesela dürbünle bakıldığı zaman iki göz bakılır ama neticede tek gösterir. İşte bu irfan ehlinin bakışıdır. Bizim tek görebilmemiz için bu sarhoşluktan kurtulmamız lazım, yani beşer serhoşluğundan, maddi varlık serhoşluğundan kurtulmamız

lazımdır. İşte o "HE" nin (ه) uzanan ucuda diğer varlıklarla bağlantı yapmak için. El yazısında harflerin kenarlarında bağlantılar vardır, diğer harflerle bağlantı yapıyor. O "HU" nun ucuda öyle. İşte O "HU" yanına bir "Vav" konması gerekiyor. "Huvellahüllezi" derken "HU" "He" nin yanında (هو) "Vav" olmazsa "HU" okunmuyor zaten. İşte O "Vav" iki gözden, tek göze dönüştürüyor. (و) "Vav" ın tek gözü, bir kuyruğu var. Demek ki "HU" dediği zaman bütün bu âlemleri hüviyet-i mutlaka olarak kaplıyor. Bir gözüyle zatını görüyor, bir gözüyle de varlıklarını görüyor. Yani varlıkların görüşünü ortaya getiriyor. İşte Kur'an-ı Kerim'de bu hususta "Gözler onu ihata edemez, O bütün gözleri ihata eder." deniyor.

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

"Lâ tudrikuhul ebsârü ve huve yudrikul ebsâr ve huvel lâtifül habîr." (En'am 6/103)

İşte "HU" dediği zaman kişinin kendisinin de "HU" yani "O" olması lâzımdır. Onun için bizde esma-i ilahiye sıralamasında, Allah esmasından sonra "HU" esması gelir, bu hakikatleri idrak ve etmek yaşanması içindir.

O: Bir cevherdir... Mahiyettir... Çeşitli yönleri olan, zahirde hiçbir belli yön çizilmeyen öz varlıktır...

Zahirde bir şey çizemiyorsun "HU" isim de yok çünkü sadece "HU" "O". Allah dediğin zaman bir vasıf çizebiliyorsun, Rahman dediğin zaman bir vasıf çizebiliyorsun... ama "HU" dediğin zaman tamamen meçhul bir ifade arz ediyor. İşte bu da Cenab-ı Hakk'ın hiç bir şekilde, şekil ve herhangi bir keyfiyette olamayacağını gösteriyor. Bu yönüyle batın

yönüyle. Cevher, bir işin ana maddesi, malzemesi, özü, mahiyetidir. O bir cevherdi zaten her tarafı kıymetlidir. Mücevher denilen şey var, mesela yüzüğün içerisine mücevher koymuş işte onun kıymetli yeri o. Ama bu her tarafı mücevher, her tarafı cevher.

İşbu varlığın kendisine ekli iki arızı vardır...

Maddi bir tabirle: Kendisine gelen... Ya da: Kendisinde bulunan... iki hal...

...Ve ikinci bir mana..

O; Bir zattır... özün de özüdür... Bunun da iki vasfı vardır ki... aşağıda bu manalar iç içe anlatılacaktır... Bulup çıkarmaya bakılmalı...

Biraz tafsile geçelim...

Yukarıda bahsi geçen cevherin kimliği:

Hani "HU" "O" dedi ya bunun bilinen bir tarafı yoktur, ama iki vasfı vardır.

a) İlimdir... Bilgidir... Esas ilimdir, bilgi başka. İlim asıldır, bilgi öğrenmektir. O ilmin bazıları bilgi halinde öğrenebilir ama esas ilimdir.

b) Güçtür... Kuvvettir... Veya, güçler ve kuvvetler... Bizdeki çeşitli kuvvetler, manasına da gelebilir...

Belki de: Alim ve hakimdir... Bizzat bilen, bizzat hâkim bir şekilde hükmünü verip sahip olandır...

Anlatılan iki vasıf, Allah'ın yüce varlığından ki sıfattır ki: Kuvveler süzgecinden süzülür gelir...

Yani: Duyguların inbiğinden... Fakat, o gelenleri kuvvelerden, kuvveleri de onlardan ayırmak mümkün değildir...

Ayrıca burada KUVAYI: Nebati, hayvani nefis, insanı nefis şeklinde almak da mümkündür... Bunların maddi tabiri: Üçlü bir saç ayağı gibidir...

Yani burada ki kuvvetleri nebati kuvvetler, nebatlarda da bir yiyecek, içecekler var ya onda bir kuvvetler var. Yani nebattaki kuvvetler, hep gizli olanlar. Yani nebatlardaki kuvvetler, hayvanlardaki kuvvetler, insanlardaki kuvvetler "HU" dendiği zaman, o "HU" bu kuvvetleri de ifade eder ve de ilmi ifade diyor. Baştan söylediği onun anlaşılması mümkün değildir dedi. Belli bir yön çizilemeyen öz varlıktır demişti, şimdi bunun biraz izahını yapıyor.

İşte... meydana çıkan ilim ve hikmet bu üçlü kuvvet şeklinde çıkar...

İlim ve hikmet yani Âlim ve Hâkim isimleri buradan çıkar diyor.

Önce ilim olarak akıp gelen duygulara parmak basalım...

Bunun hakimiyeti: Basit madde olarak görünenin, üçte bir kadar nisbetini hükmü altına almasıdır...

Bu manayı kendi özünü anlatabilmek için şu iki cümleyi sarf edebilirsin:

a) Madde asıldır; kuvveler de parçaları...

b) Kuvveler bir yerdir; ilim de ekilen bir ekindir...

Önce ilim olarak akıp gelen duygulara parmak basalım... Bunun hakimiyeti: Basit madde olarak görünenin, üçte bir kadar nisbetini hükmü altına almasıdır...

Bu manayı kendi özünü anlatabilmek için şu iki cümleyi sarf edebilirsin:

a) Madde asıldır; kuvveler de parçaları...

Yani madde, maddenin içinde kuvveler, o maddenin bir parçasıdır diyor, bir yönüyle.

b) Kuvveler bir yerdir; ilim de ekilen bir ekindir...

Başka bir şekilde kuvveler bir yerdir, ilim de ekilen bir ekindir.

Tekrar ilim ve kuvvelere dönelim...

Burada ilmi iki yönlü ele almak kabildir... Şöyle ki:

a) Kavli ilim... Sözde bilgi...

b) Ameli ilim... İşte bilgi...

Sözdeki, yani: Sözle gelen ilim, bir numuneden ve bir örnekten ibarettir ki: Bu örneği, senin, zıddı şeylerden bir araya gelen şeklinde bulabiliriz...

İşbu hal, senin esas benliğinde saklı bir senlikten, saklı görünen varlığından soyunup arınmıştır...

İşteki bilgiye gelelim... Bu sınırsız bir hikmet kaynağıdır ki: Hakim bir kimse, ilmi ile faydalanmayı, o yoldan sağlar...

Ve bir sultan: Verdiği hükümlerde, şaşırtıcı işleri başarma derecesine o yoldan ulaşır...

Tekrar ilim ve kuvvelere dönelim...

Burada ilmi iki yönlü ele almak kabildir... Şöyle ki:

a) Kavli ilim... Sözde bilgi...

b) Ameli ilim... İşte bilgi...

Bu ilmi iki türlü anlayalım diyor, biri kavli ilim sözdeki ilim, biri ameli ilim işte bilgi yani işteki bilgi sanat gibi. Fılliyattaki ilim işte ameli ilim ameldeki ilim, çalışmakta ki ilim.

Sözdeki, yani: Sözle gelen ilim, bir numuneden ve bir örnekten ibarettir ki: Bu örneği, senin, zıdlı şeylerden bir araya gelen şekilde bulabiliriz...

İşbu hal, senin esas benliğinde saklı bir senlikten, saklı görünen varlığından soyunup arınmıştır...

Zahirde ki beşeri benliğinde demiyor, senin esas benliğinde saklı bir senlikten, işte hep bahsettiğimiz hakikat-i ilahiye kişinin kendi varlığında mevcut olan hakikat-i ilahiye, saklı bir senlikten saklı görünen varlığından soyunup arınmıştır. Yani o saklıdan zuhura gelmiştir.

İşteki bilgiye gelelim... Bu sınırsız bir hikmet kaynağıdır ki: Hakim bir kimse, ilmi ile faydalanmayı, o yoldan sağlar...

Ve bir sultan: Verdiği hükümlerde, şaşırtıcı işleri başarma derecesine o yoldan ulaşır...

Yani "HU" dan özünden gelen bir bilgiyle, bir ilimle o fiili ortaya getirmesi onu şaşırtıcı işleri başarma derecesine ulaştırır. İşte bazı büyük insanların yaptığı işlerdeki, verdiği kararlardaki dayandığı nokta burası oluyor ki özünden yani "HU" dan özünden alıyor ve o da isabetli oluyor. En zor zamanlarda ki isabeti de onu muvaffakiyete götürüyor. Mesela Yavuz Sultan Selim'in, Mısır'ı alırken o çölü aşması çok enteresan bir hadiseymiş, kimse aşamamış Mısır'a giderken o çölü hatta ordu kumandanları, vezirler bu çölü aşamayız, çölde perişan oluruz demişler. O giymiş kefen gibi beyaz elbisesini siz gelmezseniz ben yalnız gidiyorum diye yalnız başına dalmış çöle. İşte bunu içinden gelen bir fiille yapıyor.

Şimdi, KUVA olarak adlandırılan duygulara gelelim... Onun bölümlerini anlatalım...

İşbu KUVA da ilim gibi iki kısma ayrılır:

a) Cümelî kuva... Toplu, bölünmez olan duygular... Ya da, güçler... Tek kelime ile: Kuva, güçtür...

b) Tafsili kuva... Yaygın dağınık duygular... Kuvvetler, ya da güçler... Görünürde böyle...

Birinci derecede geçen KUVA için: Mizacın bozuk olmaması, takib edilen usulün tam olması şarttır... Özellikle, burada istidad önemlidir...

Zira, tabiatında değişiklik olan, acıyı tatlı; ya da, tatlıyı acı sanabilir... Yanlış yola sapar. Bozuk usul takib eden de aynı şekilde yanılabilir...

Kaldı ki bir işin sıhhatli ve sağlam olması için, gelen naklin sağlam olması şarttır. Kemalli, olgun ve yeterli durum ancak bu yoldan elde edilir...

İkinci derecede gecen KUVA için: Yine bazı şartlar vardır... Zira bunun hayal âlemi ile de, ilgisi bağlantısı vardır... Şartlara gelince:

– Kabiliyettir...

Demek ve bu şartı başta saymak gerekir, özellikle onun bir cevher olması yönünden.

Ve... o cevhere bir yer olabilme cihetinden...

Hâsılı: Anlatılan KUVA için iki şey vardır... Ama her iki halde... Ve, görünürde... O iki şey ise: Kabiliyet ve istidad...

Burada kabiliyet, sadece bir seçmedir... Yani: Ayırd edebilme...

Anlatılan istidad ve kabiliyet tam olunca, ötesi kolaydır... Artık zata geçilebilir...

Şimdi, KUVA olarak adlandırılan duygulara gelelim... Onun bölümlerini anlatalım...

Kuva, kuvvet demektir. İnsanda ki kuvvetler her türlü kuvvetler, kuva demektir.

İşbu KUVA da ilim gibi iki kısma ayrılır:

a) Cümeli kuva... Toplu, bölünmez olan duygular... Ya da, güçler... Tek kelime ile : Kuva, güçtür...

b) Tafsili kuva... Yaygın dağılık duygular... Kuvvetler, ya da güçler... Görünürde böyle...

Birinci derecede geçen KUVA için: Mizacın bozuk olmaması, takib edilen usulün tam olması şarttır... Özellikle, burada istidad önemlidir...

Bu Hakk'a ait kuvadır. **Birinci derecede geçen KUVA için: Mizacın bozuk olmaması**, yani kişinin mizacının bozuk olmaması güzel yetişmiş olması. **Takib edilen usulün tam olması şarttır** Yani hayatındaki usulün sistemin tam olması lazımdır. Özellikle burada istidad önemlidir. Yani o istidad olmasa o kuva, zaten kuvvetlerde ortaya çıkamaz.

Zira, tabiatında değişiklik olan, acıyı tatlı; ya da, tatlıyı acı sanabilir... Yanlış yola sapar. Bozuk usul takib eden de aynı şekilde yanılabilir...

Yani tabiatı veya ilmi bilgisi gerçekleri tam tartamayan işte bunun gibi tabiatında değişiklik olan, işte mesela efendim benim tabiatım bu napayım bunu seviyorum, bunu sevmiyorum diyor. İşte bu tabiatındaki seviyorum, sevmiyorum, ediyorum, etmiyorum şekli nefsanîyetine bağlı olarak bir değerlendirme ise yanlış bir değerlendirme olur. İşte burada

yanılma payı çoktur, böyle olmasın demek istiyor.

Zira, tabiatında değişiklik olan, acıyı tatlı; ya da, tatlıyı acı sanabilir...

Tabiatında değişiklik olan tatlıyı acı gibi zanneden, acıyı da tatlı gibi zanneder bunun verdiği karar kuvvetler yerine gitmez diyor. Ne kadar uğraşsa, ne kadar yapsa bir yere ulaşamaz demek istiyor. İşte bizim de ne yazık ki, zahirde olan hadise bu yani tabiatında değişiklik olan bir başka ifadeyle varı yok, yoku var görüyor. Hayalinden vehminden kaynaklanıyor. İşte bunun yaptığı her şey ters gidiyor. Kendine göre yön gözüксе de baştan sona her şey ters gidiyor. Tabiatında değişiklik olan siyahı beyaz görme değişikliği, beyazı da siyah görme değişikliği olduğundan yaptığı her iş neticede, o anda kendisine düzgün gibi gelse de hakikatte yanılmış oluyor.

Yanlış yola sapar. Bozuk usul takib eden de aynı şekilde yanılabilir...

Yani tabiatında değişiklik olan, birde ikincisi bozuk usul takip eden yanılabilir. Yani yanlış eğitim alan, yanlış kaynaktan yanlış değer yargıları oluşturan neticede yanlışlığa düşer.

Kaldı ki bir işin sıhhatli ve sağlam olması için, gelen naklin sağlam olması şarttır. Kemalli, olgun ve yeterli durum ancak bu yoldan elde edilir...

İşte bizim hep uğraşmaya çalıştığımız her birerlerimize ve kendimizde yapmaya çalıştığımız saf, berrak ve temiz bir akla ulaşmak yani doğru tartıya ulaşmak, mizanı ölçüyü tam bulmak. Bunu bulduktan sonra ister yaptığın senin aleyhine olsun zararı yok, yeter ki tespit o işi zararına da olsa zararı yok. Zararın olur bir sefer olur anlarsın bir daha kâra geçersin ama bu ölçüyü bilmezsen hep zarar edersin.

İkinci derecede geçen KUVA için: Yine bazı şartlar vardır... Zira bunun hayal âlemi ile de, ilgisi bağlantısı vardır... Şartlara gelince:

- Kabiliyettir...

Demek ve bu şartı başta saymak gerekir, özellikle onun bir cevher olması yönünden.

Ve... o cevhere bir yer olabilme cihetinden...

Hâsılı : Anlatılan KUVA için iki şey vardır... Ama her iki halde... Ve, görünürde.. O iki şey ise : Kabiliyet ve istidad...

Burada kabiliyet, sadece bir seçmedir.. Yani: Ayırd edebilme...

Anlatılan istidad ve kabiliyet tam olunca, ötesi kolaydır... Artık zata geçilebilir...

İşte hep oluşturmaya çalıştığımız bu, istidat ve kabiliyet ve bunları doğru yolda, doğru yerde kullanmak. İstidadı ve kabiliyeti vardır ama yanlış kullanır. Yalnız istidadı vardır farkında değildir, kabiliyeti vardır farkında değildir, işte en mühim mesele bunları faaliyete geçirip doğru

istikamete yöneltmek. Bunu başardın mı, zata geçilebilir diyor.

Şimdi, KUVA olarak adlandırılan duygulara gelelim... Onun bölümlerini anlatalım...

İşbu KUVA da ilim gibi iki kısma ayrılır:

a) Cümeli kuva... Toplu, bölünmez olan duygular... Ya da güçler... Tek kelime ile: Kuva, güçtür...

b) Tafsili kuva... Yaygın dağınık duygular... Kuvvetler, ya da güçler... Görünürde böyle...

Birinci derecede geçen KUVA için: Mizacın bozuk olmaması, takib edilen usulün tam olması şarttır... Özellikle, burada istidad önemlidir...

Zira, tabiatında değişiklik olan, acıyı tatlı; ya da, tatlıyı acı sanabilir... Yanlış yola sapar. Bozuk usul takib eden de aynı şekilde yanılabilir...

Kaldı ki bir işin sıhhatli ve sağlam olması için, gelen naklin sağlam olması şarttır. Kemalli, olgun ve yeterli durum ancak bu yoldan elde edilir...

Yani bir insan, bir iş yapacak veya bir değerlendirme yapacak, bir karar verecek, kendisine bir talep gelmesi gerekiyor. Her şey için bu böyledir, özel bir şey değil. Burada naklin sağlam olması şarttır. Yani kişiye gelecek olan, nakledilen bilginin, isteğin, sorunun, istenilen talep edilen şey neyse, o talep edilerek nakledilen isteğin sağlam olması şarttır. Mesela bazen soru sorarlar, falan kimse şöyle şöyle demişte, ayette böyleymiş, hadiste böyleymiş gibi veya bir hikâye duydum da bunun aslı nedir, bunun üzerinde fikir yürütelim gibi, o zaman bu naklin doğru olup, olmadığını evvela sormamız gerekiyor.

Yani ayetse, hangi ayet, çünkü ayet diye nakledilen meal karşılıkları bir ağızdan, bir ağıza tekrar bir dilden bir dile geçerken ayetliğini kaybediyor. Yani değişik yorumlar içerisinde, değişik manalara dönüşüyor. İşte o size aktarılan sıhhatli bir nakil değil ise, siz, onu sıhhatli bir nakilmiş gibi yorumlamaya kalkarsanız, mutlaka hata olacaktır. İşte evvela o naklin, sağlam olması gerekiyor. Yani ayet veya hadis veya bir hikâye diye belirtilen hususun aslını araştırmamız, onu istememiz gerekiyor ki, ondan sonra yapılacak bir yorum varsa ona göre bir yorum yapılabilirsin. Nakil sağlamsa, sağlam izah yapılabilir ama nakil yanlış veya eksikse, o zaman onun üzerinde yapılan doğru nakil bile olsa o doğru olmaz. Yani kişi, kendi mantığına göre doğru cevaplandırırsa da ama nakil yanlış olduğundan cevap mutlaka yanlış olacaktır.

İkinci derecede geçen KUVA için: Yine bazı şartlar vardır... Zira bunun hayal âlemi ile de, ilgisi bağlantısı vardır... Şartlara gelince:

- Kabiliyettir...

Demek ve bu şartı başta saymak gerekir, özellikle onun bir cevher olması yönünden.

Yani bütün bunları anlayabilmek için kabiliyet şarttır. İstidat ve kabiliyet. Kişinin istidadı ve kabiliyeti, istidadı olabilir ama kabiliyetini meydana çıkarması için bunu geliştirmesi gerekmektedir. Yani kabiliyetini geliştirerek, istidadını ortaya çıkarması mümkündür. Bir kişi gerçekten çok istidatlı olabilir ama bunu geliştirmez ise o istidadı kabiliyetiyle faaliyete geçirilmediğinden atıl kalmış olur ki, bu kendisi için çok acı bir netice olur. Yani bir sürü parası olanın, bu parayı kullanamaması ve fakir kalması gibi olur. İşte istidadın faaliyete geçmesi, kabiliyetle, kabiliyette ancak çalışmak ile meydana çıkmaktadır. Mesela, çocuğun konuşma istidadı vardır, kabiliyeti de vardır ancak bu konuşma hassası çalışmasıyla ortaya çıkar. Yani çevreden eğitimiyle, çevrenin konuşmalarını dinleye dinleye kendisinde bu kabiliyet ortaya çıkar.

Ve... o cevhere bir yer olabilme cihetinden...

**Hâsılı: Anlatılan KUVA için iki şey vardır... Ama her iki halde...
Ve, görünürde... O iki şey ise: Kabiliyet ve istidat...**

**Burada kabiliyet, sadece bir seçmedir... Yani: Ayırd
edebilme...**

**Anlatılan istidat ve kabiliyet tam olunca, ötesi kolaydır...
Artık zata geçilebilir...**

Evvela bu istidat ve kabiliyet şariat mertebesinde faaliyete geçirilmesi gerekiyor. Ondan sonra tarikat mertebesinde faaliyete geçirilmesi gerekiyor. Ondan sonra hakikat mertebesinde bütün bu istidatlar gelişerek, kabiliyetlerle de çalışma ve ünsiyet temin ederek bunların ortaya çıkması gerekiyor.

Biraz da zat üzerinde duralım...

**Zat bahsi de, yukarıdaki gibi iki şekildedir... Bu da iki vasıfta
kendini gösterir...**

Bir tanesi: SEN...

Diğeri de: Ben...

**Bu ikisi temeldir... Kalanı da bunlara eklenen teferruat
sayılır... Meselâ: Benim için, Sana... Ya da: Senin için; bana...**

Ve müşterek bir kelime: İlâhımız...

– Sen...

**Dediğimiz zattır... Ama bu sen, esas kimliğin yönüyle olan
SEN'dir. Akılla kabul edilen bu zahirdeki SEN'liğin değil...**

Anlatılmak istenen özet mana şudur:

**– Zat olarak tavsif edilen SEN, bu kulluk vasıflarınla tayin
edilen sen değil...**

Bir de:

- BEN...

Demıştim... Bu da, hakikatim olan BEN'dir... Bu aklın kabulleneceği cinsten bir BEN değil.

Zira, esas bahsimiz olan BEN, Rabbin vasıfları arasında sayılır...

- BEN...

Kelimesi ile işaret edilen zattır.

Bir başka BEN daha var ki, bu itibarî yøndendir... Bu aklın kabul edeceği BEN'liğin yøndendir...

Sonra:

- BEN...

Kelimesi, hükümler meyanında sayılırsa... Şüphesiz o:

– Allah...

Demektir...

Yine aynı hükümler meyanında:

- SEN...

Kelimesi... onun kulluk yøndür...

Biraz da zat üzerinde duralım...

Zat bahsi de, yukarıdaki gibi iki şekildedir... Bu da iki vasıfta kendini gösterir...

Amâ'dan ahadiyete intikal ettiği zaman iki vasıf meydana getirmişti. Hüviyeti ve İnniyyetiydi. Burada o zattan değil de, bütün varlıklarda ki zattan yani o zatın yansımasından her birerlerimizde o zatın bir tezahürü vardır. Burada ondan bahsediliyor. Yani bireysel zattan bahsediyor, sonra tekrar zat mertebesine geleceğiz ileride yani ayrıca zat nedir? sıfat, esma, ef'al nedir? onlara geleceğiz. Burada ki zat, kimliklerdeki olandır.

Bir tanesi: SEN... Senin zatın, bir tanesi sen.

Diğeri de: Ben...

Bu ikisi temeldir... Kalanı da bunlara eklenen teferruat sayılır... Meselâ: Benim için, Sana... Ya da: Senin için; bana...

Ve müşterek bir kelime: İlâhımız...

- Sen...

Dediğimiz zattır... Ama bu sen, esas kimliğin yönüyle olan SEN'dir. Akılla kabul edilen bu zahirdeki SEN'liğin değil...

Bir şiirimiz var orada,

"Bu zamiri ancak o der, suretten gelen değildir bu.

Marifet ben diyebilmek ama bildiğin sen, ben değildir bu.

Bu zamiri ancak o der, söyleyen sen değildir bu."

Sen ben dersin ama söyleyen sen değilsin o zaman. Şimdi ben sana, sen dedim. Ben bunu sana iki yönlü diyebilirim ama senin hakikatini bilen kişi diyebilir. Eğer senin hakikatini bilmiyorsa sana tek yönlü sen der, bu senliğin itibariyle sen der. Seni ayrı bir varlık olarak görür. Senin nefsi benliğinin itibariyle sen der ama senin hakikatini özünü bilen sana yine sen der, ama özün olarak sen der. İlahi yani "Huve, Hu" da ki sen olarak sen der. Yani sen deyince kendine de ben der. Ama bilir ki ne sen sensin, ne ben benim, ikimizde de O sen ve ben "HU" dur.

Anlatılmak istenen özet mana şudur:

- Zat olarak tavsif edilen SEN, bu kulluk vasıflarıyla tayin edilen sen değil...

Yani esas ilahi vasfınla vasf edilen sen, kulluğunla vasf edilen sen değil. Çünkü o sen olmazsan bu varlıkların ilahi de olsa hakikati ortaya çıkmamış olur. Bir nar tanesi nar meyvesi gibi, Nar da ki hepsi ben narım dese doğrudur. Nar tek olarak ben dese doğrudur. Narı kırdığın zaman narın içindeki tanelerin hepsi de ben der. O tanelerinde ilahi varlık olarak hakkını vermek lazım. İşte bu ilim vahdetten, kesrete dönünce ancak anlaşılacak anlatılacak ilimdir. Yani Fenafillâhtan sonra Bakabillah ile Baki olup, Bakabillah ile yaşamaya döndükten sonradır, bu ilmin yaşantısı yeri. Çünkü her sen'e yani sen olan varlığa onun hakikatiyle varlık vermek suretiyle hakikatini idrak etmektir. Ama yine ayrı bir kimlik ile değil, yine ben kimliği içerisinde ki sen manasında. Ben dediğim zaman her şey ben demek değil. Tabi ki sende gayrıda değil ama o her sende de bir senlik var. Yani bir güzellik var, ben dedin orada sen dedin ama senin senliğin orada var.

Bu ilimden daha ötesi yok bu âlemde diğerleri hep bunun şuanatı bunun altındaki teferruatıdır. İşte Hz. Ali Efendimiz; *"İlim bir noktadır, cahiller onu çoğalttılar"* diyor. O da benlik noktası. Şöyle başlatmışlar demişler ki; "Bütün kitaplar ve kitapların ilmi Kur'an'dadır. Kur'an toplamıştır bütün ilimleri, Kur'an'ın ilmi Fatihâ'da toplanmıştır, Fatihâ'nın bütün ilmi besmelede toplanmıştır, besmelenin ilmi 'B' de toplanmıştır, 'B' de ki ilim altındaki noktada toplanmıştır. Hz. Ali Efendimiz *"İşte o noktada benim diyor."* ve ondan sonra söylüyor; *"İlim bir noktadır, cahiller onu çoğalttılar"* diyor. Biz de o çok bilenleri Âlim zannederiz ya kesrete boğmak suretiyle çoğaltıyorlar.

Bir de:

- BEN...

Demiştim... Bu da, hakikatim olan BEN'dir... Bu aklın kabulleneceği cinsten bir BEN değil.

Yani benim hakikatim olan bendir. Suretteki et, kemik olan ben değil. Yani akl-ı cüzün kabulleneceği şekilde bir ben değil. Bunu anlamak için ancak akl-ı küll lazım ki, akl-ı küll'lün ben-i zaten O'dur.

Zira, esas bahsimiz olan BEN, Rabbin vasıfları arasında

sayılır...

- BEN...

Kelimesi ile işaret edilen zattır.

Bizde ben dediğimiz zaman gözüm, ayağımız, burnumuz demiyoruz bu da bene ait bir haldir ama bunlar benin sıfatlarıdır. Ben dediğimiz zaman bütün bunları içerisine alıyor, hepsini ihata ediyor. Ayırt etmek için benim ayağım, saçım, başım... diyoruz ama ben kelimesi içerisinde bize ait ne varsa hepsi ortaya çıkar, gerek kuvva olarak, gerek fiil olarak.

Bir başka BEN daha var ki, bu itibarî yöndendir... Bu aklın kabul edeceği BEN'liğin yönündendir...

İşte dışarıda kullandığımız benlikler itibaridir. Yani aslı olmadığı halde varmış gibi birbirine karışmasın diye bu hadiseler ben ile ifade edilir. Eğer bu ben ifadesi olmasa herkes birbirine karışır.

Sonra:

- BEN..

Kelimesi, hükümler meyanında sayılırsa.. Şüphesiz o:

- Allah...

Demektir...

Yani benden bir hüküm meydana çıkarmak gerekirse yani benden ne hüküm, ne kast ediliyorsa, düşünülüyorsa bu da Allah demektir. Birisi, birisini ziyarete gitmiş kapıdan vuruyor. Kim o diyor içerideki, dışarıdaki ben diyor, cevap vermiyor. Tekrar vuruyor kapıya, kim o diyor, ben diyor, kızıyor ve kapıyı açıyor sen sen isen, ben kimim yahu diyor. Ben dediği için, o da ben diyor çünkü. Ben kendimi ben olarak biliyorum, sen benim benliğimi aldın yani. Eğer o sen diyen kimse seni de ben niyetiyle söylemişse yani O'nda ki bene hitap ederek söylemişse tabi bunun için de irfan ehli lazımdır.

Sonra:

- BEN..

Kelimesi, hükümler meyanında sayılırsa..

Yani ondan bir hüküm çıkarmak sayılırsa, ben dedik ama nedir bunun hükmü. Bir hüküm çıkarmak gerekirse, hakemlik yani ondan bir yol yani bir vasıf çıkarmamız gerekirse şüphesiz o, Allah'tır.

Yine aynı hükümler meyanında:

- SEN...

Kelimesi... onun kulluk yönüdür... İşte Cenab-ı Hakk, kuluna emir vermeye başladığı zaman yani şunu yap, bunu yap dediği zaman yani sen dediği zaman bu vasıfla yani bendeki sen demek istiyor. Sen ayrı bir varlıksın değil, benim tecellim ile zuhur olan sensin demek istiyor ve esas kul o işte "Abd" bunlar. Esas kul dediği abdiyet mertebesi, "Abduhu

ve Rasuluhu" dediği hadise işte budur. Yani Cenab-ı Hakk'ın kendi zatından zuhura getirdiği zati tecellisinin olduğu yer "sen" dir. İşte Cenab-ı Hakk'ın miraç gecesinde namazı farz etmesi bu kulluğun hakikatidir. Farz buraya oluyor. Çok dikkat edilmesi gereken bir meseledir. Sen demesiyle, bu sen'e o farziyeti lütfediyor, emir değil lütuftur bu, yani kendi abdiyetine onu o şerefi veriyor. Abdiyet şerefini veriyor o gece bunu farz hükmüne geçiriyor. Yani kendi asli, kendi zati fiili olarak oturtuyor, yaptırıyor. Kendinden, kendine.

En büyük şerefi kulluk şerefi sen demesiyle ona zaten en büyük lütfunu yapmış oluyor. Zatından zati tecellisini zuhura getirmesi onun en büyük lutfudur. Bunun da en kemalli yeri namazdır. En kemalli kulluk fiili. "Rasulüm, Habibim, Peygamberim" diyor ya işte o zaman peygamberim dediği zaman ona bir kimlik veriyor, hüviyet veriyor, o sen oluyor işte. Seninle kendinin varlığı zuhura çıkmış oluyor. Şairin biri öyle diyor; *"Ben olmasaydım, sen olamayacaktın ama sen olmasaydın da ben hiç olmayacaktım, o zaman sen ile ben ne ayırız ne gayrız"* diyor. Yani sen bende, ben sen de varız diye bu çok büyük mertebeyi ifade etmiş oluyor. İşte bu miraçta kemale erdiği için insanlık âleminde miraç gecesi bu senliğin kemali ortaya çıktığı için ondan evvel bu senlik henüz ortaya çıkmamıştı, bu da ayrı bir bilgi. Evvelce Fenafillah mertebesi vardı, fenafillah mertebesinde de kişinin kimliği varlığı ortada olmadığı için senliği yoktu, kulluğu yoktu vardı da beşeriyeti yönündendi. O beşeriyetini ifna etti ama kendi de yok oldu artık her bir şeyi yok oldu onun için onlarda namaz yok, fiil yok, şeriat yok yani batının şeriatı olmaması o yüzden fenafillah mertebesi olduklarından ölmüş bir kişinin fiili olarak yapacak bir şeyi kalmıyor.

Onun için işte İsa (a.s.)'ın peygamberlik süresi 2,5-3 sene kadardır. Onun için kısa fenafillah mertebesinde olduğu içindir kısa olması. Yoksa 40 yaşında göğe çıkarırdı 45 yaşında çıkarırdı isteseydi Cenab-ı Hakk. O zamanda işte İsa (a.s.) olmazdı, o Muhammed (s.a.v.) olurdu. İşte biz kimliğimizi bulamadığımız kaybettiğimiz zaman fenafillah olduğumuz zaman İseviyiz daha o zaman senlik yok oluşmuyor yani Cenab-ı hakk seni karşısına alıpta *"İrci'iy ila Rabbiki radiyeten mardiyeten"* (89/28) hükmüyle henüz daha seni karşısına muhatap almıyor. Bu dünyaya gelmek düz bir hat çizerken o hattı yükselterek bir yay şeklinde dünya da görünmemiz, o yay şekli.

Zuhura gelmemiz, köpükler gibi, kabarcık halinde dalga olarak tecelli etmemiz. Deniz düz durduğu zaman hiç dalga yok, hiç bir şey belli değil ama köpürmeye, dalgalanmaya başladığı zaman bir varlık oluşuyor. İşte oradaki varlıklar bu âlemdeki kimlikleri oluşturmuş oluyor. Bir nar düşünelim, nar bunun en güzel örneği, tek olarak durduğu zaman hepsi bir nar deniyor. İşte o nar kendi kendine ben dediği zaman haklıdır. Ben diyecek zaten başka türlü bir şeyle ifade edemez. İşte o nar bütün bu âlemleri bir nar şeklinde düşünelim. Cenab-ı Hakk, orada benim "Ene" diyor. Zaten orada başka varlık yok ama o nari açtığımız zaman bölge bölge, oda oda, göz göz çıkıyor içerisi ve zarlarla odalar birbirinden ayrılmış, açıyorsun ve bir sürü tane var. İşte o taneye nar açıldığı zaman, taneye ben demiyor, sen diyor. Çünkü tane her ne kadar o narın içerisinde nardan var ise de ama yine kendi özel varlığının olması

suretiyle bir benlik ifade ediyor, bir kimlik ifade ediyor, nar tanesi. O tane başlı başına bir varlık. Aynı zamanda o narın tamamı da o tanenin içinde o çekirdeğin içinde var. O çekirdeği al ek, dalları, yaprakları koskoca tekrar bir nar, o narın içerisinde tekrar kendi çekirdeği de mevcuttur. Ne kadar şaheser bir hadise. Kendini de yeniliyor, üretici var edici, bir tane dahi avam kelimesiyle yaratıcı diyoruz, bu zuhur ettirici tanenin dahi o gücü var. Çünkü zatından alıyor, özünden, hakikatinden oluyor. İşte onun için o nar, o taneye öyle bir şeref vermiş ki hem küçük bir tek tane hem de narın tamamı içinde mevcut, dallarıyla, yapraklarıyla.

Şimdi teşbih çok cesaretli olacak ama işte her birerlerimizde bu dünya meyvesi içerisinde birer çekirdeğiz, o zaman düşün bu çekirdeğin içerisinde aynı zaman da dünya da var, ağaçta var yine kendisi de var. İşte biz Hakk'ın zatından ayrı gayri bir şeyler değiliz. Eğer öyle olmasak zaten böyle olmaz. Ne ürete biliriz, ne tüketebiliriz, ne konuşabiliriz... ne herhangi bir şey yapabiliriz. Bütün ürettiğimiz, tükettiğimiz, konuştuğumuz, çalıştığımız ondan gelen güçle, onun bizdeki oluşumuyla, onun bize sen demesiyle. İşte namazın farz olması miraç gecesi farz olması bu yönde daha evvel de namaz kılınıyordu ama farz değildi. Sıfat, esma mertebesi itibariyleydi, o düzeye idi ama zati namaz miraç gecesi farz oldu insanlık âlemine. İşte ef'al, esma, sıfat, zat âleminde kılınan namaz var. İşte zat âleminde kılınan namaz kendi zatından, kendi zatına olan yönelmesidir. Kendi zatından, kendi zatına, zati mertebeden yönelmesidir. İşte gerçek namaz budur. Bunu bir rekat kıldığın zaman bütün ömrünü ibadet ile geçirmiş gibisindir. Bir rekat kılsan bu namazı ama bu demek değildir ki bütün ömründe bir rekat namaz değil, namazlarını kılacaksın o namazların içerisinde böyle bir rekat kıldıysan bütün namazların kabul edilmiş hükmünde olur.

İşte böylece sen kelimesi onun kulluk yönüdür. Bunu ubudet deniyor. İbadet, abdiyet, ubudet. Ubudet, Allah'ın fiilidir demişlerdir. Yani sendeki faaliyetidir ama bu idrak içerisinde. Senin, Hu'da ki senliğin icabı içerisinde. Hüviyetin "Hu" içerisinde yani ilahi hüviyetin ile yaptığın fiil ubudet olur, o da Allah'ın fiilidir. Aynı fiili iki kişi yapar, birisinin ki ibadet olur, birisinin ki ubudet olur. İbadet, beşeriyetiyle yapılan aynı namazı iki kişi kılsın, biri beşeriyetiyle kılsın o nefsiyle kılmış olur, birisi kendi hakikatini hüviyetini idrak etmişse onunla birlikte kıldığı ubudet olur, ubudette Allah'ın fiilidir. Diğerinin ki ibadet olur, ona abid derler yani ibadet ehli derler ama orada ikilik vardır, buna ubudet derler Allah ehli derler.

Biraz da zat üzerinde duralım...

Zat bahsi de, yukarıdaki gibi iki şekildedir... Bu da iki vasıfta kendini gösterir...

Bir tanesi: SEN... Yani "ente".

Diğeri de: Ben... Yani "ene". Kur'an-ı Kerim'de birde "HU" "O" var. Ben, Sen, O.

Bu ikisi temeldir... Kalanı da bunlara eklenen teferruat sayılır... Meselâ: Benim için, Sana... Ya da: Senin için; bana...

Ve müşterek bir kelime: İlâhımız...

- Sen...

Dediğimiz zattır... Ama bu sen, esas kimliğin yönüyle olan SEN'dir. Akılla kabul edilen bu zahirdeki SEN'liğin değil...

İnsanda üç tane kimlik, benlik vardır. Birisi nefsi kimliği, benliği, diğeri izafi benliği, diğeri de ilahi benliğidir. İşte burada sen ve ben hükmü, ilahi benliğiyle itibariyle bahsedilen senlik veya benliktir. Alfabe sırasında "Elif" ben olarak geçmekte, "Ente" de "Te" sen olarak geçmekte, arasındaki "Ba" ise ikisini birleştirmekte yani "Elif" ile "Te" nin arasında "Ba" olmamış olsa bu hakikatleri birbirine aktarmak olamayacaktı. Yani insanlık âlemine aktarmak mümkün olamayacaktı. İşte oradaki "Ba" "ile" manasında, risalet vazifesini görmektedir. Yani "Elif" ten aldığı hakikatleri "Ente" ye nakletmekte "Te" ye nakletmekte ama hangi yönüyle tabi hakikati yönüyle, işte "Ente" de görünen, "Ene"nin ta kendisidir, ancak mutlak manasıyla külli olarak değil, o varlıkta ki hususiyeti itibariyle "Ente" hükmünde olması belirtiliyor. Birincisi bizim hayali, hiç olmayan aslında nefsimiz bize bunu varmış gibi gösteren bir benliğimiz beşeri, maddi, et-kemik yığınından ibaret olan bir ben dediğimiz benliğimiz vardır, ama bu benlik hiç bir zaman olmayan bir benliktir sadece hayalde ve vehimde olan bir benlik. Bunun ötesinde ilerisinde olan bir izafi benliğimiz vardır. Yani isimden ibaret olan benliğimiz vardır.

Birinci nefsi benliğimiz ise hiç bir ne isim ibaresi, ne de kendine ait bir vasfı vardır, sadece hayal. İzafi benliğimiz ise isimlendirilmiş bir benliğimiz hükmündedir, diğeri ise asli benliğimiz özümüz, hakikatimiz kendi kimliğimiz yani Cenab-ı Hakk'ın bize vermiş olduğu benliğimizdir. İşte nefsi benliğimizden, izafi benliğimizden geçebilirsek eğer, yani bu iki kalın perdeyi kaldırabilirsek, ancak ondan sonra öz kimliğimize ulaşım gerçek benliğimizi bulmuş olmaktayız ve o benliğimizle hayatımızı yaşamaya devam etmiş olmaktayız. Ancak tabi ki kişi, bunu herkese anlatması mümkün olmadığından kendisinde bulunan üç mertebesi itibariyle, karşısına gelen kişi hangi mertebedeysen ona, o mertebedeki benliği ile hitap etmektedir. Bir kimse beşeri manada yaşıyor ise, ona beşeri kimliği ile hitap etmekte, izafi manada yaşıyorsa yani esmalarıyla, isimlendirilmiş olarak yaşıyorsa karşısındaki de o mertebedeysen, ona da o mertebeden hitap ediyordur, ama kişi gerçek manada hakkani vasfıyla yaşıyorsa ona da hakkani olarak o anlayışla münasebette bulunuyor. Ancak bunların hiç birinden haberi olmayan karşı taraftaki kişi bütün bu mertebeleri bilmediğinden kendindeki bildiği mertebeye kıyas ederek, karşısındakinin de aynı kendisi gibi görüyor ve zannediyor ve o şekilde muamele ediyor.

Onun halini bilmesi de mümkün olamıyor. İşte kişiler bu üç halle yaşamaktalar, yaşamaktayız. Biri nefsi, hayali, hiç bir zaman olmayan bir benlik, ikincisi isimlendirilmiş, izafi bir benliğimizle yaşıyoruz, üçüncüsü de asli ve hakkani olan benliğimizle yaşamış oluyoruz. İşte kişi

bunları bildiği zaman ve idrak ve müşahede ettiği zaman hangi gününün, hayatının, seyirinin hangi anında, zamanında hangi nefsiyle yaşaması gerekiyorsa, karşısına gelen kişinin o haliyle hallenip ona göre yaşamış oluyor ve karşısındaki kişinin haline, rengine boyanarak yaşamış oluyor. Yani kendini perdeliyor, bir bakıma diyelim ama kendini perdeliyor dışa göre ama kendine perdesiz, kendini niye perdelesin ki kendi kendindeyken. Kendini perdelemek demek, o zaman gaflete düşmek oluyor.

Cenab-ı Hakk, birçok ayet-i kerimelerde, hadisi şeriflerde de Efendimiz (s.a.v) bahsediyor: "Ey habibim şunu yap, Ey kulum bunu yap..." hep sen muhatap, sen mihraklı muhatap olarak hitap etmekte. Eğer Cenab-ı Hakk'ın senliği olmasaydı bu âlemde yani diğer ifade ile izafi manada gayriyeti olmasaydı bu âlemler olmazdı. Bu âlemler olmayınca da Cenab-ı Hakk'ın, esma-i ilahiyesi zuhura çıkmazdı. Cenab-ı Hakk, sen diye hitap ettiği zuhura çıkmış olan zati sıfatlarına sen diye hitap etmekte. Yani Cenab-ı Hakk'ın özü ben ama zuhura çıktığında ikilik meydana geldiğinde oraya verilecek hitabın ismi de sen olmakta. Mesela, bir ressam resmini yaptı, bir çerçeveye koydu, işte her ne kadar o ressamın ta kendisi ise de ama zuhura çıkması dolayısı ile sen oldu. Yani ressam kişi resmi de yapsa, hayvan resmi de yapsa, manzara resmi de yapsa o aynı hüviyette sen oldu. Her ne kadar ressamın özü ise de yani kimliği ise de o resim, benliği ise de veya benliğinin bir görüntüsü ise de, ama zuhura çıktığında ona sen diye hitap etmekte. Mesela düşünür bilir, şurası biraz daha yeşil yapsaydım, şurasını biraz daha mavi yapsaydım veya ne kadar güzel oldu veya güzel olmadı gibi ona bir vasıf vermesi senliği hükmünde olmaktadır.

Cenab-ı Hakk'ta bütün esma-i ilahiyeyi zuhura getirdiğinde bu sen diye belirtilenin genel ismi "Halaka" yani halk yani mahlukiyet oldu. Külli olarak bütün bu âlem, Cenab-ı Hakk'ın, sen ismini verdiği âlemleri ama her mahalde yine de ayrı bir isim, ayrı bir vasıf, ayrı bir siluet alarak, ayrı bir hüküm alarak zuhura çıktığı senlerden ibaret ama burada senler, bir elin beş parmağı gibi ayrı ayrı senler değil, bir senin diğer başakları gibi, bir buğday tarlasının başakları gibi. Bütün tarla sen ama her bir başak kendi özelliği hususiyeti itibariyle de sen hükmünde. Yani zuhura gelenlerin hepsi sen, ef'al mertebesi itibariyle, esma mertebesi itibariyle kendinden zuhura çıkmış olan bütün esma-i ilahiye, latif olarak sen, sıfat mertebesinde bütün sıfat-ı ilahiye sen, zati sıfatlarında ise sen değil, biz. Yani Cenab-ı Hakk, biz şöyle yaptık, biz böyle yaptık derken senlikten bir evvelki mertebe bizlik mertebesidir.

Ahadiyet mertebesi benlik, vahidiyet mertebesi bir bakıma bizlik, sıfat, esma, ef'al mertebeleri de senlik mertebeleri diye düşünebiliriz. İşte burada bireyler için en mühim olan yani insanlar için en mühim olan mesele, kendisindeki bu mertebeleri bulup, bu mertebelerle yaşayabilmesi. Bir yönüyle mahlûk olarak yaşaması, bir yönüyle de Halık olarak yaşaması. Halık olarak yaşaması derken, o kişi, kişi olarak Halık olarak yaşaması değil. Hakk, o varlıkta kendi halkıyyetini yaşaması suretiyle, birey olarak görünmesi demek istiyorum. İşte bu hakikatleri idrak eden kimse de, onların hepsine "HU" demekte. Yani ben, biz ve sen kelimelerinin toplandığı, tek kelime de "HU" olmakta. İşte onun için

"HU" ism-i azam yani isimler arasında ism-i azam, kendisinde hiç bir vasıf yok ama bütün vasıfları bünyesinde toplamış olmaktadır.

Allah ismi genelde esma-i ilahiyenin büyük ismi yani esma-i ilahiyenin, ism-i azamı Allah ismidir ama bütün isimlerin ism-i azamı "HU" ismi ve bilindiği gibi Allah kelimesinin sonundaki "H", "HU" hüviyeti mutlaka tek gözlüdür, ama cümle içerisinde geçen, kelimeler arasında geçen "H" iki gözlüdür. Çünkü hem orada Hakk'ın hüviyeti var, hem de kulun bireysel yani senlik hüviyeti vardır. Yani Allah'ın vasfı ile, Allah'ın vermiş olduğu bir senlik hüviyeti vardır. Yani mahluk her iki mertebeyi de bünyesinde bulundurmakta, Hâlık'lık ve mahlûkluk mertebesi, bunların ikisinde hüviyet, hüviyet-i ilahiyedir. Yalnız burada ki hüviyetin kişinin nefsi manada, kendi hayalinde var ettiği hüviyeti değildir, ilahi manada Hakk'ın vermiş olduğu hüviyet. Kişinin nefsi manada ürettiği hayali hüviyetinin hiç bir dayanağı olmadığından bu boşta kalan, hiç bir aslı olmayan bir anlayış ve bir yaşam olmaktadır, ama "HU" isminin hakikatini idrak ederek, kendindeki hüviyeti, bireysel hüviyeti idrak etmiş olan kimse oradan yola çıkarak hakkani hüviyetine ulaşmış olmakta ama kendi varlığında bu misil yok ise, misallendirme anlayışı yok ise, hakkani varlığına geçmesi yani teşbihten tevhide geçmesi mümkün değildir. İşte âlemdaki bütün varlıklar, hakikati itibariyle "HU"nun yani hüviyeti itibariyle "HU" nun hakikatinin yansıması şekliyle her mahalde kendini, kendi yüzünü göstermektedir.

İşte bütün bunları idrak etmiş olan kimse hep seni toplamak suretiyle, ahadiyet mertebesinden ben diyebilir ama bu tabi beşeri, bireysel kimlik benliği ile değil, irfanîyetinde yaşadığı bir benlik olur. Bu hali idrak eden bir kimsede şöyle demiş: *"Her ne yana eğilsem, her şey ol yana eğilir."* Yani kendisinin merkez olduğunu ve her varlığın kendine bağlı olduğunu ilahi manada burada ifade etmekte. Tabi bunlar kolay anlaşılacak şeyler değildir, ayrıca tehlikeli olan haller, sözlerdir. Kişi gerçek manada bunları idrak etmemişse, yaşamamışsa da sadece bilgi olarak almışsa, bir eğitimi yoksa yani seyr-i süluku yoksa bilgi olarak almışsa, kendini ilahlaştırır. Yani bu bilgileri nefsi elinden alır, nefsi benlik olarak artarda artar ve kendini her şeyden müstağni, her şeyin üstünde, hem evvelâ kendini aldatmış olur, kendine inananlar varsa eğer onları da aldatmış olur.

İşte Cenab-ı Hakk'ın, ism-i azamı bâtın âleminde "HU" olmakla birlikte, zahir âleminde ise "Ente" olan Hz. Muhammed (S.a.v), Muhammed ismi zahir âlemde "Ente" olduğu halde ism-i azam yani zuhurda "Ente" çünkü Peygamber Efendimize, Cenab-ı Hakk; "Biz sana bunu indirdik, sana bunu tenzil ediyoruz, biz sana bunu Arapça bir Kur'an olarak indirdik." hep "Ente" olarak görülmekte. "Ente" olarak vaaz edilmekte, biz de öyle duymaktayız. Ona edilen hitap aynı zamanda bireyler olarak her birerlerimize, hatta bütün dünya insanlarına, ister kabul etsin, ister kabul etmesin nazil olmakta, indirilmekte, eğer öyle olmazsa zaten haksızlık olur, ama kim bunu idrak edip anlayabiliyor ise, gerçek manada "Abd" ise zaten o, Allah'ın "Ente"si olmuştur. Hem de zati "Ente" si, "Ente" dendiği zaman, e'fal, esma, sıfat âleminde "Ente" ler olur. Kişi, kendi hangi mertebedeysen "Ente" liği o mertebededir yani o derecedendir. İşte sıfat âleminde olan "Ente" lik "Nahnu" yani bize, biz

hükmüne en yakın olan yer orasıdır.

Bizden sonra, bana, bene geçilir. Yukarıya doğru sırası, miraç sırası bu şekilde, sen, ben, biz ve "Hu" isimleri itibariyle olan seyir. Ef'al âleminde "Ente" diye muhatab aldığı kişinin yani o mertebede yaşayan kişinin, sıfat mertebesindeki "Ente" şekliyle yaşaması bu hitabı anlaması mümkün değildir. Şeriat mertebesinde o kişi, tarikat ehli değil ise bunları anlaması mümkün değildir. Kendisini mutlak manada Hakk'tan ayrı, yaratılmış (zuhur olarak değil), yaratılmış şekliyle çok uzak bir yer anlayışla, yaşantıyla, yaşantı, anlayış bile değil tamamen rüya, hayal hiç olmayan bir halle kendini sınırlamış olur. İster bu ibadet ehli olsun sevap kazanır ama kendini kazanamaz. Kişi evvela ef'al mertebesindeki "Ente" sini yani Cenab-ı Hakk'ın bire bir kendine hitap ettiği şuurunu bulması lazım yani hayali manada genel olarak "Ey insanlar" bende o insanlardan biriyim genel hitap içerisinde bir anlayış var. Birde "Ey insanlar" derken her birerlerine bu hitabın ayrı ayrı olduğunu düşünerek o kişi, kendi hissesini düştüğü zaman "Ey insan" Cenab-ı Hakk bana hitap ediyor diye bunu anlaması kendisinin "Ente" liğe yani gerçek manada "Ente" liğe ayak bastığının ifadesi olur. Bunu böyle idrak ettikten sonra, Rabb'im bana bire bir emir veriyor: Namaz kıl, oruç tut diye bunu anlamaya başladığı zaman ondan sonra esma mertebesindeki "Ente" sine yükselebilmek yolu açılmış oluyor.

Bu yolu bilmeyenlere zaten "Ente"lik şuydu, buydu gibi... mevzuları bile yoktur. Çünkü onlar için ortada böyle bir gerçek yoktur, kendileri yok ki, bu kendilerine bağlı gerçekler olsun. İşte kişi kendinin nefsi benlikten uzaklaştığını anlaması, izafi benliğine doğru yola çıkması esma mertebesi itibariyle yani kendisindeki "*Ve Alleme Âdemel esmae kulleha*" (2/31) isimleri öğretti, isimlerin farkına varmaya başlaması ile kendisinde latife dönüşmüş, kesiften latife dönüşmeye başlamış bir "Ente" yaşantısı yani Cenab-ı Hakk'ın, kendisini muhatab aldığı yaşantısı kendisinde yavaş yavaş oluşmaya başlar. Bunu da belirli bir süre yaşadıkten sonra, bunun kemali olan kendisindeki güçler, kendisindeki iradi sıfatlar, iradi hakikatlerde, bu sefer hakikatlere Cenab-ı Hakk'ın, hitap ettiğini anlamaya başlar. "Ente" si orada olur. Sıfat-ı subutiye: Hayat, ilim, irade, kudret, kelam, semi, basar, her zaman bildiğimiz, herkesinde kullandığı şeyler ama farkında olmadığımız şeylerdir. Bunun farkında olan kimse yaşadığının da farkında olmakta, farkında olarak yapılan bir şeyde fark edilerek yapılmış olmaktadır.

Diğerlerinin fark etmediği şeyleri ama herkesin gördüğü, göz önünde olduğu halde bazılarının fark ettiği, bazılarının fark etmediği şeyleri fark ederek yaşamak, farkında olarak bir hayat sürdürmesi. Farkında olmak ise uyanık olmak demektir. Uyanık olan ise, hayatını uzatmış olan demektir. Çünkü insanlar gafletle geçirdikleri süreleri, uykuda olduğundan, hayatları o şekilde kısalmış olmakta. Bazı insan 60 sene ömür yaşar ama onun ömrü aslında 6 senedir. Çünkü uyanık olarak geçirdiği 6 senedir. Bazıları idrak ile hayatını sürdürdükleri sürece günlerini 24 saate değil 1024 saate çıkarmaktalar, dolayısıyla yeryüzünde en azından 1000 sene yaşamış gibi, 60-70 senelik ömürlerinde 1000 sene hatta daha fazla yaşamış gibi zaman kazanmış olurlar. İşte bu da kişinin hayatının ilmin bereketiyle bereketlenmiş

olmasıdır. İşte kişi, sıfat mertebesinde hayatın kendine ait olmadığını, ilminin kendine ait olmadığını yani kendine ait zannettikleri ile bunları yer değiştirdiği zaman yine bir varlığı vardır.

İşte o varlık sıfat mertebesi itibariyle "Ente" yani Hakk'ın sen dediği zuhur mahalli olmakta yani Hakk'a bu kadar yaklaşmakta. Onun devamı olan senlikten, bizliğe geçmekte, o da sıfat-ı zatiyeleri ile birlikte, biz diye geçtiği zaman, kişi Hakk'ın bünyesine dahil olmuş oluyor. Yani biz dendiği zaman bir çoğunluk var ama bizde ki birlik çokluğu var. "Ente" ise dışarıdaki birlikten bir varlık olmakta. İşte bizdeki birliği de toplayarak, kendi bünyesinde toplayarak ben'e intikal ettirmesi, bu şekilde kendi hakiki benliğini bulması olmakta. İşte bizlikten, benliğe geçilmiş oluyor o zaman, yol ancak oradan geçiliyor. Yani bizdeki, bizlik çokluğu toplandığında bir yere getirildiğinde o zaman ben çıkıyor ortaya. Marifet ben diye bilmek, bu benlik ancak, benlik ile söylersen söylediğin ben değildir bu. Nedir bu adlı şiirimizde bunlar vardır.

**Duyar gönül derun içre muammayı cihandır bu,
uyan kardeş hemen sende gaflet hane değildir bu,**

diye başlayan şiirimizde bu hususlar vardır.

Dediğimiz zattır... Ama bu sen, esas kimliğin yönüyle olan SEN'dir.

Yani özümüz, hakikatimiz itibariyle sendir.

Akılla kabul edilen bu zahirdeki SEN'liğin değil...

Ayan-ı sabitelerimiz, bizim aslımız yani sabit programlarımız, ilm-i ilahide mevcut olan sabit programlarımız. İşte gerek Muhiddin Arabi, gerek insan-ı kamil Abdülkerim Cili olsun yazarı, şöyle bir tarif kullanıyorlar: Ayan-ı sabite mahluk değildir. Ayan-ı sabite varlık kokusu almamıştır diye o mertebeyi tarif ediyorlar. İşte bu mertebemiz itibariyle esas kimliğinin yönü olan sen, yani bu mertebe itibariyle olan sendir, sen dediği. Gerçek zatımız, gerçek hakikatimizdir.

İşte Cenab-ı Hakk, bu hakikate sen diyor, zat mertebesinde, sıfat mertebesine yönelerek sen diyor. Ayan-ı sabiteler mahluk değil ise o zaman biz nasıl mahluk oluyoruz? Ayan-ı sabite mertebesinde yani ilm-i ilahide, zatın varlığında zat ile mevcut iken ayan-ı sabite programlarımız, zuhura daha henüz çıkmadığından varlık kokusu da almış değil. Yani nefsi manada bir kimlik giymediği için üstüne hadis olmadığından, vacib hükmünde olduğundan, mutlak varlık olduğundan, zati manada Cenab-ı Hakk'ın kendi varlığındaki senliği yani bizliği içerisindeki olan senliği. İşte bu sıfat mertebesinde Nefes-i Rahmani ile yola çıktığı zaman o itibar ile mahlukluk başlamış oluyor. Zat mertebesinde, mahlukiyet yani zuhur olmadığından daha henüz orada onlar mahluk değil, Halık hükmünde ama sıfat mertebesine Nefes-i Rahmaniye ile bütün bu âleme her varlık kendi yerine yayılıyor iken, kendi merkezine, kendi makamına dağıtılıyor iken ve kendi makamlarında yaşadığı sürelerde, halkiyet halk edildiklerinden mahlûk hükmüne girmiş oluyorlar. İşte aynı zamanda burada gayriyetine geçmiş oluyorlar. İşte burada beşeriyet perdesiyle, perdelendiklerinden ve bu perdeleri ilmi manada, irfani manada eğer

açamazlar ise, Hakk'tan çok uzaklarda garip, kendinden habersiz, ne olduğu belli olmayan varlıklar olarak kalıyorlar.

Tabi herkes kendini, ben şuyum, ben buyum... gibi vasıflar verebilir, bunlar hepsi dünyaya ait tabirler. Hakkani manada hiçbir hükümleri yok. Hakkani manada, Rahmani manada hüküm, işte bu şekilde zuhura çıktığı zaman hangi mertebede ise, o mertebe itibariyle sen olmakta. Ne zamanki seyr-i süluku ile geriye doğru gelecek, mahlukiyetinin geçici bir elbise olduğunu anlayacak, aslının Halık olduğunu idrak edecek, ayan-ı sabitesinin hakikatini idrak edecek, işte ayan-ı sabitemizin bir bölümü Halık değiştiremediğimiz bölümü, bir bölümü mahluk değiştirme imkanımız olan bölümüdür.

Yani bir kısmı vacib, varlığımızın bir kısmı vacib bir kısmı mümkün. Hakkani varlığımızla hayatımızı sürdürmek ama aynı zamanda yine beşeriyet kuralları içerisinde yani şeriat mertebesinin sınırları içerisinde. İşte en zor olan yer burasıdır, bir kimse güzel bir eğitim almamışsa, güzel bir seyr-i süluk eğitimi almamışsa, bunları hakkıyla kavrayamamışsa, sadece her şey Hakk'tır, çok yüzeysel bir anlayışla her şey Hakk'tır, gayriyetini düşünmeden sadece ayniyeti yönüyle onu da sadece bilgi yönüyle alması, ben de Hakk'ım, o zaman kime ne ibadet edeceğim, ben Hakk'ım ben her şeyi yaparım, her şey bana mübah gibi böyle seviyesiz, olumsuz, idraksiz, anlayışsız düşüncelere kapılmadan, şeriat ise şeriat tam hakkıyla, tarikat ise tarikat tam hakkıyla, hakikat ise, marifet ise bunların hepsinin hakkını kendi mertebelerinde vererek yaşamak, işte sırat-ı müstakim dedikleri zaten budur. Peygamber Efendimiz (s.a.v) nasıl bir hayat sürdürmüşse, onun ümmeti olarak ona uygun bir şekilde yaşamak bizim görevimizdir.

Anlatılmak istenen özet mana şudur:

- Zat olarak tavsif edilen SEN, bu kulluk vasıflarınla tayin edilen sen değil...

Bir de:

- BEN...

Demiştim... Bu da, hakikatim olan BEN'dir... Bu aklın kabulleneceği cinsten bir BEN değil.

Yani beşeriyet aklının kabul edebileceği bir ben değil. Tabi bu ben hakikatini idrak etmek için, büyük bir eğitime ihtiyaç vardır. Hem de çok dengeli ve güzel bir eğitime ihtiyaç vardır.

Zira, esas bahsimiz olan BEN, Rabbin vasıfları arasında sayılır...

- BEN...

Kelimesi ile işaret edilen zattır.

Bir başka BEN daha var ki, bu itibarı yöndendir... Bu aklın kabul edeceği BEN'liğin yönündendir...

Sonra:

- BEN...

Kelimesi, hükümler meyanında sayılırsa... Şüphesiz o:

- Allah...

Yani ben demek, hiç bir kayda girmemek manasında diğer şekliyle ben demek. Yani hiç bir amir hüküm tanımamaktır. O da nedir? O da sadece Uluhiyettir. İşte kişi farkında olmadan nefsi manada bu benliği kullanırsa, ben derse haşa Allah'ı inkar etmiş olur farkında olmadan yani onu kaldırıp yerine kendini koymuştur. Ben, Allah demektir. Çünkü o ben, gerçek manada kişinin ben olması için, Allah olması lâzım. Yani Allah olması lâzım derken, benlik iddiasında bulunmak mülk sahibi olmayı gerektirmekte, yoksa kul olan ben diyemez. Kul bağlı olduğundan, hürriyeti olmadığından ben diyemez. Ben diyebilmek için mutlaka hür olması yani hiç bir yere bağlı olmaması gerekmektedir. İşte bu da ancak Uluhiyettir.

Demektir...

Yine aynı hükümler meyanında:

- SEN...

Kelimesi... onun kulluk yönüdür...

**Yukarıda anlatılanları dinledin... Şimdi düşünmeye başla...
Anlatılanlardan ne anladınsa, anladın...**

Özüne bir bak... nazar eyle.. İstersen özünü:

- BEN...

Faslına bağla... Dilersen:

- SEN...

Babına yasla... Değişen hiç bir şey yoktur...

Gerçekten, bu makamda: Küllî hakikatten başka bir şey yoktur...

O, subhandır... Şanı yücedir... Münezzehtir... Tektir... Ortağı da yoktur...

**Yukarıda anlatılanları dinledin... Şimdi düşünmeye başla...
Anlatılanlardan ne anladınsa, anladın...**

Özüne bir bak., nazar eyle.. İstersen özünü:

- BEN...

Faslına bağla... Dilersen: Yani kendi özünü ben faslına bağla.

- SEN...

Babına yasla... Değişen hiç bir şey yoktur...

Ben karşımdakine sen derken, yine aynı şeyi karşındaki kişi de ben bana sen diye hitap edecektir.

Gerçekten, bu makamda: Küllî hakikatten başka bir şey yoktur...

Hakikat-i külliyyeden yani küllî hakikatten başka bir şey yoktur. Yani burada ne cin, ne şeytan, ne herhangi bir şey ne hayal, ne vahim... ama buraya gelinceye kadar kişinin nefsiyle ölüp, hakikatiyle dirilmiş olması lâzımdır. Bütün o mertebeler aşağılarda kalmış olması lâzım ki, ondan sonra bu iş tahakkuk etmiş olsun.

O, subhandır... Şanı yücedir... Münezzehtir... Tektir... Ortağı da yoktur...

Yukarıda anlatılanları dinledin... Şimdi düşünmeye başla... Anlatılanlardan ne anladınsa, anladın...

Özüne bir bak... nazar eyle.. İstersen özünü:

- BEN...

Faslına bağla...

Yani kendinde, kendine ait hiç bir şeyin olmadığını, kendinin de Hakk'tan gayrı bir varlığının da olmadığını, ben dediğin zaman ilahi manada ben faslına bağla.

Dilersen:

- SEN...

Babına yasla... Değişen hiç bir şey yoktur...

Çünkü zaten bunlar birbirinin, bir varlığın değişik yöndeki isimleridir.

Gerçekten, bu makamda: Küllî hakikatten başka bir şey yoktur...

O, subhandır... Şanı yücedir... Münezzehtir... Tektir... Ortağı da yoktur...

Bu anlayış içerisinde ben veya sen diyen kimse, dosdoğruyu söylemiştir ve bu ben ve sen dediği şeyler, ona zarar vermez. Yani nefsi manada bu kelimeleri ve ifadelerini kullanmadığı için kendisine zarar vermez ve bunlarla bir iddiada da bulunmaz, bunları herhangi bir yerde de söylemez. Çünkü bunlar değerli birer hazine olduğundan, hazinelerde herhangi bir şekilde, herhangi bir yerde açılması akıl işi olmadığından, mantıklı bir iş olmadığından, zarara uğrayacağından açılmaz. Gerektiği zaman ufak ufak açılır, ihtiyacı olana verilir, ondan sonra kilitlenir, tekrar kendini gönlüne onu koyar.

Öyle bir zattır ki, iki yüzlüdür öz varlığında;

Bir yüzü var süflide öbürü yüce varlığında...

**Hangi yüz olursa olsun ibarenin ve edanın;
İşte o zattır, sıfatlardır beyan açıklığında...
- O birdir...
Diyeceksen doğrusun; şayet diyeceksen:
- İkidir...
O dahi Hak'tır, ikiliği de şanında...
Şayet diyeceksen:
- Öyle değil; belki de üçlüdür;
Yine doğrusun bu da gerçek insanlık meyanında...
Onun ahadiyetine bak işte onun zatıdır;
- Birdir, ahaddir...
Diyessin onun teklik makamında...
Zatında bir ikilik görürsen bu oluşundadır;
Hem kul, hem de Rabb olur o gerçek ikilik kabında...
Dilersen, safhalara ayırırsın o varlığı ki;
Önce toplanmıştır, iki zıd dahi hükmü altında...
Nazarını keskin kılsan diyemezsin süflî için:
— Yüksek tir alttır...
Tekrar onun çok çok yüce namında...
Evet ona üçüncü ismini ver bir gerçek için;
İki vasıflı hakikatlerine katıldığında...
Bu halde iken verilen ismi: Ahmed olmaktadır;
Sonra da: Muhammed'dir sonra özüne dalışında...
O, aziz olarak bilinir sonra hüda da olur;
Canım feda olsun onun bir Rabb oluşu şanında...**

**Öyle bir zattır ki, iki yüzlüdür öz varlığında;
Bir yüzü var süflîde öbürü yüce varlığında...**

Tenzih ile teşbihi burada topluyor. Bunu bir zahir ehli okumuş olsa bu yazarın ve yazının küfrüne hükmeder. Tenzih mertebesi itibariyle yüce varlığı kabul eder, süflî diye ifade edilen mertebeyi kabul etmez. Yani ikinci yüzünü kabul etmez. Çünkü o süflî kelimesinde kendisine göre anladığı basit kötü lüzumsuz şeyleri anlar. Bayağı düşük şeyleri anlar. Hakikatte ise her şey birbirinin zıttı ile anlaşıldığından ulvi diye bahsedilen şeylerin zıttı, süflî diye kötü diye anlaşılır ama aslında beyaza karşı siyah nasıl karanlık ise karanlığı da biz basit yönden kötü anlıyorsak,

aslında hiç o şekilde olmadığı halde süfli diye bahsedilen şeylerde aslında bizim anladığımız manada o kadar basit ve süfli değildir. İşte süfli olmasa yüceliği anlamak mümkün olmaz. Sonra o süfli dediğimiz şeyler bizim beşeriyet yönüyle bireysellik, görecelik bakışları arasından yani bireylere karşı birbirlerine karşı süfli veya ulvi diye adlandırdığımız şeylerdir.

Bireylere karşı, bireylerin bakışı açısıyla, Hakk yüzünden baktığın zaman ne süfli vardır, ne yüceliği, ulviliği vardır, hepsi bir bakıma ulvidir. Ulvi şeyin zuhurları da ulvi olur. Biz bunlara yaşanmış, şartlanmış manalar içerisinde baktığımızdan süfli, ulvi diye ayırıyoruz. Mesela bir hadis-i şerifte veya bazı hadislerde dünyayı bir yaşlı ihtiyar, koca karı şeklinde tabir eder, izah eder Efendimiz (s.a.v.) hadiste, neden kime karşı nefsanî olarak yaşayanlara karşı, dünyaya rağbet etmesinler diye, süfli, kötü yani düşük yer diye dünya belirtilir. Alâ, yüce dediğimiz zaman yukarıları gösterilir. Halbuki hakikat yönünden yani irfaniyet yönünden meseleye baktığımız zaman bizler için bu dünya kadar alâ, alâ-yı illiyyin bir yer yoktur.

Her şey Allah ile münasebet yani buluşmak, kurbiyet, müşahede ve ülfet... bu dünyada, bu âlemden, sevgilinle buluştuğun yer, dostunla buluştuğun yer süfli yer olur mu. İşte o süfliye bizim anlayışımıza göre biz onu süfli yapıyoruz. Burası o kadar muazzam, o kadar mükemmel bir yer ki, bu dünya yeter ki biz onu anlamaya çalışalım, ama biz onu basit gördüğümüz yerde basitleştiriyoruz. İşte içkiciler, kumarçılar, esrarcılar... şunlar, bunlar hep süfli, işte bunu görerek süfli diyoruz. Halbuki bu da işin bir başka yüzü. Bu da bir başka özü, bunlar da hiç öyle anladığımız kadar basit hemen yaftalanacak işler değil, ayrı ayrı üzerinde durulması lazım gelen işlerdir.

Yeri geldiği için söylüyoruz bu dünya Hz. Resulullah (s.a.v.)'in miraç gecesi Mekke'yi mükerrermeden, Kudüs'ü şerife gittiği gibi mukaddes bir yerdir burası, ve müberra öz bir yerdir, zuhurun en kemalli yeridir, en ulvi yeri, tecelli itibarıyla Cenab-ı Hakk'ın en son tecelli yeri burasıdır. Mescid-i Aksa olması o, en uzak mescit yani dünya madde âlemi. Kabe-i Muazzama, bu âlemden zatın zuhuru var, zatın zuhuru olduğu yerde süfliyetten bahsedilir mi. Beşeriyetimizle hayata bakıp değerlendirsek bunların hepsini kaybetmiş oluyoruz. Burayı kazanmak için temiz berrak bir akla ihtiyacımız vardır, temiz berrak bilgiye ihtiyacımız vardır. Her türlü duygudan, şartlanmadan, bazı grupların kendi istikametinde tayin ettikleri yaşam tarzlarından bunların hepsinden sıyrılması tecrit olması lâzımdır insanın yani sırf salt akıl olarak, saf Hakk'tan geldiği gibi tertemiz bir akla sahip olması lâzımdır.

Burasını biraz daha açabilmek için bir hadis-i şerife bakmamız gerekecek; "Ehli cennet cennete dahil olduğunda Hakk Subhanehu ve Teala cemal ve kemalinden kibriya perdesini kaldırıp *"Ene Rabbukumul alâ"* ben sizin Rabbiniz değil miyim diyecek. Cemal ve kemalinden kibriya perdesini kaldırarak, Cenab-ı Hakk'ı biz kibriya perdesiyle yani tenzih mertebesi itibarıyla tanıyoruz sadece, şeriat ehli yani zahir ehli Cenab-ı Hakk'ı zaman ve mekandan tenzih etmek suretiyle öteliler. Yani hep azamet ve kibriya perdesiyle perdelemek suretiyle onu

anlamaya çalışırlar, azamet ve kibriya perdesi ile perdeliyor ama irfan ehli bu perdeyi açabiliyor, irfan ehli bu perdeyi açtığı zaman ona da küfür ehli diye damgayı basıyorlar. Devam edelim, "Ene Rabbukumul alâ" "Ben sizin Rabbiniz değil miyim der, yıllardır görmeyi arzuladığınız alâ Rabbiniz benim diye zuhur eder, onlar Rabbin bu tecellisini inkar edip hayır asla diyerek feryadı figan ederler." Kibriyasından cemal ve kemalinden, cemalinden yani yüzünden ve kemalinden kibriya perdesini açar yani tenzih mertebesini açar teşbih ile gözükür. Devam edelim, "Onlar Rabbin bu tecellisini inkar edip hayır asla diyerek feryadı, figan ederler, bu tecelli değişik şekillerde üç defa daha tekrar eder ve onlar da tekrar tekrar inkar ederler" Cennet ehli olduğu halde Allah'ın varlığını inkar ederler diyor.

Devam edelim, "Sonra Hakk onlara, Rabbiniz ile sizin aranızda bir işaretiniz var mı diye hitab eder." madem inkâr ediyorsunuz o zaman isbatlayın yani nedir, Rabbinizi nasıl biliyorsunuz mademki öyle çıksın der. "Sonra Hakk onlara, Rabbiniz ile sizin aranızda bir işaretiniz var mı diye hitab eder. Onlar da evet derler" Neye evet derler, tenzih mertebesindeki Rablarına evet derler. Tek mertebeden tanıdıkları için Rabblarını yani sadece ötelede tenzihte olan Rabları tanıdıkları için öyle bir Rab ararlar ve kendi hayallerinde. Devam edelim, "Ondan sonra herkese kendi zannı ve itikadı üzere olan tecelli ile tecelli eder" yani herkes Allah'a nasıl itikad ediyorsa, kendi zannında, hayalinde, tasavvurunda nasıl kurgulamışsa Cenab-ı Hakk öyle tecelli eder. "Onlar da bu defa kabul ederler."

Nitekim şerefli hadiste " عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَظَلَمْنَا إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ وَقَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ عَيْنًا كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تَضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ "

Cerîr İbn Abdullah radiyallahu anh demiştir ki:

Bir gece Nebiyy-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem ile beraberdik. Dolunaya baktı ve şöyle buyurdu: "Siz şu dolunayı zahmet çekmeden ve izdiham yapmadan gördüğünüz gibi Rabbinizi de göreceksiniz" Amma arif olanlar ilk emirde gördükleri gibi hemen kabul ederler. Yani ilk "Ben sizin rabbiniz değil miyim?" sorusunda hemen ederler. Çünkü cemal ve kemalinden azamet ve kibriya perdesini kaldırmış olduğu halde evet derler. Çünkü onlar için artık perde kalmamış, perdesi kalmamış zaten yani her tecelli de, her tecellinin Hakk'ın tecellisi olduğunu bildiklerinden hepsine evet derler. Zira bunlar cümle itikadı cami olup bir itikad ile kayıtlı değildirler. İşte fırka-i naciyede bunlardır. Bir irfan sahibi hakikaten arif olduğu zaman bir itikad ile kayıtlanmaz ama bu itikadsız demek değildir. İtikad demek, mutekit, inanç demektir. İrfan ehli hiçbir itikad ile kayıtlanmaz, çünkü bütün itikadları kendinde toplamıştır yani bir yolun adamı değildir, bütün yolların adamıdır. Çünkü bütün yollar Hakk'a gider, o da hepsinden de gider.

Bir yüzü var süflide öbürü yüce varlığında... İşte bu yüce varlığında dediği bizim hakikatini anlamadığımız halde tenzih mertebesiyle yücelttiğimiz yine hayalimizden yücelttiğimiz. Bunun yüce varlığının bir de gerçek yüceliği vardır, işte esas orası tenzih edilir. Tenzih-i mutlak, tenzih-i kadim diyorlar ona yoksa dışarıda yapılan tenzih lafzi tenzih o tenzihten de tenzih gerekiyor. Yani istiğfardan, istiğfara da istiğfar gerektiği gibi, o tenzihten de tenzih gerekiyor. Çünkü yapılan iş yanlıştır, ancak zatını tenzih etmek yani hakikat-i ilahiyede ki zatını, mutlak zatını tenzih etmek gerekiyor. Zat-ı mukayyedi tenzih ettiğin zaman Cenab-ı Hakk'ı sınırlamış oluyorsun güya sen ondan daha akıllısında onu yüceltmış oluyorsun, o onu yapmaz, bu bunu yapmaz diye sınırlıyorsun.

İşte Cenab-ı Hakk, cennet ehline cennete gittikleri zaman cemal ve kemalinden kibriya perdesini kaldırarak. Bir teşbih mertebesi itibariyle belki bir varlık olarak görünecek yani çeşitli şekillerde görünecek belki onun hayalinde var ettiği bir başka mahluk olarak gözükecek. Çünkü her mertebe teşbih mertebesi itibariyle O'nun mertebesi, O'ndan başka bir varlık yok ortada ama işte o kimse tenzih mertebesi itibariyle yani kibriya yani o'nu büyük gördüğü için, o mertebede küçük gördüğünden böyle Allah olmaz diye kendi itikadına göre reddedecek ama irfan ehli bunu idrak ettiğinden her mertebede nasıl ki dünya da ağaçtan geldi. Ağaç Allah mı oldu şimdi ama oradan tecelli etti, işte Allah oldu orada onu yaptı.

İşte bir ağaçtan diyecek mesela "*Muhakkak Ben senin Rabbinim*" (20/12) ama ötelede tahtında oturur bir şekilde tasavvur eden kişiler buna hayır diyecek. Haklı çünkü, o zaten onun Rabbi değil. O kendi hayalindeki Rabbinı arayacak, hayalindeki de doğru Rab. Çünkü Cenab-ı Hakk diyor ya "*Ben kulunun zannına göreyim*" O da doğru, öteki kulun cennetteki secde etmeyen kulun Rabbi da doğru ama kendine göre doğru, işte irfan ehline göre bunların hepsi doğru. Ama neyi, nerede doğru, ne zaman doğru, niçin doğru bu mesele, doğrunun sathı ne kadar, sınırı ne kadar bunları tespit etmek mühim. İşte dediği gibi bir yüzü var süflide yani teşbih mertebesi itibariyle. Bu teşbihi konuşuyoruz ama teşbih teşbih diyoruz ama teşbih gözümüze girdiği zaman, gözümüze batıp onu oradan çıkarmamız lazım ki bir daha gözümüze batmasın.

Mesela La teşbih; bir balığı gördün deniz de yüzüyor, o Allah mı, Allah'ın gayrı mı. Tabi ki Allah'ın tamamı değil ama onun zuhurundan başkası da değildir. Eğer O'nun zuhurundan başka balığa bir varlık verirsek, biz daha hiçbir şey anlamamışızdır bu âlemde. Daha biz "**Hu**" **sen, ben** olmamışızdır. Ne zaman **sen** olacak, **ben** olacağız, o zaman işte ona da **sen** diyebileceğiz ama onun özündekine, o balığa da **sen** diyebileceğiz ama ondaki "**Hu**" hüviyeti itibariyle diyeceğiz, zuhuru itibariyle değil. Yani her birerlerimiz biz özümüz itibariyle Hakk'ız ama zuhur itibariyle de halkız. İşte özümüz itibariyle tenzihte, özümüz o tenzihte. Teşbihte de halkıyyetimiz ama halkıyyetimizde de Hakk'tan başka bir varlık yoktur. İşte hem Hakk'ı hem halkı birlediğimiz zaman **sen, ben** kalkıpta, "**Hu**" ortada kaldığı zaman o "**Hu**" hem **sen** demek,

hem **ben** demektir, o zaman tevhid etmiş olduk. İşte o zaman gerçek "İkân" sahibi müslüman olduk.

Hangi yüz olursa olsun ibarenin ve edanın;

İşte o zattır, sıfatlardır beyan açıklığında...

Hangi yüz olursa olsun o zattır, sıfatları ise beyan açıklığında yani açıklanmaya başladığı zaman sıfat mertebesine girer.

- O birdir...

Diyeceksen doğrusun; şayet diyeceksen:

- İkidir...

O dahi Hak'tır, ikiliği de şanında...

Şayet diyeceksen:

- Öyle değil; belki de üçlüdür;

Yine doğrusun bu da gerçek insanlık meyanında...

Onun ahadiyetine bak işte onun zatıdır;

- Birdir, ahaddir...

Diyesin onun teklik makamında... Yani zat makamında birdir ama tecelliler başladığında ikisin, üçsün kesretsin ama bunların çokluğu Allah'ın çokluğu demek değil. Ne kadar çok olursa zaten O'nun şanını o kadar çok tanıma imkanımız olur. Bu bizim için bir nimettir.

Zatında bir ikilik görürsen bu oluşundadır;

Hem kul, hem de Rabb olur o gerçek ikilik kabında... Kul nedir, Rab'tır. Rab nedir, Kuldur. Her ikisi nedir, Uluhiyettir. Yetimeyni diyor ya, iki yetim Musa (a.s) ile Hızır (a.s.) buluştukları zaman üç tane hikaye hadisesi anlatılıyor. Hadisenin üçüncüsünde bir duvar vardır, bir akşam üstü bir köye yolları düşüyor. Hızır (a.s.) diyor ki, benim işime karışmayacaksın üç tane işime karışırsan seninle arkadaşlığımız biter, ayrılız diyor. İnşallah diyor Musa (a.s.) beni işine karışmayanlardan göreceksin ama sözünde duramıyor ve karışıyor. Üçüncü hadise de bir eski yıkık bina görüyorlar, bir duvarı sağlam kalmış, çatısı çökmüş, yan duvarları gitmiş. Hızır (a.s.) geliyor o duvarın yanına şöyle bir bakıyor duvara, dağınık olan taşlar varsa o duvarın dibine dolduruyor onları biraz güçlendiriyor. Biraz orada zaman kaybediyorlar tabi Musa (a.s.) da nezaketen yardım ediyor, biraz zaman kaybediyorlar gece oluyor orada bir eve misafir olmak istiyorlar, kimse onları misafir etmiyor.

O zaman diyor ki, yaptığımız işin karşılığında hiç olmazsa biraz ekmek isteyelim, köye hizmet ettik biraz derledik, topladık. Yok diyor bir şey istemeyiz . O zaman Musa (a.s.) diyor ki, Hızır (a.s.)'a bak yine yanlış yaptın. Bizim hakkımızdı bu diyor. O şeriat adamı olduğu için, yardım ettik, hiç olmazsa bunun karşılığını isteseydik diyor. Yok diyor Hızır (a.s.) bak üçüncü oldu artık ayrılalım gel sana, şimdi bunların hakikatini anlatayım da ne yaptık, biz ondan sonra ayrılalım. Birinci de gemiyi deliyorlar, ikinci de çocuğu öldürüyor, üçüncüde de bu duvarı

tamir ediyorlar. O duvarın altında diyor, o evin sahibi bir müslümandı, bir mü'mindi, o duvarın altına yahut evin o köşesine bir sandık bıraktı. O adamında iki yetimi vardı, yetimeyni çocuklar küçük, çocuklar büyüünceye kadar o duvar yıkılmasın altında ki enkazda ki hazine çıkıpta dışarı, alan olmasın diye o duvarı güçlendirdim diyor. Onun için o tamiri yaptım diyor. İşte burada yetimeyni dediği budur, hem kul, hem Rab. Uluhiyet mertebesinden zuhura gelmiş olan bu dünya âleminde yani bu zahir âlemde faaliyette olan abdiyet ve rububiyet kendini idrak edemediği sürece yetim hükmündedir. Eğer biz beşeriyetimiz yönüyle kulluğumuz yönüyle, kendi hakikatimizi idrak edemediğimiz sürece yani akl-ı külle babamıza ulaşamadığımız sürece yetim hükmündeyiz. Bizde ki rububiyet, Rablık mertebesini dahi o mertebeye ulaştıramadığımız sürece biz olan o iki mertebe yetim hükmündedir. İşte orada yetimeyni dediği budur.

Dilersen, safhalara ayırırsın o varlığı ki;

Önce toplanmıştır, iki zıd dahi hükmü altında...

Nazarını keskin kılsan diyemezsin süflî için:

Nazarını yani bakışını, "Mü'minin firasetinden sakınınız" Nazarını keskin kılsan diyemezsin süflî için, bu süflidir bilmem nedir diye. Süflinin hakikatini idrak ettiğinden artık oraya süflî diyemezsin.

- Yüksektir alttır...

Yüksektir, alttır diye diyemezsin. Çünkü bir yuvarlak ve dönen şeyin altı neresidir, üstü neresidir. Bunlar alt-üst diye hep belirli bir yerlere istinad edilen şeylerdir. Nusret babam öyle derki; "*Oğlum anladınsa ağızsız, dilsiz ol*" yani bir şey söyleme artık, söyleyecek bir şeyin yok zaten. Ehline çok şey söylersin de, yani karşında ehil olmayan kimseyle artık bunun münakaşasına girme, şunun, bunun izahına kalkışma diyor. Ama kabiliyet varsa birisinde tabi ona anlatmakta bir görevdir.

Tekrar onun çok çok yüce namında...

Evet ona üçüncü ismini ver bir gerçek için;

İki vasıflı hakikatlerine katıldığında...

Bu halde iken verilen ismi: Ahmed olmaktadır;

Sonra da: Muhammed'dir sonra özüne dalışında...

O, aziz olarak bilinir sonra hüda da olur;

Canım feda olsun onun bir Rabb oluşu şanında...

Ey pergelin noktası ey hidayetın sırrı olan;

Ey icab ve imkân âleminin tam mihveri olan...

Ey varlık dairesinin tümünden en âlâ kaynağı;

Ey Kur'an'ın da noktası, furkanın noktası olan...

Ey hem kâmil, hem de mükemmel olan kâmil de ne ki;

*Gerçeğe bakınca süsler onları celâl-i Rahman...
Hep acaipler kutbusun sen onun gizli işinde;
Kemal küresi yapar senin üzerinde deveran...
Münezzehsin belki benzerin var senin ne zaman ki;
Çıkar ortaya baki, fani anlayan anlamayan...
Varlık senin için, yokluk dahi öyledir gerçekte;
Sensin güzel bağlarda iki yüce libasa dalan...
Sensin aydınlık, ve zıddı olan karanlık da... ancak;
Sensin karanlık o arife... ama hayrete dalan...
Onun takasisin, sonra... lambasisin zeyt yağısın;
Bu manadan murad sen, kim benî bu alana salan ?.
Sen bir zeyt yağısın ki, bu ilk oluşundan... sonra da;
Oluşundur bir halk, takada ikinci aydınlatan...
Rabba ait bir kaynaksın vasfın dahi onun aynı;
İşte sen kandilsin, nursun, görünürsün ayan beyan...
Bana önder olunuz karanlık gecelerinizde;
Aydınlığınızda dahi noksanımı tamamlayan...
Ey kerim ve resullerin efendisi ki özüne;
Mekân üstü yüce bir mekânda imkânlar bulunan...
Kerim olan sensin tut elimi sana nisbetim var;
Zira ben: Fani Abdülkerim'in sevgiyle bağlanan...
Sıkıca bağla kulun bağıni taki ola sende;
Boynum tam olarak salınıp gezen rahatı bulan...
Ey ümit kapısı, ruhum da canım da sana bağlı;
Evet böyle... Sevgide de dilimdir sana yalvaran...
Allah'ın salâtı sana, ama alabildiğine;
Surete gelip manaların da manaları olan...
Keza cümle yakınlarla ve o sahabelere ki;
Oldular din evini sütun sütun canlı durutan...
Onun varislerine ve her kim varsa alanında;
Haberli bilgili hem dahi inanıp da bağlanan...
Tekrar sana Allah'ın salâtı ey hayatın (ha) sı;
Sonra... ey insandaki Allah sırrının da (sin) harfi...*

Onun bana söylediklerini duyup fazilet şarabından kalan kana kana içtikten sonra... İçimden bir kaynama geldi... coşarak dedim ki:

– N'olur?. bana halinden anlat... ama hayret veren, daldıran.. Bu anlatacakların senin terkibinden olmalı... Yaratılışından olmalı... Dışarıdan öteden beriden değil; senden anlat...

Başladı anlatmaya:

– Şöyle ki...

Dedi; sonra devam etti:

– Ne zaman ki, ben: Tur dağına çıktım... Dolu dolu denizden içtim..

Ve... satır satır yazılıp meydana gelen kitabı okudum... İşte o zaman her şeyi bir remizden ibaret gördüm... Öyle bir remiz ki: Kanunlar onun üzerine terkip edilmiş...

Ve, o şey ki, kendisi içindir; elbette senin içindir...

Ve... o şey senden haber almadan dışarı çıkamaz...

Sonra... bu yönde senin için yararlı olan nişan da bulunmaz ki :

– Şu, onundur; şu da benimdir... Çünkü onun hali ile benim halim arasında bir benzerlik yoktur... Olamaz da...

Diyebilesin...

Bu hali, ancak Allah-ü Taâlâ sana bir yapıyla yaptı ki o, sende yerli bir haldir... Tıpkı bir benlik gibi.... Ne atılır; ne de itilir...

Aksi bir hal taşıyorsan; o bir ayna misalidir... Bunun aksi de dile gelir... Yani: Bu konuşan dille ayrı gibi görünür... ama asla hakikati yoktur...

Belki de:

– Niçin bunlar böyle ?

Diyeceksin... Dinle ki onu da diyeyim:

– Bütün bunları senin için yaptı... Ta ki, onda senin için olanı göresin... Onun çevresini, senin çevren bilesin... Gerçekte durumun böyle olduğunu anlayasın...

İşte... anlatılan mananın bir icabıdır ki: Onu göremezsın... Onu idrâk edemezsin... Onu bir yere konmuş gibi bulup da tutamazsın...

Şayet, herhangi bir şeyi bir yerde, bulacak olursan; onu ele alırken yüce Hakkı bulduğunu bilesin... O: Subhandır; yüce vasıfların sahibidir...

Bütün bunlar, irfana bağlı şeylerdir... Bir irfan sahibi arif ki ;

– «Ben, onun kulağı olurum; gözü olurum...»

Meâline gelen hadis-i kudsîdeki manayı, gerçek manada anlar da, özüne sindirirse... Onun özüne: Bu varlıklar âleminde hiç bir gizli kalmaz... Her şey ona açılır; saçılır... Hem de ayan beyan...

Zira ondaki bu göz: Bu varlığı yaratan yüce yaratıcının gözüdür...

Onun bana söylediklerini duyup fazilet şarabından kalan kana kana içtikten sonra... İçimden bir kaynama geldi... coşarak dedim ki:

- N'olur?. bana halinden anlat... ama hayret veren, daldıran.. Bu anlatacakların senin terkibinden olmalı... Yaratılışından olmalı... Dışarıdan öteden beriden değil; senden anlat...

Mevlana hazretleri de öyle diyor; "Artık yeter kesretten bahsettik, kendimizden bahsedelim". Burada yaratılış kelimelerini de kullanıyor ama genel olarak bu çevirenin kendi ifadesidir, biz bunu yaratılış değil de "zuhur" olarak söyleriz.

Başladı anlatmaya:

- Şöyle ki...

Dedi; sonra devam etti:

- Ne zaman ki, ben: Tur dağına çıktım... Dolu dolu denizden içtim..

Yani hakiki musevi oldum.

Ve... satır satır yazılıp meydana gelen kitabı okudum... İşte o zaman her şeyi bir remizden ibaret gördüm... Öyle bir remiz ki: Kanunlar onun üzerine terkip edilmiş...

Remiz ama yani bir anlatış vasıtası şekli ama kanunlar onun üzerine kurulmuş öyle bir remiz. Bütün bu âlem bir işaretten ibaret zaten, başka hiçbir şey değil. İşte biz hep remizler kanunu itibariyle değerlendiriyoruz bu âlemi yaşantıyı her şeyi yani beşeriyetten kaynaklanan bir remiz ile bu hayatı yaşamayı sürdürüyoruz. Hep hayalden olan şeylerle. Ne yazık ki her şeyi düşünüyoruz da kendimizi düşünmüyoruz.

Ve, o şey ki, kendisi içindir; elbette senin içindir...

Ve... o şey senden haber almadan dışarı çıkamaz...

Yani Cenab-ı Hakk bir şey ki kendisi için yapmıştır diyelim, o şey senin içindir, senin için yapılmıştır. Çünkü sen ondan gayrı ayrı değilsin.

Sonra.. bu yönde senin için yararlı olan nişan da bulunmaz ki :

- Şu, onundur; şu da benimdir... Çünkü onun hali ile benim halim arasında bir benzerlik yoktur... Olamaz da...

Diyebilesin... Bunu da diyemezsin, şu senindir, bu benimdir diye de diyemezsin.

Bu hali, ancak Allah-ü Taâlâ sana bir yapıyla yaptı ki o, sende

yerli bir haldir... Tıpkı bir benlik gibi.... Ne atılır; ne de itilir...

Aksi bir hal taşıyorsan; o bir ayna misalidir... Bunun aksi de dile gelir... Yani: Bu konuşan dille ayrı gibi görünür... ama asla hakikati yoktur...

Belki de :

- Niçin bunlar böyle ?.

Diyeceksin... Dinle ki onu da diyeyim:

- Bütün bunları senin için yaptı... Ta ki, onda senin için olanı göresin... Onun çevresini, senin çevren bilesin... Gerçekte durumun böyle olduğunu anlayasın...

Yani bütün bu âlemdeki varlıkları her ne varsa hepsi senin için oldu.

İşte... anlatılan mananın bir icabıdır ki: Onu göremezsin... Onu idrâk edemezsin... Onu bir yere konmuş gibi bulup da tutamazsın...

Şayet, herhangi bir şeyi bir yerde, bulacak olursan; onu ele alırken yüce Hakkı bulduğunu bilesin... O: Subhandır; yüce vasıfların sahibidir...

Bütün bunlar, irfana bağlı şeylerdir... Bir irfan sahibi arif ki ; İrfana bağlı şeylerdir. Fiile bağlı, kelama bağlı şeyler değildir.

- «Ben, onun kulağı olurum; gözü olurum...»

Meâlîne gelen hadis-i kudsîdeki manayı, gerçek manada anlar da, özüne sindirirse... Onun özüne: Bu varlıklar âleminde hiç bir gizli kalmaz... Her şey ona açılır; saçılır... Hem de ayan beyan...

Zira ondaki bu göz : Bu varlığı yaratan yüce yaratıcının gözüdür...

Yaratma kelimesi hakikat mertebesinde düşüyor. Yerine zuhur ve tecelli geliyor. Bu kitabı çeviren kişi daha henüz tarikat mertebesi itibariyle ilmini ortaya koyduğundan ama zaman zamanda bilgi olarak hakikat mertebesine ulaştığından genel yaşam yeri tarikat mertebesi olduğu için yaratma kelimesini kullanıyor orada o mazurdur ama biz bu yaratma kelimesinin zuhur ve tecelli olduğunu anlamamız gerekmektedir.

Zira ondaki bu göz : Bu varlığı yaratan yüce yaratıcının gözüdür. Yani insanın belirli bir eğitimle belirli bir yere geldikten sonra bakışının değiştiğini anlatıyor. Bir hadis-i şerifte, Kurb-u feraiz, kurb-u nevafile diye belirtilen bir husus vardır. Kurb-u feraiz ile Cenab-ı Hakk'a yaklaşıyor, o daha fazla çalışmalarıyla kurb-u nevafilelerle de Hakk'a yaklaşıyor. Bu oluşumun sonunda hadis-i şerifte belirtiliyor ki; "Kulum bana yaklaşır neticede onun gözünde gören ben olurum, elinde tutan ben olurum, ayağında yürüyen ben olurum" diye bu ifadeyi belirtiyor. İşte zira ondaki bu göz, bu varlığı var eden yüce var edicinin gözüdür. Yani ben onun gözünde gören olurum hakikatini burada dikkatimizi çekiyor. İşte onun gözüne bu âlemde bir şey gizli kalmaz

ama bunu da yanlış anlamayalım, o şöyle bir baktığında bütün âlemleri görür, seyreder manasında değildir. Önünde gördüğü varlığın hakikatini idrak ederek bakar. O yüzden gözüne gizli kalmaz. Yani ağaç diye baktığı, kuş diye baktığı, her hangi bir madde diye baktığı şey Hakk'ın hakikati olduğunu idrak ederek baktığından ona gizli bir şey kalmaz. Diğerleri ona mahluk olarak bakar, var edilmiş varlıklar olarak bakar ama o onun hakikatine nüfuz ettiğinden dolayısıyla onun için artık bir yabancılık veya bir bilinmezlik söz konusu olmaz. İşte buradaki cümle bunu anlatmış oluyor. Ben onun gözünde gören olurum dediği zaman oradan bakan Hakk'tır, Hakk'ta kendi varlığını tanır.

Onun bana söylediklerini duyup fazilet şarabından kalan kana kana içtikten sonra... İçimden bir kaynama geldi... coşarak dedim ki:

- N'olur?. bana halinden anlat... ama hayret veren, daldıran.. Bu anlatacakların senin terkibinden olmalı... Yaratılışından olmalı... Dışarıdan öteden beriden değil; senden anlat...

Burada ki ifadeler çok mühim. Anlatacakların senin özünden olmalı diyor. Tatbikine uğraştığımız şey budur, Cenab-ı Hakk her birerlerimiz gönlüne, hakikatinden, özünden bilgiler indirsın, nüzul ettirsın. Dışarıdan sağdan, soldan alınan bilgilerden değil. Tabiki onlarda alınacak yalnız sadece bunları alır, bunlarla yetinirsek, biz nakli bir varlık olmuş oluruz. Yani o ilmimiz, nakil ilmi olur. Diğer ifade ile satır ilmi olur, sadr ilmi olmaz.

Başladı anlatmaya:

- Şöyle ki...

Dedi; sonra devam etti:

- Ne zaman ki, ben: Tur dağına çıktım... Dolu dolu denizden içtim..

Ve... satır satır yazılıp meydana gelen kitabı okudum... İşte o zaman her şeyi bir remizden ibaret gördüm... Öyle bir remiz ki: Kanunlar onun üzerine terkip edilmiş...

Ve, o şey ki, kendisi içindir; elbette senin içindir...

Ve... o şey senden haber almadan dışarı çıkamaz...

Sonra...bu yönde senin için yararlı olan nişan da bulunmaz ki :

- Şu, onundur; şu da benimdir... Çünkü onun hali ile benim halim arasında bir benzerlik yoktur... Olamaz da...

Diyebilesin...

Bu hali, ancak Allah-ü Taâlâ sana bir yapıyla yaptı ki o, sende yerli bir haldir... Tıpkı bir benlik gibi... Ne atılır; ne de itilir...

Aksi bir hal taşıyorsan; o bir ayna misalidir... Bunun aksi de dile gelir... Yani: Bu konuşan dille ayrı gibi görünür... ama asla hakikati yoktur...

Belki de:

- Niçin bunlar böyle ?

Diyeceksin... Dinle ki onu da diyeyim:

- Bütün bunları senin için yaptı... Ta ki, onda senin için olanı göresin... Onun çevresini, senin çevren bilesin... Gerçekte durumun böyle olduğunu anlayasın...

İşte... anlatılan mananın bir icabıdır ki: Onu göremezsın... Onu idrâk edemezsin... Onu bir yere konmuş gibi bulup da tutamazsın...

Şayet, herhangi bir şeyi bir yerde, bulacak olursan; onu ele alırken yüce Hakkı bulduğunu bilesin... O: Subhandır; yüce vasıfların sahibidir...

Bütün bunlar, irfana bağlı şeylerdir... Bir irfan sahibi arif ki ;

- «Ben, onun kulağı olurum; gözü olurum...»

Meâline gelen hadis-i kudsîdeki manayı, gerçek manada anlar da, özüne sindirirse... Onun özüne: Bu varlıklar âleminde hiç bir gizli kalmaz... Her şey ona açılır; saçılır... Hem de ayan beyan...

Zira ondaki bu göz: Bu varlığı yaratan yüce yaratıcının gözüdür...

Burada bahsedilen hadisi şerif biraz daha uzun, "Kulum bana nafilerle yaklaşır, onu sevdiğim zaman, onun kulağında duyanı olurum, gözünde göreni olurum, ayağında yürüyeni olurum..." diye o kişinin bütün fiiliyatlarını yaptığı organlarını böylece saymakta.

Meâline gelen hadis-i kudsîdeki manayı, gerçek manada anlar da, özüne sindirirse...

Yani bu hadis-i kudsideki ifade edilen manaları sadece kelami bir bilgi olarak değil de, kendi üzerinde tahakkuk ederse, bu şekilde idrak ederek yaşarsa, gerçek manada anlarda, özüne sindirirse, şimdi bu özüne sindirirse, bu hadis-i kudside belirtilen hususları kişi hangi mertebede ise, o mertebe kadar idrak eder ve yaşamını oradan sürdürür. Birçok mertebeleri idrak etmesi lâzım ki, her mertebeden bu hadis-i kudsinin hakikatini yaşamış olsun. İşte bulunduğumuz mertebe itibariyle ancak özümüze sindirmiş olmaktayız ama her ilerlediğimiz mertebede de, biraz daha o mertebenin de özüne sindirilmiş olmaktadır.

Onun özüne: Bu varlıklar âleminde hiç bir gizli kalmaz...

Cenab-ı Hakk'ın özüne, bu varlıklar âleminde hiç bir gizli kalmaz. Burada bahsedildiği kadar, zahir ifade ettiği kadar, bu cümle bir insanın üstünde tahakkuk edemez. Çünkü kapasitesi yetmez, ancak cem olarak bunları anlayabilir. O kişiye, bu varlıklar âleminde hiç bir gizli kalmaz demekle, her şeyi mutlak manada biliyor anlamında bu söz geçerli olmaz, bu cümle geçerli olmaz. Ancak bu varlıklar âleminde hiç bir şey gizli kalmaz, genel olarak idrak eder, tafsil olarak değil, cem olarak, cem olarakta bilmesi yani işin hakikatine vakıf olduğundan o yönden gizli kalmaz. Bütün her zerrede Hakk'ın varlığını bilir, müşahede eder ama her

zerrenin işlev ve faaliyetini bilemez.

Her şey ona açılır; saçılır

derken, hakikati itibariyle açılır, saçılır ama hususiyetleri itibariyle açılıp, saçılmaz. Eğer her şey mutlak manada açılıp, saçılacak olsa kimse, kimseye karşı gizli bir şey tutamamış olur. Çünkü onun gönlüne baktığında, eğer onun gönlünü müşahede eder, açılır, saçılırsa karşı taraftakinin sırları da açılmış olur ama her varlığın kendine ait sırrı, hususi yaşantısı vardır, Cenab-ı Hakk, onu başkalarına ifşa ettirmez. Karşısındakinin ve şey'iyetin ne olduğunu idrak etmesi yönüyle şey'iyet ona açılmış olur. Yani eşyalıktan kurtulmuş, "Feeynema tuvellu fesemma vechullah" nereye bakarsanız Hakk'ın vechi oradadır diye, eşyaya, karşısına gelen hadiselere baktığı zaman, bunların hepsi Allah'ın bir isminin veya bir sıfatının zuhuru olduğunu anlar, işte o zaman o yönüyle açılmış, saçılmış olur. ***Hem de ayan beyan...*** Yani şek, şüphe kalmadan. Hz. Ali Efendimiz'in buyurduğu gibi: Görmediğim Allah'a ibadet etmem, dediği gibi.

Zira ondaki bu göz: Bu varlığı yaratan yüce yaratıcının gözüdür... Tabi Hakk bir şeyi görürse, hakkıyla görmüş olur ama o kulun mertebesi kadar. Yani kulluk kemalatı kadar. Eğer bir kul kemalatında bütün âlemleri görmüş olsa, o zaman diğer gözlerle gerek kalmaz. İşte bütün kemalat, bütün gözlerden görülenin bir bütün olduğu anlayışdır ki, kemalat, o da Hakk'ın bakışıdır.

Anlatılan manayı, hiç bir şekilde, kabullenmeyip atmak doğru olmaz. Onun orada yokluğunu iddia etmek yaramaz... Zira onun yokluğu, senin de yok olmanı gerektirir... Çünkü sen onun bir örneğisin; sanatının maketisin... Durum böyle olunca, senin yokluğun nasıl olur? Bak kendine varsın... Taşındığın sıfatlardan yok olan da yok...

Onun isbatı da aynı şekildedir... Yani: Yokluğunu iddianın yersizliği gibi...

Onun isbatı cihetine yöneldiğin an; Put yapmış olursun... O, elle tutulan belli ve ayrıntılı bir şey değil ki isbat edesin... Yok, gibi görünüyor... Böyle görünen nasıl isbat edilir? Böyle bir yola girersen... büyük nasiplerden mahrum kalırsın...

Bir yana bakarsın; yok... göremiyorsun... Böyle olunca nasıl isabet edilir?.

Bir başka yana bakarsın: Sen mevcutsun... o sen olarak mevcut... Nasıl yokluğun düşünülür?.

Anlatılan manayı, hiç bir şekilde, kabullenmeyip atmak doğru olmaz.

Yani şeriat ehli bu cümleyi okumuş olsa bunu kabullenmez deyip bunu çeker atar. İşte bu yapılmasın diyor. Yani burada ki mana gerçektir

diyor.

Onun orada yokluğunu iddia etmek yaramaz... Zira onun yokluğu, senin de yok olmanı gerektirir... Çünkü sen onun bir örneğisin; sanatının maketisin...

Yani senin gözünden bakan Hakk'tır sözünü inkar edersen kendini de inkar etmiş olursun. Çünkü senden bakan Hakk'tır. Dolayısıyla sen yoksun orada Hakk vardır. Bunu inkâr etmiş olursun. Sen, Hakk'ın bir örneğisin. Hadis-i kudsi de, "Allah, Âdemi kendi sureti üzere halk etti." yani örneği üzere halk etti. Tevrat-ı şerifte de bu manada, "Benzeyişimize uygun bir varlık ortaya getireceğiz" diyor, Âdem (a.s.)'dan bahsederken. "Ben yeryüzünde bir halife halk edeceğim" (2/30) dediği zaman, onun karşılığı da Tevrat ta "Benzeyişimize uygun bir varlık ortaya getireceğiz" çünkü sen, O'nun bir örneğisin.

Mevlana hazretleri misal verir, manavın önüne gidersen tezgâh üzerinde bir kilo, iki kilo lahana, pırasa... ne varsa birer parça vardır orada diyor, bu demektir ki diyor, depoda bunun çoğu var, yani bu bir örnek istediğin kadar var içeride al demektir. İşte sen ve ben veya her birerlerimiz Cenab-ı Hakk'ın birer örneğiyiz. Dış görüntümüz mostralık böyle Hakk'ın varlığını ispat ve sergileyen birer varlığız ama gönlümüzde iç âlemimizde Hakk'ın varlığından başka bir varlık yoktur. Eğer ne zaman ki biz, ben diye söz kullandığımız zaman Hakk'ın malına, mülküne sahip olmuşuz demektir. Hakikate göre de yalancı oluruz. Çünkü sen diye bir şey yoktur, ancak O vardır. "Huvallahüllezi la ilahe illa Hu" (59/21) Ondan başka yoktur, ancak O vardır.

Çünkü sen onun bir örneğisin; sanatının maketisin...

Yani seni derlemiş toplamış, küçültmüş öyle güzel bir şekle sokmuş ki, eğer bizim boyumuzu 5 metre yapmış olsaydı ne evlere sığardık, ne bir yerlere sığardık. Kullanışımız çok zor olurdu, veya bizi daha küçük yapmış olsaydı mesela cüceler gibi, o zaman da bir şeyleri kaldıracak gücümüz olmazdı, yürüyecek, gelecek, gidecek gücümüz olmazdı. Daha küçük küçük adımlarla daha çok zaman kaybı olurdu. Cenab-ı Hakk'ın bu maketleri o kadar verimli bir şekilde yapmış olması sanatının bir örneğidir. İşte biz de kendimizi çok güzel kullanıyoruz yani bu maketi çok yerli, yerince kullanıyoruz. Bir de O'nun istediği şekilde kullandığımız zaman, bu maketler görevini yapmış oluyor. Bunlar birer makettir. Bir yerde insanı şöyle tarif etmişler; On sekiz bin âlemi bir havanda dövmek mümkün olsa, toplasalar da havanda dövseler bundan elde edilen özde insan olurdu.

Durum böyle olunca, senin yokluğun nasıl olur? Bak kendine varsın... Taşdığıın sıfatlardan yok olan da yok...

Yani mesele böyle olunca sen, Hakk'ın varlığıyla var olan bir varlıksın. Senin için yokluk diye bir şey söz konusu olmaz. Nasıl sana yok derler, sen Hakk'ın varlığıyla varsın. Yalnız bu ariflik hakikatının daha ilerilerine doğru yaşanacak bir hadisedir. Baştan tabi ki biz yokuz, biz yokuz diye bunu kendi kendimize belirtmemiz lazımdır. Çünkü nefsanî varlığımızın yokluğunu ancak bu şekilde idrak edebiliriz. Nefsanî varlığımızı yok ettikten sonra, ama yine bakıyorsun ki burada bir varlık var, ne kadar

yok desen de burada bir varlık var. İşte o zaman sen yok olmazsın onu idrak ettiğin zaman hakikatini idrak ettiğin zaman sen varsın ama Hakk'la varsın. Hakk olarak varsın, sana ait bir varlık olarak değil.

Taşdığıın sıfatlardan yok olan da yok...

Hayat, İlim, İrade, Kudret, Kelam, Semi, Basar, görme, tutma, dokunma bütün havas-ı hamseyi zahire, ve batine hepsi sende mevcut. Bunlar sende var iken, sen kendini nasıl yok dersin. İşte bu, tasavvuf yolunda tarikat mertebesi itibariyle kişi kendini yok ediyor, yakıyor ben yokum artık diyor. İşte bu yokluktan sonra yani fenafillahtan sonra bakabillah varlık hükmüne geçmek ama eski beşeriyetiyle değil kendi hakikati itibariyle.

Onun isbatı da aynı şekildedir... Yani: Yokluğunu iddianın yersizliği gibi...

Allah'ın yokluğunu nasıl iddia edersin diyor. Bu âlemlere bak, bu âlemler Allah'ın varlığından başka bir şey olmadığı için inkar etmen mümkün değildir. Yani Allah bu âlemde yoktur taş, toprak bu âlemler vardır, ateistler gibi.

Onun isbatı cihetine yöneldiğin an; Put yapmış olursun... O, elle tutulan belli ve ayrıntılı bir şey değil ki isbat edesin... Yok, gibi görünüyor... Böyle görünen nasıl isbat edilir? Böyle bir yola girersen... büyük nasiplerden mahrum kalırsın...

Yani Allah'ı bu varlıkta ispat edeyim dediğin an put yapmış olursun. Yani cenab-ı Hakk'ı müteşabih olarak bir yerde budur Hakk budur diye yöneldiğin an O'nu putlaştırmış olursun.

O, elle tutulan belli ve ayrıntılı bir şey değil ki isbat edesin..

Burada tenzih-i kadim yani hakiki tenzihi anlatıyor. Teşbih hakikatinden sonra ki tenzihi anlatıyor. Başta ki lâfzî tenzih değil yani zat-ı mutlakı burada bu şekilde tenzih ediyor, burada elle tutulan, gözle görülen zat-ı mukayyed'tir. Teşbihe gelen yani benzetmeye gelen Cenab-ı Hakk'ın zatının zuhur mahalleridir ama Cenab-ı Hakk zuhur etmediği yerde yani varlığını zuhura çıkarmadığı yerde batındadır, işte o zaman onu tenzih edebilirsin ki, gerçek tenzih odur.

Yok, gibi görünüyor... Böyle görünen nasıl isbat edilir?

Yani senin gözünden de, gönlünden de, aklından da, bilginden de hariçte dışarıda aklınla bunu isbat edemezsin demek istiyor.

Böyle bir yola girersen... büyük nasiplerden mahrum kalırsın...

Yani Cenab-ı Hakk'ı sadece böyle teşbih itibariyle anlamaya çalışırsan daha büyük hakikatlerden mahrum olursun yani onun daha genişliğine açamazsın madde de kalırsın. İseviyet mertebesinde olanlar yani kendilerini İsa (a.s.)'ın dininde zannedenler, İsa (a.s.)'ı Allah'ın oğlu olarak bildiler ve o şekilde idrak ettiler, teşbih ettiler, işte bir yerde takılıp kaldılar. Allah'ın hakikatini ve İsa (a.s.)'ın hakikatini yani büyük bilgilerden mahrum kaldılar. Bir bakıma onu da anlatmak istiyor.

Bir yana bakarsın; yok... göremiyorsun... Böyle olunca nasıl

isabet edilir?.

Bir başka yana bakarsın: Sen mevcutsun... o sen olarak mevcut... Nasıl yokluğun düşünülür?.

Bir tenzih yönünü, bir teşbih yönünü anlatıyor.

Anlatılan manayı, hiç bir şekilde, kabullenmeyip atmak doğru olmaz. Onun orada yokluğunu iddia etmek yaramaz... Zira onun yokluğu, senin de yok olmanı gerektirir...

Yani hadis-i kudside belirtilen: "Ben kulumun elinde tutan, gözünde gören, ayağında yürüyen olurum..." bu kulun varlığında olan. Bir insan bunu inkar ederse, böyle şey olur mu, işte biz beşeriz, beşerin kendi eli, ayağı var... gibi kendi kullanır diye, bunu iddia yerinde olmaz diyor.

Zira onun yokluğu, senin de yok olmanı gerektirir...

Yani bir insanın elinde, ayağında, gözünde, varlığında bütün kimliğinde, Allah Teala Hazretleri yok ise bu yokluk kişinin de yok olmasını gerektirir.

Çünkü sen onun bir örneğisin; sanatının maketisin...

Yani o olmazsa, sen olmazsın.

Durum böyle olunca, senin yokluğun nasıl olur?

Yani seninde varlığında, Hakk'ın varlığından başka bir şey olmadığından, senin yokluğun nasıl olabilir.

Bak kendine varsın...

Ancak bu varlık beşeri ve nefsi manada, ego olarak bir varlık değil, o yok işte, yok olan o, ama biz mutlak manada birer varlığız.

Taşıdığın sıfatlardan yok olan da yok...

Yani isimleriniz, bize ait isimlerimiz Hakk'a ait aynı bize ait zannettiğimiz isimler Hakk'a ait. Bize ait zannettiğimiz sıfatlarımızda Hakk'a ait. Eğer bunları kendimize mâl edersek putperestlik yapmış oluruz, şirk koşmuş oluruz, benlik davasında bulunmuş oluruz ve nefsi benlik iddiasında bulunmuş oluruz ve Hakk'ın isim ve sıfatlarına sahip çıkmış oluruz ki, bu da hırsızlama bir iş olur. Eğer evvela bunları Hakk'a verip, bunlar Hakk'ındır deyip bu anlayışla hayatımızı sürdürürsek belirli bir kemalata ulaşmış oluruz. Daha da ileriye gidince bunlar Hakk'ınmış ama bende Hakk'tan gayrı bir şey olmadığı için, yine bunlar benim varlığım diye bir başka anlayışa da kişi gelebiliyor.

Onun isbatı da aynı şekildedir... Yani: Yokluğunu iddianın yersizliği gibi...

Kişi, kendi varlığını ispatlamaya çalıştığı zaman, nefsani manada ben varım diye nefsi ve bireysel manada Hakk'tan gayrı olarak ispatlamaya çalıştığı zaman, bu olacak bir iş değil. Çünkü kendine ait bir varlığı yok.

Onun isbatı da aynı şekildedir... Yani: Yokluğunu iddianın yersizliği gibi...

Yani ben yokum, ben yokum... diye kişi, kelime-i tevhidte nefiy ve ispat, "La ilahe illaAllah" bir yönden bunu kendimize, kendimiz ile karşılaştırarak bir misal veriyor. Onu ispat etmeye çalışmakta yersizdir. Var olanın neyini ispat edeceksin. Yok olduğunu nasıl iddia edeceksin.

Onun isbatı cihetine yöneldiğin an; Put yapmış olursun... Yani herhangi bir kıyasla onu ispatlamaya çalıştığın zaman, put yapmış olursun. Bir hikaye anlatırlar:

Alimlerden bir tanesi bir şehre, kasabaya gidecekmiş, orada konferans verecekmiş, konferans mevzuu da Allah'ın varlığını ispat etmek, ilan etmişler Cenab-ı Hakk'ın varlığını 99 türlü ispat edecek, bir alim gelmiş diye. İnsanlar merak ederek, bölük bölük gidiyorlarmış konferans yerine, birisi ise bunların tam zıttına oradan koşarak kaçıyormuş, görenler demişler ki, nereye gidiyorsun böyle ters istikamete bak herkes Allah'ı ispatlayacak birisi gelmiş, onun sohbetine gidiyor, ben de ondan kaçıyorum ya demiş o ters istikamete giden kişi, demek ki onun 99 tane şüphesi varmış ki ispatlamaya çalışıyor demiş.

Allah'ın neyini ispatlayacaksın zaten mevcut, mevcut olanı ispatlamakta doğru bir şey değildir.

O, elle tutulan belli ve ayrıntılı bir şey değil ki isbat edesin... Yok, gibi görünüyor... Böyle görünen nasıl isbat edilir? Böyle bir yola girersen... büyük nasiplerden mahrum kalırsın...

Yani Hakk'ın varlığını ispat etmeye çalışırsan büyük nasiplerden mahrum kalırsın, o zaten var.

Bir yana bakarsın; yok... göremiyorsun... Böyle olunca nasıl isabet edilir?.

Bir başka yana bakarsın: Sen mevcutsun... o sen olarak mevcut... Nasıl yokluğun düşünülür?.

Nefyi de, isbatı da bırak... Ve bak: Allah-ü Taâla, seni kendi suretinde yarattı...

Yine bak: Hay, alim, kadir, mürid, semî, basir, mütekellim, (diri, bilen, güçlü, dileyen, işiten, gören, konuşan) sıfatları onundur... Ama, bunlar sende de var... Bunların sende oluşu, bir gerçektir... hakikattir... Böyle olunca, onların hangisini senden ayırıp atabilirsin?. Yapamazsın. Çünkü elinde değildir; zira, onlar yüce Allah'ın sıfatlarıdır... Bir suretidir ki: Seni o sureti üzerine yaratmıştır...

Seni güzel sıfatları ile süslemiştir... Yüce isimleri ile seni yüceltmıştır...

Nefyi de, isbatı da bırak... Ve bak: Allah-ü Taâla, seni kendi suretinde yarattı...

Eğer benlik ile dersin dediğin la değildir bu. Nefiy ve ispat kelime

tevhidin iki bölümünden bahsediyor. Nefy etmek kaldırmak "La ilahe" bölümü bu birinci bölümdür, ikinci bölümü ispat bölümü "İlla Allah" ancak Allah var, ispatlama bölümüdür. Sen kimden neyi ispatlamaya, neyi nefy etmeğe kalkıyorsun diyor. Ne yoktur, neyin yokluğundan bahsediyorsun, neyin varlığından bahsediyorsun diyor. Zaten o mevcut onun ne nefy edilmeğe ihtiyacı var, ne ispatlanmaya ihtiyacı var. İşte bunu yapan zaten cahillerdir diyor . Kelime-i tevhid o kadar çok, o kadar güzel söyleyeceksin ki, artık o kelime tevhidin kendisi sen olacaksın, kelamı ağzında olmayacak, senin varlığına intikal etmiş olacak, giyineceksin hakkıyla kelime-i tevhidi.

Ondan sonra kendini mi ne nefy edeceksin, kaldıracaksın, kendini mi ispatlayacaksın. Sen bulunduğun yerde kendini ne nefy edersin, ne ispat edersin. Çünkü ihtiyacın yok ki buna, sen varsın zaten ama buraya ulaşıncaya kadar kendindeki hayali varlıkları nefy edeceksin kaldıracaksın, kendi anlayışındaki eksiklikleri kaldıracaksın nefy edeceksin onların yerine hakiki bilgiyi Allah'ın varlığını ispatlamaya çalışacaksın kendi kendine "İlla Allah". Çünkü kafanda bir sürü gereksiz yaramaz şeyler oluşmuş nasırlaşmış onu çıkarmak için kazıyacaksın "La ilahe" ... diye onu kazıdıktan sonra yerine çivileyeceksin "İlla Allah"... diye. Sen bunu oturtuktan sonra artık odayı kırmızıya boyadıktan sonra ben bu odayı kırmızıya boyayacağım... diye tekrar etmek abes olur. Eğer tekrar ediyorsan o zaman boyayamamışsın demektir. Boyayacağım diyorsan, boyamamışsın demektir. Boyadıktan sonra sesin çıkmaz, gereği yok, çünkü abesle iştigal olur. İşte bir zaman gelecek nefiy de bırakacaksın, isbatı da bırakacaksın ve bak o zaman Allah-ü teala seni kendi suretinde halk etti. Bunu ancak o zaman anlarsın.

Bütün varlığında ki hakikatleri Allah'ın hakikatinden bütün sendeki duyguları, hisleri, yaşantıları, varlığı her türlü hareketi muharrikinin ne olduğunu yani seni harekete geçiren varlığın ne olduğunu idrak ettiğin zaman, işte Hakk'ın "Huve" sinin sende mevcut olduğunu seni harekete geçirenin o olduğu sende konuşanın, sende görünenin, sende var olanın o olduğunu ama bunu çok tabii bir şekilde öğrenmen ve bilmen gerekecek. İşte bu hakikati kişi ilk anladığı zaman büyük vuruşu yapar, feryadı basar ben Allah mıyım yani bende Allah varmış, ben niye gafletteymişim şimdi ye kadar Hakk, bana "*Venefahtü*" (15/29) demiş, demiş duymuşum, dinlemişim de niye idrak etmemişim bu kelimenin hakikatini, niye anlamamışım diye. Hallac-ı Mansur'un "*Enel Hakk*" feryadı gibi feryad eder ama bu ilk zamanlarda oluşan bir hadise olur. Çağlayanın derenin yukarıdan aşağıya doğru indiği zamanlarında olur, ama dere gelir gelir deryaya kadar ulaştıktan sonra deryaya dahil olduktan sonra sesi soluğu kesilir. Öyle sakın bir şekilde hayatını sürdürür. Dalga olursa dalgalanır o başka bir tecellidir. İşte sesler gürültüler yolda olur, yol ehlinde olur ama ulaşan kimsede artık öyle bir şey söz konusu olmaz. İşte Hakk Teâlâ seni kendi suretinde halk etti. Nusret Babamın dediği gibi.

**"İnsan isen gel maşuku seyret,
fani vücudu bâkiye devret,
mahbubu Hakk'sın ilmin de zevk et,
yorulma gitme celâle doğru."**

Bunu bil ve bunun zevkini yaşa, bunun güzelliğini yaşa. Bırak bu dedikodu âlemine, şu şunu demiş, bu bunu demiş bırak, ne demiş ise demiş. Sen bak kendi âlemine, kendi özüne, kendi hakikatine bak.

İşte düşün ki Allah seni kendi suretinde halk etti. Bundan büyük bir lütuf mu olur. Bütün bu âlemlerde hiç bir mahlûkata ve hiç bir zuhura ve tecelliye yapılmayan bir lütuf bu. İnsanın, insanlığı bununla yücelmiş ve yüceltilmiş oluyor. Bunu idrak edemediğimiz zaman Hakk'ın varlığını kendimizde olduğunu hissetmediğimiz zaman ne oluyoruz, biz de mevcudu adiyeden, haşa bu mevcudat adi mevcudat değildir, ama mertebe olarak kendi gerçek yerimize ulaşamadığımız için mertebe olarak onların dünunda-altında kalmış oluyoruz. Hatta öyle hale geliyoruz ki, "*Onlar sürüler gibidir*" bu kıymeti, idraki edemeyenler. "*Hatta sürülerden daha aşağıdır*" (7/179) diyor. Çünkü insanın öyle mertebesi var ki, madeniyat mertebesinden, alâ-yı illiyyine kadar çıkan bir mertebesi vardır. İnsan bu mertebeler içerisinde gidip geliyor ama kim sağlam ayaklarıyla basar da yukarıya doğru çıkarsa çıktığı yerde kalabilirse ne mutlu. Çünkü yukarıya çıktıkça biraz hisler zorlaşıyor, kayganlaşıyor zemin oradan aşağıya düşmekte çok kolay bir iş, kim ki bu hakikatleri bu işleri hakkıyla idrak etti, kim ki bunları lâfzî anlayarak geldi, lâfzî anlayan orada tutunamaz kayar ama hakikatini idrak edenler oraya sabit kadem basarlar ve kaymazlar. Burası da tehlikeli bir yerdir.

Yine bak: Hay, alim, kadir, mürid, semi, basir, mütekellim, (diri, bilen, güçlü, dileyen, işiten, gören, konuşan) sıfatları onundur... Ama, bunlar sende de var...

Bu sıfatlar aynı zamanda bizimde, şöyle dersek biz, onun ortağıyız yani müşterek kullanıyoruz bu sıfatları o zaman Cenab-ı Hakk'ın şirke tahammülü yok, o zaman birinin ortadan kalkması lazım. Ya senin hayalindeki Allah mevhumu kalkacak veyahut sen kalkacaksın, senin varlığın kalkacak. Hayalindeki mevhum kalkacak, gerçek Allah'ı kendinde bulacaksın veya sen kendini doğrudan kaldırıp Hakk orada mevcut olacak, çünkü burada ikiliğe yer yoktur.

Bunların sende oluşu, bir gerçektir... hakikattir... Böyle olunca, onların hangisini senden ayırıp atabilirsin?

Bu sıfatların hepsi Hakk'ın sıfatlarıdır, hepsi sende mevcuttur. İşte sen Cenab-ı Hakk'ın bir numunesisin bu şekilde ama kendini bildiğin zaman, bilmediğin zaman yine ondan ayrı değilsin ama senin gafletin seni ayrı olarak sana öyle belirtiyor. Kendi varlığının cebi para dolu aç gezen kimseye benzer. Binlerce evi olupta açıkta kalan evim yok diye açıkta kalan kimseye benzer.

Yapamazsın. Çünkü elinde değildir; zira, onlar yüce Allah'ın sıfatlarıdır... Bir suretidir ki: Seni o sureti üzerine yaratmıştır...

Bütün sendeki varlıklar Allah'ın birer varlıkları, suretleridir. İşte bu sıfatlarının sureti üzere seni halk etti.

Seni güzel sıfatları ile süslemiştir... Yüce isimleri ile seni yüceltmıştır...

Nefyi de, isbatı da bırak... Ve bak: Allah-ü Taâla, seni kendi

suretinde yarattı...

Yani nefyetmeyi de yokluğu da, var etmeyi de ispatı da bırak, çünkü Allah-ü Teala seni kendi suretinde halk etti.

Yine bak: Hay, alim, kadir, mürid, semi, basir, mütekellim, (diri, bilen, güçlü, dileyen, işiten, gören, konuşan) sıfatları onundur... Ama, bunlar sende de var...

Eğer biz eğitim almamışsak yani gerçek manada tevhid ilmi almamışsak bütün bu sıfatları, başta sıfat-ı subutiye olmak üzere hayat, ilim, irade, kudret, kelim, semi, basar bunları kendimize ait sıfatlar zannediyoruz. Kendimize ait yaşam bölümleri zannediyoruz, o zaman bunları kendimiz sahiplenmiş oluyoruz. Yani bunlar Hakk'ın değil de, beşeriyetimize ait ve sahibi de gerçek manada biz olduğumuzu zannediyoruz, işte işin yanlış olan tarafı burasıdır, ne zaman ki, bu sıfatları Hakk'a ait olduğunu öğrenip birer birer... belirli zaman içerisinde birbirleriyle intikal ettirerek, yer değiştirmek suretiyle Hakk'a ait olanları kendimize, nefsimize ait olanları da ihraç etmek, dışarıya çıkarmak suretiyle yerlerini değiştirdiğimiz zaman, işte bunlar sende de var hükmü hakkani olarak ortaya çıkmış olacaktır.

Bunlar sende de var, baştan nefساني manada var ama bize ait değil. Bize ait olmadığı için ama biz isimleri kendimize ait zannediyoruz, "*Ve alleme Âdemel esmae kulleha*" (2/31) belirtildiği gibi, Allah, Âdem'e isimlerin hepsini öğretti. Âdem'e, Cenab-ı Hakk kendi isimlerini yükledi ve kendi hakikatini verdi ve kendi hakikati üzere onu halk etti. Ancak daha sonra seneler geçtikçe, Hakk'tan uzaklaştıkça, o esma-i ilahiyeyi insanlar kendilerine ait, kendi malları zannettiler.

İşte hayat dediğimiz, hayy esmasının kaynağı olan, hayat dediğimiz şey bizim ilk varlığımızı oluşturuyor. Yani ana temel varlığımızı, hayatımızı oluşturuyor. Eğer bu hayat esmasının zuhuru olan bu hakikati olmasa, hiç bir varlık ortada olmaz. Hayy esmasını daha evvelce ben, biz diye kendimize mâl ederken, daha sonra anlıyoruz ki, bu hayy esması, hayat vermek yani hayy ve mümit, hayat vermek ve öldürmek Hakk'a aitmiş. Yani biz onları onun vekili olarak kullanıyormuşuz, işte diğer isimlere geçtikçe alîm ismini de aynı şekilde, kâdir ismini de aynı şekilde, mürid ismini de aynı şekilde nefsi olanlarla, ilahi olanları yer değiştirdikçe, bizde esma-i ilahiye eğitimi "*ve alleme Âdemel esmae kulleha*" (2/31) isimler bize öğretiliyor bu şekilde, Âdemiyet mertebesin de. Yani nefsimize ait zannettiğimiz esma-i ilahiyeyi biz, diğer ifade ile eğitmek suretiyle hakikatine döndürerek, Hakk'a ait isimleri kendi üzerimizde zuhura çıkarmaya başlıyoruz.

Burası çok mühim bir hadisedir. Bu inkılab olmadıkça, biz hep nefsi kendimize ait zannettiğimiz esma-i ilahiyelerle yaşarız ve Hakk'a haksızlık etmiş oluruz, onun sahibine, onun malına sahip çıkmış oluruz. İşte bunlar eğitimlerle, esma-i ilahiye eğitimleriyle yavaş yavaş nefsanîyetlerinden, Hakkaniyetlerine geçilmiş olmakta. İşte bunlar sende var denildiği zaman, gerçek manada bu cümle yerine gelmiş oluyor. Bunlar bizde var, hakkani olarak var. Nefsimize ait olan kısa ve ufuksuz olanları değil, uzun, geniş ve ufuklu olan gerçek manada esma-i ilahiye.

Eğer zaten bir esma-i ilahiye Hakk'a ait olarak kullanılıyor ise, onun ufkuda geniştir, açıktır, aradaki fark o. Nefsimize ait olarak biz bunu kullanıyorsak, orada o ufuk çok dardır,.

Bunların sende oluşu, bir gerçektir... hakikattir... Böyle olunca, onların hangisini senden ayırıp atabilirsin?. Yapamazsın. Çünkü elinde değildir; zira, onlar yüce Allah'ın sıfatlarıdır... Bir suretidir ki: Seni o sureti üzerine yaratmıştır...

Seni güzel sıfatları ile süslemiştir... Yüce isimleri ile seni yüceltmıştır...

Hele bir seyreyle:

O, haydir... Diridir; sen de dirisin...

O, âlimdir... Bilendir; sen de bilirsin...

O, müriddir... Diler, ister; sen de dilersin istersin...

O, kadirdir... Güçlüdür; senin de gücün var...

O, semi'dir.. İşitir; sen de işitirsin...

O, basirdir... Görür; sen de görürsün...

O, zattır... Kendi başınadır... Benzeri yoktur.. Sen de kendi başınasın... Esasta bir benzerin yoktur...

O, camidir... Toplayıcı bir vasıf taşır... Sen de öylesin... Her şey sende saklı; derli toplu...

O, mevcuttur... Vardır; sen de varsın...

O, rububiyet sahibidir... Besler; büyütür... Sen de öyle değil misin?

—«Hepiniz, çobansınız; hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz...»

Meâline gelen hadisi şerif bu manayı teyid etmiyor mu?.

O, kıdem sahibidir... Evveli yoktur... Sen de öylesin... Ezelden beri, onun ilminde mevcutsun... İlmî ise... ondan hiç ayrılmadı. O vardı; ilmi de vardı... İlim, onun ayrılmaz bir vasfıdır...

Bu makamda, müşahede gözünü kullan; düşün gör: Ona ne izafe ediliyorsa... sana da aynısı oluyor. Sana ne izafe ediliyorsa... ona da aynısı oluyor...

Ne var ki, sonradan durum değişti... O, zatını izzet ve kibriya perdesine sardı... tekleştii...

Sana da, zillet ve acizlikle kalmak düştü...

Önce aranızdaki nisbet, tamdı; sahihti. Ama, burada o nisbet kesildi... görünmez oldu...

Hele bir seyreyle:

O, haydir... Diridir; sen de dirisin...

Bütün âlem O'nun hayatıyla mevcut Hayy esmasıyla mevcut. Sende dirisin sende de bir hayat var.

O, âlimdir... Bilendir; sen de bilirsin...

Onun kadar bilemezsin ayrı ama bilirsin ağaç gibi yerinde durmazsın mücmelde olsa yani küçük küçükte olsa az bir şeyde olsa bilirsin. O yolda yürüyorsan bilgini arttırırsın ona ulaşırsın, akl-ı külle irtibat kurduğun zaman senin aklında küçümsenecek bir akıl olmaz.

O, müridir... Diler, ister; sen de dilersin istersin...

Mürid dediğimiz zaman biz dervişe deriz. İşte genelde dervişlerin bir ismi de müridtir ama mürid anladığımız manada öyle basit bir kelime değildir. Mürid, irade sahibi demek, irade eden demektir. Müridte irade eden, irade edici manasındadır. Neyi irade ediyor, ben Hakk yolunda gideceğim, ne tür zorluklar çıkarsa çıksın karşıma, nefsimi devireceğim, nefsimi devirip irademle Hakk'ın yolunda yürüyeceğim iradesini ortaya getirmektir. Cenab-ı Hakk'ın da bir ismi mürid, dervişte olsan Hakk'ın sıfatı senin üzerinde yine. İrade sıfatı üstündedir.

O, kadirdir... Güçlüdür; senin de gücün var...

O, semi'dir.. İşitir; sen de işitirsin...

O, basirdir... Görür; sen de görürsün...

O, zattır... Kendi başınadır... Benzeri yoktur.. Sen de kendi başınasın... Esasta bir benzerin yoktur...

O, camidir... Toplayıcı bir vasıf taşır... Sen de öylesin... Her şey sende saklı; derli toplu...

O, mevcuttur... Vardır; sen de varsın...

O, rububiyet sahibidir... Besler; büyütür... Sen de öyle değil misin?

-«Hepiniz, çobansınız; hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz...»

Meâline gelen hadisi şerif bu manayı teyid etmiyor mu?.

O, kıdem sahibidir... Evveli yoktur... Sen de öylesin...

Bâtının itibarıyla sen de öylesin.

Ezelden beri, onun ilminde mevcutsun... İlmî ise... ondan hiç ayrılmadı. O vardı; ilmî de vardı... İlim, onun ayrılmaz bir vasfıdır...

Yani ilm-i ilahisinde sen mevcuttun, o vardı, ilmide vardı, sende o ilminde mevcuttun. İşte ben 30,40,50... yaşındayım dediğin senin kendi gerçek yaşın değil, dünyada görüntüye geldiğin yaşındır. Bu et, kemik yaşındır, elbisenin yaşındır. Aslında senin ne yaşın var, ne sonun var, ne evvelin var, hakikatin itibarıyla "Venefahtü" (15/29) itibarıyla.

"Venefahtü" ile senin yaşın eşit, onun senelerini de ölçmek mümkün değil, hesap etmek mümkün değildir. "Venefahtü fihi min ruhi" dedi ya işte orada senin yaşın başlıyor.

Bu makamda, müşahede gözünü kullan;

Bedenini kullan demiyor, rüyada gözünü kapattığın halde bir sürü şeyler görüyorsun. İşte bir bakıma bunu misal olarak veriyor, bu da değil aslında ama müşahede gözü, ilim gözü demek, ariflik gözü, irfaniyet gözü demektir. Müşahede ehli, irfan ehlidir. İslamiyetin ilk şartı bu değil mi, "Eşhedü enla ilahe illallah ve eşhedü enne muhammeden abduhu ve resuluhu " görüyorum ki, müşahede ediyorum ki ondan başka ilah yoktur ve yine görüyorum ki Hz. Resulullah, O'nun peygamberidir. Müşahedeye dayanıyor, lafza, kelama dayanmıyor.

düşün gör: Ona ne izafe ediliyorsa... sana da aynısı oluyor. Sana ne izafe ediliyorsa... ona da aynısı oluyor...

Yani bir yerde, bir kitapta yazılıyor veya bir kişi Allah şöyledir, böyledir gibi izafe ediliyor, aynısı sana da izafe ediliyor demektir. Onun varlığında sen varsın, eğer bir şey sana izafe ediliyorsa ona izafe ediliyor demektir. Aynısı ona da izafe ediliyor. Çünkü sen ile onun arasında fark yok. Fark bir çember düşünelim bu çemberin ne başı var, ne sonu, sen kendini oraya noktaladığın zaman, işte senden öncesi var, evveli var, sonrası var. Sen kendin orada bir varlık meydana getiriyorsun, başlangıç ve son. Noktayı kaldırdığın zaman benlik noktasını bir şey kalmıyor ortada.

Ne var ki, sonradan durum değişti... O, zatını izzet ve kibriya perdesine sardı... tekleştii...

Yani tenzihe geçti. Biz onu hep izzetiyle, kibriyasıyla tanıdık, tenzih mertebesi, o yücedir... şunu yapmaz, bunu yapmaz gibi... sanki biz kendimizi onun yerine koymuşuz gibi onun namına karar verir hale geldik. Çünkü kendini perdeledi, konuşma, söz hakkı bize düştü zannettik. Lübb'ül lüb'un başında, cennet ehli cennete gittiği zaman Cenab-ı Hakk onlara cemalinden ve kemalinden, azamet ve kibriya perdesini kaldırarak, "Ben sizin Rabbinizim" diyecek cennet ehli hayır diyecekler. İşte bu perde ondan bahsediyor orada. Sadece tenzih ile tanıdıklarından, teşbih mertebesiyle Cenab-ı Hakk'ı bilemediklerinden, o da teşbih mertebesinden kibriya perdesini açarak yani tenezzül mertebesinden yani alt mertebelerden kendisine tecelli ettiğinde, onlarda tenzih mertebesi azamet ve kibriya yönüyle yani sadece yücelikler yönüyle onu idrak ettiklerinden, o mahlukat şekliyle zuhurunu kabul etmeyecekler. Düşünemeyecekler öyle bir ilgileri, bilgileri yoktur, yakıştıramayacaklar. İşte bu da cehillerinden olacak. Eğer o mahlukata ayrı bir vücut verilmiş olsa yani tenzih ettikleri o şeye o zaman bir mabudluk vermiş olmaları lazım yani Hakk'ın dışında bir varlık kabul etmeleri lazım. O zamanda ona mabudluk vermiş olmaları gerekiyor. Bu da böyle bir şey olmayacağına göre.

O, zatını izzet ve kibriya perdesine sardı... tekleştii...

Yani senden kendini ayırdı, sana sen dedi, kendine de ben dedi.

Sana da, zillet ve acizlikle kalmak düştü...

Sana da zillet ve meskenet düştü ki, kula zaten bu yaraşır. İşte bu şeriat ve tarikat mertebesinin hukuku böylece meydana gelmiş oldu.

Önce aranızdaki nisbet, tamdı; sahihti. Ama, burada o nisbet kesildi... görünmez oldu...

Yani Cenab-ı Hakk diyelim, cennette Âdem (a.s.)'ı var ettiğinde orada tam birlikte idiler ama dünyaya indirildikleri zaman zillet ve meskenet vuruldu insanın üstüne, kendisinde aziz ve mütekebbir ismiyle azamet ve kibriyasıyla kaldı ve böylece tek zat ikilemiş oldu.

Bu anlattıklarını dinledikten sonra, o zata şöyle dedim:

– Önce beni yaklaştırdın; sonra, uzağa attın... Önce özünü meydana çıkardın... Sonra onu, kabukla kapadın...

Bunun üzerine şu cevabı verdi:

– Onu, bir hükme bağladım ki: İlâhî hikmet kanunu öyle icab ediyordu... Onu, beşer idraki terazisinin tartabileceği yoldan aldım. Ta ki, onu alıp yemek; uzağa da, yakına da kolay gele. Bu yola alınana da, uzak tutulana da onu tahsil etmek nasibi kolay yoldan ola...

Bu anlattıklarını dinledikten sonra, o zata şöyle dedim:

- Önce beni yaklaştırdın; sonra, uzağa attın... Önce özünü meydana çıkardın... Sonra onu, kabukla kapadın...

Yukarıda sen o, o sen dedi ya, bak şimdi de ayırdın, ikiye attın diyor.

Bunun üzerine şu cevabı verdi:

- Onu, bir hükme bağladım ki: İlâhî hikmet kanunu öyle icab ediyordu...

Yani avam halka bunu anlatmak için böylesi gerekiyordu ama haslara da öylesi gerekiyordu. İrfan ehline böyle soyunmak gerekiyordu ama avam halka da giyinmek gerekiyordu. İşte o zaman o azamet ve kibriya libasını giydirdi, halkına da zillet ve meskenet libasını giydirdi ki, bunların arası ayrılmış olsun. Kim ki, bu iki libası birbiriyle birleştirirse işte o Rabbına ulaşmış olur.

Onu, beşer idraki terazisinin tartabileceği yoldan aldım. Ta ki, onu alıp yemek; uzağa da, yakına da kolay gele.

Yani bu mertebeden anlattım ki daha kolay anlaşılınsın diye.

Bu yola alınana da, uzak tutulana da onu tahsil etmek nasibi kolay yoldan ola...

Yani daha evvel ki anlattıkları hakikat ve marifet mertebesindendi, sonra anlattıkları şeriat ve tarikat mertebesindendi. Daha hafifleştirilerek, daha kolaylaştırılarak.

Tekrar o zattan istedim:

– *N'olur?. o safi şarabından bana biraz daha içir. Önce içirdiğin güzel şarabın tadından, daha tatlısını tattır...*

Bu isteğim üzerine şöyle anlattı:

– *Ben, mavi kubbe altındaydım... Orada bir bilgini dinledim... Onun lakabına :*

– *Anka...*

Deniyordu... Ondan hoşlandım... Geçtim önüne oturdum...

O zaat, bir ara sustu... O kadarını anlatıp durunca, beni bir merak sardı; hemen:

– *Bu haberini bana daha açık anlatmanı dilerim... Hele ona ait İzlerden bana sağlıklı anlat...*

Dedim; başladı anlatmaya:

– *O, her bakımdan hakikate uygun, mütenasıpti... Bu hali ile, dehşet ve hayret verici, şaşırtıcı idi... Bir kuştı ki: Çok keskin bakışları vardı...*

Bu hali ile onun: ALTI YÜZ kanadı vardı... BİN tane de sağlam kuyruğu vardı.

Onun yanında: Haram olan mubah sayılırdı... İsmi de şu idi:

– *Süffah oğlu Süffah...*

Kanatlarına güzel isimler yazılmıştı...

BA, harfinin sureti başına işlenmişti...

ELİF, göğsüne yazılmıştı...

CİM, alnına yazılmıştı...

HA, gerdan kısmına yazılmış duruyordu...

Baki kalan harfler ise... saf saf, iki gözü arasına işlenmişti...

Bu kuşun belirli nişanları şöyle idi: Elinde bir mühür... Pençesindeyse... kesin emirlerin fermanı vardı...

Onda bir nokta vardır, çözümünü güç bir şeydir...

Onun bir uçuş üstünlüğü vardır ki: Refref'ten daha ileridir...

Tekrar o zattan istedim:

- *N'olur?. o safi şarabından bana biraz daha içir.*

"Ve sekahum rabbuhum şaraben tahura" (76/21) o temiz, pak şaraptan bana içir. Şarap dendiği zaman "bizi sarhoş eden üzüm suyu değildir" demiş şair. Bizi sarhoş eden Hakk mafiretullah ilmi demiş. Yani

bu muhabbetullahtan bana biraz daha içir.

Önce içirdiğin güzel şarabın tadından, daha tatlısını tattır...

Yani varlık elbisesini üzerimden soyduğun onu biraz daha soy, biraz daha güzelliklerini ortaya getir diyor.

Bu isteğim üzerine şöyle anlattı:

- Ben, mavi kubbe altındaydım...

Bir hadis-i kutsi de, Benim veli kullarım kubbelerimin altındadır, onları benden başkası bilmez diyor. İşte öyle bir kubbeden bahsediyor.

- Orada bir bilgini dinledim... Onun lakabına :

- Anka...

Deniyordu... Ondan hoşlandım... Geçtim önüne oturdum...

Anlatan bunları söylüyor tekrar, yani ondan talepte bulunda ya biraz daha, biraz daha marifetullah bilgisinden versin.

O zat, bir ara sustu... O kadarını anlatıp durunca, beni bir merak sardı; hemen:

- Bu haberini bana daha açık anlatmanı dilerim... Hele ona ait İzlerden bana sağlıklı anlat...

Dedim; başladı anlatmaya:

- O, her bakımdan hakikate uygun, mütenasipti... Bu hali ile, dehşet ve hayret verici, şaşırtıcı idi... Bir kuştur ki: Çok keskin bakışları vardı...

Bu hali ile onun: ALTI YÜZ kanadı vardı... BİN tane de sağlam kuyruğu vardı.

Onun yanında: Haram olan mubah sayılırdı... İsmi de şu idi:

- Süffah oğlu Süffah...

Kanatlarına güzel isimler yazılmıştı...

BA, harfinin sureti başına işlenmişti...

Ba, ile birliktelik yani Hakk burada mevcut demek. Başında idari merkezin ifadesi o.

ELİF, göğsüne yazılmıştı...

CİM, alnına yazılmıştı...

HA, gerdan kısmına yazılmış duruyordu...

Baki kalan harfler ise... saf saf, iki gözü arasına işlenmişti...

Bu kuşun belirli nişanları şöyle idi: Elinde bir mühür... Pençesindeyse... kesin emirlerin fermanı vardı...

Onda bir nokta vardır, çözümünü güç bir şeydir...

Onun bir uçuş üstünlüğü vardır ki: Refref'ten daha ileridir...

Misal'i teşbih ile bazı hakikatleri anlatıyor.

Bundan sonra tekrar sordum:

– *O kuşun mahalli neresidir?*

Şu cevabı aldım:

– *Vüs'at konağında... Hayrın bulunduğu mekânda...*

Bundan sonra tekrar sordum:

- *O kuşun mahalli neresidir?*

Şu cevabı aldım:

- *Vüs'at konağında... Hayrın bulunduğu mekânda...*

Vüs'at, "Vesia kürsiyyühüs semavati vel ard" (2/255) yani vüs'at, vasi genişlik konağında. Yani bütün âlemleri saran bir konakta demek istiyor.

Söylenen lafızlardaki ibareyi anladım... İşaretleri de çözüp fehmime yerleştirdim... Artık orası benim durağım olamazdı...

Atmosferde dolaşmaya başladım... Orada hayli mesafeler aştım. Mülkü de bıraktım; meleki de... –Meliki de, olabilir...– Hepsini geçtim.

Devrim, bu:

– *Anka-i Mağrib...*

Namı ile yad edilen hayretengiz iş üzerinde idi...

Ondan hiç bir haber alamadım... Onun izine, hiç bir yerde rastlamadım...

Sonunda İSİM bana bir delil oldu... Bir de VASIF...

İşbu isim, vasıf İkilisi ise... beni bağlardan çözdü... Resmiyeti attırdı...

Sıfatım falan kalmadı artık...

Ne zaman ki, sıfattan soyundum; kendimi zat semasında buldum... Artık oradaydım...

– *Hayret...*

Namı ile yad edilen denize daldım; gittim...

Bu denizde:

– *Nun...*

Adı ile söylenen balık benim kanatlarımı yuttu... Kanatsız kaldım... Ama yalnız bırakmadı... Aldı beni: İnci hazinesinden de

üstün bir yerde yüzdürmeye başladı...

İş böyle devam ederken, o balık bana şöyle bir dokundu: Uçsuz bucaksız bir yere attı. Uçsuz bucaksız yayla gibi bir yerdı...

Bir süre o yerde kaldım... Bu süre içinde, ne görmem kaldı; ne de işitmem... Artık, bir şey göremiyor ve bir şey duyamıyordum...

Söylenen lafızlardaki ibareyi anladım... İşaretleri de çözüp fehmime yerleştirdim... Artık orası benim durağım olamazdı...

Atmosferde dolaşmaya başladım... Orada hayli mesafeler aştım. Mülkü de bıraktım; meleki de... -Meliki de, olabilir...- Hepsini geçtim.

Devrim, bu:

- Anka-i Mağrib...

Namı ile yad edilen hayretengiz iş üzerinde idi...

Ondan hiç bir haber alamadım... Onun izine, hiç bir yerde rastlamadım...

Sonunda İSİM bana bir delil oldu... Bir de VASIF...

İşbu isim, vasıf İkilisi ise... beni bağlardan çözdü... Resmiyeti attırdı...

Sıfatım falan kalmadı artık...

Bana ait bir şeyim kalmadı artık.

Ne zaman ki, sıfattan soyundum; kendimi zat semasında buldum... Artık oradaydım...

Hakikat, marifet mertebesini anlatıyor. Yani kendimde bulunan bütün sıfatlardan soyundum. Çünkü sıfatlar, zatına perdedir. Sıfatlardan soyunmayınca zatına ulaşman mümkün değildir. Fiillerden soyunmayınca esmaya ulaşmak mümkün değildir. Çünkü fiiller, esmanın perdesi. Esmalardan soyunmayınca sıfatlara ulaşman mümkün değildir. Çünkü esmalar da sıfatların perdesi. Sıfattan soyunmayınca zatına ulaşmak mümkün değildir.

Çünkü sıfatlar zatının perdesi. İşte soyunduğun zaman perde ortadan kalkınca kendisini zat semasında buluyor. Yani hiç bir ne vasfın, ne varlığın, ne hayatın, ilmin, iraden... hiç bir şeyin, zatı mutlak yani tam tenzih mertebesi işte. Orada hiçbir şey kalmıyor. Bu hiçlik haline gelinceye kadar çalışmak gerekiyor zaten ve burası hayret makamı. Dualar da okuyoruz, "**Rabbi zidni fike tahayyüran**" zatındaki hayretimi arttır, işte bu makamın ifadesi. Aslında bu makamı her makamda bulmada mümkün, bütün makamları ihata ettikten sonra hayret makamını her makamda bulman mümkündür. Çünkü daha evvelce senin sıfat dediğin, esma dediğin, ef'al dediğin makamlarda aslında zat makamından başka bir makam değildir, bunu idrak ettiğin zaman her makamda hayretin olur ve artar.

- Hayret...

Namı ile yad edilen denize daldım; gittim...

İşte oraya öyle bir sonsuz denize dalar ki insan, sanki denize, deryaya, okyanusun ortasına atlamış gibi. Bütün bu âlemlerde ne yeri görürsün, ne göğü görürsün, bir sen şuur olarak kendini idrak edersin sadece ben bir varlığım diye. Hayret içerisinde kendini şuur edeceksin, bu hayret bütün şuurların en üstünde olan yani en kemalde olan bir idrak halidir. İşte bu o hayretle sonsuz fezada yuvarlandığını düşün, bu onun da üstünde bir hadise. Nihayet feza da bir varlık.

Bu denizde:

- Nun...

Yunus (a.s.) bir ismi de Zünnun'dur. Nun sahibi. Nun, Allah'ın kudretinin ortaya çıktığı mahaldir. Nun, nur-u ilahiye dönüştüğünde onun kudreti ortaya çıkar denir. 'Nun'un nuru yani kudreti ilahiyesi ortaya çıktığı zaman. "Nun, vel kalem ve ma yesturun" (68/1) işte burada ki, Cenab-ı Hakk'ın gücünü kuvvetini anlatıyor. Tefsirlere baktığımız zaman, "Nun" u mürekkebe hokkası, "Kalem" i de divit o yazıcı, "ve ma yesturun" da satırları yani eline bir kağıt almış yazmışsın, bunun mürekkebi "Nun" , yazıcısı "Kalem , divit" , yazılan yapraklarda "yesturun" satırlar diye izah ederler. Tabii şeriat mertebesi itibariyle o da doğrudur ama hakikat mertebesi itibariyle o sayfalarla, yapraklarla bunun hiç ilgisi yoktur. Mürekkebe hokkası dediği ilahi ilim, ilahi bilgi, o bilginin içerisinde toplu olarak bütün mevcudat, bütün varlıklar mevcut, kalem diye söylediği şey, esma-i ilahiyenin bâtin âlemden, zahir âleme tecellisi yani ışığın hüzmeler olarak bize geliyor, ışığın kaynağından çıkıp hedefine varması arada ki geçiş kalem yani yazıcıdır.

Radyoda dinliyoruz kısa dalga, orta dalga, uzun dalga, o dalgalar dalga boyutları kalemdir, o kalemler yazıyor. O dalgaların, o tecellilerin gelmesiyle bütün bu âlemdeki varlıkların oluşması yani kalemlerle yazışmalar sayfalar, yazılar dediğimiz bütün âlemdir. Bütün bu âlem "yesturun" yani yazılan satırlar, yazılar hal diliyle, hal lisaniyla mesela ağaç diye yazmış hem yazmış, hem şeklini koymuş. İşte bunu yazan o kalem yani esma-i ilahiyenin yeryüzünde ulaştığı yerler noktalar, kalem de esma-i ilahiye aradaki bağlantıyı sağlayan. İşte o "Nun" dediği hokka da ilmi ilahide bunların mürekkebe terkiib halinde yani birlikte bulunması, o terkiibleri ayırarak yeryüzüne varlıklar olarak getirmesi de kalem, yazılması da o mürekkebin içinde mevcut. İşte mürekkebe kutusu dediği o ilmi ilâhiyenin toplu bulunduğu halidir.

Adı ile söylenen balık benim kanatlarımı yuttu...

Yani "Nun" hakikati bana ulaşınca ben kendimde var zannettiğim sıfatlarım, esmalarım, kanatlarım onunmuş demek. Yuttu gitti, ben de bir şey kalmadı.

Kanatsız kaldım... Ama yalnız bırakmadı...

Sıfatlarımı aldı ama beni yalnız bırakmadı.

Aldı beni: İnci hazinesinden de üstün bir yerde yüzdürmeye

başladı...

İlahi güç ile bu sefer yüzmeye başladım. Kendi güçlerimi terk ettim ama ilahi güç ile yüzmeye başladım ve inci hazinesi. Hani diyor ya rahman suresinde, "Yahrucu min humel lûluu vel mercan" (55/22) o iki denizden onlar inci ve mercan çıkarırlar. İşte o derya da beni yüzdürmeye başladı diyor.

İş böyle devam ederken, o balık bana şöyle bir dokundu: Uçsuz bucaksız bir yere attı. Uçsuz bucaksız yayla gibi bir yerd...

Neden uçsuz bucaksız? Çünkü sıfat mertebesi değil, zat mertebesi olduğundan, sıfat mertebesinde bazı belirgin haller olduğundan, şurası veya burası ucu, ortası, sonu diye bir şey söylemek mümkündür. Zat mertebesinde böyle ayırımlar olmadığı için uçsuz bucaksız bir yayla diye tabir etmiş.

Bir süre o yerde kaldım... Bu süre içinde, ne görmem kaldı; ne de işitmem... Artık, bir şey göremiyor ve bir şey duyamıyordum...

Artık tamamen fenafillah yani kendinden tamamen geçmiş. Kendine ait varlığı kalmamıştır.

Bu dalgınlığın kalkma zamanı gelmişti... Gözümü açtım...

Gözümü açınca da, zaman ve mekân kaydından salındım...

İşbu demde anladım ki: Bütün o işaretler bana... O kuş için sayılıp dökülen ibareler önümde...

Anlatılan kanatlar hep bende... Tesbihlerle çekilen o isimler, o kanatların üzerine işlenmiş...

Yine gördüm ki:

ELİF göğsümde...

CİM'de, anlatıldığı bibi...

HA, gerdanımda...

Anlattığımız şeylerin hiç biri dışarıda değil... Hepsi bende hazır... tamam...

Her ne ki var: Bana gelmekte; yine benden çıkmakta...

Bu dalgınlığın kalkma zamanı gelmişti... Gözümü açtım...

Gözümü açınca da, zaman ve mekân kaydından salındım...

Yani kurtuldum.

İşbu demde anladım ki: Bütün o işaretler bana... O kuş için sayılıp dökülen ibareler önümde...

Yani bir kuşu anlattılar ya, bunlar hep ibareymiş, kuşun aslı yokmuş aslında. "Zümrüdü anka" derler ona ismi var kendisi yoktur. İşte bu

âlemde böyle, bu âleminde kendine göre ismi var, bir isim var ama aslı yoktur, bu âlemin kendisi yoktur. Biz de işte bir bakıma bu dünya zümrüdü anka. Zümrüdü ankanın üstüne binmişiz uçmaktayız, fezada son süratle. Bu dünyanın da dünya diye bir ismi var ama, aslında kendine ait bir varlığı yok. Dünya kendine ait bir varlık olmuş olsa ilah olur, kendi kendini var etmiş olur, olması lâzım gelir. Kendi kendini var edemediğinden demek ki, Hakk'ın varlığıyla vardır. İşte zümrüdü anka dediği bu, ismi var, kendisi yok. Zümrüdü anka dediği işte belki de benzetme dünya üzerinde yeşil ormanlar vardır ya hani zümrüd gibi yeşil derler, öyle bir kuş, anka kuşu uçuyor. İşte dünya dönüyor, hem de binlerce, milyonlarca, milyarlarca seneden beri.

Anlatılan kanatlar hep bende... Tesbihlerle çekilen o isimler, o kanatların üzerine işlenmiş...

Yine gördüm ki:

ELİF göğsümde...

Yani varlığına yazılmıştı. Göğsünden aşağı, inşirah. Elif'in hakikatini idrak ettiği zaman göğsü yarılmış. Göğsün yarılmasında Elif oluşuyor.

CİM'de, anlatıldığı bibi...

Cemal-i ilahi, ilahi cemal senin varlığında mevcut, alınına da cim/Cem yazılmıştı.

HA, gerdanımda...

Ha'da boynuna halka olarak takılmış, gerdanına yazılmış. Ha, "Huve" o demek. Şah damarından yakınıym diyor ya işte, boğazında gerdanında.

Anlattığımız şeylerin hiç biri dışarıda değil... Hepsi bende hazır... tamam...

Yani kendisine anlatılan bu kuşun, kendinde mevcut olan hakikatleri de izah ettiğini, bunu sonradan kendin de bulduğunu.

Her ne ki var: Bana gelmekte; yine benden çıkmakta...

Yani bütün âlemde ne varsa bana gelmekte. "Ve ilallahi turceul umur" (57/5) "İrci'i ila rabbik" (89/28) hep bana gelmekte ne varsa, davetimde bana, azmimde benden, hep bana gelmekte, yine benden çıkmakta.

İşte olanlar... Yukarıda okudunuz... gördünüz... Ben de gördüm.

Hem de nasıl gördüm: O hazretin kasdı benmişim...

...Ve noktanın manası zâhir oldu... Zor mana çözüldü...

Alâmetleri işte... ben: Ölmüş bir kimse diriltildi...

İşte olanlar... Yukarıda okudunuz... gördünüz... Ben de gördüm.

Hem de nasıl gördüm: O hazretin kasdı benmişim...

Yani ondan bir dilekte bulunuyor, bana biraz daha bir şeyler söyle söyle diye. Onun anlattığı benmişim meğer diyor. Beni anlatıyormuş diyor ama dolaylı yoldan. Başka bir şey anlatıyormuş gibi meğer beni anlatıyormuş.

...Ve noktanın manası zâhir oldu... Zor mana çözüldü...

Noktanın manası zahire çıktı. Bütün âlem bir noktadan ibaret zaten. Dünya da kocaman bir nokta, güneşte kocaman bir nokta, atom da kocaman bir nokta yani küçük ama aslında kocaman bir nokta, bütün âlemler o atomun içerisinde. İşte yukarıda dediği "Ba" başımda yazılıydı, o "Ba" nın altındaki noktada da bütün her şey mevcuttur. Eskiler ona Nokta-i süveyda derlerdi, yani karanlık nokta, siyah nokta. Daha başlarda bahsettiği, sevgilinin yanağında bir "ben" vardır, işte o nokta, o "ben", o sende. Ben derken ben değil, et beni. Şairler ve arifler o beni izafi olarak ben, sende miyim, senin benim mi bende gibilerden, ben sende var gibilerde o benden bahsetmişler.

Alâmetleri işte... ben: Ölmüş bir kimse diriltildi...

"Halakal mevte vel hayate" (67/2) biz buraya ölmüş olarak geldik. Buraya gelişimiz dirilme değil, ölmedir aslında. Fizik olarak dirilme ama Bâtinen ölmedir. Kişinin dünyaya gelmesi ölümüdür. Biz çocuk doğdu diye seviniyoruz aslında o çocuk doğmadı, fizik olarak doğdu yaşıyor, geziyor ama manen kendi kaynağından ayrıldığı için yani ruh deryasından, nur deryasından ayrıldığı için aslı itibariyle ölmüş hükmündedir, bâtinen manen ölmüş hükmünde. "Eve men kane meyten feahyeynahu vecce'alna lehu nuran yemşi bihi finnasi" (6/122) Siz ölümler değildiniz, biz onlara hayat verdik ve onlara bizden bir nur ilave ettik ve nur ile insanlar içerisinde dolaşırlar dediği, işte siz ölmüş bir kimse idiniz böylece diriltildiniz. Yani hayat-ı ebediye ile diriltildiniz. Zaten diri idiniz ama bunu anladınız, idrak ettiniz manasınadır.

Bu defa o zata başka şeylerden sordum... Önce:

— Efendim, emr-i mahtum; ke's-i mahtum nedir?.

Cümlesini sordum. Bunları bana açık bir ifade ile, hemen anlatmadı... Yabancı bir dille konuştu... Sonra, onu çevirdi... Daha garib ifade kullandı, onu da tercüme etti... Sonra korkutucu bir ifade tarzı da aldı... Bir daha kapalı bir ifade kullandı onu çevirdi...

Ancak bunlardan sonra, mevzua girdi ve şöyle devam etti:

***— Makul yoldan bir yüce modeldir... — enmuzec'in karşılığı—
Ve bu, bir binektir... —mahmel, karşılığı.— Bunun bir binek oluşu,
kendisine göre değildir... bindirilene göredir... —mahmul karşılığı.—***

Anlatılan yüce modelde bir nakış varsa... bu da kendisi için değildir... Bu nakışlar menkul halde olan ve oradan oraya taşınan

esfel derecede olanlar içindir... Esfel derecede olanlar ise:

– Şu şu...

Şeklinde bir işaret yapılabilen şeydir... Zaten konuşmalar da bunun üzerinedir... Zira o yüce için söz olmaz... Ona yetişemeyiz...

Şimdi... durum yukarıda anlatıldığı gibi olduğuna göre düşün: Nakışlar, kendisine işaret edilene işlendikten ve yüce modeldekiler de şu himara verilse... işte o zaman: Esfel ile ala arasında bir fark kalmaz; aynı olurlar... Ve o yücede ne varsa, hemen hemen esfelde de olur...

Bu defa o zata başka şeylerden sordum... Önce:

- Efendim, emr-i mahtum; ke's-i mahtum nedir?.

Cümlesini sordum. Bunları bana açık bir ifade ile, hemen anlatmadı... Yabancı bir dille konuştu... Sonra, onu çevirdi... Daha garib ifade kullandı, onu da tercüme etti... Sonra korkutucu bir ifade tarzı da aldı... Bir daha kapalı bir ifade kullandı onu çevirdi...

Ancak bunlardan sonra, mevzua girdi ve şöyle devam etti:

- Makul yoldan bir yüce modeldir...

Yani bu sorduğun şey makulat yolundan, akıl yolundan yani düşünce yolundan bir modeldir.

- enmuzec'in karşılığı- Ve bu, bir binektir... -mahmel, karşılığı.

- Yani binilen hamel, binilen karşılığı.

Bunun bir binek oluşu, kendisine göre değildir... bindirilene göredir... -mahmul karşılığı.-

Anlatılan yüce modelde bir nakış varsa... bu da kendisi için değildir... Bu nakışlar menkul halde olan ve oradan oraya taşınan esfel derecede olanlar içindir... Esfel derecede olanlar ise:

- Şu şu...

Şeklinde bir işaret yapılabilen şeydir... Zaten konuşmalar da bunun üzerinedir... Zira o yüce için söz olmaz... Ona yetişemeyiz...

Şimdi... durum yukarıda anlatıldığı gibi olduğuna göre düşün: Nakışlar, kendisine işaret edilene işlendikten ve yüce modeldekiler de şu himara verilse... işte o zaman: Esfel ile ala arasında bir fark kalmaz; aynı olurlar... Ve o yücede ne varsa, hemen hemen esfelde de olur...

Yukarıda anlatılan mesele önemlidir ve bunun üzerine bazı zatların fikirleri vardır. Aşağıda onları da anlatacağız... Bu

fikirler, yukarıda nisbeten kapalı geçen bahsi açacaktır...

O fikirleri anlatırken, hatalı taraflarına da işaret edeceğiz... Ayrıca faydalı yönlerini de noktalayacağız... İstenen yolun böylece, bulunmasına gayret edeceğiz...

Meselâ, zatın biri şöyle demiştir:

– Üzerine nakış işlenen bir şeye, nakşı işlenen model arasında bir bağlantı yoktur...

Bu fikri savunan her ne kadar hatalı ise de, doğru yönü de yok değildir... Kastedilen manayı kökünden kavrayamamıştır... Zira esas maksad:

– Model, bir şey üzerine işlenen nakışın aynıdır...

Demek değildir... Zira, bu manada söylenen;

– Üzerine nakış yapılan şey, modelin aynıdır...

Şeklinde serdedilen fikri de kabul edemeyiz... Bu modelin ve maksadın aslı üzerinde hata etmiş olabilir.

Zira, model, şeksiz bir üstünlüğe sahiptir... Kendisine modelin nakşı işlenen ise... kullanılan ifade ile: Sadece bir düşüklük vasfı taşır...

Yine aynı manada:

– Model, her şeyi özünde toplayıcı bir vasfa sahiptir...

Şeklinde bir cümle sarf eden etmiştir... Hatalı olabilir... Ama, doğru yanı vardır...

Şu yönde hatalıdır ki: Model, sadece kemal sıfatına sahiptir; noksan sıfatlar hani?. yanlış taraf nerede?.

Model güzeldir... eksiksizdir... İşlendiği yerin noksanı nasıl olur da kendisine yüklenir?.

Bir başkası ise... şöyle demiştir:

– Üzerine modelin nakşı işlenen varlık, ancak modelin nakşını kendinde bulur...

Bu hatalı sayılabilir... Şu yoldan ki: Kendisine nakış işlenen varlık, ancak noksan sıfatlara ait bir yerin adıdır... Nitekim bu manayı: Nakşı işlenen bir şeyi göstermek için işaret kullanıldığını, mevkilerin sınırlı olduğunu, ibarelerdeki darlığı görürsen anlarsın...

Yine bu manada:

– Cem halini bulmak için, idrâkten aciz kalmanın yeterli olduğunu söyleyen vardır... Bu da yanılmış olabilir...

Bu mana düşünülürse... üzerine modelin nakşı işlenen varlık için, koşulan bir şart vardır ki, gözden kaçmış olabilir...

İşbu şart ise: Modelin bütün nakışlarını, kendi özüne işlemeye

gayret etmesinin gerekli olmasıdır...

Evet... böyle yapmalı ki: Kendisine idrâk gele...

İşbu idrâk ise... o yüce modelle tam bir şekilde, hem cins olduktan sonra, karar kıldığı yerde olabilir... Kendisinin nasibi olur...

Durum böyle olduktan sonra da, onun için, bir acizlik konusu olamaz...

Kaldı ki: idrâkten acizlik gibi bir şeyi, irfan sahibi bir zatın vasıfları arasında saymak, sağlam ve doğru olmaz.

Bu manada bir yol gösterelim:

– Bir irfan sahibi düşünelim... Bu zat, bir şeyi idrâke çalışıyor; ama idrâk edemiyor... Bu babda da aczini itiraf ediyor... İşbu itiraf ise... o şeyin sıfatına karşı tam bir irfana sahib olduğu içindir...

Bu idrâk edilemeyiş, iki yoldan olur:

a) İdrâkine çalışılan şeyin sonsuzluğundan...

b) İdrâke çalışan şahsın idrâk kabiliyetinin olamayışından...

Hâsılı: Anlatıldığı şekilde olan acizlik ne kadarsa... o kadar o şeyi anlamak sayılır... Haliyle, o şeye uyduğu şekilde...

Bir şeyi, kendisine uyar bir şekilde anlarsan... aynı şekilde onu idrâk etmiş olursun...

Nitekim bu manada, Hazret-i Sıddîk r.a. şöyle buyurmuştur:

– Bir şeyi idrâkten yana acizliği idrâk, idrâkin taa, kendisi sayılır...

Bir başka rivayette ise, bu cümle şöyledir:

– İdrâki kavramaktan yana acizlik, idrâktir...

Anlatıldığı gibi bir idrâkin husulü ise... şüphesiz, esas manası ile, idrâkten acizlik sayılmaz... Kul bu yolda olursa... izzet sıfatına bürünür... Ondan sınır da kalkar; acizlik de...

Bu manada gelen bir âyet i kerime şöyledir:

– «Bu gözler onu göremez...»» (6/103)

Burada gözlerden murad, bu mahlûk olan gözlerdir... Ama, hafî ve kadîm olan göz öyledir ki: Kul Rabbını onunla görebilir... Çünkü o mahlûk değildir... Kulun görmesini sağlayan gözünün asıl hakikatidir...

Bu manaları anlamaya çalış...

Yukarıda anlatılan mesele önemlidir ve bunun üzerine bazı zatların fikirleri vardır. Aşağıda onları da anlatacağız... Bu

fikirler, yukarıda nisbeten kapalı geçen bahsi açacaktır...

O fikirleri anlatırken, hatalı taraflarına da işaret edeceğiz... Ayrıca faydalı yönlerini de noktalayacağız... İstenen yolun böylece, bulunmasına gayret edeceğiz...

Meselâ, zatın biri şöyle demiştir:

- Üzerine nakış işlenen bir şeyle, nakışı işlenen model arasında bir bağlantı yoktur...

İşlenen nakış ile işlenecek nakış arasında bir bağ yoktur diyor. Baktığın zaman ikisi aynı, benzerlik var ama bir bağ yoktur diyor. Bazıları bu fikri savunmuşlar.

Bu fikri savunan her ne kadar hatalı ise de, doğru yönü de yok değildir... Kasdedilen manayı kökünden kavrayamamıştır... Zira esas maksad:

- Model, bir şey üzerine işlenen nakışın aynıdır...

Demek değildir... Zira bu manada söylenen;

- Üzerine nakış yapılan şey, modelin aynıdır...

Şeklinde serdedilen fikri de kabul edemeyiz... Bu modelin ve maksadın aslı üzerinde hata etmiş olabilir.

Modeli işlerken, hatalı yapmış olabilir, burada görünen, buna benziyor ama, aynısı hiçbir zaman olamaz zaten. İkisini de aynı kişi işlese dahi, aynısı olamaz. Birinde; iplik pürüzlü çıkar, birinde; iğneyi biraz aşağıdan, biraz yukarıdan batırır, fabrikasyon bile olsa aynısı olamaz. Çünkü maddesi başkadır birbirinden. Aynı gibi görünür, yaptığı iş aynıdır, ama orijini itibariyle, özü itibariyle birbiriyle aynı olamaz.

Zira, model, şeksiz bir üstünlüğe sahiptir... Kendisine modelin nakışı işlenen ise... kullanılan ifade ile: Sadece bir düşüklük vasfı taşır...

Yani, ele aldığımız model, bu, adi bir şey olabilir, sanat derecesi olmayabilir, herhangi bir derecesi olabilir ama, bundan benzetme yapıldığı için, buna hiçbir şekilde uymaz diyor. Bu, aslı olduğu için, isterse bir yanı eksik, eğri olsun, o eğrilik değil, burada asıl olmaktır, numune olmaktır. İşte bu, numune olduğu için, benzetilen, hiçbir zaman bunun değerinde olamaz diyor. Hatta, bundan daha güzel işlenmiş olsa bile, çünkü, yine buna bakılarak yapılmıştır diyor. Bir fikir de böyledir diyor.

Yine aynı manada:

- Model, her şeyi özünde toplayıcı bir vasfa sahiptir...

Şeklinde bir cümle sarf eden etmiştir... Hatalı olabilir... Ama, doğru yanı vardır...

Şu yönde hatalıdır ki: Model, sadece kemal sıfatına sahiptir; noksan sıfatlar hani?. yanlış taraf nerede?.

Model güzeldir... Eksiksizdir... İşlendiği yerin noksanı nasıl

olur da kendisine yüklenir?.

Bir başkası ise... Şöyle demiştir:

- Üzerine modelin nakışı işlenen varlık, ancak modelin nakşını kendinde bulur...

Bu hatalı sayılabilir... Şu yoldan ki: Kendisine nakış işlenen varlık, ancak noksan sıfatlara ait bir yerin adıdır... Nitekim bu manayı: Nakışı işlenen bir şeyi göstermek için işaret kullanıldığını, mevkilerin sınırlı olduğunu, ibarelerdeki darlığı görürsen anlarsın...

Yine bu manada:

- Cem halini bulmak için, idrâkten aciz kalmanın yeterli olduğunu söyleyen vardır... Bu da yanlış olabilir...

Yani, cem mertebesine ulaştığı zaman kişinin, idrakten aciz kalması, buraya ulaşmak için yeterlidir diye bir fikir söylemişler ama bu da yanlış olabilir diyor.

Bu mana düşünülürse... üzerine modelin nakışı işlenen varlık için, koşulan bir şart vardır ki, gözden kaçmış olabilir...

İşbu şart ise: Modelin bütün nakışlarını, kendi özüne işlemeye gayret etmesinin gerekli olmasıdır...

Evet... böyle yapmalı ki: Kendisine idrâk gele...

İşbu idrâk ise... o yüce modelle tam bir şekilde, hem cins olduktan sonra, karar kıldığı yerde olabilir... Kendisinin nasibi olur...

Durum böyle olduktan sonra da, onun için, bir acizlik konusu olamaz...

Kaldı ki: idrâkten acizlik gibi bir şeyi, irfan sahibi bir zatın vasıfları arasında saymak, sağlam ve doğru olmaz.

Ebubekir siddîk Hz.'nin bir sözü var ya; "Aczini idrâk, idrâkin ta kendisidir" O söz üzerinde duruluyor. Aslında o söz, o mertebe itibarıyla söylenen bir söz. Bazı kimseler için, bazı mertebelerde bu söz geçerli olabilir ama insan-ı kâmil için idrakte böyle bir söz pek geçerli olmaz.

Bu manada bir yol gösterelim:

- Bir irfan sahibi düşünelim... Bu zat, bir şeyi idrâke çalışıyor; ama idrâk edemiyor... Bu babda da aczini itiraf ediyor... İşbu itiraf ise... o şeyin sıfatına karşı tam bir irfana sahib olduğu içindir...

Bu idrâk edilemeysi, iki yoldan olur:

a) İdrâkine çalışılan şeyin sonsuzluğundan...

b) İdrâke çalışan şahsın idrâk kabiliyetinin olamayışından...

Hâsılı: Anlatıldığı şekilde olan acizlik ne kadarsa... o kadar o şeyi anlamak sayılır... Haliyle, o şeye uyduğu şekilde...

Bir şeyi, kendisine uyar bir şekilde anlarsan... aynı şekilde onu idrâk etmiş olursun...

Nitekim bu manada, Hazret-i Siddik r.a. şöyle buyurmuştur:

- Bir şeyi idrâkten yana acizliği idrâk, idrâkin taa, kendisi sayılır...

Bunu iyi anlamak lâzımdır. Yani şunun ne olduğunu idrak etmekten aciz olduğu idrakin taa kendisidir dediği, acizlik idrakini, idrakin taa kendisidir. Yani aczini idrak etmenin taa kendisidir. Kendini aczini idrak etmenin taa kendisidir. Yoksa bunun noksanlığı, herhangi bir şey değil, kendi aczini idrak etmendire ama bu kendine ait bir şeydir. Sen bunu idrak etmekten kendin aciz olabilirsin ama bir başkası o babta aciz olmayabilir, daha ileriye gidebilir. İşte bu idrak genel olan bir idrak değil, kendinin aczinin idrakini anlamış olursun demek istiyor.

Bunu böyle yorumlamak lâzım. Mesela bazen başımıza geliyor, bir şey okuruz okuruz da o anda anlayamayız. Anlayamadığımızı anlarız. Anlayamadığımızı idrak ederiz. İşte bu idrak gerçek acizlik. Ben burada kaldım diyorsun yani aczini itiraf ediyorsun. İşte acizlik bu. Kendini anladığın acziyet idrakinin taa kendisidir. Mesela bir cümleyi beş kişi okuyor, beşinde de o cümle hakkında değişik fikir, değişik iradeler ortaya çıkıyor. Orada birisi bu mevzu hakkında ben bir şey diyemeyeceğim diyor. İşte bu söze giriyor o zaman idrakten yana acizlik yani o cümleyi okumaktan yana acizlik idraki, idrakin taa kendisidir. Anlayamadım diye reddetmiyor, ben anlayamadım, ben aciz kaldım bunu anlamakta diyor ama bir başkası anlayabilir diyor. Genele şamil değil bu husus, kimliğe bireylere şamil.

Bir başka rivayette ise, bu cümle şöyledir:

- İdrâki kavramaktan yana acizlik, idrâktir...

İdraki ne olduğunu kavramaktan yana acizlik o da bir anlayış idraktır. Anlayamadığını anlamak idraktır. Bu bir bakıma Cenab-ı Hakk'ın sonsuzluğu hakkında geçerli bir hadise, esması, fiili, sıfatları, tecelli ve zuhurları yönüyle tanırsın. Onu da anlamın mümkün değil bütün olarak anlamın mümkün değil, ancak mücmel olarak, toplu olarak anlamın mümkündür. Mesela Tekirdağ'da yüz bin kişi oturuyor dersin ama bu yüz bin kişiyi isimleriyle, resimleriyle, adresleriyle, yaptıkları işlerle... birlikte anlamın bilmen mümkün değildir. İşte bunun aczini anladığında gerçek idrake ulaştın. Acziyet idrakine ulaştın demektir.

Anlatıldığı gibi bir idrâkin husulü ise...

Yani anlayışlı bir idrakin meydana gelmesi ise.

şüphesiz, esas manası ile, idrâkten acizlik sayılmaz... Kul bu yolda olursa...

Kul onu idrak etme yolunda olursa.

izzet sıfatına bürünür... Yani azamet, hakikat sıfatına bürünür. Ondan sınır da kalkar; acizlik de...

Aczini anladığı zaman daha çok çalışmaya başlıyor. Buradaki acizliği

şöyle diyelim; Beşeriyeti yönüyle bunu idrak etmekten acizliğini anlar, o zaman izzet sıfatına bürünür. O izzet sıfatıyla, azamet idrak sıfatıyla yani hakkani idrak ile anlamaya çalışır. İşte o zaman idrak açılır önünde anlamadığı şeyin idraki, kendisine idrak ettirilir. Sınır beşeriyet sınırı aklı-cüz sınırı. Akl-ı cüz ile ben bu işi nasıl yapacağım dediği zaman akl-ı cüz'ün aczini anlar ama bunu ortadan kaldırır da akl-ı külle yönelirse, azamet sıfatına bürünürse artık onun önünde acizlik diye bir şey söz konusu olmaz. O meseleyi mutlaka çözer.

Bu manada gelen bir âyet i kerime şöyledir:

- «**Bu gözler onu göremez...»» (6/103) "La tudrikuhul ebsaru ve huve yudrikul ebsara"** Yani gözler onu idrak edemez ancak o gözleri idrak eder. Göz kendi görüşüyle onu idrak edemez ama onun görüşüyle bakmaya başladığı zaman onu idrak edersin. Aişe (r.a.) validemize gelmişler mi'raç gecesinin sabahında, ya Aişe, Cenab-ı Allah'ı Hz. peygamber mi'raçta gördü mü, görmedi mi yakın bir ağız olarak sizden bunu işitelim demişler. Aişe validemizle siz kur'an okumaz mısınız demiş ve bu ayet-i kerimeyi kendilerine söylemiş. Yani gözler onu görmekten acizdir, mümkün değildir ama o bütün gözleri görür ayetini okuduğu zaman sahabe-i kiramdan bazıları onu mesnet almışlar.

Yalnız burada Hz. Aişe validemizin kendi görüşüdür. O da bir mertebeden bahsediyor. Bir mertebede onu kimse göremez ayrı ef'al mertebesinde kim onu görebilir ki, esma mertebesinde kim görebilir ki, görmek için hakikat sıfat, zat mertebesine ulaşmak lazım ki, burada da gören sen değilsin. Bir görüş var ama o görüşte senin değil. Burada gözler dediği bireylerin gözleri, bireysel âlemde yaşayan kişilerin gözleri. Tabii onlar perdeli oldukları için göremezler, görselerde göremezler. Çünkü tenzihi baktıkları için. "*Men reani fekad real Hakk*" diyen Hz. Rasulullah (s.a.v) Allah'ı görmemiş mi, göremez miymiş yani "*Bana bakan Hakk'ı görür*" diyor. Daha ne desin ki, ne güzel de söylemiş. "Enel Hakk" dememişse "Bana baktığınız zaman Hakk'ı görürsünüz" demiş.

Burada gözlerden murad, bu mahluk olan gözlerdir...

Gözler onu göremez dediği mahluk gözleri. Ef'al âlemindeki gözler.

Ama, hafi ve kadîm olan göz öyledir ki: Kul Rabbını onunla görebilir... Çünkü o mahlûk değildir...

Yani onda ki göz var edilmiş sonradan yapılmış, donatılmış göz değildir, aslidir. Muhiddin Arabi hazretleri, Ariflere mahluk denmez diyor. Yani irfan ehli mahlûk değildir diyor. Bir yönüyle mahlûktur, öz yönüyle Halık'tır. Daha önceki bölümlerde geçmişti, sende ne kadar nakış varsa, onda o kadar nakış var, onda nakış ne kadar varsa, sende de bunların hepsi vardır. İşte biri mahlûk yönü, biri Halık yönüdür. Bunların zaten ikisi de onundur. Sen diye zaten ortada bir şey yoktur. Mirat'ül irfan de şöyle yazar, Sen hiç bir zaman var olmadın. Sen diye bir varlık yok, bu âlemde sen ne doğdun, ne doğuruldun, ne meydana geldin. Sana bir isim verdiler, sende kendini ben dedin varlığını ortaya getirdin.

Kulun görmesini sağlayan gözünün asıl hakikatidir...

Rabbımı, Rabbımla gördüm diyor ya, Allah'ı Allah görür, Allah'ı Allah

zikreder denildiği gibi orada bir görüş vardır. İşte bu görüşün hakikati Cibril hadisinde ki namaz mevzuu ile bize kapısı aralanıyor. Ehlullahtan birine, "Allah'ı görmek mümkün mü demişler,? O da görmemek mümkün mü demiş.?"

Bu manaları anlamaya çalış...

Cenab-ı Hakk'ın varlığı bir asıl, model yani kendisi model, o modeli başka bir varlığın üzerine nakş etmek mutlak kemalli olur mu, olmaz mı? Bazıları olur, bazıları olmaz, bazıları şu yönden olur, bazıları bu yönden olur, olmaz gibi... Birçok düşünceleri burada bize gösterdiler, anlattılar ama onlara şimdi tek tek girersek hangisi ne yönden doğru, haklı, hangisinin eksigi var diye uzun sürecek. Şöyle bilelim, model Cenab-ı Hakk'ın aslı, modelin işlenmesi de yani bir başka yere işlenmesi de kulun işleniş halidir, yani bizim modelimiz Cenab-ı Hakk'tır, bir bakıma Cenab-ı Hakk'ın modeli Peygamber Efendimiz, bizim modelimiz o zaman Peygamber Efendimiz yani bizim örnek alacağımız, örneğimiz Peygamber Efendimizdir.

İşte o modeli yani o örneği, kendi varlığımıza ne kadar güzel işlersek o modelle, o kadar yakınlaşmış oluyoruz yani aslına uygun bir tablo ortaya çıkarmış oluyoruz. Cenab-ı Hakk, insanı "İnnallahe halekal Âdeme ala suretihi" Allah Âdemi kendi sureti üzere halk etti, yani kendi modeli hükmüyle modelleştirdi. Kendisinde ne varsa aynı şekliyle, o modeli nakş etti, varlığımıza nakş etti. İşte biz nakşedilmiş olan bu nakış, güzel mutlak bir nakıştır, ancak bu nakışı biz ne kadar tanıyabiliyoruz. İşte sorulacak soru odur. Bu nakışı ne kadar güzel idrak edebilirsek, nakşımızın gerçek değerini de o kadar güzel anlamış oluruz. Ne kadar derinliğine doğru gittiğimiz sürece ona ne kadar benzediğimizi, ondan gayri olmadığımızı o derece anlamamızın yolu açılmış oluyor.

Aşkta var benim için garip haller;

Benim ve Rabbındır acib haller...

Kutbum da devreder bir çark üzere;

O felekte ki onda ender şeyler...

İşaretim havada bir hal aldı;

Acizdir okumaktan hep kâtipler...

Onu bir ibarede açıkladım;

Anlayışlılar dahi sezemezler...

Sonra onu süsleyip de gösterdim;

Verdim ki ondan kanarak içeler...

Ağacını diktim yemişler derdim;

Kazdım yeri gömdüm ki gizleneler...

Zaman zaman hem açtım hem kapadım;

*Vallah dostlar dahi bilemeyeler...
Yabancı dillere düşerse zira;
Sır açılır faş olur sezer eller...
Yabancılar da benden uzak dursun;
Sevgiyi bulanlar elimden yerler...
Öğütçünün sözünü dinle, sana;
Külçe eritme usulü hibeler...
Bu işareti anla şu yoldan ki;
Derledim bunda nice mertebeler...
Anladınsa şükür yolunu tut ki;
Şükre karşı geridir hep mezhebler...*

Burada önemli bir noktaya işaret edeceğiz... Dinle, anla ve öğren...

– Tılsım-ı kutbî...

*Şeklinde bir tabir var... Ki bu: Model yuvarlağının mihevridir...
Ve bu:*

– Model...

Diye anlattığımız, modeller âlemini döndüren çarktır...

İşbu anlatılan manadaki tılsım, tılsımların evvelidir ki: Nefis suretleri, kıvamını bununla bulur... Aksi halde... yani: Bu tılsım olmadan ona ait ahkâmın çıkması için bir yol bulunmazdı...

Ve... onun gerçek durumu kazanmış bir yönü olmasaydı; hiçbir hükmü olmazdı ve... nakışı kendinde gösteren, bu nakışlanmış şekli ile zâhir olmazdı...

Bu manayı bir başka yoldan ele alalım... Mesela:

Şurada bir ayna var... Öbür yanda da, cisim halinde yapılı bir heykel...

İşbu heykel, o aynanın tam karşısına düşmeseydi... elbette o aynada görünmesi imkânsız olurdu...

Bir başka yoldan girelim... Şöyle ki:

Verilen bir hüküm var...

İşbu hüküm ise: Herhangi bir suretin aynaya karşı durmasını yok bilir... Böyle bir durumda suret nasıl olur da, aynaya çıkar?. Durum böyle olunca: Aynada, karşılığı olmadığı için, bir varlık yüzü görmek imkânsız olur...

Anlatılanlar birer misaldir ki, devam ediyoruz... Bunlardan mana çıkarmaya ve bir şeyler anlamaya çalış... Meselâ:

Bir suret düşün, bir ayna olmadan kendini gösteremez... Onun için böyle bir cevaz yolu yoktur.

Şunu da bil ki: Bu da, yukarıda geçen manalar açısından söyleniyor...

Dışarıdan, yabancı bir şey aynada kendini gösterdiği zaman, o aynada görünen şey, aynanın taa, kendisidir... Başka değil... Karşısındaki sureti gösterdiği zaman da aynanın durumu aynıdır... Zira ayna yabancı bir şeyle birleşmemiştir... Onun o andaki mizacı bir karışıklığa müsait değildir... Bakıldığı zaman, ancak ayna bulunur; başkası bulunmaz...

Onda gördüğün şeye, hiç bir şekilde, onun dışındaki bir şeyin adını veremezsin...

Burada önemli bir noktaya işaret edeceğiz... Dinle, anla ve öğren...

- Tılsım-ı kutbî...

Şeklinde bir tabir var... Ki bu: Model yuvarlağının mihevridir... Ve bu:

- Model...

Diye anlattığımız, modeller âlemini döndüren çarktır...

İşbu anlatılan manadaki tılsım, tılsımların evvelidir ki: Nefis suretleri, kıvamını bununla bulur... Aksi halde... yani: Bu tılsım olmadan ona ait ahkâmın çıkması için bir yol bulunmazdı...

Tılsım demek yani bir şey yoktan var gibi gösteriliyor. Sihir gibi diyelim. Olmayan bir şeyi var gibi gösteriyor. Musa (a.s.)'in karşısına büyücüler çıktılar bir meydan da, hadi siz mi aletlerinizi ortaya koyacaksınız, ben mi koyayım dedi. O zaman Musa (a.s.)'a sordular, Musa (a.s.)'da siz koyun, hünerlerinizi siz gösterin dedi, onlar tılsım yaptılar, civaları bir şeylerin içerisine koydular, cıva havayla ısınınca gelişmeye genişlemeye başladı, o içindeki yılanları oynatmaya başladı. İçinde yılan gibi olan iplikleri oynatmaya başladı. Halkta alkışlamaya başladı. O zaman Cenab-ı Hakk, Musa (a.s.)'a asanı yere bırak dedi, asayı yere bırakınca, asa bir ejderha oldu.

Bu da bir tılsım, Allah'ın tılsımı işte o da. Evvela öyle ejderha diye bir şey yoktu ama Cenab-ı Hakk mana âleminden yani elle tutulmadan herhangi bir madde ile tesir edilmeden, mana âleminden radyasyonla gönderdiği bir bilgiyle, bir ilim ile onu ejderhaya çevirdi ve orada ne varsa bütün ipleri, şunları, bunları yuttu. O sahte tılsımlar, hakiki tılsımla ortadan kaldırıldı. İşte tılsım dediği bu. İşte Musa (a.s.)'in elindeki asası kendisindeki akıldı, akl-ı küldü. Akl-ı külden gelen akıldı. Onun akli diğerlerinin akl-ı cüz ile ürettikleri ipleri ortadan kaldırdı ve oradaki müneccimlerde anladılar ki, o sanat üzerinde ilgili bilgili olduklarından yaptıkları işin üstünde çok büyük bir iş olduğunu anladılar. İşte sihirbazlarda Musa (a.s.)'da zuhura gelen bu harikulade hadisenin ilahi

olduğunu anladılar ve biz Musa ve Harun'un Rabbına iman ettik dediler, secde ettiler. Söylendiğine göre o gün kırk bin sihirbaz çıkmış Musa (a.s.) karşısına.

Tılsım demek yani bize lazım olduğu tarafıyla bizim anlamamız lazım gelen beşeriyetimizle anladığımız değil, ilahi hakikatlerle anlaşılması için. İşte bunun için de sıradan bir eğitim değil de sıra üstü bir eğitimin olması gerekiyor. Tılsım dediği bu işte. Aynı kelimeleri, aynı yazıları, aynı harfleri kullanmak suretiyle ama o kelimelerde ki manaların hakikatlerini idrak etmek suretiyle o manaların derinlemesine yani ona nüfuz etmeyi sağlasın Cenab-ı Hakk. O zaman ancak hem kendimizi anlamamız mümkün, hem de Rabbimizi oradan da Allah'ımızı anlamamız mümkün. Aksi halde hep hayal âleminde dolaşır, gezer, dururuz ayaklarımız bir türlü yere basmaz.

Ve... onun gerçek durumu kazanmış bir yönü olmasaydı; hiçbir hükmü olmazdı ve... nakşî kendinde gösteren, bu nakışlanmış şekli ile zâhir olmazdı...

Yani bütün bu âlemde görüntüsü bu zahir âlemin nakışlanması onun varlığıyla. Eğer onun varlığı olmasaydı, bu gördüğümüz nakışların hiç biri olmazdı. Yani nakkaş olmayınca nakş edici olmayınca o süsleri yapan olmayınca o süslerde olmaz. İşte bütün bu âlem o kadar güzel nakş olmuş, o kadar güzel süslenmiş ki ama biz bunları günlük yaşamımız arasında kaybedip gidiyoruz. Gaflet içerisinde göremiyoruz, gözümüzün önünde olan nakışların güzelliğini. Çünkü bize bedava verilmiş, her gün bu nakş devam ediyor, bir taraftan bozuluyor, sökülüyor nakış, bir taraftan dikiliyor. İşte bu böyle devamlılık arz ettiği için bize zorlanmadan verildiği için kıymetini bilemiyoruz.

Bu manayı bir başka yoldan ele alalım... Mesela:

Şurada bir ayna var... Öbür yanda da, cisim halinde yapılı bir heykel...

İşbu heykel, o aynanın tam karşısına düşmeseydi... elbette o aynada görünmesi imkânsız olurdu...

Bir ayna karşısında bir şey yok iken ayna hiç bir şey göstermez yani hiç bir şey değildir. Ne zaman ki karşısına bir vasıf, bir varlık düşecek o varlığı kendisinde yansıtacak. İşte bütün bu âlem bir ayna gibi, Hakk'ın varlığını yansıtan bir ayna gibi, insan da bu âlemi yansıtan bir ayna gibidir. Ancak temizlendiği zaman yansıtabiliyor, öz haline döndürüldüğü zaman aksi halde yansıtması mümkün değil. İşte yukarıda tılsım dediği bu bir bakıma, sen kendi varlığında kendini temizlemedikçe Hakk'ı müşahede etmen mümkün değildir. Zaman zaman sohbetlerde anlatılır, İran'dan ressamlar gelmiş, Selçuklular'da ressamlarını toplamışlar. Bir salon vermişler ortadan bir perdeyle ayırmışlar bir taraf güzel güzel resimler yapmışlar, bir taraftakiler de sadece duvarı parlatmışlar sadece. Padişah bakmış ki bir tarafta hiç resim yok, diğer tarafta o kadar nadide, güzel bir resim yapmışlar. Nihayet perdeyi kaldırdıkları zaman o resimler karşı duvara vurduğunda bir de derinlik kazandığından aynayı yapanlar kazanmışlar yarışı. Kendileri hiç bir resim yapmadıkları halde ama gönüllerini temizlediklerinde dışarıda zaten her şey mevcut işte oraya

vurduğu zaman duvarda düz olarak duran şeyler aynada derinlikte kazandığından çok güzel olmuş. İşte bizde böyle gönlümüzü Hakk'a ayna edersek, Hakk, bizde kendini seyrederek, bizde onda kendimizi seyrederek.

Bir başka yoldan girelim... Şöyle ki:

Verilen bir hüküm var...

İşbu hüküm ise: Herhangi bir suretin aynaya karşı durmasını yok bilir... Böyle bir durumda suret nasıl olur da, aynaya çıkar?. Durum böyle olunca: Aynada, karşılığı olmadığı için, bir varlık yüzü görmek imkânsız olur...

Anlatılanlar birer misaldir ki, devam ediyoruz... Bunlardan mana çıkarmaya ve bir şeyler anlamaya çalış... Meselâ:

Bir suret düşün, bir ayna olmadan kendini gösteremez... Onun için böyle bir cevaz yolu yoktur. Yani bir çıkış yolu yoktur.

Şunu da bil ki: Bu da, yukarıda geçen manalar açısından söyleniyor...

Dışarıdan, yabancı bir şey aynada kendini gösterdiği zaman, o aynada görünen şey, aynanın taa, kendisidir... Başka değil... Karşısındaki sureti gösterdiği zaman da aynanın durumu aynıdır... Zira ayna yabancı bir şeyle birleşmemiştir...

Yani karşısına gelen heykel veya herhangi bir şey aynanın içine girdi gibi gözükür. Ne kadar uzaktaysa o kadar derin de gözükür, bir metre ise mesafesi bir metre içeride gözükür, iki metre ise iki metre aynanın içine doğru görünür. Çünkü aynanın birde ayrıca derinliği vardır. Yansıtması bakımından derinliği vardır. Resim yaptığın zaman o satıhta bunun derinliği yok, başlangıçta resimlerde bu derinlik yoktu daha sonraki zamanlarda resimlerde, heykellerde bu derinlik verilmeye başlandı. O zaman aslına daha uygun şekiller çıktı. İşte aynada hem hacim kazandırıyor, derinliğini, genişliğini, rengini her şeyini yansıtabiliyor. İşte yansıtabilmesi, kendisinin vasıfsız olmasından ama o aynayı da bizim temizlememiz gerekiyor. Demişler ya, senin aynan niye gammaz değil, gammazlamıyor yani olduğu gibi göstermiyor. Kara ise kara, beyaz ise beyaz niye göstermiyor. Çünkü senin aynan temiz değil de ondan. Bu husuta geniş bilgi (62/4/Bir ressam hikâyesi) isimli kitabımızda vardır dileyen oraya bakabilir.

Onun o andaki mizacı bir karışıklığa müsait değildir... Bakıldığı zaman, ancak ayna bulunur; başkası bulunmaz...

Aynaya bakıldığı zaman yani aynanın karşısına bir varlık konduğu zaman o aynada gözüken o varlık zannediyorsun ama aynada gördüğün aynanın taa kendisi. Aynadan başka hiç bir şey yok. Elin ile tutmaya kalk aynaya dokunursun, aynadan başka hiç bir şey yok ama işte o aynada öyle bir özellik var ki, her karşısına gelen şeyi var gibi gösteriyor. Ayna, kendisi vasıfsız olduğu için bütün vasıflara bürünüyor. Eğer aynanın üzerinde bir resim olsa o karşısına geleni artık yansıtma. Çünkü kendisi aynaya çizilen vasıfla vasıflanmış olur. Yani tek yönlü vasıflanmış olur, sınırlanmış olur. İşte insan-ı kâmilin hali böyledir. İnsan-ı kâmil

vasıfsızdır, hiç bir vasfı yoktur. Çünkü bütün vasıfları üzerinde toplamış hangi vasfı istersen orada aynaya çıkarabiliyorsun yani zuhura çıkarabiliyorsun, insan aynasında. Bütün varlıkta ne varsa onların hepsi sende olduğundan senin gönül aynanda onların hepsi mevcuttur. İşte insan dünyaya gelmezden evvel böyle bir oluşum yoktu. Bu dünya vardı ama mat parlak olmayan cilasız bir varlık hükmündeydi. Ne zaman Âdem dünyaya geldi, bu âlemi cilalamış oldu ve kendisi ayna oldu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'de de bu kemalatını buldu, bana bakan Hakk'ı görür dediği bir ifade de işte budur "*Men reani fekad real Hakk*" Kim ki bana baktı Hakk'ı gördü, çünkü ben bir aynayım, ayna misali bana bakan kendini gördü veya Hakk'ı gördü.

Onda gördüğün şeye, hiç bir şekilde, onun dışındaki bir şeyin adını veremezsin...

Yukarıda anlatılan çözümü güç tılsımlı mana, daha önce de ifade edildiği gibi, ilk tılsım idi... Devamı otuz tılsıma kadar gider...

Kalanları: KUTBÜL-ACAİB VE FELEK'ÜL-GARAİB nam eserimize aldık..

O tılsımlıların hepsi, bu varlıkta, işaret yollu vardır; yerleşmiştir.

Bütün bunları, sözü geçen eserimizde açık bir dille anlattık...

Bu: İNSAN-I KÂMİL adlı eserimizde, o manalar üzerine bazı tenbihlerde bulunduk...

Şu mana da bir gerçektir ki: Bu eseri tam anlamak isteyen:

KUTB'ÜL-ACAİB ve FELEK'ÜL-GARAİB adlı eserimizi iyi bir şekilde okumalıdır...

Onu okuduktan sonra, dönüp bu esere bakarsa... öbürünün cümlesini bu eserde bulur.

Bu eser, öbürüne göre, bir ana gibidir... Ama dalları da olabilir... Bunun aksine: Öbür eser bu kitab için bir kök, bu da onun dalları olabilir...

İki kitab için anlatılan bu manaları anla... Her iki eserdeki hitapların muhatabını da seç...

...Ve böylece, remizleri çöz; hazineyi bul...

KUTB-U ACAİB'den murad: işaret kabul eden bir varlıktır.

FELEK'ÜL-GARAB'dın murad ise... bunda hazır sırlardır...

Yukarıda anlatılan çözümü güç tılsımlı mana, daha önce de ifade edildiği gibi, ilk tılsım idi... Devamı otuz tılsıma kadar

gider...

Kalanları: KUTBÜL-ACAİB VE FELEK'ÜL-GARAİB nam eserimize aldık..

O tılsımlıların hepsi, bu varlıkta, işaret yollu vardır; yerleşmiştir.

Bütün bunları, sözü geçen eserimizde açık bir dille anlattık...

Bu: İNSAN-I KÂMİL adlı eserimizde, o manalar üzerine bazı tenbihlerde bulunduk...

Şimdi bütün bunların anlaşılabilmesi için biraz bu dünyadan sıyrılmamız lazım ve de büyük bir cengaver olmak lazım. Yani tamamen bu dünyadan kopup mana âlemine yönelip, mana âleminde yaşamak lazımdır. Biz artık bunun zahir ifadesi olarak anlayabildiğimiz kadarını anlamaya çalışıyoruz. Yoksa onun yaşadığı şekliyle anlamak için çok büyük zaman sarf etmek lazımdır. Her birerlerimiz için yani inzivaya çekilip 1 kırk, 2 kırk, 3 kırk ne kadar lazımsa erbaine girmek yalnız başına uzun zamanlar kalmak gerekir ki o da artık bu devirde her baba yiğidin yapacağı iş değil.

Şu mana da bir gerçektir ki: Bu eseri tam anlamak isteyen:

KUTB'ÜL-ACAİB ve FELEK'ÜL-GARAİB adlı eserimizi iyi bir şekilde okumalıdır...

Onu okuduktan sonra, dönüp bu esere bakarsa... öbürünün cümlesini bu eserde bulur.

Bu eser, öbürüne göre, bir ana gibidir... Ama dalları da olabilir... Bunun aksine: Öbür eser bu kitab için bir kök, bu da onun dalları olabilir...

İki kitab için anlatılan bu manaları anla... Her iki eserdeki hitapların muhatabını da seç...

...Ve böylece, remizleri çöz; hazineyi bul...

KUTB-U ACAİB'den murad: işaret kabul eden bir varlıktır.

FELEK'ÜL-GARAB'dın murad ise... bunda hazır sırlardır...

Şu manayı da, burada açıklamak yerinde olur: öbür kitabı bir asıl kabul edince, ona varmak için dallarını tutmak icab eder... Başka yolu yoktur... Açıklığa ancak bu yoldan kavuşulur...

Anlatılan misallerden şu yola çıkıyoruz: Allah-ü Taâlâ ancak esma ve sıfatları yolundan bilinir... Onun marifetine yol, ancak anlatıldığı gibi çıkar...

Özet olarak bir mana çıkaralım:

Kul, önce; Yüce Allah'ın esma ve sıfatını müşahede yolu ile anlar... Bu, mutlak olması gereken bir iştir...

Ve... bu yoldan, yüce Allah'ın zatına marifet derecesine yükselir... Amma bir hakikat olarak...

İşaret ettiğimiz bu manayı iyi anla... Çünkü her şey: Sana, delillerle isbatına çalıştığımız mananın sırrına sığdırılmıştır...

Şu manayı da, burada açıklamak yerinde olur: öbür kitabı bir asıl kabul edince, ona varmak için dallarını tutmak icab eder... Başka yolu yoktur... Açıklığa ancak bu yoldan kavuşulur...

Anlatılan misallerden şu yola çıkıyoruz: Allah-ü Taâlâ ancak esma ve sıfatları yolundan bilinir... Onun marifetine yol, ancak anlatıldığı gibi çıkar...

Marifetullah yani Allah bilgisi ancak bu yoldan gelir. Hatta esma, sıfattan evvel ef'alini yani fiilini bilmek lazım ki, fiilden esmaya, esmadan sıfata yol olsun. Hiç ortada olmayan bir varlığı zahirde ve bâtında olsun, ortada olmayan bir varlığı tanımak bilmek mümkün olmaz. Tanımak, bilmek için işaretlerinin olması lazımdır, bir zuhurları olması, bir görüntüler olması lazım, işte bunlarda Cenab-ı Hakk'ın fiilleri, isimleri ve sıfatlarıdır. Zaten bunlarda zatından ayrı şeyler değildir, zatı olmasa bunlar olmaz, dolayısıyla bunları tanımak aynı zamanda zatını tanımaktır, zatını tanımanın yolu oradan geçiyor.

Özet olarak bir mana çıkaralım:

Kul, önce; Yüce Allah'ın esma ve sıfatını müşahede yolu ile anlar... Bu, mutlak olması gereken bir iştir...

Ve... bu yoldan, yüce Allah'ın zatına marifet derecesine yükselir... Amma bir hakikat olarak...

Tasavvuf eğitimi ve vahdet eğitimi mutlaka lazım yani Cenab-ı Allah'ı tanımak için ayrıca kendimizi tanımak için Hz. Resulullah'ın hakikatini tanımamız için, işte bu kitap ve bu kitap manasında olan daha ince kitapları okuyarak ve de çalışarak, Allah'ı tanımak mümkün ancak, bunun dışında her kim ki, ben Allah'ı tanıyorum, biliyorum derse o ancak kendi hayalindeki Allah'ını bilmiş olur, yani bir başka ifadeyle kendi kurguladığı Rabbini bilmiş olur, kendi hayalinde var ettiği Rabbini bilmiş olur. Çünkü daha henüz kendi kendini bilemediği, bulamadığı için Rabbini nereden bulacak, kendisi ortada yok ki Rabbi ortada olsun.

İşte kendisini de hayal olarak biliyor, Rabbini de hayal olarak biliyor, işte o, o zaman Rabbini biliyor demek değildir. O kendi hayalindekini biliyor ama, işte bu bilgi marifetullah bilgisi değildir. İnsanlar hep kendi hayalindeki hayatta yaşarlar gerçek Allah'ın varlığındaki hayatta değil. İşte bizim yapmamız gerekli olan şey Allah'ın vücudunda ki yerimizi bulmamız, Allah'ın mevcudiyetindeki gerçek yerimizi bulmamız. Kim ki, Hakk'ın varlığında ki yerini buldu, işte o ebedi hayata o bulunduğu yerde ulaştı demektir. Yoksa hayal ve vehim kanatlarını açarak, hayal âleminde uçar gider, ne gittiği yeri bilir, ne gideceği yeri bilir. Ama İrfan ehli, hayal olarak değil, hakikat olarak yükselir. Eski hayal düşüncelerini o putları kırıp atmak lazımdır aynanın yüzünü temizlemek lazım ki seni

beni gösterebilirsin.

İşaret ettiğimiz bu manayı iyi anla... Çünkü her şey: Sana, delillerle isbatına çalıştığımız mananın sırrına sığdırılmıştır...

Bu vahdet sohbetlerinin bir zorluğu vardır, aslında çok kolaylığı var da, zorluğu şu yöndendir, ef'al âlemindeki sohbetler gibi somut misal verilemiyor. Yani Hz. Peygamber gitti de savaşta dışı kırıldı şu oldu, bu oldu... gibi somut misaller verilemiyor. Bunlar insanın aklında daha kolay kalıyor ama bunlar hayal, ef'al mertebesinde olan hadiselerdir, işte bu tür kitaplarda anlatılan şeyler soyut misallerle yani maddi misallerle değil de daha başka türlü ariflik yönüyle anlatılan misallerdir. Onun için alt yapısı olmayanlar tarafından anlaşılması biraz zor oluyor. Mesela yeni bir kimse bir kaç sohbet geliyor, ilk geldiğinde değişik gibi geliyor, sonra eskileri yıkamıyor, yeniyi yapamıyor üstüne derken bir bocalama devresi geçiriyor. Ondan sonra bunlarla mı uğraşacağım boş ver kıl namazını yat aşağı diyor, geçip gidiyor veya onu da terk ediyor. Bazıları da belirli bir yol aldıktan sonra biz artık olmuşuz tamam bitti bizim işimiz diye kendini yeterli görüyor, onun çelmesi de kendi kendisine oradan oluyor. İşte bu için belirli bir yere kadar ulaşılması vardır, kendisini bilecek, Rabbini bilecek daha ilerisini istiyorsa tabii ilmin, irfanîyetin sonu yok. Allah'ın sonu olmadığı gibi, bunun da sonu yok ama en azından belirli merhalelerde bulunmak vardır.

Şu manayı da, burada açıklamak yerinde olur: öbür kitabı bir asıl kabul edince, ona varmak için dallarını tutmak icab eder... Başka yolu yoktur... Açıklığa ancak bu yoldan kavuşulur...

Anlatılan misallerden şu yola çıkıyoruz: Allah-ü Taâlâ ancak esma ve sıfatları yolundan bilinir... Onun marifetine yol, ancak anlatıldığı gibi çıkar...

Özet olarak bir mana çıkaralım:

Kul, önce; Yüce Allah'ın esma ve sıfatını müşahede yolu ile anlar...

Bu isim ve sıfatları daha evvel kişi, kendine ait olduğunu zan ve vehmediyordu, işte ne zaman ki, o isim ve sıfatların, Allah'a ait olduğunu idrak etmesidir. Yani gerek Hayy, gerek Kayyum, diğer ne kadar esma-i ilahiye varsa, onları Allah'a ait olarak kullanmaya başlaması, işte bu müşahede yolu ile bunları anlamak demektir.

Bu, mutlak olması gereken bir iştir...

İrfaniyete giriliyorken yapılacak ilk inkılab, esma inkılabı ondan sonra sıfat inkılabı yani kendimize ait zan ettiğimiz, isimlerimizin yani hayat, ilim, irade, kudret, kelam ve diğerleri gibi bütün esma-i ilahiyenin, Hakk'a ait olduğunu idrak ederek, o yol anlayışı ile yani bu hakikat anlayışı ile hayatımızı sürdürmeye başlamamız, irfanîyetin ilki olmakta. Kişinin, kendi kendine bunları yapması zaten mümkün değildir. Kendi kendine kişi bazı kitaplardan okuyarak, işte günde şu zikir çek, bu kadar zikir çek demesi ve bunu abartı yoluyla fazlalaştırması kendisine zarar verir. Gerçi zahiren sevap kazanmış olabilir ama iç bünyede, ruhsal bünyede zarar verir. Çünkü çekmiş olduğu esma-i ilahiyeyi daha tam

idrak etmediği için, nefesine ait esmayı çektiği için, Rahmaniyeti artacağına nefsanियeti artar. Mesela diyelim ki, bir kişi Hayy esmasını çekiyor, bunun hakikatini bilmeden evvel 1000,2000 tane Hayy esması çekiyor. Hayy esmasının hakikatini idrak edemediği için ama kendinde de bir Hayy esmasının olduğunu bildiğinden, kendine ait tarafı nefesine bağladığından bu Hayy esmasını çektiği zikir nefesine kayar, nefesine gider, nefsi manada ona benlik oluşturur. İşte bu yüzden izin almadan çok sayıda zikir çekmek zararlı olabilir. Bu, mutlak olması gereken bir iştir. Yani kişinin nefsaniyetini, hakikilerine çevirerek, hakikilerini yerine koyarak kullanması mutlaka lazımdır.

Ve... bu yoldan, yüce Allah'ın zatına marifet derecesine yükselir...

Evvela isimlerini, sonra sıfatlarını ancak bu yoldan marifet-i ilahiyeyi idrak etmek mümkün olabilir. Aksi halde bütün esmaların kendine ait olduğu zannında olan bir kimsenin, gerçek manada Allah-u Teala'ya ulaşması hiç bir zaman mümkün olmaz. İsteddiği kadar abid olsun o kişi, ibadet ehli olsun.

Amma bir hakikat olarak...

İşaret ettiğimiz bu manayı iyi anla... Çünkü her şey: Sana, delillerle isbatına çalıştığımız mananın sırrına sığdırılmıştır...

Sende hürüm de, hevaî işlerde yollarım dar;

Ey arzum, karşında aklın, tedbirin ne hükmü var?

Allah... kalbim senden daha ne kadar yük alacak?

Beni hevaiyata attın kalbimi sarman var...

Kalb tasada, göz yaşları dahi daim akmakta;

Ateş ciğerimi dağlar da su bakmamdan akar.

Eğer desem ki, yokum o dem biterim ama;

İşte ruhum benliğim sözümde işimde çıkar...

Şayet ben mevcudum dersem bu sözüm dahi yalan;

Halk arasında hiç görmedim ki illetsiz bir var...

Sende hürüm de, hevaî işlerde yollarım dar;

Ey arzum, karşında aklın, tedbirin ne hükmü var?

Allah... kalbim senden daha ne kadar yük alacak?

Beni hevaiyata attın kalbimi sarman var...

Kalb tasada, göz yaşları dahi daim akmakta;

Ateş ciğerimi dağlar da su bakmamdan akar.

Eğer desem ki, yokum o dem biterim ama;

İşte ruhum benliğim sözümde işimde çıkar...

Şayet ben mevcudum dersem bu sözüm dahi yalan;

Yani ne yönden nefsanîyet bakımından. Yani ben kendim, ben varım dersem de bu yalan yokum ben zaten diyor, o merteye düzeyinde ama bir başka mertebeye geldiğinde de Hakk'ın varlığıyla ben varım dediğin zaman bu söz doğruların tam doğrusudur. Çünkü sen varsın zaten yani Hakk'ın varlığıyla varsın, kendini nasıl yok edersin o mertebede. İşte tasavvufun zorlukları biraz buralarda, bunları yerli yerine oturttuğun zaman hiç bir sorunu kalmaz.

Dilediği yerde ben yokum der dos doğrudur, dilediği yerde benden başka kimse yok, der ben varım der dosdoğru demiş olur, ama bunu nerede, kime karşı, nereye karşı, hangi mertebede nasıl söylediğini bilmesi lazımdır. Oraya gelen insan da zaten bunu bilir ama bunu bilmeyen insan zaman zaman çelişkili sözler çıkıyormuş gibi gelir ona, hani bir gün ben varım dedin, şimdi yokum diyorsun veya ben yokum dedin de, şimdi varım diyorsun. Tabi ona öyle gelir, çünkü onun söylediği mertebeyi bilmediği için ama o iyi niyetiyle sorarsa ona o izah edilir, o da anlar. Niye var dediğini, niye yok dediğini. İşte biz aslında hem varız, hem yokuz.

Halk arasında hiç görmedim ki illetsiz bir var...

Sende hürüm de, hevaî işlerde yollarım dar;

İşte burada mühim olan hürliğe kavuşmaktır. Bir insan Hakk'a, kul olduğu zaman ve irfanîyet halinde de idraken ilim almaya başladığı zaman, nefsinin hükümlerinden, nefsinin tasallutundan, onun tutkularından yavaş yavaş sıyrılmaya başlar ve hür olan müstakil bir varlık haline gelir. Gerçi zamanımızda hür, hürriyetten diye bahsediliyor ama bu hürriyet, ne yazık ki, nefsanîyete ait bir hürriyettir, yani nefsin hürriyetidir, ben dilediğimi yaparım, niye namaz kılayım, niye oruç tutayım gibi bir çok ilahî hükümlere karşı çıkılması, nefse verile hürriyet ki bu hürriyet değil, nefsin tutsaklığıdır. Hürriyetin tam zıttı siccine girmektir, nefsin hapisanesine girmektir. İşte Şems-i Tebrizi şöyle demiştir: "Hür ol, hürlerle ol, hürlikle yaşa." Evvela hür olmamız lazımdır, bunun devamı içinde hürlerle yaşamak, yani nefsinden hür olmuşlarla yaşamak, ve hürlikle yaşamak. İşte kişi o zaman tam hür bir varlık olmuş olur.

Ey arzum, karşında aklın, tedbirin ne hükmü var?

Allah... kalbim senden daha ne kadar yük alacak?

Beni hevaiyata attın kalbimi sarman var...

Kalb tasada, göz yaşları dahi daim akmakta;

Ateş ciğerimi dağlar da su bakmamdan akar.

Eğer desem ki, yokum o dem biterim ama;

İşte ruhum benliğim sözümde işimde çıkar...

Şayet ben mevcudum dersem bu sözüm dahi yalan;

Halk arasında hiç görmedim ki illetsiz bir var...

Şimdi bir başka yoldan girelim... Baskısı yapılacak bir klişeyi düşünelim...

Baskı yapılıncaya, karşıda çıkacak suret, mutlaka esas şekli biçiminde olacaktır... Mesela: Daire... dörtgen ve üçgen...

Suretin çıkış şeklindeki tamlık derecesi ise... basılan veya esas klişenin karşılık durumlarının sağlığına göre olur...

Burada klişenin veya basıldığı şeyin yapısı, sertliği bir mana ifade etmez... Esas mesele karşılık durumun tam olmasıdır...

Zira, bazen sureti çıkacak şeyin, karşıda çıkan suretinden yapı itibarı ile daha büyük olduğu olur... Bunun tam tersine, çıkan suretin, aslına nazaran yapı itibarı ile daha büyük olduğu da görülür...

Burası öyle bir makamdır ki, hakikati bulan büyük kâmiller dahi karışıklığa düşmüşlerdir... Hem de, kemal derecesini bulup cemal ve celâlin birbirine yaklaştığı noktaya vardıldıktan sonra...

Şu hususta da bir ittifak vardır; şöyle ki: Baskının yapıldığı yer baskıda esas olan şeyin aksi istikametinde seyrederek... Meselâ: Sağdan sola doğru baskıda esas olanda bir zuhur başlar... Soldan sağa doğru da baskının çıktığı yerde de aynı zuhur peyda olur... Böyle bir durumun, meydana geldiği yer, zıtlar mıntıkasıdır... Bir de, kulluk sırrının Rabb olmaktadır zuhur yeridir...

İşbu durum, şu hadis-i şerifin gizli manasıdır...

Şöyle rivayet edilmiştir:

— «Resulullah S.A. efendimiz, miraca çıktığında, kendisine bütün perdeler açıldı; ancak bir perde kaldı... O bir perdenin açılmasını dilediği zaman kendisine:

— Dur, Rabbin namaz kılıyor...

Dendi...»

Bunu bizzat Rasulullah S.A. efendimiz anlatmıştır...

Bu yüce bir sırdır ki: Ancak, kemal sahibi zatlar onu idrâk edebilir... Haliyle bu idrâk: Cenab-ı Hakkın kâmil ismine bir zuhur yeri olması sonucudur...

Bu halin idrâki, bazı irfan sahiplerinde görülür... Ama tahkiki bir yönü yoktur... Sadece bir ittiladan ibarettir. Böyle bir şeyin oluşu: Cemal sıfatı cihetinden gelir... Ama, kemal sıfatının cemal derecesindedir... Mutlak cemalden değil... Cemal sıfatının kemal derecesinden de değil...

Bazı irfan sahipleri bu hali, celâl tecellisinde de bulabilir... Bu da yukarıda anlatıldığı gibi: Kemal sıfatının celâl yönünden olur; mutlak celâlden değil... Celâl sıfatının kemalinden de değil...

Şimdi bir başka yoldan girelim... Baskısı yapılacak bir klişeyi düşünelim...

Baskı yapılırca, karşıda çıkacak suret, mutlaka esas şekli biçiminde olacaktır... Mesela: Daire... dörtgen ve üçgen...

Yani bir baskı kalıp yapıldı, üçgense üçgen, dörtgense dörtgen çıktı diyor.

Suretin çıkış şeklindeki tamlik derecesi ise... basılan veya esas klişenin karşılık durumlarının sağlığına göre olur...

Burada klişenin veya basıldığı şeyin yapısı, sertliği bir mana ifade etmez... Esas mesele karşılık durumun tam olmasıdır...

Yani basıldığı yerin düzgün olmasıdır ki, düzgün çıksın.

Zira, bazen sureti çıkacak şeyin, karşıda çıkan suretinden yapı itibarı ile daha büyük olduğu olur... Bunun tam tersine, çıkan suretin, aslına nazaran yapı itibarı ile daha büyük olduğu da görülür...

Burası öyle bir makamdır ki, hakikati bulan büyük kâmiller dahi karışıklığa düşmüşlerdir... Hem de, kemal derecesini bulup cemal ve celâlin birbirine yaklaştığı noktaya vardıktan sonra...

Şu hususta da bir ittifak vardır; şöyle ki: Baskının yapıldığı yer baskıda esas olan şeyin aksi istikametinde seyreder...

Baskı yaptığımız zaman kaldırdığımız zaman onun tersi çıkar ortaya. Film, resim çekildiği zaman sağ solda, sol sağda tekrar yenilenmesi için onun bir daha çekilmesi gerekiyor. Tam doğru tarafı bulmak için.

Meselâ: Sağdan sola doğru baskıda esas olanda bir zuhur başlar... Soldan sağa doğru da baskının çıktığı yerde de aynı zuhur peyda olur... Böyle bir durumun, meydana geldiği yer, zıtlar mıntıkasıdır... Bir de, kulluk sırrının Rabb olmaksaki zuhur yeridir...

Bazı ters olan şeyler aslında düzmüş yani biz ters zannettiğimiz şeylerin aslında düz olduğunu idrak etmemiz gerekiyor. İşte burada biz kendimize kul dediğimiz zaman, bu ters Hakk'ın baskısı. Terside bu tarafa yaptığımız zaman esas kalıba baktığımız zaman Hakk'ın varlığı aynısı, biz de ters, tersi çıkıyor. Çünkü beşeriyet yönüyle işe bakıyoruz ama aslı aynı, kalıp aynı. İşte tabiki o yönden ayrılığı olacak. İşte bunun ikisini birleştirdiğin zaman yani kalıpla kalıplananı birleştirdiğin zaman asıl ortaya çıkmış oluyor ve teklik meydana geliyor. İşte kalıp kendi vaziyetinde durduğu zaman "*Ben bir gizli hazineyim*" hükmünde, ortaya çıkmamış oluyor manalar, işte orasını düşünmeyin diyor, kalıbı bilemezsin. Kalıp ancak baskıya girdiği zaman kalıbın kalıplığı ortaya çıkıyor. İşte bu kalıbın en güzel nakşıda insan, bu kalıpta çıkan en güzel nakşıda insandır ve o insan nakşıyla bu âlem değer kazanıyor, hayat buluyor. Diyelim ki, mıknaatıslı o nakş demirden yapılmış bu da mıknaatıslı nakşı vurduğu zaman kaldırdığı zaman yukarıya vakum gibi kendine

çekmiş oluyor. Yani zahir esmasıyla zuhura çıkan nakış, bâtın esmasıyla çekildiği zaman mana âlemine yine bâtına gitmiş oluyor. O zaman yapmamız gereken şey nakıştaki suretlerin ters olduğunu bilip, bunu biz bir fotoğraf daha çekip işte tılsım dediği bu, aslının aynı ile hayata geçirmemiz yani bu âlemde hayata geçirmemiz gerekiyor.

Bir kalıp var ama o kalıp, kalıplaştırılmamışsa yani vurulmamışsa bir yere kalıp çıkmıyor kendi halinde kalıyor. Ne zaman ki, o kalıp bir yere vuruluyor, o kalıbın nakışı ortaya çıkıyor ama nakışı ortaya çıktığı zaman onun aslı değil sureti ortaya çıkmış oluyor. Yani solu, sağa geçmiş oluyor. Sağ olan şey sola geçmiş oluyor. Bunun hakikatini idrak edip bunu da o hale çevirmek aslına daha burada ulaştırmaktır. Tabiki bunu madde olarak çevirmek mümkün değil irfaniyetle çevirmek mümkün. Yani gördüğümüz bütün bu varlıkların daha evvelce kendilerine ait varlıkları olduğunu zannettiğimiz halde irfaniyetle bu kalıbın aynısıdır diye anladığımız zaman bu ters, düz olmuş oluyor kendiliğinden zaten. İrfanımızla aslına dönüyor. Bu âlemde dönen hiç bir şey yok, bu âlem aynı âlem bizim beşeriyet idrakimiz değişmiş oluyor. İşte bu tılsım. Zahir ifadesiyle bu manalara bakıldığı zaman anlaşılıyor. Kalıp değişmiş oluyor, Hakk ile kul yer değiştirmiş oluyor yani Halık ile mahluk yer değiştirmiş oluyor ama burada ki mahlukun, Halık'tan başka bir şey olmadığını yani kalıbın aynısı olduğunu anlaşıldığı zaman bu mahlukluktan, Halık'lığa geçmiş oluyor.

İşte onun için Muhiddin Arabi Hazretleri, "*Bir irfan ehline mahluk denilemez*" diyor. Arifibillah'a mahluk denilemez diyor ama Allah mıdır, ayrı o değil yani üzerinden beşeriyet kisvesini çıkardığından orada kalan zaten Hakk olduğundan o mertebe itibarıyla ona mahluk diyemezsin artık diyor. İşte bazı insanlara hazret diyorlar sebebi bu, mahlukluğu kalmamış demek. Hazret, Hakkani vasıflarla hazır demektir yani Hakkani kemalatiyle hazır olan. Kalıbı vurdun zıtlık çıktı, zıtlar mıntıkasıdır, kesret çıktı ortaya. İşte bu kesrette tılsım ile vahdeti bulmak gerekiyor. "*Vet tini vez zeytun*" (95/1) hakikatinde.

Bir de, kulluk sırrının Rabb olmaktadır zuhur yeridir...

Bu tılsım dediği yani şu hakikati anlamak. Kulluk sırrının rububiyet mertebesindeki zuhur yeridir. Sen kendini kul zannediyorken, bu hakikatini idrak ettiğin zaman rububiyetini idrak etmiş oluyorsun, rububiyetin zuhur yeridir, yani senin rabliğinin zuhur yeridir. "*Nefsini bilen, rabbını bilir*" hükmüyle kulluğundaki nefsinin bildiğin zaman burada ki rabbını da yani rabliğini da bilmiş olursun. Kulluk sırrının, yani kulluğun bir sırrı var, evvela onu bileceksin, o sırrın ne olduğunu bileceksin yani kendindeki mühürü bileceksin, baskının hakikatini bileceksin, o baskıyı ters çevirmeye başladığın zaman zaten sen, rabliğini bulmuş olacaksın o yönde, rabtan başka bir varlık yok ki sende zaten, neyi bulacaksın başka zaten o. Senin kulluğun hayalinde var ettiğin kulluk, hakikatte sen diye bir şey yok ortada, hakikatte sen diye bir şey olsa şirkin en büyüğü olur o zaten, Allah'ta buna müsaade etmez, seni ortadan kaldırı verir. Eğer sen, ben varım dersin, Allah'lık iddia etmiş olursun neticede onu da kaldırır Allah, tutmaz yani bu mülke iki rab fazladır, olmaz zaten, iki Allah olmaz bu mülkte sadece o Allah var ama etrafa baktığın zaman bir

sürü insan, ben ben... diye yani benlik ispatında varlık ispatında işte bundan büyükte günah olmaz.

Bir de, kulluk sırrının Rabb olmaktadır zuhur yeridir..

İşte burada kemalat hakikatlerini anlatıyor yani bireyin yani abdin mertebelerinden bahsediyor burası rububiyet mertebesi, bundan sonra daha uluhiyet mertebeleri vardır. Bunu idrak etmeden de Hakk esmasına ulaşmak mümkün değildir, oradan da Allah'a ulaşmak mümkün değildir. Gerçi bunları hepsini kelam olarak söylüyoruz ama kelam olarak söylemek başka bir de yaşantıda bunları söylemek başkadır. Tabi evvela İlmel yâkin, aynel yâkin, hakkell yâkin hali diye.

Bu husuta Muhyiddin-i Arabi Hz. Füsusu'l-Hikem de, şöyle bir ifade de bulunur. "*Rab Hakk'tır hakikat nazarı ile bakılınca kul da Hakk'tır. O halde mükellef kimdir?*" *Kuldur desem o ölüdür yoktur, Hak ise nesil mükellef olur.* Bu husuta aciz kaldım demiştir.

İşbu durum, şu hadis-i şerifin gizli manasıdır...

Şöyle rivayet edilmiştir:

- «***Resulullah S.A. efendimiz, miraca çıktığında, kendisine bütün perdeler açıldı; ancak bir perde kaldı... O bir perdenin açılmasını dilediği zaman kendisine:***

- ***Dur, Rabbin namaz kılıyor...***

Dendi...»

İşte rububiyet mertebesi itibariyle miracında kendine ait mertebeleri vardır. Bu rububiyet mertebesini aştığı sırada ki hadise. Rububiyet düzeyini aşmaya başladığı yerde ki oluşan bir hadise. Belki orada Efendimiz o namazı kendi kılıyordu yani bânını itibariyle, zahiriyle o perdeyi açmaya çalışıyor. Dur, Rabbin namazda hükmünü kısaca inceleyelim, değişik yönleriyle inceleyelim;

Kimlik yönüyle yani bireysellik yönüyle inceleyelim bir de genel manada inceleyelim, "*Dur, Rabbin namazda*" demesi, Efendimize rububiyet mertebesinin bütün âlemler üzerinde, bütün esma-i ilahiye üzerindeki tesir etmesi Efendimizin evvela o akşam. Kendi Hakikat-i Muhammediye bünyesinde bütün esma bir bakıma Rab'tır. Rab mertebesi esma mertebesidir, bütün esma-i ilahiye Rab'tır. Çünkü bütün esma-i ilahiye kendine verilmiş olan kendinin bakımına verilmiş olan kontrolüne verilmiş olan her şeyi terbiye etmekte yani oluşumunu tanzim etmekte. İşte bu yüzden bütün esma-i ilahiyenin o akşam faaliyetini açık olarak seyretmiş olması, Rabbin namazda olması, yani belirli bir ferdin namazda durması değildir.

Namaz demek ibadet demek, ibadet demekte ibadetin aslı o varlıkta ne murad edilmişse onu zuhura çıkarması onun ibadetidir, abdiyyeti yani kulluğudur. Mesela lambanın yanması onun ibadetidir ve çünkü varlık sebebidir ve de en büyük faydası da işte odur, namazda işte. Namaz fiili

de bir kemalat olduğundan kulluk kemalatı olduğundan, ağacın yaprağını açması ibadetidir, zikridir aynı zamanda, çiçeğin kokusunu vermesi onun namazıdır, ibadetidir yani kulluğudur. İşte bütün kainatta bütün oluşumlarda bu hakikati idrak eden o gece Efendimiz, o perdenin arkasında ne var dediği kendi kafasında soru işareti olan bu hakikat ona açılmış oluyor. Perde soru işaretidir. Perdeden ziyade o soru işareti o. Bütün perdeler açıldı diyor yani ef'al âlemindeki perdeler, esma âlemindeki perde daha orada açılmamış çünkü o esma âleminin mertebesinde orada. Esmâ âleminin perdelerinin hepsi açılmış ef'al âleminin perdeleri, sıfat, zat perdeleri değil daha, açılmış değil, daha yukarıdaki perdeler değil. Onlar daha sonradan açılıyor. Ef'al âlemin, esma âlemin bütün perdeleri açılmış bir perde Efendimizde kalmış, bütün bu kainatı idare eden şey nedir gibi bir bilgi sorusu kalmış. O soruda bu şekilde kendisinden alınmış şifreli olarak. Böyle anlatsa bunu kim anlayacak, kime anlatacak, işte ancak bir silüet varmış gibi bu genel anlamda.

Bir de bireysel anlamda hali var. İşte yine aynı yoldan kendinde ki hakikati idrak ettiği zaman kendi dahi orada namaz kılmış olsa dur, Rabbin namazda derler ona. Dur, sen dur bakalım beşeriyetinle kılma, Rabbin namazda. Yani miraç akşamı öyle yüksek bir yere geldin ki artık burada sen beşeriyetinle namaz kılma, sen dur, senin rabbın sende namazda. Sen, Rububiyet hakikatini idrak ettiğin zaman sende namaz kılan rabbındır, rabbın namazda sen dur bakalım diyor. Yani beşeriyetini durdur, bir tarafa bırak. Biz de zannediyoruz ki, sen dur, orada bir başka Rabbin var namaz kılıyor.

Bu hususu birde daha başka yönden ele alalım. Bir kimse ömür boyu namaz kılmaya çalışır ayrıca tevhid hakikatiyle de uğraşır nihayet gerçek "fenâfillâh" yaşantısına ulaşır o süre içinde kendisi ortada kalmadığı için bazı görevlerini de yapama hale gelir bu arada geçici olarak namaz ibadetini de yapmaya mecali kalmaz, işte bu devrede onun vekili olan rabb-ı onun kılamadığı namazını tamalar, işte böyle bir durumda sen dur senin yerine "el vekil" olan vekil/rabbın senin nazmını kılar.

Çünkü daha evvelce o kişi "fesalli li rabbike" (108/2) "rabb'in için namaz kıl" emrine uyarak rabb'ı için namaz kılmıştır. Kendinin aciz kaldığı yerde de Rabb'ı onun namazını kılar. Bu bir irfaniyyet hakikatidir herkeste zuhur etmez, ancak kendini bilenlerin sahasında oluşan hakikatlerden dir.

"Bunun özet izahı Vahiy ve Cebrail adlı kitabımızda vardır." Dileyen oraya bakabilir.

Bunu bizzat Rasulullah S.A. efendimiz anlatmıştır...

Bu yüce bir sırdır ki: Ancak, kemal sahibi zatlar onu idrâk edebilir...

Yukarıdaki hakikati ancak kemal sahibi zatlar idrak edebilir. Sıradan insanların bunları anlamaları mümkün değil, çünkü eğitim gerekiyor.

Haliyle bu idrâk: Cenab-ı Hakkın kâmil ismine bir zuhur yeri olması sonucudur...

Cenab-ı Hakk'ın kemalatının kâmil isminin zuhur yer olması sonucudur.

Bu halin idrâki, bazı irfan sahiplerinde görülür... Ama tahkiki bir yönü yoktur... Sadece bir ittıladan ibarettir. Böyle bir şeyin oluşu: Cemal sıfatı cihetinden gelir... Ama, kemal sıfatının cemal derecesindedir... Mutlak cemalden değil... Cemal sıfatının kemal derecesinden de değil...

Bazı irfan sahipleri bu hali, celâl tecellisinde de bulabilir...

Zül Celali vel ikram.

Bu da yukarıda anlatıldığı gibi: Kemal sıfatının celâl yönünden olur; mutlak celâlden değil... Celâl sıfatının kemalinden de değil...

Şimdi bir başka yoldan girelim... Baskısı yapılacak bir klişeyi düşünelim...

Baskı yapılıncâ, karşıda çıkacak suret, mutlaka esas şekli biçiminde olacaktır... Mesela: Daire... dörtgen ve üçgen...

Suretin çıkış şeklindeki tamlık derecesi ise...

Yani baskı basıldığı yerde tam olması için, basılan veya esas klişenin karşılık durumlarının sağlığına göre olur.

basılan veya esas klişenin karşılık durumlarının sağlığına göre olur...

Yani basılacak yer güzelse, baskı güzelse o zaman tam karşılığı çıkar diyor.

Burada klişenin veya basıldığı şeyin yapısı, sertliği bir mana ifade etmez... Esas mesele karşılık durumun tam olmasıdır...

Yani klişe basılacağı yerde biraz boşluk varsa, yarısı basıyor, yarısı basmıyorsa o zaman klişe tam olduğu gibi çıkmıyor.

Zira, bazen sureti çıkacak şeyin, karşıda çıkan suretinden yapı itibarı ile daha büyük olduğu olur... Bunun tam tersine, çıkan suretin, aslına nazaran yapı itibarı ile daha büyük olduğu da görülür...

Burası öyle bir makamdır ki, hakikati bulan büyük kâmiller dahi karışıklığa düşmüşlerdir... Hem de, kemal derecesini bulup cemal ve celâlin birbirine yaklaştığı noktaya vardıktan sonra...

Şu hususta da bir ittifak vardır; şöyle ki: Baskının yapıldığı yer baskıda esas olan şeyin aksi istikametinde seyreder... Meselâ: Sağdan sola doğru baskıda esas olanda bir zuhur başlar... Soldan sağa doğru da baskının çıktığı yerde de aynı zuhur peyda olur... Böyle bir durumun, meydana geldiği yer, zıtlar mıntıkasıdır... Bir de, kulluk sırrının Rabb olmaksızın zuhur yeridir...

İşbu durum, şu hadis-i şerifin gizli manasıdır...

Şöyle rivayet edilmiştir:

- «Resulullah S.A. efendimiz, miraca çıktığında, kendisine bütün perdeler açıldı; ancak bir perde kaldı... O bir perdenin açılmasını dilediği zaman kendisine:

- Dur, Rabbin namaz kılıyor...

Dendi...»

Bunu bizzat Rasulullah S.A. efendimiz anlatmıştır...

Bunun özet izahı Vahiy ve Cebrail adlı kitabımızda vardır.

Bu yüce bir sırdır ki: Ancak, kemal sahibi zatlar onu idrâk edebilir... Haliyle bu idrâk: Cenab-ı Hakkın kâmil ismine bir zuhur yeri olması sonucudur...

Bu halin idrâki, bazı irfan sahiplerinde görülür... Ama tahkiki bir yönü yoktur... Sadece bir ittıladan ibarettir. Böyle bir şeyin oluşu: Cemal sıfatı cihetinden gelir... Ama, kemal sıfatının cemal derecesindedir... Mutlak cemalden değil... Cemal sıfatının kemal derecesinden de değil...

Bazı irfan sahipleri bu hali, celâl tecellisinde de bulabilir... Bu da yukarıda anlatıldığı gibi: Kemal sıfatının celâl yönünden olur; mutlak celâlden değil... Celâl sıfatının kemalinden de değil...

Burada ayrı bir fasıl açıyoruz... Konuyu az açacak, sonra toplayıp maksadı anlatmaya çalışacağız... Meselâ:

Bir şey, vasfını alan herhangi bir şeyi düşünün... Bu şey, toplanmayı gerektiriyor... Zira tek başına manasız kalır...

Bir örnek şeyi düşünün... Bu da; İzzeti gerektirir olsun... Yani: Bir azizlik ister...

El ayak önünde yuvarlanıp giden rakim cinsi şeyler ise... zilletin mahkûmudur...

Bütün bu anlatılanların, kendilerine has bir seması vardır; orada yüzerler...

Şimdi bir başka kapı açalım... Şöyle ki:

Model üzerine rakim sıfatlarından birini giydirdiğin zaman, sende modelin kanunları yürür... Çünkü rakim sensin... Modelle aranızda bir benzerlik olur... Ama zâhirî bir beraberlik düşünme...

Model kisvelerinden birini rakime giydirirsen... Onu onda göremezsin... Çünkü özüne ait olmayan bir yerde görünmüş oluyor...

Bu arada esas zat kaybolur... Ne modelde görebilirsin; ne de rakimde. İkisinden birine zatı bağlarsan; diğeri için ikinci bir zata muhtaç duruma düşersin... Böyle yapınca da şirke saplanmış olursun...

Durum, anlatıldığı gibi olunca, sana iki yol gözükür:

a) Zatı rakimde, yani kulda tasarruf ettirmen... Yani düşünüyorsun ki evvela Allah'ı sonra varlığı görüyorsun. Allah'ı müşahedenin beş yolu şekli vardır. Burada evvela Allah'ı müşahede ediyorsun sonra kulu, yani sonra varlığı müşahede ediyorsun. İstersen böylede düşünebilirsin diyor. **Zatı rakimde, yani kulda tasarruf ettirmen...** Yani o kuldan Rab şöyle işliyor, böyle işliyor... diye. Rab, kuldan işliyor dersin. Evvela Rabbi sonra kulu görürsün diyor.

b) Zatı, modelde, -enmûzecde- tasarruf ettirmen...

Bu iki durumu biraz açalım ve sonucunu getirelim:

Zatı, modelden bir parça ile, rakimin elinde tasarruf ettirirsen, bunun adına:

- **Zatî bir yükselme...** Uruc denir.

Denir...

Zatı, modelin eli ile, rakimden bir şeyde tasarruf ettirirsen, bunun adına da:

- **Zatî bir tenezzül...** Nüzul denir.

Verilir ki, düşüş kaydeder...

Şimdi de bir başka yoldan girelim; meselâ:

Zatı, rakimin eli ile rakimde tasarruf ettirirsen, onun adı artık:

- **Rakim**

Olur... Yani; Zatin...

Zatı, modelin eli ile modelde tasarruf sahibi görünce de, artık onun adı da:

- **Model...**

Olur... Ne var ki, burada önemli bir nokta vardır... Onu unutmamak yerinde olur: Bütün nisbetlerin kalkması, sırf zatin sözü edilmesi, ismin ve resmin ortadan silinmesi gerekir...

Esas bakış budur yani tevhid bakışıdır.

Bu fasılda üç kelime geçti... Yanlış bir yoruma gidilmemesi için, onları ne manaya kullandığımızı anlatmamız icab edecek... Meselâ:

Rakim: Bundan kasdımız kulun kendisidir...

Enmuzec: KUTB'ÜL-ACAİB VE FELEK'ÜL-GARAİB nam kitabımızın ihtiva ettiği manadır...

Zat: Bu eserimizdir... Yani: İNSAN-I KÂMİL Fİ MARIFET'IL-EVAIL-I VEL-EVAHİR...

Bu güzelliğin rengi onun yanaklarında;

Sonsuzdur renklenme, yoktur özden doğuşunda...

*Tozlarda beyaz bir kırmızı da çıkabilir;
Onun beyazı yeşillendiren siyahlığında...
O ki şanı renklenmedir ve renk özündedir;
Bu durumda renk bulunmaz onun öz zatında...
Ne zaman ki bir güzellik tam olarak doğar;
Her güzellikte de üstün odur tek zatında...
Ey ceylân yavrusu büyü salınıp geliş de;
Güzellikten bir temizlik kap teşbihatında...
Sen hicazlı ceylan mısın ki yoksa Zeynep mi?
Aşık hayretinde berdevam her sarışında...
Allah için bir haber hepten alabildin mi?
Bilinmez nüktesini benli yanaklarında...
Salınmış saçların onun bağları mıdır ki?
Örgüleri sayılır düştüğü omuzlarda...
Kâküllerin kıvrımı beninin derinliği;
Yabancı kuşu dehşete verdi pençesinde...
Yemin olsun, o kaim olan ahed zata ki;
Cümle sıfatları sıyırıp geçti ıssız dağda...
Bu diyarda miğfer giyenden gayrı bulunmaz;
Benim diri ve bekçi turaları yanımda...*

-----
*Bu fasılda üç kelime geçti... Yanlış bir yoruma gidilmemesi için, onları ne manaya kullandığımızı anlatmamız icab edecek...
Meselâ:*

Rakim: Bundan kasdımız kulun kendisidir...

Enmuzec: KUTB'ÜL-ACAİB VE FELEK'ÜL-GARAİB nam kitabımızın ihtiva ettiği manadır...

Zat: Bu eserimizdir... Yani: İNSAN-I KÂMİL Fİ MARIFET'IL-EVAIL-I VEL-EVAHİR... Evvellerin ve ahirlerin marifeti demek, insan-ı kamilin tam ismi bu.

*Bu güzelliğin rengi onun yanaklarında;
Sonsuzdur renklenme, yoktur özden doğuşunda...
Tozlarda beyaz bir kırmızı da çıkabilir;
Onun beyazı yeşillendiren siyahlığında...
O ki şanı renklenmedir ve renk özündedir;*

**Bu durumda renk bulunmaz onun öz zatında...
Ne zaman ki bir güzellik tam olarak doğar;
Her güzellikte de üstün odur tek zatında...
Ey ceylân yavrusu büyü salınıp geliş de;
Güzellikten bir temizlik kap teşbihatında...
Sen hicazlı ceylan mısın ki yoksa Zeynep mi?
Aşık hayretinde berdevam her sarışında...
Allah için bir haber hepten alabildin mi?
Bilinmez nüktesini benli yanaklarında...
Salınmış saçların onun bağları mıdır ki?
Örgüleri sayılır düştüğü omuzlarda...
Kâküllerin kıvrımı beninin derinliği;
Yabancı kuşu dehşete verdi pençesinde...
Yemin olsun, o kaim olan ahed zata ki;
Cümle sıfatları sıyırıp geçti ıssız dağda...
Bu diyarda miğfer giyenden gayrı bulunmaz;
Benim diri ve bekçi turaları yanımda...**

Mukaddimenin sonuna geldik; bir fasıl daha açalım... İyi dinle ve anlamaya çalış... Bazı isimlerin özellikleri anlatılacaktır...

AHADİYET: Esmâ ve sıfatların yokluğunu ister... Hem de izleri ve bu izlerin sebep ve tesirleri ile...

Amâiyet, ahadiyet, vahidiyet diye sıralıyoruz mertebeleri. Amâiyette, hiç bir bilgi yok, bilinmezlik hali, kendi kendinde gizli ama kendine gizli değildir. Ahadiyet, esma ve sıfatları yokluğunu ister, yani ahad kelimesini kullandığımız zaman orada daha henüz zuhur olmadığı için, esma ve sıfatlar diye bir şeyin söz konusu olmadığı bir hali anlamamız gerekiyor. "Kul huvallahu ahad" (112/1) dediğimiz zaman, deki, O ahad'tır, yani bütün var edilmiş her şey ne varsa Ahad bunun yokluğunu ister.

Yani Ahad kelimesinin hakikati budur yani Ahad dediğimiz zaman hiç bir varlık, vasıf, isim düşünmememiz gerekmektedir. Çünkü bütün bunları Ahad, kendi bünyesinde toplamış olmakta. Yani zuhur olmadığından, zuhur olanları dahi istemez, kendi bünyesinde toplamak ister. Ahad ismini söylediğimiz zaman, onu kendi idrakimizde şöyle tasavvur edeceğiz, iki hususu ile, hiç bir isim ve sıfatın olmadığı, inniyeti ve hüviyeti ile olduğu yani inniyetinin ve hüviyetinin kendinde var olduğu bir makam, mertebe olarak düşüneceğiz.

VAHİDİYET: Bu âlemin fena bulmasını ister... Hak isimleri ve

ona ait vasıfların zuhuru ile... Vahidiyet'te birlik ister, bu âlemin fena bulmasını ister. Yani vahidiyet ismi söylendiği zaman bütün varlığın, varlıkları ile yok olmasını, fena bulmasını ister. Yani varlıklar var ama vahidiyet dendiği zaman, o vahiyetin içinde yok olmasını ister.

RUBUBİYET: Bu âlemin bekasını ister... Rabb'lık, terbiyecilik. Rububiyet dediğimiz zaman bu âlem ve bu âlemdeki varlıkların hepsini düşünebiliriz. Çünkü bütün bu âlemin her zerresi bir terbiye içerisinde yani Rabb'lık hakikati içerisinde ve her varlık bir esmanın tesirinde ve her varlıkta dünyanın aslı olarak gelişmeyi gerektirdiğinden gelişmede terbiyeyi gerektirdiğinden ve zamanı gerektirdiğinden, Rabb ismini kullandığımız zaman, bütün bu âlemler gözümüzün önünde düşünülmüş olması gerekmektedir.

ULUHİYET: Bu âlemin fena bulmasını gerektirir... Ama kendi beka gözünde... Bu âlemin bekası ise... fena gözündedir... Yani Uluhiyet, bu âlem var ama Uluhiyet dediğimiz zaman bütün âlemin varlığı Hakk'ın varlığı içerisinde, öyle müşahede edilmesi gerekir diye düşünebiliriz.

İZZET: Hak'la halk arasındaki nisbet benzerliğini defe çağırır... "Subhane rabbikel rabbil izzeti amma yesifun ve selamun alel murselin vel hamdulillahi rabbil âlemin" (37/180-181-182) diye biten ayet-i kerimede, Subhane, seni tenzih ederiz. Rabbikel rabbil izzeti amma yesifun, bütün vasıflandırılmışlardan, bütün vasıflardan seni tenzih ederiz. Yani izzet, tamamen Hakk'a ait bir esma, kulun izzeti olamaz, izzet Hakk'a ait, kulun hükmü ise zillet olmaktadır. Yani izzet sıfatı dendiği zaman bu sadece Hakk'a aittir.

Ancak bir kimse, kendi varlığının hakikatini idrak etmiş ise ve nefsanî manada kendinden soyunmuş ise, o da bu izzet hükmü içerisine girer ama kendi nefsi ile değil, hakkani varlığı ile. İşte hac ve umrede giyilen ihram, ihramın bir parçası izzettir. İzar, izzet. Rida, büyüklük, kudret. Yani izzet, Hakk'a ait, halk kendi varlığındaiken izzete sahip değil ancak hakkani manada bir gelişme sağlamışsa o varlık daha evvel belirtildiği gibi hakkani modeli tam üstüne giyirebilmişse, tabii o da sınırlı olsa Hakk ile birlikte olduğundan izzet sahibidir.

KAYYUMİYET: Allah'la kulu arasındaki nisbet vukuunun sağlanmasını ister... Zira, KAYYUM: Kendi nefsi ile kaim olandır... Bir de onunla kaim olandır... Yani Kayyumiyet, Allah'a ait olmakla birlikte, kula da aittir ama kendisinde Hakk'ın vukuu sağlandıktan sonra. Hakk'ın varlığı müşahedesi, idraki geliştikten sonra o zaman anlar ki, o da Allah'ın varlığı ile kaimdir. Cenab-ı Hakk'ın, sıfat-ı zatiyesinden bir tanesi de kaim-i binefsihi, kendi nefsi ile kaimdir. Bizde ezeliyetimiz itibarıyla nefsimizle kaimiz, kayyumuz ama beşeriyetimiz itibarıyla de zilletimiz vardır. Çünkü ölüyoruz, diriliyoruz ve biz buna hakim değiliz. Hakim olmadığımız şey bizim üzerimizde kayyumdur, izzettir, hakim olan bizim üzerimizde kayyumdur, izzettir. Biz ona hakim olmadığımız için de zillet içerisindeyiz.

Hülâsa olarak: Bütün bu ibarelerden her biri, kendisi için ne gerekli ise.. onu ister...

Yani her esma-i ilahiye kendisi için ne gerekli ise onu ister. Esmâ-i ilahiye kendi görevini yapabilmesi için, onu ister. Mesela diyorsun ki çocuğuna şuraya git, baba para ver gideyim diyor. Onu senden istemek hakkıdır, sen ona bir görev veriyorsun şunu yap diyorsun. O görevi yaparken kendisinin neye ihtiyacı varsa, onu senden istemesi yani istihkak talebinde bulunması hakkıdır. İşte bütün esma-i ilahiyede böyle, Cenab-ı Hakk'tan istihkakını talep ediyorlar.

Şimdi bazı şeyler daha anlatacağız ki, yukarıda geçen cümleleri açıcı olacak... Dinle...

Deriz ki:

– **AHADİYET tecellisi cihetinden bakılınca, ne bir isim; ne de bir vasıf kalır...**

– **VAHİDİYET tecellisi cihetinde ise... halk yoktur. Çünkü bu sıfatın zuhur yönünde bir sultanlığı vardır... öyle bir suretle ki? Her varlığa suret getiren bu sıfattır...**

– **RUBUBİYET tecellisi yönünde de Hak ve halk vardır. Hakkın ve halkın vücudu için bu sıfat gerektirir...**

– **ULUHİYET tecellisi cihetinde ise... ancak Hak vardır... Ama onun sureti halktır... Ve... ancak halk vardır... Onun mana ciheti ise... Haktır.**

– **İZZET tecellisinde ise... kulla Allah arasındaki nisbet kalkar...**

– **KAYYUMİYET sıfatı cihetinden bakılınca da, Rabb sıfatının varlığı için, Rabb olarak kabul edilecek bir zata ihtiyaç vardır... Ki bunun adı: MERBUB'dur... MERBUB sıfatının varlığına da, Rabb sıfatından bir katkı mutlaka gereklidir...**

Bu son cümle biraz kapalı geçti... Onu, şu cümlelerle bağlamak isteyerek deriz ki:

– **O, zâhir ismi cihetinden bakılınca, eşyanın aynıdır. Batın ismi cihetinden bakılınca da, eşya onun aynı olur...**

Şimdi bazı şeyler daha anlatacağız ki, yukarıda geçen cümleleri açıcı olacak... Dinle...

Deriz ki:

- **AHADİYET tecellisi cihetinden bakılınca, ne bir isim; ne de bir vasıf kalır...**

- **VAHİDİYET tecellisi cihetinde ise... halk yoktur. Çünkü bu sıfatın zuhur yönünde bir sultanlığı vardır... öyle bir suretle ki? Her varlığa suret getiren bu sıfattır...**

Yani her varlığın vahidiyetten bir özü vardır. Vahid, bir demektir. Her varlığın suretinin kaynağı olan bir sıfattır. Sureti değil suretin kaynağı

yani özü, bätını olan bir sıfattır.

- RUBUBİYET tecellisi yönünde de Hak ve halk vardır. Hakkın ve halkın vücudu için bu sıfat gerektirir...

Yani Rab ve merbub, terbiye eden ve terbiye edilen. Yani Hakk ve halk. Rububiyetin iki yüzü vardır, biri Hakk'a, biri halka bakıyor. Hakk ve halk arasında birliği, irtibatı sağlıyor. Varlığın vücudu için bu sıfat gereklidir. Yani Hakk'ın vücudu için de bu sıfat gerekli, işte Hakk'ın terbiye ediciliği olacak, halkta olacak ki, halkı terbiye etsin.

- ULUHİYET tecellisi cihetinde ise... ancak Hak vardır... Ama onun sureti halktır... Ve... ancak halk vardır... Onun mana ciheti ise... Haktır.

Uluhiyetin iki idrak yönü vardır. Baktığın zaman halkı görürsün ama halkın özünde Hakk vardır dersin. Bu âlemleri görürsün halktır ama halkın özünde Hakk vardır.

- İZZET tecellisinde ise... kulla Allah arasındaki nisbet kalkar...

İzzet, azizlik ortaya gelir, izzet azizlik ise kulu kabul etmez. Kulluğu kabul etmez, kulluk kalkar. Yani Hakk kalır. İşte kimde izzet tecellisi olursa, bu âlemde kul diye bir şey görmez hepsini Hakk olarak görür. Kulda olsa yani kul gibide görünse bakıldığı zaman ama hakikatte aziz yani azameti cihetinden artık orada kulluk yani mahlukat özelliği kalkar, hepsini Hakk'ın varlığı görür.

- KAYYUMİYET sıfatı cihetinden bakılınca da, Rabb sıfatının varlığı için, Rabb olarak kabul edilecek bir zata ihtiyaç vardır... Ki bunun adı: MERBUB'dur... MERBUB sıfatının varlığına da, Rabb sıfatından bir katkı mutlaka gereklidir...

Merbub, terbiye edilen, rabba bağlanan demek. Rab olunca, merbub gereklidir.

Bu son cümle biraz kapalı geçti... Onu, şu cümlelerle bağlamak isteyerek deriz ki:

- O, zâhir ismi cihetinden bakılınca, eşyanın aynıdır. Batın ismi cihetinden bakılınca da, eşya onun aynı olur...

Allah'ı tenzih et ki, şanına bu yarar;

Bunu ne gafiller ne de ayıklar anlar...

Onlarda ne varsa, zattan sıfattan yana;

Hakikat olamaz, rayihadır ki kokar...

Onlar ki ihsandalar öyle sanırlar ki;

Olmuş... haşa nasıl o olur bu kalıplar?.

Îlâh kul olamaz, olamaz o sonsuzdur;

Nasıl sonsuz varlık sonu olana sığar...

**Zat birdir üstün vasıflar dahi Allah'ın;
Süflî düşük sıfatlar zayıf kula yarar...**

**Allah'ı tenzih et ki, şanına bu yarar;
Bunu ne gafiller ne de ayıklar anlar...**

Gafiller, gaflette olanlar. Ayık dediği gezen, dolaşan, uykuda değil ama yine gafildir.

**Onlarda ne varsa, zattan sıfattan yana;
Hakikat olamaz, rayihadır ki kokar...
Onlar ki ihsandalar öyle sanırlar ki;
Olmuş... haşa nasıl o olur bu kalıplar?.**

Yani onlara ihsan olmuş sanırlar. Bu kalıplar nasıl o olur diyor. Tabi değişik mertebelerinden bakış.

**İlâh kul olamaz, olamaz o sonsuzdur;
Nasıl sonsuz varlık sonu olana sığar...
Zat birdir üstün vasıflar dahi Allah'ın;
Süflî düşük sıfatlar zayıf kula yarar...**

**Mukaddimeyi burada tamamlamış bulunuyoruz... Şimdi esas
kitaba başlama sırası geldi... Yerlerinde de görüleceği gibi bu
kitabı ALTMİŞ ÜÇ BÖLÜM yapmış bulunuyoruz.**

Doğru yola hidayet Allah'tır...

Bu manalarla ilgili kader hakkında biraz izah yapmaya çalışalım. Ehl-i sünnet vel cemaat akidesinde ne diyordu kader hakkında, kaderi ikiye ayırıyordu. Kader-i muallaka, kader-i mutlaka diye. Bunun bazı kısımlarını yani kişinin hayatının bazı kısımlarını kontrolünü kendisine bırakıyor yani kula kişiye bırakıyor. Bazı kısımlarını da kader-i mutlak olarak Cenab-ı Hakk'ın kurduğu, planladığı şekilde olmasını istiyor diye böyle bir izahı vardır

Cenab-ı Hakk, kişinin daha evvelden ne yapacağını bildiği için kaderini baştan sonuna kadar yazıyor. Yalnız burada bir cebir yoktur yani mutlaka böyle olacaktır diye. Cenab-ı Hakk, bir kulunun ana rahmine düştüğü andan itibaren kabre girinceye kadar geçireceği bütün safahatı yazıyor ama bu böyle olsun diye yazmıyor, böyle olacaktır diye yazmıyor. O kulun kendisine de bırakılan zaman birimlerinde ne yapacağını daha önceden bildiği için yazıyor, ama onu yapsın diye yazmıyor. Bazı yerlerini kader-i mutlak olan yerlerini yazsın diye bırakıyor yani kendisi öyle yapacak kendisi karar veriyor. Nerede doğdu, hangi aileden dünyaya gelecek, işte ne kadar yaşayacak, nerede

ölecek... diye büyük oluşumları Cenab-ı Hakk kendi kararlıyor, öyle yazdırıyor ama hayatının bazı boşlukta olan yerlerini kulunun iradesine bırakıyor. Fakat kulunun ne yapacağını o daha baştan bildiği için kul o fiili işlemeden yazıyor onu böyle olacaktır diye ama böyle olsun diye yazmıyor. Yani hareket sahası sana bağlı, teraziyi kullanma sana bağlı. Bu diyelim ömrünün 3'te 1 kısmı, ömrünün 3'te 2'lik kısmını Cenab-ı Hakk yazmış zaten ondanda sorumlu tutmuyor. Bizim sorumlu tutulduğumuz yer Cenab-ı Hakk'ın bize bırakmış olduğu zaman birimleri. Cenab-ı Hakk'ın kendisinin tayin ettiği şeyler, bizim hakkımızda zat mertebesinde kurgulanan bir ilim. İşte kaderin değişmez olan yönü burasıdır. Zat mertebesi itibariyle Cenab-ı Hakk diyor, bu kulum şunları, şunları... yapacak diğerlerini de boşta bıraktım. Yani hayatının 3'te 2 kısmını ben düzenledim, bunun değişmesi mümkün değil. İşte kader değişmez denilen şey bu durumdur.

Birde Allah'ın kaderi değişmez deniliyor ya, birde dua ve sadaka kaderi değiştirir deniyor. Cenab-ı Hakk zat mertebesinde bu hükmünü verdi tamam o iş bitti orada değişiklik yok. Zat mertebesinde Cumhurbaşkanı geldi, artık o kesin onun değişmesi yok. Şimdi Cumhurbaşkanı, o bulunduğu yerdeki genel müdürüne dedi ki, bizim şurada bir vatandaşımız var, onun üzerinde sorumlu sensin, dikkat et dedi. Yani Ya Rabbi dediğimiz bölüm. Allah dediğimiz yukarıdaki bölüm. Artık bizim kader-i muallaka ile ilgimizi buraya göndermiş oluyor yani bizi tesirinde tutan esma-i ilahiyeye o görevi vermiş oluyor, işte bizimde Rab dediğimiz o haldir.

Biz şöyle veya böyle hayatımızı sürdürdük. O esmanın elinde bir program var. Bize onu teslim etti, işte bizim artık ilgimiz onunla direk gelen şeyler zaten zattan bunlar değişmiyor ama aradaki boşluklardaki kontrol bizim esmamızın elinde. Bizi kontrolünde tutan esma-i ilahiye bunların arasında biz ibreyi Hakk'a doğru yani esmanın gerektirdiği şekilde kullanabiliyorsak veya Cenab-ı Hakk'ın bize verdiği şekilde kullanabiliyorsak, işte o esma-i ilahiye sende eksi yöne gitmekte olan şeyi değiştiriyor artı yöne çekiyor, artı yöne yazıyor yani bunu esma-i ilahiye yapıyor. Sana ait olan esma-i ilahiye yapıyor. Ya Rabbi dediğimiz zamanda ona yönelmiş oluyoruz. Bizi tesirinde, terbiyesinde tutan esmaya yönelmiş oluyoruz hangisi ise.

İşte bir derviş yavaş yavaş bu halden kurtulmaya çalışırsa yani ilahi varlığa ulaşmaya çalışırsa, "*Nefsini bilen Rabbini bilir*" evvela kendi nefsinin tanıyor. Oradan kendini kontrolünde tutan esmaların olduğunu idrak ediyor. Bakıyor esmanın ötesinde sıfatlar var, bu sefer sıfatlara yöneliyor. Onu da aşarsa Allah'a yöneliyor. Artık ondan sonra zaten onun eksisi, artısı diye birşey söz konusu olmuyor. Mizanı, terazisi diye bir şey söz konusu olmuyor. Çünkü nasıl zattan gelen oluşumlar yahut program onun aleyhinde bir delil olmuyorsa yani oradan gelen, doğrudan doğruya ondan sorumlu olmuyorsa, ona ulaştığı zaman artık kendinden yapılan fiillerden de sorumlu olmuyor. Çünkü doğrudan doğruya zata ulaştırmış oluyor yani esmasından kurtulmuş oluyor. Rabbından yükseklere gitmiş oluyor. "*Dur, Rabbin namazda*" dediği yeri aşmış oluyor.

Cenab-ı Hakk, kulunun üstünde iki türlü tesirdedir, birisi bi-zatihi

direk olarak tesirde bunlarda hiç bir şekilde değişiklik olmuyor, diğeri de Rabb'ı yönüyle tesirde, faaliyette işte o Rabb'ının istediği istikamette hayatını sürdürebiliyorsa artı taraflar yazılıyor, cehennemden kurtuluyor, Rabb'ı da yine Allah'tan aldığı sistem üzere onu kontrol ediyor, kontrolünde tutuyor. İşte Allah'a ulaşmak zor ama Rabb'ına ulaşması kolaydır. Bütün âlem ona teslim edilmiştir. Hangi varlık hangi esmanın tesirindeyse o onun Rabb'ı ve o onunla ilgili, Allah zati itibariyle bütün âlemde ki teferruatlarla uğraşmaz. Kişide negatif ismin karşılığı da esma olduğundan çalışmalarıyla o negatiften kurtulup, pozitif isme yönelip onu Rabb edinmesi gerekiyor. Çünkü bütün bu esma-i ilahiye o kişi daha evvelce kendisine ait değilse bile onun tarafına geçtiği zaman onun kontrolüne giriyor.

Diyelim ki, bir kişi üzerinde tesirli olan on tane esma-i ilahiye var. Kişi bunların hangisinin yapısına uygun hale doğru giderse Rabb'ını o seçmiş olur. Esmaları değiştirmekle kaderini değiştirmiş oluyor. Yani kaderin değişen bölümleri rububiyet mertebesinde yukarıdakiler değişmiyor ama sen rububiyetten kurtulupta Hakk esmasına oradan da Rahim, Rahman, Uluhiyet esmasına geçtiğin zaman bu esmaların sende yani o Rabların tesiri kalmıyor, Rabbül Erbaba geçtiğin zaman zaten bunlar söz konusu olmadığından sen cennet/gönül ehli oluyorsun. Diğer esmalar senin üstünde hiç bir tesiri olmadığından doğrudan doğruya o kader-i mutlaktaki gibi zata bağlandıktan sonra senin bütün hayatın zat ile ilgili geçmiş oluyor. İşte bunun neticesinde de zat cennetine ulaşmış oluyorsun. Esma cennetinden kurtulup, zat cennetine ulaşmış oluyorsun. İşte bu da ehli sünnet vel cemaatinin hakikatini bânıyla idrak edildiği zaman ancak, gerçek kaderi bilme imkanı ortaya çıkmış oluyor.

Yani ehli sünnet vel cemaat zahirde belirttiği verdiği kader bilgisi, yerli yerince geçerlidir, ama zahir yönden bakıldığında, yani bireysellik yönünden bakıldığında izahı güçtür, içerisinde biraz boşluklar vardır, zorluklar vardır. Çünkü binaya sadece dışarıdan bakıyorsun. Efendimiz (s.a.v.) kader hakkında konuşmayın diyor, çünkü o kadar derin bir mana ki konuşmayın yani sizin içinizde bulunduğunuz akıl düzeyi ile bu anlaşılabilir. Burada bizde ne kadar yanılıya düşüyoruz, kader hakkında konuşmayın sözünü, zannediyoruz ki bütün ümmeti Muhammede söylendi. Halbuki, orada ki o cemaate, o gruba söylendi, o gruba diyor ki, siz kader hakkında fazla konuşmayın, çünkü aklınız daha fazlasına yetmez. Bizde zannediyoruz ki, bütün ümmete bunu söyledi. Sizin kapasiteniz bunu anlayacak durumda değil, eğitiminiz yok hayali konuşuyorsunuz gibi, biraz kızıyor gibi oluyor, Efendimiz (s.a.v.). Birisi soruyor, işte kader hakkında ne dersiniz, Efendimiz (s.a.v.) konuşmayın dedi, bu konuşulmaz, öylece kabul edilir geçer. Tamam iş bitti, ne ilim, ne bir şey, kaderi nasıl anlayacaksın, nasıl anlatacaksın, daha henüz kendin anlamadıktan sonra diğer insanlara islamın kader anlayışını nasıl anlatacaksın.

Evvela kaza olarak insanın programı yapılıyor. Genel çerçevesi içerisinde Cenab-ı Hakk bunun zat mertebesi itibariyle, çünkü her varlığın zatta bir yeri vardır. Bir varlık varsa onun bir zuhuru olacak, zuhurunun da bir programı olacak, programsız hiç bir şey olmaz. İşte bu programın aldığı isim kaza yani hüküm. Kelime manası olarak kaza,

hüküm demektir. Hükümet, hüküm eden yer, yani kaza yeri. Eskiden mahkemelerde kadılar varmış, kadılar da hüküm ediyorlardı. İşte hükümet dediğimiz zaman hüküm eden yer yani hükmeden yer, sözünün geçtiği yerdir. Herkes ona uymak zorunda, kanunlar çerçevesi içerisinde. Namazı kaza ediyoruz, yani ikinci bir hükümlerle onu yerine getirmek demek. Yani yeni bir hükümlerle vakti geçti ama o da bir hüküm. Aslında namazı kaza ediyorum demek değil, bu saatte hükmediyorum demektir. Hangi namazı, hangi zamanda kaza edeceksen o bir hükümdür, kafandan düşünüyorsun öğlen namazının arkasından bir kaza namazı kılalım diye, o hükümdür işte. Öğleni kaza ettim demek, öğleni hükmettim demektir ama biz kaza dediğimiz zaman geçmişteki bir hadisenin tekrarını yapmışız gibi aklımıza geliyor. Sen her şeyi kaza edebilirsin. Kelimelerin hakiki manasını yani ifadelerinin hakikatini anlayarak, ancak bu ibareleri çözmek mümkündür, yoksa başka türlü şartlanmış kelimelerle bu mümkün olmaz.

Cenab-ı Hakk mana âleminde kişinin varlığını ayan-ı sabitesi üzere hükmetti. Bireyler böyle olduğu gibi, bütün âleminde kazasını hükmetti yani kaza etti, kazası oldu. Bâtın âlemde, mana âleminde amâiyetten ahadiyete, ahadiyetten vahidiyete geçtiği zaman bütün bu âlemlerin ulûhiyet mertebesinde kazaları yapıldı yani hükümleri yapıldı yani kaderleri yapıldı. İşte bu kaderin aslı yani hakikati dayandığı nokta kaza, hüküm. Önce kaza yani hüküm. Burada zaman ve mekân yoktur, ama bu kazanın zuhura çıkması için zaman ve mekâna ihtiyaç vardır. İşte zaman ve mekânın oluşumunu sağlayan bu âlemler var edildikten sonra, bu âlemlerde yaşayacak olan hangi tür varlık varsa, o varlığın programının zaman süresi içerisinde hükümünü icra etmesi, onun kaderi. Kader, miktar demektir. Mesela bir kişinin ömrü 30 sene olsun. Bunu toplu olarak bu 30 senenin bilinmesi kaza ama bunu yaşayarak faaliyete geçirmekte kader, miktar yani kısım kısım... Bunu ortaya çıkarmak lâzımdır. İki tür kaza vardır, bunu birbirinden ayıralım.

Bunu dışarıdan anlamak mümkün değildir, başımıza gelen kaza ilahi takdir neticesinde mi oluştu, yoksa bizim gafletimizden mi oluştu. Her iki halde ki kazada da eğer biz tedbir almazsak o suç bize yükleniyor. İşte onun için, "*Deveni bağla ondan sonra Hakk'a tevekkül et*" dediği o. Tedbirinizi alacaksınız, kişi tedbir almadığı zaman, o kaza tedbir olsa da olacak, çünkü yukarıda yazılan kazadır, tedbir olsa da olacaktır, çünkü Allah'ın emridir, ama tedbir aldığı zaman kaza olursa kul bundan mes'ul değildir. Allah'ın kazasıdır, kul mes'ul değildir ama yine Allah'ın kazasıdır, kul bunun tedbirini almamışsa bu sefer suç tedbir almadığı için kulundur. Yani kazanın oluşumunda suçun kulun bir dahli yok, yani o olacak yani tedbirini olsa da o olacak ama tedbir almadığı için suç ona yükleniyor.

Şöyle bir hikâye var kader ile ilgilidir, Bir gün dervişin bir tanesi kervanla yola çıkmaya niyetleniyor, kendi şeyhine gidiyor. Efendim diyor, müsaade ederseniz ben kervanla yola çıkmak istiyorum. Şeyh efendi şöyle bir gönlüne bakıyor, oğlum diyor yol tehlikeli senin için sen gitme, yola çıkma diyor. Derviş peki efendim diyor. Düşünceye dalıyor, gitmekte istiyor, ne yapsam derken birde Abdülkadir Geylani hazretlerine gideyim diyor, bir de ona sorayım. Gidiyor Abdülkadir

Geylani hazretlerine efendim benim böyle böyle bir durumum var diyor ama şeyhimde bana gitme dedi diyor. Abdülkadir Geylani hazretleri de hadi oğlum Allah selamet versin kervanla yola çık, ticaretini yap, gel diyor. Ona daha çok itimat ettiği için gidiyor. Kervanla yola çıkıyor, bezirgânlık yapıyor ticareti ona bağlı. Kervanla yola çıkacak ki, rızkını kazansın. Nihayet mallarının hepsini satıyor, parasını alıp dönüşe geçiyor. Dönüşe geçtiği zaman bir gün bir ikindi vakti bir kasabaya gelmiş. Bakmış ki güzel yeşillik bir yer, su akıyor, cami de var. İkinci vakti oldu, ikindiye kılayım da yola öyle devam ederim diyor. Abdestini alırken, ceketini ağaca gizliyor, kimse görmesin diye. Abdestini alıyor, ikindi namazını kılıyor. Biraz da yorgun bakıyor serin güzel bir ağaç altı. Biraz şurada dinleneyim diye uykuya dalıyor. Bir müddet uyuduktan sonra rüyasında, kırk haremiler geliyorlar orasını basıyorlar, onu yakalıyorlar boğazını kılıçla kesiyorlar, nesi varsa alıp götürüyorlar.

Hemen o heyecanla uyanıyor, bir bakıyor ki boğazı kesik kan akıyor boğazından. Boğazı çizilmiş ama kanlar akıyor, bir bakıyor üstüne başına ne para var, ne başka bir şey, sonra aklına geliyor. Ağaca sakladığı elbisesi, bir bakıyor ki orada duruyor. Hemen paralarını da alıp daha hızlı olarak geri dönüşüne devam ediyor. Nihayet şehre varıyor, ilk işi Abdülkadir Geylani hazretlerini ziyaret etmek oluyor. Efendim ben bu işi anlayamadım diyor. Ne oldu oğlum diyor. İşte efendim ben şeyhime gitmiştim, ona bana gitme dedi, sizde git dediniz. Peki yolda ne oldu oğlum demiş. İşte hepsini sattım, biraz para topladım. Nihayet bir ikindi vakti, bir yerde durdum, ceketimi çıkardım ağacın kovuğuna koydum. Kendimde namazımı kıldım, uykuya daldım, uykuda böyle böyle bir rüya gördüm diyor.

Kırk haramiler basmışlar boğazımı kesmişler, paralarımı almışlar diye. O zaman Abdülkadir Geylani hazretleri diyor ki, oğlum senin şeyhin sana doğru söylemişti. Çünkü senin kaderinde orada yolda eşkiyaların seni karşılayıp, boğazından kesmesi vardı ama biz bu kaderi sana rüyanda geçirttik. Çünkü o kader-i muallaka idi. Yani esma-i ilahiye ile ilgili döndürülecek kaderdi. Eğer kader-i mutlak olsa idi zâten onu değiştiremeyecekti. Onu anladığı için Abdülkadir Geylani hazretleri onunda o yolculuğa ihtiyacını bildiği için onu rüyada geçirtti. Bazı kadiriler, Abdülkadir Geylani hazretleri hakkında o kader-i mutlakayı da değiştirdi diye söylüyorlar ama o da şöyle olabilir. Belirli bir zaman Abdülkadir Geylani hazretleri mutlak kadiriyeyle ortaya çıkarsa yani kendinde Allah'ın kudretiyle ortaya çıkarsa o zaman onu da değiştirir, o da mümkündür. Burada esas konu kader-i muallaka olan kaderin değişebileceğidir.

Buradan meseleyi kendimize aktaralım, bize de zaten o lazım. Cenab-ı Hakk'ın bize bırakmış olduğu zaman bölümlerini en güzel şekilde değerlendirmeliyiz ki, kaderin en üst noktasına ulaşabilelim. Yani bize verilen miktarların artmasını sağlayalım, Hadi esması cihetinden, Rahim, Rahman, Hakk, Cemal esması cihetinden bu miktarları arttıralım. Yani kaderimizi arttıralım bu şekilde. Kader, miktar demektir. Yani bize ayrılan zaman sürelerini çoğaltalım, bereketlendirelim. Ömrümüzü uzatmış olalım böylece, *"Bir gece 83 sene 3 aydan daha hayırlı"* oluyor. Ömrümüzü uzatmış oluyoruz ama fiilen değil, manen. Mesela bize 50

senelik süre tanınmışsa bunu düz gidersek bu 50 senedir ama biz bunu yükselterek gidersek daha daha yükselterek gidersek o binlerce seneye varmış olur. İşte asıl cambazlık buradadır. Bütün iş kullanmakta, kullanmakta ehil olursan, bu dünya fevkalade bir yerdir, bundan daha ilerisi zaten yoktur. Yani bütün âlemleri bir seyyah olupta gezmeye kalksak bu dünya kadar güzel bir yer bulamayız. Belki güzelliği, şıklığı cennetten güzel değildir ama, mana bakımından getirisi bakımından bu dünya kadar güzel hiç bir yer yoktur. Dünyanın içinde öyle güzellikler vardır, onlar cennette aslen yoktur, dünyada kazanılıp oraya götürülür. O rada kazanç yoktur orası mükâfat yurdudur. O halde orayı kazanmak buraya bağlı ise burası oradan daha değerlidir.

Cennete gittikleri zaman insanlar bakara suresinde ve daha başka yerlerde de geçiyor, *"Cennetteki insanlar diyecekler ki, cennetteki meyveleri gördükleri zaman biz bunları ve bunların benzerlerini dünyada da yemiştik diyecekler."* (2/25) Dünyada görmediği şeyle orada onu benzetme yapamaz. İlahi tecellileri yani esma meyvelerini vahdet sofralarında biz burada oturmuştuk diyecekler. Meyveden kasıt ilahi bilgidir. İşte cennette de bu tecelliler olacak ama bu tecellileri dünyada idrak etmiş olan kimseler orada ki tecellinin hakikatini anlayabileceklerdir. Yoksa burada bu tecellileri idrak etmemiş olanlar, orada o meyveleri herkesin yediği gibi, ne kadar suluymuş, ne kadar tatlıymış diye öyle yiyecekler yani nefislerine yedireceklerdir.

Burada ki meyvenin hakikati, ilahi yani irfanîyet özelliğiyle Cenab-ı Hakk'ın esma-i ilahîyesinin feyizlerini idrak etmek, bu dünyada bunları yemek yani bu tecelliler cennette de olacak ama burada tanıdık ise bu tecellilerin orada daha çoğu, daha lezzetlileri bulunacaktır. Cennette ayrıca: mü'minullarım için *"hiç bir gözün görmediği, hiç bir kulağın işitmediği ve hiç bir insanın kalbinden geçmeyen bir takım nimetler hazırladım,"* buyurur. (Sünen-i İbn-i Mâce, Cild 10, Hadîs No: 4328)

Böylece bilinmeyen meyveler ve nimetlerde olacaktır. O da o âlemin özelliği olduğundan burada da onlar olmadığından, onlar orada görülecektir, ama bütün bunların oluşması buradan kaynaklanıyor, burada kazanılıyor, cenneti burada kazanamazsak oradaki o yiyecekleri, meyveleri bulmamız mümkün değildir. İşte bunlar vahdet meyveleri, bunlarda ancak burada toplanıp manevî gıda olarak yeniyor, orada ise bunlar hem manevî gıdalar hemde fizikî gıdalar olarak yenecektir.

Kaza ve kader hakkında geniş bilgi. (78-A'yân-ı sâbite kaza ve kader) isimli kitabımızda <**terzibaba13.com**> bulabilirsiniz.

Bu kitabımızı da burada bitirmiş olduk verdiği gayretten dolayı Rabbimize şükrederiz.

Allah Hakk söyler hakkı söyler muvaffakiyet Hak'tandır.

Terzi Baba Necdet Ardıç. Tekirdağ (11-08-2016)

KAYNAKÇA

1. KÛR'ÂN VE HADİS :

2. VEHB : Hakk'ın hibe yoluyla verdiği ilim.

3. KESB : Çalışılarak kazanılan ilim.

4. NAKİL : Muhtelif eserlerden, Mesnevi'î şerif, İnsân-ı

Kâmil, Fusûsu'l Hikem ve sohbetlerimizden müşahede ile toplanan ilim.

Terzi Baba Baskısı olan kitaplar.

1. Necdet Divanı:

2. Hacc Divanı:

3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:

4. Lübb'ül Lübb Özün Özü, (Osmanlıca'dan çeviri):

5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"

6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri: (Fransızca)

7. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):

8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye, (Osmanlıca'dan çeviri):

9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:

10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:

11. Vâhy ve Cebrâil:

12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:

13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:

14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi

15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)

16. Divân (3)

19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.

21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)

22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:

24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)

35. Fâtîha Sûresi:

39. Terzi Baba: (2)

41. İnci tezgâhı:

49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:

59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)

60. 6 Pey-(5) Hz. İsâ Rûhullah: (a.s.)

61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)

67. 067-Mülk Sûresi:

91-Terzi Baba (7) Biismi has "Selâm" (13)

96- 41-Fussilet Sûresi.

(H) Yayınları tarafından basılan kitaplarımız:

6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve hakikatleri:

14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri.

15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem-safiyeti. Safiyyullah. (a.s.)

Terzi Baba kitapları sıra listesi

(Gönülden Esintiler)

1. Necdet Divanı:
2. Hacc Divanı:
3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:
4. Lübb'ül Lübb Özün Özü, (Osmanlıca'dan çeviri):
5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"
6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri: (Fransızca)
7. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):
8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye, (Osmanlıca'dan çeviri):
9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:
10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:
11. Vâhy ve Cebrâil:
12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:
13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:
14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi
15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
16. Divân (3)
17. Kevkeb. Kayan yıldızlar.
18. Peygamberimizi rû'ya-da görmek.
19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.
20. Terzi Baba Umre (2009)
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
23. Değmez dosyası:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
25. -1-Köle ve incir dosyası:
26. Bir zuhûrât'ın düşündürdükleri:
27. -2-Genç ve elmas dosyası:
28. Kûr'ân'da Tesbîh ve Zikr:
29. Karınca, Neml Sûresi:
30. Meryem Sûresi:
31. Kehf Sûresi:
32. 3-Terzi Baba İstişare dosyası:
33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)
34. -3-Bakara dosyası:
35. Fâtiha Sûresi:
36. Bakara Sûresi:
37. Necm Sûresi:
38. İsrâ Sûresi:
39. Terzi Baba: (2)
40. Âl-i İmrân Sûresi:
41. İnci tezgâhı:

42. 4-Nisâ Sûresi:
43. 5-Mâide Sûresi:
44. 7-A'raf Sûresi:
45. 14-İbrâhîm Sûresi:
46. İngilizce, Salât-Namaz:
47. İspanyolca, Salât-Namaz:
48. Fransızca İrfan mektebi:
49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:
50. 76-İnsân, Sûresi:
51. 81-Tekvir, Sûresi:
52. 89-Fecr, Sûresi:
53. Hazmi Tura:
54. 95-Beled-Tîn, Sûresi:
55. 28- Kasas, Sûresi:
56. İrfan-Mek-Şer-Fransızca-Baba:
57. 20-TÂ HÂ Sûresi:
58. Mirat-ül-İrfan-ve-şerhi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. İsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)
62. -4-Bir ressam hikâyesi:
63. İnci mercan tezgâhı
64. Ölüm hakkında:
65. Reşhett'an bölümler:
66. Risâle-i Gavsîyye:
67. 067-Mülk Sûresi:
68. 1-Namaz Sûrereleri:
69. 2-Namaz Sûrereleri:
70. Yahova Şahitleri:
71. Mü-Geceler-Fran-les-nuits:
72. İman bahsi:
73. Celâl Cemâl Celâl:
74. 2012 Umre dosyası:
75. Gülşen-i Râz şerhi:
76. -5-Doğdular, yaşadılar hikâyesi:
77. Aşk ve muhabbet yolu:
78. A'yân-ı sâbite. Kazâ ve kader:
- 79- Terzi Baba-(4) İstişare dosyası.
- 80- Terzi Baba-(5) İstişare dosyası.
- 81- Hayal vâdîsî'nin çıkmaz sokakları:
- 82- Mektuplarda yolculuk-M.Nusret-Tura.
- 83- 2013 Umre dosyası.
- 84- Nusret Tura-Vecizeler ve ata sözleri.
- 85- Nusret Tura-Tasavvufta aşk ve gönül.
- 86- Terzi Baba-(6) İstişare dosyası.
- 87- Terzi Baba-İlâhiler derleme.
- 88- Nusret Tura-Divanı.
- 89- 6-Her şey merkezinde hikâyesi.
- 90- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1) şerhi.
- 91- Terzi Baba (7) Biismi has "Selâm" (13)

- 92- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (2) şerhi.
93- 7. İngilizce. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):
94- Mescid-i Dırrar-Kubbet-ul Kara.
95- Terzi Baba-(8) (19/53)
96- 41-Fussilet Sûresi.
97- 2015 Umre dosyası.
98- Solan bahçenin kuruyan gülleri.
99- Terzi Baba-(9) İstişare dosyası.
100-14-İrfan mektebi ve şerhi-İspanyolca.
101- Bosna Hersek dosyası.
102- 14-İrfan mektebi ve şerhi-İngilizce.
103-Terzi Baba yüksek lisans tezi.
104-Hacc Umra ve hakikatleri.
105-Cemo ve Farko-
106-(2016) Umre dosyası.
107-Vahy ve Cebrâîl- (Fransızca)
108-Terzi Baba ile ilgili zuhuratlar.

Altı peygamber serisi:

15. (1) 6 Pey-(1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
21. (2) 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
24. (3) 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
59. (4) 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
60. (5) 6 Pey-(5) Hz. İsâ Rûhullah: (a.s.)
61. (6) 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)

Terzi Baba kitapları serisi:

- 12- 1-Terzi Baba-(1)
39- 2-Terzi Baba-(2)
32- 3-Terzi Baba-(3) İstişare dosyası.
79- 4-Terzi Baba-(4) İstişare dosyası.
80- 5-Terzi Baba-(5) İstişare dosyası.
86- 6-Terzi Baba-(6) İstişare dosyası.
91- 7-Terzi Baba (7) Biismi has "Selâm" (13)
95- 8-Terzi Baba-(8) (19/53) İstişare dosyası.
99- 9-Terzi Baba-(9) İstişare dosyası.
103-10-Terzi baba yüksek lisans tezi.
108-11-Terzi Baba ile ilgili zuhuratlar.

Bir hikâye birçok yorum serisi.

25. -1-Köle ve incir dosyası:
27. -2-Genç ve elmas dosyası:
34. -3-Bakara dosyası:
61. -4-Bir ressam hikâyesi:
76. -5-Doğdular, yaşadılar hikâyesi:
89. -6-Her şey merkezinde hikâyesi.

Dîvanlar serisi:
-----

1. Necdet Divanı:
2. Hacc Divanı:
16. Divân (3)
- 87- Terzi Baba-İlâhiler derleme.
- 88- Nusret Tura-Divanı.

İbretlik dosyalar serisi:
-----

17. Kevkeb. Kayan yıldızlar.
23. Değmez dosyası:
73. Celâl Cemâl Celâl:
- 81- Hayal vâdîsi'nin çıkmaz sokakları:
- 94- Mescid-i Dırrar-Kubbet-ul Kara.
- 98- Solan bahçenin kuruyan gülleri.
- (7) 105-Cemo ve Farko

Mektuplar ve zuhuratlar serisi:

Terzi Baba İnternet dosyaları:

- Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar serisi.
1-2- 3-4-5- 6-7- 8- 9- 10-
Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar serisi.
11- 12- 13- 14- 15- 16-17- 18- 19-20-
Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar serisi.
21- 22-23- 24-25- 26-27- 28-29-30-
Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar serisi.
31-32-33- 34-35- 36- 37- 38- 39-40-
Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar serisi.
41- 42-43- 44-45- 46-47-48- 49-50-
Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar serisi.
51-52- 53-54-55- 56-57- 58-59- 60-
Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar serisi.
61- 62-63-65-66- 67-68- 69-70-
Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar serisi.
71-72-73-74-75-76-77-78-79-80
Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar serisi.
81-82-

Kitaplar devam ediyor şu an Yekün= (108/82=190)